

BETÆNKNING

AFGIVET AF

TJENESTEMANDS
KOMMISSIONEN AF 1965

2. del
Efterløn

BETÆNKNING NR. 483

1969

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Kapitel 1. Tjenestemandspensionsordningens indhold	5
1. Egenpension	5
2. Enkepension	6
3. Børnepension	7
4. Beregning af pensionsydelser	7
5. Andre pensionsregler	8
Kapitel 2. Karakteristik af tjenestemandspensionen som selvstændig efterlønsform	9
1. Historiske forudsætninger	9
2. Begrænsninger i adgangen til at opnå pensionsberettigende ansættelse	11
3. Karenstid	11
4. Skillelinjer med hensyn til retten til at oppebære pension	12
5. Forholdene ved fratræden af ikke-pensionsberettigende årsag	12
6. Pensionsretsfortabelse	13
7. Pensionsbidrag	14
8. Pensionsniveau	15
9. Sammenfatning	16
Kapitel 3. Forholdet mellem tjenestemandspension og sociale sikringsydelser	18
1. Ydelser efter den sociale pensionslovgivning	18
1. Folkepension	18
2. Invalidepension	20
3. Offentlig enkepension	20
4. Tillægspension	21
2. Tjenestemandspensionisters adgang til at opnå ydelser efter den sociale pensionslovgivning	21
1. Indtægtsbestemte ydelser	21
2. Ikke-indtægtsregulerede ydelser	22
3. Tillægspension	22
3. Problemstillingen omkring forholdet mellem tjenestemandspension og sociale pensioner	22
Kapitel 4. Forslag til ny pensionsordning	26
1. Målsætning	26
2. Erhvervelse af pensionsret	27
3. Betingelserne for at opnå pension	27
1. Alderspension	28
2. Svagelighedspension	33
3. Pension ved afsked af anden utilregnelig årsag end alder og svagelighed	36
4. Ægtefællepension	36
5. Børnepension	39
4. Grundlaget for pensionsberegning	41
1. Pensionsalder	42
2. Løngrundlaget	48
5. Pensionsstørrelse	48
6. Pensionsudgifternes finansiering	51
7. Forholdene ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag	54
1. Fratræden i forbindelse med overgang til anden ansættelse på tjenestemandsvilkår	55
2. Fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag i andre tilfælde	56

	Side
Kapitel 5. Det lovmæssige grundlag for pensionsordningen	58
Udkast til lov om tjenestemandspension	59
Bemærkninger til lovforslaget	64

BILAG

Bilag 1. Sammenstilling af bestemmelserne i udkast til lov om tjenestemandspension og dertil svarende bestemmelser i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd m. fl. love	83
Bilag 2. Størrelsesforholdet mellem pensionsgivende lønningsindtægt og egenpension pr. 1. oktober 1968.	116
Bilag 3. Størrelsesforholdet mellem pensionsgivende lønningsindtægt og enkepension pr. 1. oktober 1968.	117
Bilag 4. Eksempler til belysning af udviklingen i forholdet mellem pensionsbidrag og løn- og pensionsstørrelser i tidsrummet 1958-1967.	118

Kapitel 1.

Tjenestemandspensionsordningens indhold.

Tjenestemandspensionen fremtræder efter de herom gældende regler i kapitel 2 i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd som en af tjenstemandsforholdet afledet efterlønssydelse fra staten, der har til formål at sikre livsvarig økonomisk tryghed efter ansættelsens ophør for tjenestemanden selv og hans efterladte gennem løbende udbetalinger, som størrelsesmæssigt er afpasset efter lønningsindtægten og ansættelsestidens længde.

Efter den bestående pensionsordning erhverver enhver tjenestemand, som fastansættes, inden han er fyldt 40 år, ret til pension som en integrerende del af de lovbeskyttede rettigheder, der udspringer af tjenestemandsforsikringen.

Som bidrag til udgifterne ved pensioneringen afkortes ved hver lønningsudbetaling, indtil afgang fra tjenesten finder sted, et beløb, der i tiden efter 1. april 1967 normalt udgør 372 pct. af lønningsindtægten incl. dyrtids- og overenskomstillæg, men som ved lønnings- og pensionslovens vedtagelse i 1958 blev fastsat til 4 pct.

Den personkreds, der er pensionssikret i henhold til lønnings- og pensionslovens bestemmelser, omfatter foruden tjenestemanden selv hans enke og efterladte mindreårige børn. Desuden indebærer reglerne, at fraskilte hustruer under nærmere angivne forudsætninger bevarer ret til efter skilsmissen at få tillagt enkepension efter tjenestemanden.

1. Egenpension.

Egenpension opnås, når afgang fra tjenestemandsstillingen finder sted under visse kvalificerede omstændigheder, hvortil henregnes afskedigelse, der skyldes alder, svagelighed eller anden tjenestemandens utilregnelig årsag.

Med hensyn til aldersafskedigelse er det bestemt, at en tjenestemand er berettiget til at erholde afsked med pension, når han er fyldt 67 år, og er forpligtet til at søge sin afsked fra

udgangen af den måned, hvori han fylder 70 år. For en del specielle tjenestemandsstillinger, f. eks. inden for forsvaret og politiet, gælder dog lavere grænser for den alder, ved hvilken afsked med alderspension kan søges, samt med hensyn til den pligtige afgangsalder.

Egenpension i form af svagelighedspension opnås, når det dokumenteres, at tjenestemanden på grund af svigtende helbred er ude af stand til fortsat at bestride tjenesten, og afskedigelse af denne årsag finder sted, hvad enten den gives efter ansøgning, eller uden at den pågældende selv har begæret afsked.

En tjenestemand har derudover krav på egenpension efter afsked, som skyldes anden ham utilregnelig årsag. Inden for denne ramme falder ikke blot afskedigelse, der — som f. eks. i tilfælde af indtrædende arbejdsmangel — er uden forbindelse med tjenestemandens individuelle forhold, men også afskedigelse, som beror på, at den pågældende af subjektive årsager, som han ikke bærer nogen egentlig skyld for, f. eks. på grund af utilstrækkelige evner, findes uegnet til at forblive i tjenesten.

Er afskedigelsen forårsaget af, at tjenestemandsstillingen inddrages, er der — forudsat at tjenestemanden er fyldt 30 år — tilsikret ham en gunstigere økonomisk status end ved afsked af utilregnelig årsag i almindelighed. I så fald har en tjenestemand nemlig ret til i 5 år at oppebære ventepenge mod forpligtelse til i venteperioden at modtage ansættelse i anden efter hans uddannelse og helbredstilstand passende stilling med mindst samme lønningsindtægt som fastsat for den inddragne stilling. Ventepenge udbetales i de første 3 måneder med beløb af samme størrelse som den sidst opnåede løn og for tiden derefter med $\frac{2}{3}$ heraf. Når 5-årsperioden er udløbet, uden at tjenestemanden har fået ansættelse i anden stilling, pensioneres han.

Medens egenpension således erhverves, når afgang fra tjenesten skyldes forhold, der ikke

kan tilregnes vedkommende tjenestemand, gælder som modstykke hertil, at retten til pension fortabes, dersom afskedigelse finder sted som følge af, at en tjenestemand har begået strafbare handlinger eller andet misligt forhold, som udelukker hans forbliven i tjenestemandsstilling. Det er herom bestemt, at den tjenestemand, der afskediges, fordi han har gjort sig skyldig i strafbart forhold, som begrundet nærliggende fare for misbrug af stillingen, mister retten til pension. Er der derimod tale om anden form for mislighed — herunder også strafsanktionerede handlinger, der ikke indebærer fare for stillingsmisbrug — eller tjenesteforørelser af en sådan beskaffenhed, at tjenestemanden må anses for uskikket til at forblive i sin stilling, fortabes retten til pension ikke definitivt, men pensionsspørgsmålet forelægges i disse tilfælde til afgørelse for bevillingsmyndighederne, og der træffes herefter ved bevillingslov bestemmelse om, hvorvidt den pågældende skal have pension og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

For så vidt tjenestemandsansættelsen bringes til ophør, uden at der ved afskedigelsen tilkommer tjenestemanden pension, er han berettiget til at få udbetalt de under ansættelsen indeholdte pensionsbidrag med renter eller — forudsat at fratræden finder sted efter eget ønske — eventuelt en godtgørelse, der svarer til det dobbelte af de af ham selv indbetalte pensionsbidrag med renter. Det er dog en betingelse for at få udbetalt sådan dobbelt godtgørelse, at beløbet overføres til en under statstilsyn stående pensionsordning eller anvendes på nærmere foreskrevet måde til pensionsmæssigt formål gennem tegning af pensionsforsikring eller livrente.

2. Enkepension.

Reglerne om den ved en tjenestemandens ægteskab begrundede ret for hustruen til ved mandens død at erhverve enkepension er opbygget ud fra det principielle hovedsynspunkt, at enkens pensionsadgang afledes af mandens pensionsmæssige stilling.

I overensstemmelse hermed er adgangen til at få tillagt enkepension betinget af, at manden enten selv var afgået med pension eller — såfremt han ved dødsfaldet endnu var i tjenesten eller oppebar ventepenge — havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension.

Enkepensionsretten er dog tillige for at hindre eventuel spekulativ udnyttelse af pensionsadgangen i tilfælde, hvor det ved ægteskabets indgåelse må stille sig som overvejende sandsynligt, at enkepension kan blive aktuel i løbet af kortere tid, gjort afhængig af, at visse betingelser med hensyn til tidspunktet for ægteskabets indgåelse er opfyldt. Det er herom bestemt, at tjenestemandsenker er uberettigede til enkepension, dersom ægteskabet er indgået efter mandens 60. år eller på hans dødsleje, eller efter at han var afskediget med pension eller ventepenge, uden at genindtrædelse i statstjenesten har fundet sted.

Ud fra det principielle synspunkt, at ingen kan erholde ansættelse i mere end én tjenestemandsstilling, gælder endvidere, at en tjenestemandsenke er afskåret fra at få udbetalt enkepension, så længe hun selv oppebærer lønning som tjenestemand eller egenpension, hidrørende fra ansættelse i tjenestemandsstilling. En tjenestemandens hustru, som efter mandens død selv indtræder i eller forbliver ansat i en tjenestemandsstilling, kan dog senere til enhver tid vælge at oppebære enkepension imod at opgive sin tjenestemandsstilling uden egenpension.

Den gældende ordning indeholder hjemmel for, at en tjenestemandens hustru, hvis ægteskab ophæves ved skilsmisse, vil kunne bevare retten til enkepension efter skilsmissen. Sådan ret tilkommer en fraskilt hustru, hvis ægteskab har bestået i mindst 5 år, under forudsætning af, at der ved skilsmissen er fastslået underholdspligt for manden, og at skilsmissebevillingen eller dommen indeholder udtrykkelig bemærkning om hustruens berettigelse til enkepension. Såfremt der ved tjenestemandens død efterlades enke og en fraskilt hustru, der begge er berettigede til enkepension, eller eventuelt flere pensionsberettigede, fraskilte hustruer, deles enkepensionen imellem de berettigede efter forholdet mellem det antal år, hver af dem har været gift med tjenestemanden.

Enker efter tjenestemænd, der ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension, er som anført efter de nugældende regler ikke berettigede til enkepension. Sådanne enker har derimod foruden efterindtægt efter de almindelige regler herom krav på at få udbetalt et beløb, der svarer til to års løn, beregnet på grundlag af tjenestemandens sidst udbetalte lønningsindtægt. Inden for denne beløbsramme finder udbetaling som hovedregel

sted i form af månedlige ydelser af samme størrelse som laveste enkepension.

3. Børnepension.

Lønningslovens bestemmelser om børnepension angår mindreårige børn, over for hvilke der påhviler en tjenestemand forsørgelsespligt, og det er herved forudsat, at bestemmelserne finder anvendelse i den udstrækning, hvori der efter lovgivningens almindelige regler foreligger forsørgelsespligt i forhold til det offentlige.

Børnepension ydes enten i form af et tillæg til egenpension og enkepension på 1.500 kr. årlig for hvert barn eller, hvor der er tale om forældreløse børn samt børn af en tjenestemand, der ved sin død ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension, som en selvstændig pensionsydelse på 2.400 kr. årlig. Desuden indeholder loven hjemmel for, at der, for så vidt en tjenestemand ved sin død efterlader en fraskilt hustru, som ikke er berettiget til enkepension, tillægges den fraskilte hustru en årlig pensionsydelse på 1.500 kr. for hvert barn, over for hvilket tjenestemanden havde forsørgelsespligt, ligesom en pension af denne størrelse tilkommer børn af en afdød, kvindelig tjenestemand, når hun alene var indehaver af forældremyndigheden, og denne ikke overgår til faderen. — Børnetillæg å 1.500 kr. årlig kan, hvor omstændighederne måtte tale derfor, tilstås den efterlevende ægtefælle, når den ene af to samgifte tjenestemænd afgår ved døden. Til børn af en afdød, kvindelig tjenestemand kan der ydes børnepension med 1.500 kr. årlig for hvert barn, for så vidt faderen ikke er statsansat eller statspensionist og er ude af stand til at forsørge de fælles børn.

Medens egenpensioner og enkepensioner i princippet tilstås for livstid, er børnepensioner begrænset til den tid, i hvilken barnet er undergivet forsørgelse. Det er herom bestemt, at udbetaling finder sted indtil barnets fyldte 18. år; men denne aldersgrænse kan ved dispensation forhøjes indtil det 24. år, når forsørgelsen fortsættes til gennemførelse af en offentligt godkendt uddannelse, og forholdene i øvrigt i særlig grad taler for forlænget udbetaling.

4. Beregning af pensionsydelser.

Bortset fra børnepensioner, der som anført udredes med standardbeløb, opgøres tjeneste-

mandspensionens størrelse individuelt på grundlag af den enkelte tjenestemandens lønningsindtægt på afgangstidspunktet og i forhold til den erhvervede pensionsalder.

Den lønningsindtægt, som kommer i betragtning ved pensionsberegning, er lig med tjenestemandens sidst opnåede løn (uden dyrtids- og overenskomstillæg) inden for den lønningsklasse, hvortil vedkommende tjenestemandssstilling er henført, forhøjet med eventuelle personlige, pensionsgivende tillæg.

Af denne lønningsindtægt indgår følgende procentdele i pensionsberegningen:

Ved beregning af egenpension:

af de første 4.000 kr.	100 pct.
af de følgende beløb over 4.000 kr.	
indtil 8.000 kr.	95 -
af de følgende beløb over 8.000 kr.	
indtil 12.000 kr.	85 -
af de følgende beløb over 12.000	
kr. indtil 16.000 kr.	75 •
af de følgende beløb over 16.000	
kr.	70 -

Ved beregning af enkepension:

af de første 6.000 kr.	100 pct.
af de følgende beløb over 6.000 kr.	
indtil 12.000 kr.	95 -
af de følgende beløb over 12.000	
kr. indtil 18.000 kr.	80 -
af de følgende beløb over 18.000	
kr.	55 -

Af den således opgjorte pensionsindtægt beregnes pensionen herefter som en procentdel, hvis størrelse er bestemt af tjenestemandens opnåede pensionsalder, hvorved forstås **det** tidsrum, i hvilket den pågældende efter at være fyldt 30 år har været fastansat ud over 5 år i pensionsberettigende tjenestemandssstilling. Pensionsalder indtjenes således tidligst fra det fyldte 35. år og kan ikke forøges ved tjeneste ud over det tidspunkt, ved hvilket tjenestemanden er pligtig at søge sin afsked.

Den pensionsprocent, der bringes i anvendelse, er fastlagt i to skalaer.

For egenpension anvendes:

ved en pensionsalder	
under 10 år.	50 pct.
fra 10 til 12 -	52 -
- 12 - 14 -	54 -
- 14 - 16 -	56 -

fra 16 til 18 år	58	pct.
- 18 - 20 -	60	-
- 20 - 22 -	62	-
- 22 - 24 -	64	-
- 24 - 26 -	66	-
- 26 - 28 -	69	-
- 28 - 30 -	72	-
- 30 - 31 -	73	-
- 31 - 32 -	74	-
på 32 år og derover	75	-

For enkepensionens vedkommende anvendes følgende skala:

når mandens pensionsalder udgjorde		
under 7 år	35	pct.
fra 7 til 12 -	38	-
- 12 - 16 -	41	-
- 16 - 20 -	44	-
- 20 - 24 -	47	-
- 24 - 28 -	50	-
- 28 - 32 -	53	-
- 32 år og derover	56	-

For enkepensionister er adgangen til at opnå højeste enkepension dog tillige betinget af mindst 25 års ægteskab, ligesom der i øvrigt gælder særlige betingelser med hensyn til ægteskabets varighed for at få tilstået enkepension, beregnet efter en pensionsprocent, der svarer til en pensionsalder på 20 år og derover.

Såfremt en tjenestemand under udførelsen af sin tjeneste kommer således til skade, at han af denne årsag må afskediges, gælder som en særordning, at der uden hensyn til alder og tjenestetid tilkommer den pågældende den for højeste pensionsalder fastsatte pension. Svarende hertil er det endvidere bestemt, at enken efter en i pensionsberettigende stilling ansat tjenestemand, der er omkommet ved udførelsen af sin tjeneste eller afgang ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten eller havde været pensioneret af sådan årsag, er berettiget

til uden hensyn til mandens alder og tjenestetid samt ægteskabets varighed at få tillagt den for højeste pensionsalder fastsatte enkepension.

De pensionsbeløb, der fremkommer ved beregning i overensstemmelse med de ovenfor nævnte regler, er undergivet dyrtids- og overenskomstregulering efter reglerne i lønnings- og pensionslovens kap. 5.

5. Andre pensionsregler.

I tilslutning til det anførte bemærkes, at lønnings- og pensionslovens pensionsbestemmelser ifølge lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere samt lov om folkekirkens lønningsvæsen m. v. finder direkte anvendelse også for tjenestemænd i folkeskolen og folkekirken.

For statstjenestemænd i Grønland er der ved lov nr. 168 af 27. maj 1964 om statens tjenestemænd i Grønland fastsat særskilte regler om løn- og pensionsforhold. Disse regler er ligesom den særlige pensionsordning i henhold til lov nr. 157 af 7. juni 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v. opbygget med lønnings- og pensionslovens bestemmelser som forbillede. Endvidere er pensionsordninger af lignende indhold som den, der er gældende for statstjenestemænd, med vedtægtsmæssig hjemmel indført for ansatte, der har pensionsrettigheder som medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser.

Et særligt system af overførselsregler afgiver hjemmel for medregning af indtjent pensionsalder, såfremt overgang finder sted fra stillinger inden for de her nævnte pensionsområder til statstjenestemandsstilling eller omvendt, alt under forudsætning af, at der i forbindelse med sådan stillingsmæssig overgang sker overførelse af pensionsbidrag fra det hidtidige pensionsområde til det pensionsområde, hvortil overgang finder sted.

Kapitel 2.

Karakteristik af tjenestemandspensionen som selvstændig efterlønsform.

1. Historiske forudsætninger.

Tjenestemandspensionsordningen i den nuværende skikkelse har nær sammenhæng med de synspunkter, der prægede indholdet af den første pensionslovgivning her i landet.

Princippet om en lovfæstet pensionsordning var forudsætningsvis indeholdt i grundloven af 1849, der samtidig fastslog, at embedsmænd som hovedregel skulle være frit afsættelige. Grundlovens bestemmelser i § 22 om embedsmænd havde følgende ordlyd:

»Kongen besætter alle Embeder i samme Omfang som hidtil. Forandringer heri kunne skee ved Lov. Ingen kan beskikkes til Embedsmand, som ikke har Indfødsret.

Kongen kan afskedige de af ham ansatte Embedsmænd. Disses Pension fastsættes i Overensstemmelse med Pensionsloven.

Kongen kan forflytte Embedsmænd uden deres Samtykke, dog saaledes at de ikke der ved tabe i Embedsindtægter, og at der gives dem Valget mellem saadan Forflyttelse og Afsked med Pension efter de almindelige Regler.

Undtagelse for visse Klasser af Embedsmænd bestemmes ved Lov.«

I overensstemmelse med grundlovens forudsætninger fremsatte regeringen i 1850 forslag til en pensionslov, og som resultat af forslaget behandling i folketing og landsting vedtoges Pensionsloven af 5. januar 1851.

Pensionsreglerne efter denne lov og den senere vedtagne pensionslov af 24. februar 1858 for embedsmænd henhørende under monarkiets fællesanliggender byggede på og videreførte traditioner, som var blevet udviklet før grundloven. Det var oprindeligt skik, at overtagelse af et embede i statens tjeneste gav indehaveren ret til de af embedet flydende indtægter for livstid, og denne betragtning førte efterhånden til anerkendelse af, at en embedsmand som en del af sin vederlæggelse for virksomheden i statens tjeneste havde et rime-

ligt krav på at få tillagt pension til sikring af sit underhold, når han måtte opgive embedet på grund af alder eller svagelighed, eller dersom han blev afskediget uansøgt under sådanne omstændigheder, at embedet ikke måtte anses som forbrudt.

I fortsættelse af denne tradition blev det i pensionsloven af 1851 bestemt, at enhver af Kongen udnævnt og af staten lønnet embedsmand skulle være berettiget til pension ved afskedigelse, der skyldtes alder, svagelighed eller anden ham utilregnelig årsag. Pensionsstørrelsen blev ifølge loven fastlagt i en skala, der lod pensionen afhænge såvel af embedsindtægten som af tjenestealderen, regnet fra udnævnelsen. Det var endvidere bestemt, at forbrydelse af embede medførte fortabelse af retten til pension. Såfremt en embedsmand derimod blev afskediget på grund af misligheder, der uden at medføre embedets forbrydelse svækkede den for hans stilling nødvendige agtelse og tillid, skulle hans pension bestemmes ved lov.

Loven indeholdt desuden regler angående ret til enkepension samt bestemmelser, der muliggjorde bevilling af pensionstillæg for enkens uforsørgede børn. Den lovhjemlede enkepension fremtrådte som et supplement til den enkeforsørgelse, der var sikret gennem embedsmænds samtidigt fastslåede forpligtelse til at tegne overlevelserente til fordel for deres enker.

Medens pensioner hidtil — i det mindste i formen — var blevet tilstået som en nådessag, medførte pensionslovgivningen i midten af forrige århundrede således, at der blev tilskrevet embedsstanden pensionsrettigheder efter et lovbundet system, der i sine grundtræk svarede til det mønster, som forud var blevet skabt gennem bevillingspraksis. Denne lovhjemlede ret til pension skulle tjene til at beskytte embedsmændene mod vilkårlig brug af

den grundlovsfæstede adgang for regeringen til frit at foretage afskedigelse eller beordre forflyttelse. Samtidig indebar nyordningen en erkendelse af, at en videreførelse af den gennem praksis etablerede pensionsforsørgelse var nødvendiggjort af hensynet til gageringens utilstrækkelighed.

De nævnte pensionslove omfattede som anført alene de af Kongen udnævnte embedsmænd, og for grupperne af statsansatte uden for embedsstanden eksisterede der hverken før grundloven eller i de efterfølgende årtier nogen pensionsordning. En ændring af denne tilstand indtraf i tiden omkring år 1900, da en række love som i løbet af en kortere årrække vedtoges i ret stort antal, fastlagde bestemmelser om ansættelsesvilkår, lønnings- og pensionsforhold for ansatte under adskillige styrelser taget hver for sig. Pensionsforholdet efter disse styrelseslove var som hovedregel ordnet på grundlag af systemet efter pensionsloven af 1851, men dog med sådanne afvigelser og begrænsninger, at pensionssikringen gennemgående var noget ringere for ikke-kongeligt udnævnte end for de kongeligt udnævnte embedsmænd.

Dette delvis splittede mønster inden for pensionsområdet blev afløst af den ordning, der gennemførtes ved lov nr. 489 af 12. september 1919 om statens tjenestemænd. I denne lov optoges regler, herunder pensionsbestemmelser, omfattende samtlige tjenestemandsansatte, idet grundlaget for en fælles tjenestemandspensionsordning fandtes i lovens bestemmelse om, at pensionsalderen — i modsætning til, hvad der hidtil havde været gældende for kongeligt udnævnte — først blev regnet fra tjenestemandens fyldte 30. leveår.

Tjenestemandsløven af 1919 fremtrådte som resultat af arbejdet i lønningskommissionen af 1917. I kommissionens overvejelser indgik bl. a. spørgsmålet om, hvorvidt pensionsvæsenet burde opretholdes i betragtning af, at statens tjenestemænd gennem pensioneringen fik en særstilling i forhold til den øvrige befolkning, »en vis begunstiggelse, der ofte overvurderes af befolkningen og derfor kommer til at trykke lønningerne og på den anden side ofte undervurderes af tjenestemændene«.

Kommissionen anførte heroverfor, at ophævelse af pensionsvæsenet ville betyde et meget stort brud med den hævdvundne ordning og ville nødvendiggøre kompensationer i form af varige og meget betydelige forhøjelser af tje-

nestemandslønningerne. Iøvrigt fandt man tjenestemændenes pensionsmæssige fortrinnsstilling mindre udpræget end førhen, idet der bl. a. inden for kommunerne og en række private virksomheder efterhånden var etableret pensionsordninger for de ansatte, ligesom den almindelige alderdomsforsørgelse, der var adgang til efter lovgivningen om alderdomsunderstøttelse, bidrog til at udjævne forskellen. Endelig blev det tillagt vægt, at pensionssikringen havde den væsentlige betydning at fæstne forholdet mellem tjenestemændene og staten som arbejdsgiver.

Ud fra disse betragtninger fandt man ikke anledning til at stille forslag om principmæssige ændringer i grundlaget for tjenestemændenes pensionsmæssige stilling, og i overensstemmelse med kommissionens indstilling indgik der i 1919-loven regler om en ensartet pensioneringsordning, der som nævnt i sin struktur frembød den forandring, at pensionsancienniteten som almindelig regel skulle regnes tidligst fra det 30. leveår. Som afskedigelsesgrunde, der berettigede til pension, fastholdt loven alder, svagelighed og anden utilregnelig årsag. Pensionens størrelse blev udregnet i forhold til tjenestemandens lønningsindtægt og hans pensionsalder efter en skala, der på visse trin gav pensionsforbedringer i sammenligning med tilsvarende pensionsstørrelser efter 1851-loven. Loven indeholdt ligesom den hidtil bestående ordning regler om pensionsretsfortabelse efter afsked som følge af begåede værdighedsforringende handlinger.

Som nydannelser indgik der i loven bestemmelser om en forbedret enkepensionsordning til afløsning af forpligtelsen til at sikre enkeoverlevelsesrente, og der blev ligeledes foretaget forhøjelse af pensionsydelse for efterlevende, uforsørgede børn. Endvidere blev det som led i den gennemførte nyordning pålagt tjenestemænd at yde bidrag til dækning af udgifterne ved pensioneringen gennem en afkorting på $2\frac{1}{2}$ pct. af den pensionsgivende lønningsindtægt.

Den efterfølgende udvikling indenfor pensionsområdet har været baseret på pensionsordningen af 1919 og den udformning, som pensionsreglerne herved fik. De senere tjenestemandsløve af 1927, 1931 og 1946 samt lønnings- og pensionsloven af 1958 har fastholdt pensionsretten som en integrerende bestanddel af tjenestemandsforsørgelsen, og på dette grundlag har de forandringer, der er foregået, stedse

haft et mere begrænset sigte. Pensionen har herved bevaret karakter af en forsørgelse, der tjener til at sikre tjenestemanden og hans pårørende i økonomisk henseende efter ansættelsens ophør gennem en efterløn, som er afstemt efter forholdene i den tid, ansættelsen i tjenstemandsstilling har varet.

I tjenstemandspensionsordningens opbygning indgår en række bestanddele, der fremhæver dens karakter som en efterlønsordning af helt selvstændig beskaffenhed.

2. Begrænsninger i adgangen til at opnå pensionsberettigende tjenstemandsansættelse.

Siden 1931 har der i pensionslovgivningen været indeholdt regler om en højeste aldersgrænse for pensionsberettigende ansættelse, idet det er bestemt, at ansættelse som tjenestemand efter det fyldte 40. år som hovedregel ikke giver ret til pension, medmindre sådan ret tillægges med særskilt hjemmel på normeringslov.

Hensigten med denne begrænsning har været at spare staten for økonomiske byrder ved pensionering, der ved ansættelse i en relativt høj alder ikke opvejes af arbejdsydelsen i løbet af forholdsvis få arbejdsår.

Gennem den alderskontrol, der foretages som led i enhver tjenstemandsansættelse, er der imidlertid blevet indført en videregående aldersafhængig begrænsning i muligheden for at opnå ansættelse med adgang til tjenstemandspension. Aldersvurderingen sigter mod at skabe sikkerhed for, at indtræden i stats-tjenesten ud fra pensionsbyrdehensyn finder sted i en så tidlig alder, som det efter stillingens karakter og kravene til uddannelse i de enkelte tilfælde er praktisk muligt. Efter den praksis, som er udviklet i så henseende, kræver de varierede aldersbetingelser, der er opstillet som forudsætning for pensionsberettigende ansættelse inden for forskelligartede stillingsgrupper, indtræden i en alder, som for flertallet af stillinger er væsentligt lavere end lovens 40 års aldersgrænse.

Ud fra hensynet til en konkret afvejning af, om det kan anses for økonomisk forvarligt at tilstede ansættelse med pensionsrettigheder, er sådan ansættelse foruden af kravene til alderen betinget af, at der tilvejebringes dokumentation for tilfredsstillende helbredsforhold. Der

er dog i tilfælde, hvor helbredsforholdene vel findes at frembyde forøget risiko for tidlig afgang fra tjenesten, men ikke udelukker, at den pågældende kan bestride vedkommende tjenstemandsstilling, efter loven adgang til at gøre ansættelse afhængig af, at der fastsættes skærpede vilkår med hensyn til pensionsbidragsafkortning.

3. Karenstid.

Selv om ansættelse i tjenstemandsstilling har fundet sted uden hindring af alders- og helbredsmæssige forudsætninger, opnås ret til pension efter de almindelige bestemmelser tidligst efter 5 års tjenstemandsansættelse, idet systemet er indrettet således, at tidspunktet for pensionsrettens indtræden er sammenfaldende med det tidsmæssige udgangspunkt for opførelse af pensionsancienniteten.

Som nævnt regnedes pensionsalderen og dermed pensionsrettens indtræden ifølge tjenstemandsloven af 1919 med det 30. år som udgangspunkt, således at personer, der indtrådte i tjenstemandsstilling efter opnået 30 års alder, erhvervede pensionsret og fik pensionsalder beregnet straks fra ansættelsen. I 1931 blev der imidlertid for at undgå uheldige konsekvenser ved pensionering efter en ganske kortvarig ansættelsestid på helbredsbetingsgrundlag eller af anden utilregnelig årsag indført den almindelige ordning, som siden hen er fastholdt, at pensionsalder regnes fra det tidspunkt, da en tjenestemand har haft fast ansættelse i 5 år efter sit fyldte 30. år. Retten til pension kan herefter, hvad enten der er tale om egenpension eller af tjenstemandsansættelsen afledede krav på enke- eller børnepension, tidligst blive virksom efter tjenstemandens fyldte 35. leveår.

Kravet om en 5-årig karenstid efter det 30. år har således i forhold til tjenstemændene den betydning, at pensionsordningen ikke giver efterlønmæssig sikring imod risiko for afsked af årsager, der i øvrigt forudsættes at give pensionsadkomst, eller for død, såfremt sådan risiko aktualiseres, før karensårene er udløbet. Undtagelse herfra gælder dog med hensyn til afgang, der skyldes følger af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, idet der i denne situation udløses en selvstændig ret til egenpension samt enke- og børnepension uanset tjenstemandens alder og ansættelsestidens varighed.

4. Skillelinier med hensyn til retten til at oppebære pension.

Pensionsreglerne tilgodeser foruden tjenestemanden selv hans enke og børn.

Retten til at oppebære enkepension er imidlertid undergivet visse begrænsninger i de tilfælde, hvor hustruen efter mandens død indtræder i eller forbliver ansat i tjenestemandsstilling, idet hun i så fald efter de gældende bestemmelser er afskåret fra at få udbetalt enkepension, så længe sådan ansættelse vedvarer. Endvidere er en tjenestemandens enke, som selv oppebærer egenpension, der hidrører fra ansættelse i tjenestemandsstilling, udelukket fra at få udbetalt enkepension samtidig med egenpensionen.

Bestemmelserne om børnepension vedrører sådanne børn, over for hvilke en tjenestemand eller tjenestemandspensionist har eller før sin død havde forsørgelsespligt. Da det forudsætningsvis er lagt til grund, at disse regler finder anvendelse i samme udstrækning, hvori der foreligger forsørgelsespligt i forhold til det offentlige, ydes der ikke børnepension for sådanne uden for ægteskab fødte børn, over for hvilke en mandlig tjenestemand i offentligretlig henseende kun har bidragspligt. — Med hensyn til børn af gifte kvindelige tjenestemænd gælder, at der efter moderens død kun kan bevilges børnepension, dersom faderen ikke er statsansat eller statspensioneret og er ude af stand til at forsørge de fælles børn, hvorimod børn af en enlig kvindelig tjenestemand har ret til børnepension, når forældremyndigheden efter moderens død ikke overgår til faderen.

5. Forholdene ved fratræden af ikke-pensionsberettigende årsag.

Den bestående ordning med hensyn til afvikling af det pensionsmæssige tilhørsforhold ved udræden af tjenestemandsstilling af ikke-pensionsberettigende årsag er baseret på, at staten frigøres for de pensionsmæssige forpligtelser gennem udbetaling af en godtgørelse, som størrelsesmæssigt svarer til summen af de pensionsbidrag, der er indeholdt i løbet af ansættelsestiden, og hvortil der ydes et rentetillæg beregnet efter en fikseret rentefod på 4 pct. p. a.

Oprindelsen til denne ordning findes i tjenestemandsløven af 1927, der indeholdt bestemmelse om tilbagebetaling af de indeholdte

pensionsbidrag i visse tilfælde, når afsked uden pension fandt sted, hvorimod det efter tjenestemandsløven af 1919 var forudsat, at indeholdte pensionsbidrag ikke kunne fordres udbetalt, selv om der ved afsked eller død ikke kom til at foreligge noget krav på pension. I forbindelse med gennemførelsen af tjenestemandsløven af 1931 ophævedes imidlertid retten til tilbagebetaling bl. a. ud fra ønsket om at opnå en administrativt forenklet ordning; men bestemmelser herom blev på ny indført ved tjenestemandsløven af 1946, som fastslog, at en tjenestemand i tilfælde af afsked uden pension — herunder også ved afsked med pensionsretsfortabelse i medfør af lovens §§ 60—61 — var berettiget til at medtage de indeholdte pensionsbidrag med renter.

Denne regel blev ved lønnings- og pensionslovens vedtagelse suppleret med bestemmelse om, at en tjenestemand ved fratræden efter eget ønske efter mindst 5 års ansættelse i stedet for at få de tilbageholdte pensionsbidrag udbetalt til fri rådighed kan kræve en godtgørelse svarende til pensionsbidragenes dobbelte beløb, mod at denne godtgørelse anvendes til sikring af pensionsformål gennem tegning af pensionsforsikring eller indbetaling til en pensionskasse.

Den således etablerede ordning er beslægtet med de regler, der gælder ifølge pensionskassetilsynsloven med hensyn til krav på udtrædelsesgodtgørelse fra en privat pensionsordning eller pensionskasse, idet sådan godtgørelse i princippet omfatter ikke alene de af den berettigede selv erlagte bidrag, men også bidrag, der måtte være ydet som pensionstilskud fra arbejdsgiverside. Hensigten med indførelsen i 1958 af den her omtalte form for udtrædelsesgodtgørelse var da også at skabe forudsætning for en tilnærmelse til forholdene inden for pensionskassedområdet for derved at søge undgået, at en vekselvirkning mellem ansættelse i staten og privat beskæftigelse, hvor dette findes ønskeligt, støder på hindringer af pensionsmæssig art.

Da beregningen af det beløb, der stilles til rådighed ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag som grundlag for pensionserhvervelse under efterfølgende beskæftigelse, hviler på en opgørelse af de indeholdte egne pensionsbidrag, kan ordningen imidlertid ikke ses som udtryk for, at en tjenestemand, der fratræder, gennem udtrædelsesgodtgørelsen opnår en dækning, der står i et bestemt fastlagt

størrelsesforhold til værdien af de oparbejdede pensionsrettigheder.

6. Pensionsretsfortabelse.

Ligesom den forudgående tjenestemandslvgivning indeholder lønnings- og pensionsloven særlige regler om de pensionsmæssige virkninger, der knytter sig til, at en tjenestemand afskediges, fordi han har gjort sig skyldig i en strafbar handling eller anden forseelse, der udelukker forbliven i stillingen.

Bestemmelserne herom er optaget i lovens § 60, der foreskriver, at retten til pension fortabes ved afskedigelse, som er forårsaget af, at tjenestemanden har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, der begrundes nærliggende fare for misbrug af stillingen, samt i § 61, hvor det er bestemt, at der, når en tjenestemand iøvrigt afskediges på grund af tjenesteforseelser eller misligheder, som gør ham uskikket til at forblive i sin stilling, ved bevillingslov træffes afgørelse om, hvorvidt han skal have pension og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

I tilslutning hertil er det med hensyn til enkepension i lovens § 67, stk. 2, bestemt, at en tjenestemandens enke er uberettiget til enkepension, såfremt det før eller efter dødsfaldet godtgøres, at manden under sin ansættelse havde gjort sig skyldig i et forhold, der efter § 60 ville have medført pensionsrettens fortabelse. Såfremt mandens forhold derimod måtte henføres under § 61, bestemmes det ved finanslov eller tillægsbevillingslov, hvorvidt enken skal have pension og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

Den lovmæssige afgrænsning af de heromhandlede reglers anvendelsesområde er fastlagt med henblik på at tilvejebringe overensstemmelse mellem tjenestemandslvgivningens bestemmelser på dette område og de almindelige regler i straffelovgivningen om fortabelse af rettigheder som følge af straf. Den nuværende formulering, der har været gældende siden 1. april 1954, må ses på baggrund af, at der ved lov nr. 286 af 18. juni 1951 blev gennemført principielle ændringer af de regler, der forud fandtes i straffeloven om udelukkelse fra at beklæde visse stillinger eller udøve visse funktioner efter idømt straf, fordi den dømte på grund af straffen ikke kunne anses for at være i besiddelse af den dertil fornødne agtelse og tillid. Ved den foretagne

ændring blev det hovedsynspunkt lagt til grund, at lovgivningen af hensyn til straffede personers økonomiske og sociale genrejsning måtte afskaffe vandelskrav for udøvelsen af borgerlige rettigheder og blot hjemle udelukkelse fra en rettighed, når der som følge af et strafbart forhold er grund til at befrygte en nærliggende fare for misbrug, eller når iøvrigt overbevisende grunde fører til en vandelsregel i speciallovgivningen.

Ud fra denne betragtning blev det i straffeloven fastslået, at strafbart forhold ikke medfører tab af borgerlige rettigheder, men at den dømte kan udelukkes fra at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, såfremt det udviste strafbare forhold begrundes en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet. Denne ændring blev efterfulgt af en justering af tjenestemandslovens bestemmelser i §§ 60 og 61, hvorved disse reglers tekst blev bragt på linie med det i straffeloven anvendte adækvanskriterium, men uden at der herved skete nogen realitetsændring af de hidtil fulgte retningslinier med hensyn til afskedigelse med fortabelse af retten til tjenestemandspension.

Medens afskedigelse på grund af forhold, der henføres under bestemmelsen i § 60 indebærer, at pensionsretten definitivt går tabt, rummer § 61 mulighed for, at afskedigelse finder sted enten uden pension eller med fuld eller nedsat pension. Afgørelsen heraf beror i praksis på et skøn over samtlige i den enkelte sag foreliggende omstændigheder, hvorved der især lægges vægt på en bedømmelse af den pågældende tjenestemandes erhvervsevne i forhold til hans alder og helbredstilstand på det tidspunkt, da afskedigelse finder sted, samt på ansættelsens varighed og forseelsens grovhed. I almindelighed gælder, at der kun ydes pension, når særlige forhold måtte tale herfor, og i så fald som altovervejende hovedregel i form af nedsat pension, idet der yderst sjældent er blevet tillagt fuld pension i forbindelse med afsked under omstændigheder, der bringer forholdet ind under den omhandlede bestemmelse i lønnings- og pensionsloven.

Bestemmelsen om pensionsretsfortabelse i lønnings- og pensionslovens § 60 suppleres af reglen i lovens § 62, stk. 2 c, der foreskriver, at egenpension bortfalder, når en pensioneret tjenestemand overbevises om inden sin afsked at have gjort sig skyldig i sådant forhold, som efter § 60 ville have medført tab af pensions-

retten, og en hermed korresponderende regel forefindes i lovens § 68, stk. 1 d, for så vidt angår enkepension. Disse bestemmelser indebærer, at også en allerede erhvervet tjenestemandspension rammes af de pensionsmæssige sanktioner, der knytter sig **til**, at en tjenestemand har begået handlinger af den i § 60 nævnte beskaffenhed, dersom forholdet først konstateres, efter at pensionering har fundet sted. Tilsvarende gælder i princippet, at pensionsberettigelsen bringes til ophør, såfremt der efter pensionering måtte indtræde omstændigheder, som medfører pensionsinddragelse af en af de øvrige i §§ 62 og 68 anførte pensionsbortfaldsgrunde.

7. Pensionsbidrag.

Den løbende afkortning i tjenestemandslønningerne af bidrag til dækning af pensionsudgifterne er i tidens løb blevet beregnet efter forskellige bidragssatser og på forskellig måde i forhold til lønningsindtægten.

Efter tjenestemandsløven af 1946 blev der som normalt pensionsbidrag indeholdt 5 pct. af de faste, pensionsgivende lønbestanddele, der omfattede grundlønnen med alderstillæg og almindeligt pensionsgivende tillæg samt eventuelt personligt, pensionsgivende løntillæg, hvorimod pensionsbidragsafkortning ikke blev foretaget i de bevægelige tillæg til lønnen.

Ved gennemførelsen af lønnings- og pensionsloven i 1958 blev grundlaget for afkortningen af pensionsbidrag ændret, således at pensionsbidraget blev beregnet af den normerede lønningsindtægt med dyrtids- og overenskomststillæg til enhver tid, men eksklusive stedtillæg. Den normale pensionsbidragssats blev fastsat til 4 pct., hvorved der skete en væsentlig forhøjelse af de hidtidige pensionsbidrag. Det var samtidig et led i ordningen, at tjenestemand fortsat skulle betale folkepensionsbidrag, som på det tidspunkt, da lønnings- og pensionsloven blev vedtaget, blev opkrævet med 1 pct. af skalaindkomsten.

Bl. a. som følge af den stigning, der havde fundet sted i satserne for opkrævning af bidrag til finansiering af udgifterne til folkepension, blev den normale pensionsbidragssats i henhold til lov nr. 184 af 24. maj 1967 nedsat til 372 pct. med virkning fra 1. april 1967 og i øvrigt uden at der i den forbindelse skete ændringer med hensyn til de ydelser, som er hjemlet efter den gældende tjenestemandspensionsordning.

For personer, som ikke har kunnet præstere tilfredsstillende helbredsattest ved ansættelsen, kan der ifølge de gældende bestemmelser fastsættes et forhøjet pensionsbidrag.

Som følge af forpligtelsen til at svare pensionsbidrag fremtræder pensionssystemet i sin form som en delvis forsikringspræget ordning. Pensionsbidragenes betydning som led i denne ordning må imidlertid ses på baggrund af, at der efter den anvendte finansieringsform ikke foretages henlæggelse af de afkortede beløb til imødegåelse af pensionsudgifter, ligesom der heller ikke ydes bidrag fra statens side til oparbejdning af en forsikringsmæssigt beregnet præmiereserve. De fornødne udgifter til aktuelle pensioner afholdes derimod som driftsudgift med bevillingsmæssig hjemmel på finanslovens pensionskonto, hvor der tillige på indtægtssiden sker kontering af tjenestemandspensionsbidragenes samlede beløb samt for statsvirksomhedernes vedkommende af et virksomhedsbidrag af tilsvarende størrelse.

En bedømmelse af pensionsgodets økonomiske værdi og dermed en vurdering af, hvor stor en andel heraf der tilvejebringes gennem indeholdelse af pensionsbidrag, vil være behæftet med betydelig usikkerhed, idet værdien for en væsentlig del bestemmes af faktorer, som uafhængigt af den enkelte tjenestemands forhold indvirker på størrelsen. Afgørende er således for det første indholdet af de lønnings- og pensionsregler, som er gældende for ansættelsesforholdet, og dernæst renteniveauet samt omfanget af de løn- og pensionsreguleringer, der finder sted som følge af udviklingen i pris- og levestandardniveau. Desuden over en række individuelle forhold, såsom alderen på ansættelsestidspunktet, karriereforløbet, ansættelsestidens længde, forsørgerforholdene og levealderen indflydelse på værdien.

Da der ved opgørelse af tjenestemandspensionens værdi må tages hensyn til virkningen af samtlige de nævnte faktorer, kan en eksakt fastlæggelse først finde sted, når det efter pensionsudbetalingens ophør i konkrete tilfælde ved den eller de pensionsberettigedes død kan konstateres, med hvilken vægt hver enkelt af de bestemmende faktorer har influeret på opgørelsens resultat.

En sådan efterfølgende fiksering af tjenestemandspensionens værdi i en række af individuelt vekslende situationer ville imidlertid være ufyldstgørende som grundlag for en vurdering af, hvilken økonomisk værdi pensions-

berettigelsen repræsenterer ud fra generelle synspunkter, og ville ikke give noget billede af de nugældende pensionsbestemmelser økonomiske rækkevidde, idet man i praksis måtte være henvist til at anstille beregninger ud fra ansættelsesforhold, som gennem hele forløbet eller i den længste tid har været reguleret efter ældre regler, der adskiller sig væsentligt fra de nugældende.

Hvis man skulle foretage beregninger med henblik på at sandsynliggøre gennemsnitsværdien af en pensionsordning af det nuværende indhold, måtte udgangspunktet være, at der blev tilvejebragt et omfattende materiale, indeholdende sådanne oplysninger angående aldersfordeling, lønstatus, forsørgerforhold m. v., som findes repræsentative for den samlede tjenestemandstand på et givet tidspunkt, idet man ved at sammenholde dette materiale med detaljerede oplysninger vedrørende de hidtidige faktiske forhold med hensyn til ansættelsestid, levealder m. m. for tjenestemænd inden for ensartede stillingsgrupper ud fra sandsynlighedsberegninger ville kunne anlægge visse gennemsnitsbetragtninger med hensyn til pensionsforholdene ud i fremtiden. Men selv om en sådan kortlægning af de relevante forhold fandt sted, ville en udmåling af pensionsordningens gennemsnitsværdi fremdeles støde på vanskeligheder, da der ikke haves grundlag for at anlægge et holdbart skøn over, hvorledes bevægelserne i renteniveau og udviklingen i pris- og levefodsniveau vil forløbe over et langt tidsrum.

I øvrigt må det ved vurdering af tjenestemandspensionens værdi tages i betragtning, at tjenestemandspensionister i almindelighed er afskåret fra at få tillagt indtægtsbestemt folkepension, jfr. herved kapitel 3, afsnit 2. 1.

Da det er et vilkår for pensionserhvervelse, at der svares pensionsbidrag under den tjeneste, som danner grundlag for pensionserhvervelsen, er det en betingelse for at få tilgode-regnet en forud for tjenstemandsansættelsen udført virksomhed, der er af en sådan beskaffenhed, at den kan give basis for tillæggelse af forhøjet pensionsalder, at der sker efterbetaling af et beløb, som står i forhold til den forbedrede pensionsmæssige status. Nærmere regler herom er givet i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 4, hvorefter dette efterbetalingskrav opgøres med udgangspunkt i et bidrag på 4 pct. p. a. beregnet i forhold til lønningsindtægten ved ansættelsen i tjeneste-

mandsstilling. — I sammenhæng hermed står, at der ifølge lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5, kræves overførelse af de indeholdte pensionsbidrag, når en person overgår fra pensionsberettigende ansættelse i folkeskolen eller folkekirken eller inden for et af de øvrige i denne bestemmelse angivne offentlige ansættelsesområder til pensionsberettigende ansættelse i en tjenstemandsstilling i staten, ligesom der ifølge lovens § 50, stk. 6, gælder særlige regler om beløbsoverførelse, når ansættelse med pensionsrettigheder i forhold til en statsunderstøttet pensionskasse efterfølges af ansættelse som tjenestemand i staten eller omvendt.

Derudover tjener pensionsbidraget som anført foran under punkt 3 som grundlag for opgørelse af den udtrædelsesgodtgørelse, en tjenestemand er berettiget til at medtage ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag.

8. Pensionsniveau.

Pensionsstørrelsen er for egenpensionens og enkepensionens vedkommende afhængig dels af samspillet mellem den til den opnåede pensionsalder svarende pensionsprocent og den lønningsindtægt, hvoraf pensionen beregnes, dels af størrelsen af de dyrtids- og overenskomsttillæg, der regulerer de beregnede pensionsbeløb i forhold til pris- og reallønsudviklingen. Den samlede pensionsstørrelse er desuden afhængig af, om pensionisten har børn, for hvilke der ydes børnepensionstillæg.

Børnepensioner, der oppebæres som selvstændige pensionsydelse, ydes med de i loven fastsatte standardbeløb af 1.500 kr. eller 2.400 kr., hvortil kommer dyrtids- og overenskomsttillæg efter de almindelige regler.

Som bilag 2 og 3 til nærværende betænkning er medtaget opstillinger, der udviser den nuværende størrelse af egenpension og enkepension beregnet på grundlag af laveste og højeste pensionsprocent i forhold til slutløn i lønningsklasserne (2.—30. lønningsklasse) samt størrelsesrelationen udtrykt i procent mellem disse pensioner og den pensionsgivende lønningsindtægt efter de pr. 1. oktober 1968 gældende satser.

Som en følge af, at de dele af lønningsindtægten, der medtages ved pensionsberegning, er af aftagende størrelse, jo højere den pensionsgivende lønningsindtægt er, er der ret væsentlig forskel på pensionsniveauet målt i

forhold til lønningsindtægten for tjenestemænd i højere og lavere lønnede stillinger. Af bilagene fremgår således, at højeste egenpension fra stillinger i 2. og 3. lønningsklasse svarer til 71,1 pct. af den pensionsgivende lønningsindtægt, og at denne dækningsprocent er faldende gennem lønningsklasserne til 58 pct., som udtrykker den dækningsgrad, der opnås i forhold til lønningsindtægten ved pensionering med højeste egenpension fra tjenestemandsstillinger i 30. lønningsklasse.

På tilsvarende måde er enkepensionens relative størrelse aftagende — for de højeste enkepensioners vedkommende fra 56,8 pct. til 38,1 pct. af den lønningsindtægt, der danner udgangspunkt for pensionsfastsættelsen. Gennemsnitligt udgør højeste enkepension omkr. 75 pct. af de tilsvarende egenpensioner, men de forskellige grænser for opgørelse af de lønningsdele, som lægges til grund for pensionsberegningen, samt tillæggenes uensartede betydning bevirker, at de mindre enkepensioner udgør op mod 80 pct. af egenpensionen og de højere enkepensioner ca. 65 pct. af de tilsvarende egenpensioner.

Det er karakteristisk for de regler, der gælder om pensionsalder, at pensionsaldersindtæningen foregår meget uens gennem ansættelsestiden. Udgangspunktet for pensionsaldersberegningen er som tidligere anført, at der ikke erhverves pensionsanciennitet, før en tjenestemand har været fastansat i 5 år efter sit fyldte 30. år. Inden for de herefter følgende 10 år modsvares pensionsalderen uændret af en egen-pensionsprocent på 50, eller to trediedele af den maksimale pensionsprocent, for derefter at øges trinvis, indtil den højest mulige pensionsprocent, 75 procent, nås med en pensionsalder på 32 år. For så vidt angår pensionsalder i henseende til beregning af enkepension gælder, at den i de første 7 år efter pensionsalderens begyndelsestidspunkt modsvares af en pensionsprocent på 35, som derefter øges inden for en kortere skala med længere tidsintervaller mellem de enkelte trin indtil 56 procent ved en pensionsalder på 32 år eller derover.

Den variation af pensionsstørrelsen, der er afhængig af ansættelsestidens længde, er således begrænset inden for rammerne af en højeste og laveste pensionsprocent på henholdsvis 75 og 50 for egenpensionernes vedkommende og på 56 og 35 pct., hvor der er tale om enkepension. Inden for dette spillerum er der for

pensioner, der beregnes med samme lønklasse-trin som grundlag, forholdsvis ringe afstand mellem pensionen på et givet pensionsalders-trin og den pension, der opnås inden for et af pensionsaldersskalaens nabointervaller.

Det således fastlagte mønster tjener på en anden måde som grundlag for pensionsberegning, uanset om pensionering skyldes alder, helbredsmæssige forhold eller anden utilregnelig årsag. Alene med hensyn til pensionering, der er forårsaget af, at en tjenestemand er kommet til skade under udførelsen af sin tjeneste, gælder den variant, at pensionen fastsættes på grundlag af højeste pensionsprocent uanset den pågældendes alder og ansættelsestidens længde.

9. Sammenfatning.

Gennem pensionstraditionen er der givet tjenestemandsansættelsen et rettighedsindhold, hvis formål er at sikre det økonomiske grundlag for tjenestemandens og hans nærmeste pårørendes tilværelse, når tjenestemandsansættelsen ophører. Denne sikring, der er blevet skabt under samfundsforhold, hvor pensionsordninger som led i et ansættelsesforhold i øvrigt kun undtagelsesvis forefandtes, indbar efter sin oprindelse, at tjenestemænd i efterlønmæssig henseende indtog en særstilling i sammenligning med befolkningen uden for tjenestemandsområdet.

Tjenestemandspensionsordningen hviler i sin opbygning på elementer, der er præget af, at pensionen betragtes som en sådan efterlønmæssig begunstigelse. Et udtryk herfor findes i de begrænsninger, der gælder i forskellige henseender med hensyn til adgangen til at opnå pensionsret eller udnytte erhvervede pensionsrettigheder på normal måde. Det er således foran nævnt, at pensionsadgangen er betinget af, at bestemte forudsætninger med hensyn til alder og helbredsforhold er opfyldt, hvorved pensionsberettigelsen gøres afhængig af andre faktorer end den udøvede virksomhed i tjenestemandsstilling, samt at der for så vidt angår enkepension gælder visse indskrænkninger, beroende på den pensionsberettigedes egen ansættelsesmæssige status, i retten til at oppebære pension. Endvidere ligger betragtninger om tjenestemandspensionen som et efterlønsprivilegium forudsætningsvis til grund for de gældende regler om pensionsretsfortabelse som følge af den berettigedes adfærd.

Da tjenestemænd er forpligtede til at svare pensionsbidrag, har den tilsikrede forsørgelse et vist forsikringsmæssigt islæt. I modsætning til, hvad der er tilfældet efter pensionsforsikringsordninger af sædvanlig type, er pensionsretten imidlertid generelt set betinget af 5 års tjeneste efter 30 års alderen, og der er yderligere den forskel, at den anvendte pensionsbidragssats ikke er fastsat med henblik på gennem bidragsindeholdelse at opnå dækning for en efter forsikringsprincipper beregnet andel af udgifterne til pension.

Pensionsordningen knytter sig til et tjenestemandssystem, der har som begrebsmæssig forudsætning, at virksomheden i tjenestemandsstilling udøves som livsgerning. I sammenhæng hermed står, at reglerne om udtrædelsesgodtgørelse medfører, at udtræden af tjenestemandsansættelsesforholdet ikke er mulig uden delvis opgivelse af de ved fratrædelsen oparbejdede pensionsrettigheder.

Det er videre karakteristisk, at relationen mellem ansættelsestid og pensionsstørrelse fremtræder på særegen måde, da pensionsberegningen i forhold til ansættelsestiden baseres på den tjeneste, der ligger efter karensårenes udløb. Inden for det tidsrum, som herefter kommer i betragtning, opnås på grundlag af en relativt kortvarig tjeneste pensioner efter forholdsvis høje pensionsprocenter, som under længerevarende ansættelse stiger i ret langsomt tempo. Herigennem medvirker beregningsmetoden til at bibringe systemet en vis grad af stivhed.

Den omstændighed, at den efterlønsmæssige forsørgelse for tjenestemændenes vedkommende er sikret på selvstændigt grundlag, hindrer, at pensionerne kan sammenlægges med ydelserne fra sådanne offentlige pensionsordninger, der sigter imod at skabe en almen efterlønssikring, som nærmer sig tjenestemændenes.

Kapitel 3.

Forholdet mellem tjenestemandspension og sociale sikringsydelser.

1. Ydelser efter den sociale pensionslovgivning.

I tiden efter lønnings- og pensionslovens vedtagelse i 1958 er der foregået en udvikling med sigte imod en bredt gennemført forbedring af den efterlønmæssige sikring i samfundet. Som led i denne udvikling er der bl. a. ved lov nr. 195 af 4. juni 1964 gennemført regler om almindelig, ikke-indkomstreguleret folkepension, som bliver fuldt ud virksom fra 1. april 1970. Ved lov nr. 219 af 4. juni 1965 om invalidepension er der indført bestemmelser om en udbygget invalidepensionsordning, og i henhold til lov nr. 46 af 7. marts 1964 om Arbejdsmarkedets Tillægspension er der indført en tillægspensionsordning omfattende lønmodtagere.

I det følgende redegøres for hovedindholdet af de gældende sociale pensionsordninger og i det efterfølgende afsnit for de særregler, der gælder med hensyn til tjenestemandspensionisters adgang til at opnå ydelser efter den sociale pensionslovgivning.

1. Folkepension.

Folkepension ydes enten med beløb, der er reguleret efter indtægt, eller med folkepensionens mindstebeløb, der oppebæres uanset anden indtægt.

Indtægtsbestemt folkepension.

Retten til indtægtsreguleret folkepension indtræder ved det 67. år. Enlige kvinder samt kvinder, hvis ægtefælle oppebærer indtægtsbestemt folkepension, eller som er gift med en invalidepensionist, er dog berettigede til folkepension fra det 62. år. Endvidere kan der ved dispensation bevilges folkepension fra det 60. år, når svigtende helbred eller andre særlige omstændigheder taler derfor.

Folkepensionens grundbeløb udgør pr. 1. oktober 1968 10.860 kr. årlig for ægtepar, når

begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå folkepension, og 7.212 kr. årlig til enlige og ægtepar, når kun den ene ægtefælle er folkepensionsberettiget.

Regulering af pensionens størrelse efter indtægt foretages på den måde, at der for indtægter udover en vis størrelse sker gradvis nedsættelse af pensionen, som bortfalder helt, når der haves indtægter over en vis grænse. Ved opgørelsen af indtægten fradrages udgifter til personlige skatter og kontingenter til ulykkes-, syge-, begravelses- og arbejdsløshedsforsikring, og der gives nedslag for indtægter hidrørende fra personligt arbejde, pension, livrente eller lignende, hvorimod formueindtægter forhøjes. Den indkomstgrænse, ved hvilken adgangen til at opnå folkepension i form af indtægtsbestemt folkepension ophører, ligger for tiden ved en beregnet indtægt mellem 15.200 kr. og 15.300 kr. årlig for ægtepar. Den tilsvarende indtægtsgrænse for enlige ligger ved en indtægt mellem 10.100 kr. og 10.200 kr. årlig.

Under nærmere angivne betingelser ydes følgende tillæg til indtægtsbestemt folkepension:

Ved opsættelse af begæring om folkepension til det 70. resp. 72. år — og for enlige kvinders vedkommende det 65. resp. 67. år — ydes *ventetillæg*.

Pensionister, hvis ægtefælle ikke er berettiget til folke- eller invalidepension, oppebærer *ægte skab stillæg*.

Invalidepensionister, som ved overgang til folkepension oppebærer invalidepension med invaliditetstillæg, bevarer *invaliditetstillæg* som tillæg til folkepensionen.

De her nævnte tillægsbeløb er størrelsesmæssigt uafhængige af størrelsen af det grundbeløb, der er tillagt pensionisten. Det samme gælder *bistands- og plejetillæg*, der kan ydes invalidepensionister i henhold til særlig be-

stemmelse af invalideforsikringsretten, og som bevares efter overgang til folkepension.

Til folkepensionister ydes efter opnåelse af 80 års alderen et *alderstillæg*, der som hovedregel udgør 8,25 pct. af det udbetalte grundbeløb. I tilfælde, hvor en pensionist har forsørgelses- eller bidragspligt over for børn under 15 år eller efter omstændighederne under 18 år, udbetales *børnetillæg*. Dette tillæg udgør samme beløb som det normalbidrag, der i henhold til lov om offentlig forsorg påhviler en fader. Børnetillægget aftrappes, når forsørgerens indtægt overstiger en vis grænse.

Derudover indeholder folkepensionsloven hjemmel for ydelse af et indkomstgraderet *pensionstillæg* til folkepensionister, som kun har meget små supplerende indtægter, og der kan desuden efter trangsbedømmelse ydes *personligt tillæg* til pensionister, hvis forhold er ganske særligt vanskeligt.

Folkepensionens grundbeløb og de dertil knyttede tillægsydelser samt sådanne i folkepensionsloven angivne beløbsgrænser, som influerer på indtægtsopgørelsen forud for pensionsberegning, er undergivet automatisk dyrtidsregulering efter udsving i reguleringspristallet. Endvidere er der tid efter anden ved lovændring gennemført forhøjelse af folkepensionssatserne for herigennem at øge folkepensionens realværdi.

Tillæggene til indtægtsbestemt folkepension ydes fra 1. oktober 1968 med følgende årsbeløb:

	Ægtepar begge berettiget	Ægtepar kun den ene ægte- fælle be- rettiget	Enlige
	kr.	kr.	kr.
<i>Ventetillæg:</i>			
Tilgangsalder 70 år	816	552	552
Tilgangsalder 72 år	1.236	792	792
For enlige kvinder:			
Tilgangsalder 65 år			192
Tilgangsalder 67 år			396
<i>Ægte skab stillæg . .</i>		924	
<i>Invaliditetstillæg:</i>			
For hver berettiget	1.044	1.044	1.044
<i>Husligt bistands- tillæg:</i>			
For hver berettiget .	1.728	1.728	1.728

*) Ved lov nr. 236 af 3. juni 1967 om børnetilskud og andre familieydelser, der træder i kraft samtidig med kildeskattens gen-
nemførelse benævnes disse tillæg særligt børnetilskud og ydes med faste beløb.

	Ægtepar begge berettiget	Ægtepar kun den ene ægte- fælle be- rettiget	Enlige
	kr.	kr.	kr.
<i>Personligt bistands- tillæg:</i>			
For hver berettiget .	3.600	3.600	3.600
<i>Plejetillæg:</i>			
For hver berettiget .	7.212	7.212	7.212
<i>Alderstillæg:</i>			
Maksimalt	900	600	600
<i>Børnetillæg*):</i>			
For hvert barn mak- simalt	2.028	2.028	2.028
<i>Pensionstillæg:</i>			
Maksimalt	1.176	1.176	1.176
	+ syge- kasse- kontingent	+ syge- kasse- kontingent	+ syge- kasse- kontingent

Personligt tillæg:

Ydes efter skøn.

Folkepensionens mindstebeløb.

Folkepensionens mindstebeløb udbetales i tiden indtil 31. marts 1970 uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold til personer, der er fyldt 67 år.

Mindstebeløbet, der reguleres én gang årlig, udgør for ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå folkepension, 10 pct. af den gennemsnitlige bruttoindkomst for forsørgere. For enlige samt ægtepar, når kun den ene af ægtefællerne opfylder betingelserne, udgør mindstebeløbet $\frac{2}{3}$ af beløbet for ægtepar.

Det pr. 1. oktober 1968 gældende mindstebeløb andrager 2.580 kr. årlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettigede, og 1.716 kr. årlig for andre.

Fuld ikke-indtægtsreguleret folkepension.

Fra 1. april 1970 vil folkepensionens grundbeløb blive udbetalt til personer, der er fyldt 67 år, uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold. Derefter vil anvendelsesområdet for de nugældende regler om indtægtsbestemt folkepension da i hovedsagen være begrænset til de tilfælde, hvor sådan pension nu kan tillægges personer under 67 år.

Det er i folkepensionsloven forudsat, at de foran nævnte tillæg også kan oppebæres som tillæg til fuld folkepension.

Indførelsen af fuld, ikke-indkomstreguleret folkepension gennemføres gradvis på den måde, at der i 5-års perioden 1. april 1965—31. marts 1970 ved indtægtsopgørelsen til brug for folkepensionsberegningen for så vidt angår personer over 67 år ses bort fra et beløb, der udgør 1.000 kr. i det første år, 2.000 kr. i det andet år, 3.000 kr. i det tredje år, 4.000 kr. i det fjerde år og 5.000 kr. i det femte år, hvorefter indtægtsreguleringen bortfalder efter udløbet af det femte år.

De nævnte fradragssatser er dyrtidsregulerede. Det pr. 1. oktober 1968 gældende fradrag andrager 5.200 kr.

Som bidrag til finansiering af udgifterne til folkepension afkræves der skatteyderne et beløb, som for tiden udgør 3 pct. af den til statskat ansatte indkomst med visse fradrag.

2. Invalidepension.

Invalidepensionsydelse kan oppebæres af personer mellem 15 og 67 år, højeste invalidepension dog tidligst fra det fyldte 18. år.

Retten til at få tilkendt invalidepension er betinget af, at erhvervsevnen er varigt nedsat på grund af fysisk eller psykisk invaliditet. Efter graden af erhvervsevnenes nedsættelse ydes pensionen med 3 størrelser: højeste pensionsstørrelse bestående af invalidepensionens grundbeløb med tillæg af invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed tilkommer invaliderede, som er erhvervsudygtige i ethvert erhverv, eller som kun har ubetydelig erhvervsevne i behold. Til personer, hvis erhvervsevne er i mindre grad nedsat, men dog nedsat med omkring $\frac{2}{3}$, ydes mellemste pensionsstørrelse, der består af grundbeløb og invaliditetsbeløb. Laveste pensionsstørrelse, der omfatter halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb, ydes i andre tilfælde, hvor erhvervsevnen er nedsat med mindst halvdelen.

Efter det 60. år kan pension kun tilkendes i klare tilfælde af svær invaliditet og i så fald alene med mellemste pensionsstørrelse. Ved det 67. år sker overgang til folkepension.

Retten til at bevare tilkendt invalidepension er betinget af, at der ikke er sket en væsentlig forbedring af erhvervsevnen. Ved bedømmelse heraf tages udgangspunkt i, at pensionsretten, når invaliditeten i det væsentlige er uændret, normalt bevares, så længe invali-

dens personlige arbejdsindtægt ikke vedvarende overstiger et beløb svarende til det dobbelte af grundbeløbet for enlige.

Invalidepensionens grundbeløb svarer til folkepensionens grundbeløb og er indkomstgraderet efter stort set samme regler som indtægtsbestemt folkepension. Derimod ydes invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed, der hver for sig svarer til halvt grundbeløb, uden regulering for indkomst ved siden af pensionen. Invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed bortfalder ved overgang til folkepension.

Invalidepensionen inden for de nævnte tre størrelsesgrupper udgør pr. 1. oktober 1968 maksimalt følgende beløb:

	For ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå samme ydelse: kr.	For enlige samt ægtepar, når kun den ene ægtefælle opfylder betingelserne: kr.
Højeste invalidepension	21.708	14.412
Mellemste —	16.284	10.812
Laveste —	8.136	5.412

Til invalidepension ydes ægteskabstillæg, bistands- og plejetillæg, børnetillæg, pensionstillæg og personligt tillæg under tilsvarende vilkår og som hovedregel med samme beløbsstørrelser som anført foran i forbindelse med omtalen af folkepension. Personer, hvem der er tillagt invaliditetstillæg, har overgangsmæssigt adgang til at bevare sådant tillæg til invalidepension og folkepension, medmindre de begærer at overgå til invalidepension med invaliditetsbeløb.

Personer, der er alvorligt invaliderede, men som er afskåret fra at oppebære invalidepension, alene fordi de har erhvervsindtægter, er berettigede til en invaliditetsydelse, som for tiden udgør indtil 5.424 kr. årlig for ægtepar og 3.600 kr. årlig for enlige. Sammen med invaliditetsydelsen kan der oppebæres bistands- og plejetillæg.

3. Offentlig enkepension.

Berettiget til offentlig enkepension er:

- (1) En enke, der er fyldt 55 år, såfremt hun er blevet enke efter det fyldte 45. år.
- (2) En kvinde, der bliver enke efter det fyldte 45. år, og som ved ægtefællens død havde forsørgelsespligt over for — og bidrog til forsørgelse af — 2 eller flere børn un-

der 18 år, så længe hun har forsørgelsespligt over for — og bidrager til forsørgelse af — 1 barn under 18 år.

- (3) En enke, der ved det fyldte 55. år modtager løbende underholdshjælp, og som har eller har haft forsørgelsespligt over for et eller flere børn under 18 år.
- (4) Når svigtende helbred eller andre særlige omstændigheder taler derfor, kan pension undtagelsesvis tillægges enker og andre enlige kvinder, der er fyldt 50 år, eller som har modtaget pension efter de ovenfor under (2) nævnte regler.

Enkepensionen udredes med et grundbeløb, der svarer til folkepensionens grundbeløb for enlige, og som er indtægtsreguleret på samme måde som den indtægtsbestemte folkepensions grundbeløb.

Normalt ydes der børnebidrag af det offentlige for børn under 15 år, i visse tilfælde tillige for børn mellem 15 og 18 år, over for hvilke pensionisten har forsørgelsespligt. Børnebidragets grundbeløb udgør samme beløb som det normalbidrag, der i henhold til lov om offentlig forsorg påhviler en fader.

Til offentlig enkepension kan der endvidere ydes pensionstillæg og personligt tillæg under tilsvarende vilkår og med samme beløbsstørrelser, som hvor der er tale om tillæg af denne art til indtægtsbestemt folkepension.

4. Tillægspension.

Ved lov nr. 46 af 7. marts 1964 om Arbejdsmarkedets Tillægspension indførtes en tillægspensionsordning omfattende lønmodtagere i alderen 18—66 år.

Efter denne ordning opnås fra det 67. år en tillægspension, hvis størrelse vokser med det antal år, medlemsforholdet i ATP har været. Fuldt tillægspension udgør 2.400 kr. årlig. Til opnåelse af denne pension udkræves 40 års anciennitet; men der gælder særlige anciennitetsregler for lønmodtagere, der er optaget under ATP inden et år efter ordningens ikrafttræden den 1. april 1964. Herefter ydes ved pensionering efter ét års medlemsskab en årlig tillægspension på 600 kr., og højstepensionen, 2.400 kr., opnås efter 27 års medlemsskab.

Enker efter lønmodtagere, der var medlemmer af ATP, kan efter nærmere fastsatte regler oppebære en enkepension på maksimalt 1.200 kr. årlig.

Tillægspensionen fra ATP finansieres gennem bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere. For fuldt beskæftigede, månedslønnede lønmodtagere udgør arbejdsgiverbidraget 14,40 kr. og lønmodtagerbidraget 7,20 kr. om måneden.

Spørgsmålet om en videregående, almindelig tillægspensionsordning, der skal kunne sikre såvel lønmodtagere som selvstændigt erhvervsdrivende pensioner i forhold til erhvervsindtægten i de aktive år, er blevet behandlet i betænkning nr. 452/1967 om principperne for en almindelig tillægspensionsordning, afgivet af det under socialministeriet i 1964 nedsatte tillægspensionsudvalg. Heri er skitseret forskellige muligheder for, hvorledes en kommende tillægspensionsordning i hovedtrækkene kan udformes.

2. Tjenestemandspensionisters adgang til at opnå ydelser efter den sociale pensionslovgivning.

1. Indtægtsbestemte ydelser.

I folkepensionsloven findes der ligesom i invalidepensionsloven og loven om offentlig enkepension regler, hvorefter der ved opgørelsen af den indtægt, der danner grundlag for fastsættelsen af den indtægtsbestemte pensionsydelse, foretages fradrag af indkomster bestående af pension, livrente eller anden indtægt, der kan sidestilles hermed. Dette fradrag udgør nu i almindelighed 30 pct. af den oppebårne pension eller livrente, dog mindst 3.400 kr., men for så vidt angår pension fra staten, folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, en offentlig virksomhed eller en statsunderstøttet pensionskasse gælder den begrænsning, at pensionsfradraget ikke kan overstige for tiden 1.130 kr. for enlige og 1.700 kr. for andre.

For de her nævnte grupper af pensionister foretages der, når indtægtsbestemt folkepension, invalidepension eller enkepension er beregnet efter de foreskrevne regler, yderligere et fradrag i den beregnede pension. Dette fradrag udgør 20 pct. af det beløb, hvormed pensionen fra staten m. v. overstiger $\frac{2}{5}$ af det såkaldte fradragsfri beløb (for tiden 2.067 kr. for enlige og 3.067 kr. for andre).

Reglen om et begrænset pensionsfradrag og den nævnte 20 pct.-regel har for tjenestemandspensionister m. v. den virkning, at adgangen til at supplere tjenestemandspensionen med

indtægtsbestemte, sociale sikringsydelser kun kan udnyttes af pensionister med relativt små pensionsindtægter. I de tilfælde, hvor indtægtsbestemt, offentlig pension kan opnås, er den offentlige pension desuden som følge af de nævnte særregler mindre end det beløb, der vil kunne tillægges pensionister med private pensionsindtægter af tilsvarende størrelse.

Den indtægtsgrænse, ved hvilken adgangen til at opnå indtægtsbestemt, offentlig pension bortfalder, ligger for tjenestemandspensionisters vedkommende ved pensionsindtægter på for tiden omkring 17.000 kr. årlig, hvor der er tale om ægtefæller, der begge er berettigede, og omkring 11.000 kr. årlig for enlige, hvorimod man må regne med, at pensionsindtægt til det dobbelte beløb uden for tjenstemandsområdet vil kunne kombineres med indtægtsbestemt offentlig pension.

Med hensyn til invalidepension gælder, at invaliditetsbeløb samt bistands- og plejetillæg ikke berøres af den nævnte 20 pct.-nedsættelse. Den nedre grænse for størrelsen af invalidepension til tjenestemandspensionister svarer herefter til invaliditetsbeløbet, d. v. s. til halvdelen af invalidepensionens grundbeløb.

2. Ikke-indtægtsregulerede ydelser.

Tjenestemandspensionerne efter lønnings- og pensionsloven af 1958 er afpasset under hensyntagen til, at de kan suppleres med folkepensionens mindstebeløb. Tjenestemand og tjenestemandspensionister samt disses pensionsberettigede ægtefæller har således samme adgang som andre til at oppebære folkepensionens mindstebeløb fra det 67. år uden hensyn til deres økonomiske forhold.

Derimod er personer med pensionsrettigheder i offentlige ansættelsesforhold udelukket fra adgangen til at opnå fuld, ikke-indkomstreguleret folkepension fra 1. april 1970, idet det er forudsat, at problemerne omkring disse persongrupperes stilling i forhold til den fulde folkepension tages op til selvstændig behandling. Det er i folkepensionsloven bestemt, at personer, der oppebærer eller som ved afgang fra tjenesten har adgang til pension fra staten, folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, en offentlig virksomhed eller en statsunderstøttet pensionskasse, samt sådanne personers pensionsberettigede ægtefæller er undtaget fra reglerne om fuld folkepension. De her nævnte persongrupper er endvidere undtaget fra bestemmelserne i fol-

kepensionsloven om et gradvis forøget fradrag ved indtægtsopgørelsen til beregning af folkepension i tiden, indtil fuld folkepension vil være gennemført.

Folkepensionslovens regler om indførelse af fuld folkepension er affattet således, at de ikke bevirker ændring i tjenstemænds og tjenstemandspensionisters adgang til at opnå folkepensionens mindstebeløb eller indtægtsbestemt folkepension efter de hidtidige regler.

3. Tillægspension.

Ved gennemførelsen i 1964 af loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension var de lønmodtagere, som ved afgang fra tjenesten har adgang til pension i henhold til lovgivningen om lønninger og pensioner til statens tjenstemænd, samt lønmodtagere, hvis pensionsret i det væsentlige følger de pensionsregler, som gælder for tilsvarende statstjenestemænd, undtaget fra medlemsskab af ATP.

Denne begrænsning blev imidlertid ophævet ved lov nr. 180 af 26. maj 1965, hvorefter de her nævnte lønmodtagergrupper er optaget som medlemmer af ATP med virkning fra tillægspensionsordningens ikrafttræden den 1. april 1964 og i øvrigt på lige fod med andre lønmodtagere.

Det bemærkes herved, at det under socialministeriet i 1964 nedsatte tillægspensionsudvalg ikke havde til opgave at behandle spørgsmålet om tjenstemændenes stilling i henseende til en udvidet almindelig tillægspensionsordning.

3. Problemstillingen omkring forholdet mellem tjenestemandspension og sociale pensioner.

Medens tjenestemandspensionerne før 1958 i almindelighed ikke kunne suppleres med ydelser i henhold til den dagældende sociale pensionslovgivning, blev det ved udarbejdelsen af pensionsordningen ifølge lønnings- og pensionsloven lagt til grund, at tjenestemænd skulle være omfattet af rettighederne og pligterne efter den i 1956 gennemførte folkepensionsordning, herunder retten til at oppebære folkepensionens mindstebeløb fra det 67. år. Denne forudsætning blev realiseret derved, at de bestemmelser i folkepensionslovgivningen, som undtog tjenestemænd og tjenestemandspensionister samt dermed ligestillede persongrupper fra adgangen til folkepensionens mind-

stebeløb, blev ophævet samtidig med lønnings- og pensionslovens ikrafttræden.

Efterlønnen inden for tjenestemandsområdet kom hermed typisk til at omfatte dels den i lønnings- og pensionsloven hjemlede tjenestemandspension dels folkepension i form af mindstebeløbet, idet tjenestemandspensionen på grund af pensionsindtægts størrelse kun sjældnere lader sig forene med indtægtsbestemt pension fra det offentlige.

Den balance mellem tjenestemændenes efterlønsordning og efterlønsforholdene uden for tjenestemandsområdet, som forelå i 1958, er i den forløbne tid blevet forrykket som følge af udbygningen af det almindelige sociale sikringssystem. Denne forskydning er navnlig fremkaldt af følgende led i udviklingen inden for den offentlige alderssikring:

(1) Gennem indførelse af et særligt fradrag for pensionsindtægter ved indtægtsopgørelsen til beregning af indtægtsbestemt folkepension er der skabt mulighed for, at personer med relativt høje pensionsindtægter kan få andel i den indtægtsbestemte folkepension, som herved har fået aktuel betydning for en væsentlig større personkreds end tidligere. Dette fradrag, som i 1960 blev fastsat til 25 pct. af pensionsindtægten, og som i 1962 blev forhøjet til 30 pct., kan ikke bringes til anvendelse på tjenestemandspensioner, for hvilke der som omtalt foran anvendes maksimerede fradragsbeløb.

(2) I 1964 blev det vedtaget at indføre fuld, ikke-indkomstreguleret folkepension i løbet af en 5-årig overgangsperiode regnet fra 1. april 1965, således at enhver på 67 år eller derover fra 1970 vil have ret til folkepensionens grundbeløb uden hensyn til de økonomiske forhold. Det blev i denne forbindelse bestemt, at de samme persongrupper, som indtil 1958 var udelukket fra adgangen til folkepensionens mindstebeløb, undtages fra reglerne om fuld folkepension og den ledsagende overgangsordning.

(3) I tilslutning til bestemmelserne om indførelse af fuld ikke-indkomstreguleret folkepension er der i flere etaper gennemført forhøjelser af det bidrag til finansiering af folkepensionsudgifterne, som opkræves sammen med statsindkomstskatten, således at dette bidrag i perioden fra 1. april 1958 til 1. april 1967 er steget fra 1 pct. til 3 pct. af skala-indkomsten. Uanset at den stedfundne udbygning af folkepensionen ikke kommer tjeneste-

mænd og tjenestemandspensionister til gode, er disse grupper undergivet samme forpligtelse som andre skatteydere med hensyn til betaling af folkepensionsbidraget.

(4) Desuden er der som tidligere omtalt indledet overvejelser om indførelse af en almindelig tillægspension, sigtende imod en bredt gennemført forhøjelse af den almindelige efterlønsikring i samfundet udover det nuværende folkepensionsniveau.

Der er således foregået en udvikling, som indebærer en tilnærmelse af den almindelige efterlønsræssige sikring i samfundet til efterlønsforholdene inden for tjenestemandsområdet. Denne bevægelse i retning mod udjævning af bestående efterlønsræssige skel mellem befolkningsgrupperne har for tjenestemændene den virkning, at tjenestemandspensionen herved har fået relativt aftagende betydning som selvstændig efterlønsform, og der opstår som følge heraf et problem om, hvilke veje der bør følges med henblik på at tilvejebringe et passende forhold mellem efterlønsordningen for tjenestemænd og efterlønsforholdene uden for tjenestemandsområdet.

Dette spørgsmål er blevet behandlet af et udvalg, bestående af repræsentanter for tjenestemandsgeselskaberne, finansministeriet og socialministeriet, som finansministeren nedsatte i juni 1963 med den opgave at overveje og nærmere belyse de problemer, som gennemførelsen af en almindelig folkepension ville rejse for statstjenestemændenes og statspensionisternes vedkommende, samt at opstille alternative tekniske muligheder for løsningen af disse problemer.

I sin betænkning om tjenestemænds adgang til almindelig folkepension (betænkning nr. 384), som blev afgivet i marts 1965, har udvalget peget på, at udviklingslinierne på pensionsområdet taler for, at efterlønsforholdene for tjenestemænd bør tilrettelægges under hensyntagen til ydelserne fra den offentlige sikring.

Udvalget har i sine overvejelser om, hvorledes de efterlønsræssige forhold på tjenestemandsområdet herefter vil kunne tilpasses på længere sigt, lagt den forudsætning til grund, at der for tjenestemændenes vedkommende bibeholdes en selvstændig efterlønsydelse fra staten. Ud fra denne forudsætning har udvalget derpå opstillet og foretaget en afvejning af alternative løsningsmuligheder, der som

det ene yderpunkt har, at tjenestemandspensionsordningen udbygges som en helt selvstændig, af det sociale sikringssystem uafhængig efterlønsskema, og som det andet yderpunkt, at der sker en kombination af tjenestemandspension med ydelserne fra den sociale sikring gennem en beløbsmæssig samordning af pensionerne fra de to systemer. Der er her ved set bort fra en løsning gående ud på, at tjenestemandspension af den nuværende beskaffenhed sammenlægges med fuld folkepension, idet der herved for store grupper af tjenestemænd ville fremkomme efterlønssydelser, som overstiger lønnen under aktiv tjeneste.

Om det førstnævnte alternativ — tilrettelæggelse af tjenestemandspensionsordningen som et fra den offentlige sikring adskilt system — har udvalget bemærket, at en sådan løsning vil være behæftet med en række ulemper. Selv om det må erkendes, at det inden for rammerne af en lukket tjenestemandspensionsordning ville være muligt at give efterlønsmæssig dækning for almindelige sociale sikringsydelser, ville en løsning ad denne vej rejse vanskelige problemer for tjenestemandspensionister, som f. eks. på grund af sygdom bliver afskediget med en pension, der efter den nu bestående ordning kan suppleres med ydelser fra det sociale sikringssystem. En sådan ordning ville endvidere gå på tværs af den udviklingstendens, som har ført til, at efterlønnen på tjenestemandsområdet siden 1958 som en af sine bestanddele har omfattet folkepensionens mindstebeløb, og den ville virke ejendommelig, dersom udviklingen på det offentlige efterlønssområde måtte gå så vidt, at der gennem den offentlige pensionssikring opnås ydelser, som er højere end tjenestemandspension efter en selvstændigt opbygget pensionsordning.

Da en principløsning, der knytter sig til etablering af en isoleret tjenestemandspensionsordning, af de anførte grunde må forkastes, bør opmærksomheden efter udvalgets opfattelse samles om de muligheder, der baseres på samordning af tjenestemandspension og ydelserne fra den offentlige sikring med det formål at tilvejebringe en samlet efterløn af passende størrelsesorden fra de to systemer.

Det er herom anført, at man kunne forestille sig tjenestemandspensionen som den primære ydelse suppleret med visse på forhånd nærmere fastsatte dele af ydelserne fra det offentlige sikringssystem, og man kunne tæn-

ke sig, at tjenestemænd modtog ydelserne fra offentlige pensionsordninger som den primære pension, hvortil kunne føjes en nærmere fastsat tjenestemandspension som et supplement.

Ingen af disse løsningsmuligheder synes dog i sig selv at være fuldt tilfredsstillende som grundlag for efterlønssstrukturen. Vælger man at opretholde tjenestemandspensionen som den økonomisk set tungest vejende del af efterlønnen, vil der opstå spørgsmål om, hvorvidt tjenestemænd både skal svare tjenestemandspensionsbidrag og deltage i finansieringen af den almindelige folkepension, hvoraf de kun vil opnå en begrænset part. Det er derudover et spørgsmål, om en udvidet offentlig pensionssikring, som bygger på tankerne om en almindelig tillægspensionsordning oven på folkepensionen ud fra hele sin virkemåde overhovedet lader sig underkaste den begrænsning, som vil være nødvendig, for at den kan virke som et på forhånd fastsat supplement til tjenestemandspensionen.

Indvendingerne mod en ordning, der tager sit udgangspunkt i den offentlige pensionssikring som den primære efterlønssbestanddel og med tjenestemandspension som et supplement dertil, er bl. a., at en sådan ordning ville kunne føre til en forringet stilling for tjenestemændene i de tilfælde, hvor tjenestemandssreglerne i dag hjemler ret til tjenestemandspension, men hvor der ikke er nogen adgang til at opnå ydelser fra den almindelige offentlige pensionssikring. Dette gælder f. eks. for tjenestemandsgupper såsom visse militære tjenestemænd og polititjenestemænd, der har pligt til at søge afsked før 67 års alderen. Det gælder endvidere på områder, hvor de nuværende tjenestemandssregler åbner mulighed for sva- gelighedspensionering, selv om betingelserne for at opnå offentlig invalidepension ikke er til stede, og det vil iøvrigt gælde i en lang række tilfælde, hvor tjenestemandsslovgivningens detailregier er forskellige fra reglerne i den sociale pensionslovgivning.

Udvalgets vurdering har ført til den *konklusion*, at hovedinteressen må knytte sig til en ordning, hvorefter man bibeholder en tjenestemandspension af den hidtil anvendte type som fundament for tjenestemændenes efterlønssordning, samtidig med at tjenestemænd inddrages under det offentlige sikringssystem på linie med andre borgere. Den fornødne samordning tænkes herefter i princippet effektueret på den måde, at der foretages fradrag

i den aktuelle tjenestemandspension med beløb, som svarer til, hvad der i hvert enkelt tilfælde tilkommer den pågældende efter den sociale pensionslovgivnings regler, når betingelserne for udbetaling af disse ydelser er til stede.

Efter en sådan ordning vil tjenestemandspensionsreglerne være afgørende i hvert enkelt tilfælde for størrelsen af den ydelse, i hvilken der sker samordningsfradrag, således at efterlønnen for tjenestemændenes vedkommande vil kunne bevare karakter af individualiserede ydelser. Udvalget finder, at en ordning ad denne linie rummer mulighed for at opbygge et efterlønssystem, der i sin struktur er så smidigt, at det vil være egnet til at skabe balance i forhold til de offentlige sikringsydelser på det nuværende stadium og samtidig uden vanskelighed vil kunne tilpasses en fremtidig videre udbygning af de sociale pensioner.

På grundlag heraf har udvalget i sin betænkning skitse-mæssigt belyst, hvorledes en efterlønnsordning, der udbringer pensionsydelser på linie med det hidtidige efterlønsniveau

forøget med et beløb, der modsvare ATP-pensionens størrelse i de første år efter tillægspensionsordningens ikrafttræden, kan tænkes tilrettelagt ud fra det anførte princip. I skitsen er det lagt til grund, at tjenestemandspensionerne, førend samordningsfradrag bliver foretaget, må suppleres med pensionstillæg, der modsvare værdien af folkepensionens mindstebeløb og eventuelle andre offentlige pensionsydelser, som tjenestemandspensionister efter de nugældende regler er berettigede til, for herved at hindre, at der efter fradrag af det beløb, der tilkommer pensionisten ifølge den sociale pensionslovgivnings regler, i slutfasen fremkommer efterlønsydelser, som er mindre, end hvad der efter den nu bestående ordning kan opnås i form af tjenestemandspension med tillæg af folkepension eller anden offentlig pension. Det er endvidere forudsat, at pensionisten under alle omstændigheder er berettiget til den pensionsydelse, der er størst — hvad enten denne er tjenestemandspensionen eller ydelserne fra den offentlige sikring.

Kapitel 4.

Forslag til ny pensionsordning.

1. Målsætning.

Som det fremgår af beskrivelsen i foranstående kapitel, rummer den allerede stedfundne udbygning af de offentlige pensioner, herunder den almindelige alderdomssikring i samfundet, og overvejelserne om en videregående udvikling på dette område perspektiver, der har betydning for en stillingtagen til, hvorledes efterlønnsforholdene for tjenestemændenes vedkommende fremtidig bør tilrettelægges.

For den umiddelbare problemstilling er det væsentligt at fastslå, at de offentlige pensioner har nået et udviklingsstadium, som indebærer, at der herigennem kan opnås en efterløns-sikring, der er væsentligt mere betryggende end forhen, uden at denne sikring dog har nået en standard, som kommer på højde med, hvad der i denne henseende gælder i al almindelighed for tjenestemænd. Man ville derfor ikke uden en betydelig forringelse af tjenestemændenes efterlønmæssige stilling kunne opheve den nuværende tjenestemandspensionsordning og erstatte den med adgang til som eneste efterlønmæssige garanti at opnå alderspension og de øvrige former for sikringsydelser, som nu er hjemlet i den sociale pensionslovgivning.

På baggrund heraf er det kommissionens opfattelse, at rammerne for tjenestemændenes efterlønmæssige stilling fortsat må være fastlagt i en pensionsordning, der indgår som en integrerende bestanddel af tjenstemandsforholdet. Med dette udgangspunkt har kommissionen derfor tilrettelagt sine overvejelser omkring pensionsforholdene med sigte på at fremlægge forslag til en ændret pensionsordning, der på hensigtsmæssig måde fastlægger rammerne for de efterlønmæssige vilkår under ansættelse efter et tjenestemandssystem, der er indrettet i overensstemmelse med de hovedretningslinier, som er beskrevet i betænkningens 1. del.

Der er herefter i nærværende kapitel rede-

gjort for de principielle hovedsynspunkter, kommissionen anlægger på spørgsmålet om, hvilke pensionsrettigheder der bør sikres som led i tjenestemandsansættelse, og om den fremtidige pensionsordnings indhold i øvrigt.

Som led i behandlingen af spørgsmålet om den efterlønmæssige stilling må der endvidere træffes afgørelse om, hvorledes forholdet mellem tjenestemandspension og pensioner efter den sociale pensionslovgivning fremtidig bør søges ordnet set på baggrund af den forskydning af relationerne mellem tjenestemændenes efterlønmæssige forhold og efterlønnsforholdene uden for tjenestemandsområdet, der er indtruffet som følge af den stedfundne udbygning af de sociale pensionsordninger. I kommissionens overvejelser om de herhørende problemer indgår en vurdering af mulighederne for at skabe forudsætning for en videregående integration af ydelserne efter de sociale pensionslove gennem beløbsmæssig samordning af tjenestemandspensioner og sociale pensioner. Imidlertid har kommissionen ikke i forbindelse med afgivelse af nærværende delbetænkning ment at kunne opstille retningslinier for en nyordning af forholdet mellem tjenestemandspension og pensioner, der er hjemlet i den sociale pensionslovgivning, men finder, at en stillingtagen hertil må indgå i det fortsatte arbejde med behandling af spørgsmålet om fastlæggelsen af de fremtidige tjenestemandspensioner. Efter videregående behandling af det omhandlede problem er det hensigten at optage en redegørelse for kommissionens syn på dette spørgsmål i kommissionsbetænkningens 3. del.

Der er i kommissionen enighed om, at et nyt pensionssystem ligesom den hidtil bestående ordning dels må indeholde pensionsgarantier overfor tjenestemanden selv ved afsked på grund af alder, svigtende helbred eller af anden ham utilregnelig årsag dels må sikre pension til de efterlevende ved tjenstemandens død.

2. Erhvervelse af pensionsret.

Efter den hidtil bestående ordning er det typisk således, at retten til pension indtræder fra det tidspunkt, da en tjenestemand har haft ansættelse af en varighed udover 5 år efter det fyldte 30. år. Denne pensionsret aktualiseres, når ansættelsesforholdet senere bliver afviklet ved afsked af de i loven angivne kvalificerende årsager, eller såfremt ansættelsen ophører på grund af tjenstemandens død.

Da adgangen til pension forudsættes opretholdt som en rettighed, der knytter sig til tjenstemandsforholdet, finder man, at et nyt pensionssystem bør opbygges med sigte på, at der gennem pensionsordningen tilvejebringes en efterlønsgaranti, der, når den bliver virksom, sikrer pensionsydelse, som på rimelig måde er afstemt i forhold til tjenstemandsansættelsens varighed. Efter denne betragtning må der tillægges tjenstemandsforholdets etablering ved ansættelsen i tjenstemandsstilling den betydning, at ansættelsen danner udgangspunktet for pensionsindtjening sideløbende med den efterfølgende tjeneste, hvorved ansættelsestiden i dens fulde udstrækning får pensionsmæssig relevans.

Et pensionssystem, der hviler på dette grundlag, vil i højere grad end den gældende ordning, som alene knytter pensionsmæssige virkninger til den del af ansættelsestiden, der ligger efter en bestemt fastsat levealder, være egnet til at markere samhörigheden mellem efterlønnen og den tjeneste, der er udført under ansættelse i tjenstemandsstilling.

Kommissionen har lagt de her nævnte synspunkter til grund for sine overvejelser om principperne for opbygning af en ændret pensionsordning, idet man finder, at en ordning, der i sine grundtræk er tilrettelagt overensstemmende hermed, på hensigtsmæssig måde vil være medvirkende til at løse stivheden i det eksisterende tjenstemandsystem.

Ved opstillingen af de regler, der fastlægger pensionssystemets virkemåde i enkeltheder, bliver det herefter opgaven at tage stilling til dels, under hvilke betingelser retten til tjenstemandspension i dens forskelligartede former udløses — herunder hvilke krav med hensyn til ansættelsestidens længde der må stilles i så henseende — dels hvorledes pensionsydelse beløb fastsættes, når det bliver aktuelt at udrede pension.

Det bemærkes i denne forbindelse, at det

ved indførelse af en pensionsordning, der er indrettet med sigte på at skabe et passende forhold mellem ansættelsestid og pensionsstørrelse, ikke kan anses for nødvendigt at fastholde som en betingelse for retten til pension, at ansættelse har fundet sted inden opnåelse af en bestemt levealder, og kommissionen finder herefter ikke grundlag for at opretholde bestemmelser svarende til reglen i den nugældende pensionslovgivning om 40 års alder som grænse for ansættelse med pensionsret. I kommissionsbetænkningens 1. del er der desuden peget på det ønskelige i at lempe de hidtil praktiserede begrænsninger i adgangen til at opnå tjenstemandsansættelse i alderen under 40 år.

Personer, der ansættes i tjenstemandsstilling til trods for, at der ved helbredsundersøgelse forud for ansættelsen måtte være konstateret helbreds mangler, må efter de her anlagte betragtninger ligeledes forudsættes at blive inddraget under den efterlønsgaranti, som pensionsordningen tilsikrer, idet det ikke ville være foreneligt med principperne for et pensionssystem af den her omtalte karakter at gøre undtagelse, afhængigt af udfaldet af en helbredsbedømmelse, fra den pensionsindtjening, der forudsættes at finde sted sideløbende med tjenesten.

Helbreds kontrollen forud for tjenstemandsansættelse bør følgelig tilrettelægges med det formål at skabe grundlag for en vurdering af ansøgerens helbreds mæssige egnethed til vedkommende stilling. Hvis denne bedømmelse får til resultat, at en tilstedeværende helbredsdefekt ikke er til hinder for, at ansættelse i tjenstemandsstillingen finder sted, vil den pågældende ved ansættelsen blive omfattet af den pensionssikring, som knytter sig til tjenstemandsforholdet med adgang til ved ansættelsesforholdets ophør at opnå efterløns mæssig ækvivalens for den tjeneste, der er udført.

Såfremt pensionsordningen opbygges ud fra de anførte retningslinier, vil der ikke være grundlag for at skelne mellem tjenstemænd med og uden pensionsret, eftersom det forudsættes, at den sikring, pensionsreglerne frembyder, i princippet regnes fra ansættelsen.

3. Betingelserne for at opnå pension.

Som nævnt forudsættes pensionsordningen udformet således, at retten til pension for tjenstemandens eget vedkommende aktualiseres

ved afsked på grund af alder, svigtende helbred eller af anden utilregnelig årsag, og det må da præciseres, hvilke omstændigheder der skal foreligge, for at en afskedigelse — hvad enten den sker efter tjenestemandens eget ønske, eller uden at han har forlangt sig afskediget — kan siges at have fundet sted af sådan pensionsbegrundende årsag.

Da det endvidere er forudsat, at der i pensionsordningen indgår pensionsgarantier til fordel for de efterlevende ved tjenstemandens død, må der desuden ske en nærmere fastlæggelse af, hvilke pårørende der tilgodeses gennem den pensionssikring, som tilvejebringes ved regler om pension til efterlevende.

Endelig opstår der, såvel hvor der er tale om egenpension som om pension til en afdød tjenstemands pårørende, spørgsmål om, hvilke krav med hensyn til ansættelsestidens længde der bør opstilles som betingelse for, at retten til pension kan udløses.

Medens pensionserhvervelse ifølge den gældende ordning generelt set er betinget af, at ansættelsen i tjenstemandsstilling har haft en varighed af mindst 5 år efter det fyldte 30. år, finder kommissionen i overensstemmelse med, hvad der er anført foran under afsnit 2., at den ansættelsestid, der skal kunne kvalificere til opnåelse af pension, når ansættelsesforholdet ophører af pensionsbegrundende årsag, bør regnes fra det tidspunkt, da ansættelse i tjenstemandsstilling har fundet sted. Kommissionen har gjort spørgsmålet om sådan kvalifikationstid til genstand for en nærmere vurdering, idet man mener, at længden af den ansættelsestid, der skal være tilbagelagt, før ret til udbetaling af pension kan blive aktuel, bør være afpasset på nuanceret måde i forhold til de efter deres formål forskelligartede pensionsgarantier, som forudsættes indbygget i pensionsordningen. Under visse forudsætninger bør det dog efter kommissionens opfattelse være muligt at opnå pension, uden at pensionserhvervelsen gøres afhængig af, at ansættelsen i tjenstemandsstilling har haft en bestemt mindste varighed.

I det følgende er der redegjort for spørgsmålet om kvalifikationstid i forbindelse med omtalen af, under hvilke omstændigheder der bør kunne opnås egenpension i form af alderspension eller svagelighedspension eller ved afsked af anden utilregnelig årsag samt ægtefællepension og børnepension.

1. Alderspension.

Reglerne om de aldersmæssige forudsætninger for afsked med alderspension er efter den gældende ordning typisk udformet således, at der fastsættes én aldersgrænse, hvor der indtræder pligt til at søge afsked, og en lavere aldersgrænse, ved hvilken tjenstemanden kan forlange sig afskediget med pension.

Bestemmelser af almindelig karakter findes i lønnings- og pensionslovens § 53, stk. 1, hvor det er bestemt, at enhver tjenstemand er forpligtet til at søge sin afsked fra udgangen af den måned, hvori han fylder 70 år, samt at en tjenstemand er berettiget til at erholde afsked med pension, når han er fyldt 67 år.

For adskillige grupper af tjenstemænd gælder imidlertid særregler om en lavere grænse for den alder, ved hvilken der kan søges afsked med pension, og med hensyn til den pligtige afgangsalder.

Det er således i lønnings- og pensionslovens § 53, stk. 3, bestemt, at overjordemødre, overplejere, plejere og plejersker skal afskediges, når de er fyldt 65 år. Disse tjenstemænd kan forlange sig afskediget med pension, når de er fyldt 60 år, ligesom de efter det fyldte 60. år kan afskediges uansøgt, uden at det er nødvendigt, at der gives vedkommende tjenstemand og den forhandlingsberettigede tjenstemandsorganisation adgang til at udtale sig i overensstemmelse med reglen i lønnings- og pensionslovens § 8, stk. 4. — Tilsvarende aldersgrænsebestemmelser var tidligere gældende for oversygeplejersker, fængselsoversygeplejersker, afdelingssygeplejersker, fængsels-sygeplejersker og sygeplejeassistenter; men i forbindelse med en række ændringer af ansættelsesvilkårene for sygeplejerskeuddannet personale, der gennemførtes med virkning fra 1. april 1962, blev det i pensionslovens § 53, stk. 4, bestemt, at sygeplejersker kan forlange sig afskediget med pension, når de er fyldt 65 år, og at de — ligeledes uden iagttagelse af lovens § 8, stk. 4, — kan afskediges efter denne aldersgrænse. Samtidig blev pligten til at fratræde ved det 65. år ophævet.

Andre afvigende aldersgrænsebestemmelser findes i lov om normering og klassificering af statstjenestemandsstillinger.

Ifølge denne lovs § 98, der vedrører tjenstemænd under civilforsvaret, afskediges kolonnechefer, sektionschefer, sektionsledere og mestre med pension, når de er fyldt 65 år, og

øvrige faste befalingsmænd af linien, når de er fyldt 70 år. — Kolonnechefer, sektionschefer, sektionsledere og mestre kan forlange afsked eller kan afskediges — i begge tilfælde med pension —, når de er fyldt 60 år, og øvrige faste befalingsmænd af linien, når de er fyldt 65 år. • Endvidere er der hjemmel for, at befalingsmænd af linien kan afskediges med pension, når de selv ansøger derom, og når de overføres til tjeneste i reserven, for så vidt dette anses for ønskeligt af tjenstlige grunde.

I lovens § 109, stk. 1, er det bestemt, at overpolitibetjente, kriminalo verbet jente, politibetjente og kriminalbetjente afskediges, når de er fyldt 63 år, og kan forlange afsked, når de er fyldt 60 år.

Desuden indeholder loven i § 115 bestemmelse om, at de tjenestemænd under toldgrænsekorpsen, der er henført til 3., 7., 10., 12. og 15. lønningsklasse, afskediges med pension, når de er fyldt 65 år.

Endelig har de ved lovens ikrafttræden ansatte tjenestemænd i Grønland overgangsmæssigt i medfør af lovens § 171, stk. 2, bevaret ret til at søge afsked med pension efter de regler, der var gældende forud for 1958. Denne ordning indebærer, at disse tjenestemænd har pligt til at søge afsked fra det 60. år, og at de er berettigede til at erholde afsked med pension, når de er fyldt 55 år.

En tredje gruppe af særregler omfatter militære tjenestemænd. I lov om forsvarets personel er det under § 18 for hver enkelt stillingskategori bestemt, dels ved hvilken alder afsked med pension skal finde sted, dels fra hvilken alder militære tjenestemænd kan afskediges eller selv kan forlange sig afskediget med pension. Efter denne bestemmelse skal afsked finde sted, når tjenestemanden opnår en alder, der for de enkelte stillinger varierer fra 70 år til 45 år, medens ret til at søge afsked med pension indtræder ved en opnået levealder, som varierer fra 65 år til 42 år.

Eksempelvis kan nævnes, at der for de i hæren ansatte militære tjenestemænd gælder nedenstående aldersgrænser. I kolonne A er angivet den alder, ved hvilken afsked skal ske, og i kolonne B den alder, hvorved afsked kan finde sted, medens kolonne C angiver de aldersgrænser, ved hvilke afsked på styrelsesinitiativ faktisk foretages:

General, generalløjtnant, generalmajor	A	B	C
Oberst	70	65	65
Oberstløjtnant	65	60	62
Major	65	60	60
Kaptajn	55	52	52
Premierløjtnant	50	47	47
Major og kaptajn af specialgruppen	45	42	42
Premierløjtnant af specialgruppen	62	60	62
Overfenrik af specialgruppen	60	56	60
Fenrik af specialgruppen	60	56	56
Fenrik af specialgruppen	55	52	52

Det er endvidere bestemt, at militære tjenestemænd kan afskediges med pension efter ansøgning derom, såfremt tjenstlige grunde gør det ønskeligt, og de samtidig ansættes i reserven.

Medens 70-års aldersgrænsen siden 1919 er blevet fastholdt uændret som den aldersgrænse, ved hvilken tjenestemænd i almindelighed har pligt til at søge afsked, var det indtil 1958 den almindelige regel, at en tjenestemand havde ret til afsked med pension, når han var fyldt 65 år. Under hensyntagen til, at den konstaterede stigning i gennemsnitslevealderen bl. a. havde dannet baggrund for, at der ved folkepensionsordningens gennemførelse i 1956 skete forhøjelse af tilgangsalderen for adgang til indtægtsbestemt folkepension fra 65 til 67 år og for enlige kvinder fra 60 til 62 år, blev tjenestemandspensionslovgivningens almindelige 65-års aldersgrænse ved lønnings- og pensionslovens vedtagelse forhøjet til 67 år, idet man fandt det ønskeligt ved denne ændring at skabe forudsætning for at søge den gennemsnitlige pensioneringsalder inden for tjenestemandsområdet forhøjet. For at tilskynde til længst mulig forbliven i tjenesten blev den nævnte ændring ledsaget af omlægninger af pensionsberegningsskalaerne for egenpension og enkepension, hvorved pensionssystemet blev indrettet således, at højeste pension først kunne opnås med 32 års pensionsalder, d. v. s. for egenpensionens vedkommende tidligst fra det 67. år.

De regler, der indeholder afvigelser fra lønnings- og pensionslovens almindelige bestemmelser om pligt til at søge afsked ved det 70. år og ret til at kræve afsked med pension fra det 67. år, er blevet indført til forskellige tider og med forskellig begrundelse.

Det er bl. a. blevet tillagt vægt, at der på en

række områder forekommer arbejdsopgaver af en karakter, som gør det nødvendigt, at der stilles krav om usvækket fysisk og psykisk kondition gennem hele ansættelsestiden. Sådanne hensyn til tjenestens tarv blev lagt til grund, da der i sin tid ved tjenestemandsløven af 1931 blev indført specialregler omfattende statens plejerspersonale og sygeplejersker. Som anført skete der for det sygeplejerskeuddannede personales vedkommende i 1962 en tilnærmelse til de almindelige regler om afgangsalderen.

For militære tjenestemænds vedkommende er det i særlig grad hensynet til at sikre den fornødne mobilitet, som gennem tiderne har motiveret, at der på dette område opretholdes særregler, og ved de specialregler, som finder anvendelse for grupper af tjenestemænd under civilforsvaret, har det været tilsigtet at tilvejebringe størst mulig lighed mellem ansættelsesvilkårene for hærens og civilforsvarskorpsets personel.

Der er også ved fastsættelse af specielle aldersgrænsebestemmelser taget hensyn til, at tjenesten på visse områder må udføres under særligt belastende ydre forhold. Således må de særregler, der gælder for tjenestemænd i Grønland bl. a. ses på baggrund af, at tilværelsen i Grønland på forskellig vis kan være så fysisk krævende, at det ofte vil være vanskeligt at udføre tjenestepligterne indtil opnåelse af den afgangsalder, der gælder for tjenestemænd i almindelighed.

Endvidere har man undertiden anvendt ændrede aldersgrænsebestemmelser med det formål at imødegå ulemperne ved opståede skævheder i aldersfordelingen inden for en enkelt tjenestegren. Betragtninger af denne art gjorde sig gældende, da der i 1958 ved den foranævnte regel i normerings- og klassificeringslovens § 109 blev gennemført bestemmelser om nedsættelse af afgangsalderen for visse kategorier af polititjenestemænd. — Endelig kan nævnes, at den i forhold til de almindelige regler lavere pligtige afgangsalder, som allerede før 1919 blev indført for visse tjenestemænd under toldgrænsekorpsen, bl. a. skyldtes hensynet til at skabe forbedrede advancementsmuligheder.

Ved overvejelsen af, hvilke aldersgrænser der bør lægges til grund, hvor der bliver tale om alderspensionering efter den fremtidige ordning, opstår for det første det spørgsmål, om der i det hele taget bør være mulighed for

at forblive i tjeneste efter opnået 67 års alder, såfremt tjenestemænd på lige fod med andre borgere bliver omfattet af adgangen til at oppebære fuld, ikke-indkomstreguleret folkepension fra det fyldte 67. år. I så fald ville der fremkomme den situation, at en tjenestemand ved fortsættelse af tjenesten ud over 67 års alderen vil være i stand til i en periode at supplere sin lønningsindtægt med fuld folkepension for derpå ved senere pensionering at måtte indstille sig på et indkomstniveau, som vil være væsentligt lavere set i forhold til den forudgående indkomst, end om lønningsindtægten ikke var blevet kombineret med folkepension.

Man har imidlertid fra kommissionens side ment at måtte lægge til grund, at retten til folkepension ikke danner nogen hindring for, at erhvervsbeskæftigelse uden for tjenestemandsområdet kan fortsættes efter 67 års alderen. Når dette er tilfældet, kunne det føles diskriminerende, om en tjenestemand, der har sin fulde arbejdsevne i behold, og som selv ønsker at fortsætte i aktiv tjeneste, under alle omstændigheder skulle være tvunget til at fratræde senest ved det fyldte 67. år. Da det endvidere vil være stemmende med statens interesser, at der haves mulighed for at fastholde egnede tjenestemænd længst muligt, finder kommissionen ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om, at den almindelige pligtige afgangsalder nedsættes under 70 år.

På den anden side er forholdet det, at tjenesten inden for staten er af så varierende karakter, hvad kravene til udførelse af tjenestepligterne angår, at det ikke ville være rimeligt, om tjenesten i enhver tjenestemandsstilling kunne fortsættes indtil 70 års aldersgrænsen.

Som det fremgår af beskrivelsen foran, er reglen om pligt til at søge afsked ved det 70. år fraveget gennem specialregler, der for en række civile tjenestemandsstillinger foreskriver afgangspligt senest ved det fyldte 60., 63. eller 65. år. Endvidere er militære tjenestemandsstillinger som helhed omfattet af særregler, der for flere stillingskategorier indebærer, at den pligtige afgangsalder indtræder før 60 års alderen. En del af de heromhandlede særregler er, som det ligeledes er nævnt, udformet således, at tjenestemandens ret til at begære afsked med pension ved en bestemt aldersgrænse, der er lavere end den obligatoriske afgangsalder, kombineres med adgang

for styrelsen til at afskedige den pågældende med pension fra et tidspunkt, der er sammenfaldende med den frivillige afgangsalder indtræden. Herigennem åbnes der således mulighed for, at vedkommende styrelse kan fastlægge tidspunktet for aldersbegrundede personaleafskedigelser inden for en bestemt ramme. Der har f. eks. inden for forsvaret udviklet sig en praksis, hvorefter afsked af militære tjenestemænd finder sted efter nærmere bestemte alderskriterier for hver enkelt stillingskategori ved opnåelse af en alder, der efter den fremgangsmåde, som følges for tiden, for flere stillingsgrupper ligger under den aldersgrænse, der lovmæssigt er fastsat som seneste afgangsalder.

Kommissionen ser sig ikke på det foreliggende grundlag i stand til at bedømme, hvorvidt de særordninger med hensyn til afgangspligt før 70 års alderen, som er fastlagt i hver enkelt af de her omtalte regler, fremdeles må anses for passende, eller om det ud fra tjenstlige hensyn ville være formålstjenligt at ændre aldersgrænserne i opadgående eller nedadgående retning. Man finder anledning til at bemærke, at de omhandlede specialregler til dels er af ældre oprindelse, og at det bl. a. på baggrund heraf forekommer velmotiveret at anstille nærmere undersøgelse af, hvorvidt der måtte være indtruffet forhold, som berører de oprindelige forudsætninger for de bestående ordninger.

Det er kommissionen bekendt, at et udvalg, der blev nedsat af forsvarsministeriet i 1964 med den opgave at undersøge værnernes personelforhold for så vidt angår de faste befalingsmænd, i forbindelse med udarbejdelse af en skitse til omlægning af personelstrukturen inden for hæren har udkastet planer om at søge gennemført ændringer af de gældende aldersgrænsebestemmelser i forsvarets personellov.

Endvidere har et strukturudvalg, der i 1966 er nedsat under justitsministeriet til overvejelse af spørgsmålet om ændringer i fængselspersonalets tjenstlige og personalemæssige forhold, stillet forslag om, at der for den del af fængselsvæsenets personale, som er placeret i stillinger i 12. lkl. eller derunder inden for opsyns-, værkmaster- og økonomitjenesten, gennemføres en højeste aldersgrænse på 67 år og en aldersgrænse for frivillig afgang på 60 år.

Kommissionen har ikke taget stilling til disse spørgsmål, men finder, at de rejste proble-

mer omkring afgangsalderen bør tages op til behandling i en bredere sammenhæng. I de detailundersøgelser, som efter kommissionens opfattelse bør foretages, forekommer det hensigtsmæssigt at inddrage spørgsmålet om, hvorvidt der ud fra hensyn til arbejds effektiviteten måtte være grund til at etablere særordninger for andre grupper af tjenestemænd end sådanne, som falder ind under de hidtil gældende specialregler. Man kan i denne forbindelse pege på, at differentierede aldersgrænser muligt kunne tænkes anvendt med fordel, f. eks. for tjenestemænd, der har ansvaret for ledelsen af meget store forvaltningsenheder, eller på områder, hvor aktiviteten i samfundet i ganske særlig grad influerer på kravene til de arbejdsmæssige kvalifikationer.

Det er kommissionens opfattelse, at problemet om tidspunktet for afgangspligtens indtræden bør behandles som et anliggende, der vedrører tjenestemændenes ansættelsesmæssige vilkår, og at denne side af aldersgrænseproblemet fremtidig bør afgøres ved aftale indenfor en ramme bestående af en højeste og en laveste aldersgrænse.

Medens man som nævnt anser det for rimeligt, at 70 års alderen opretholdes som den øvre aldersgrænse, og ikke finder det ønskeligt, at der indføres adgang til at forblive i tjenestemandsstilling ud over denne alder, vil den nedre grænse for aftalebestemt pligt til at fratræde efter kommissionens mening passende kunne sættes ved det 60. år. Det er ikke tanken herigennem at bane vej for vidtgående forandringer af den bestående tilstand; men ud fra ønsket om at tilføre systemet den fornødne grad af smidighed finder man det hensigtsmæssigt, at der indenfor det angivne spillerum åbnes mulighed for gennem forhandling at afpasse den pligtige afgangsalder under hensyntagen til de konkrete forhold på områder, hvor det kan konstateres, at særlige hensyn taler for en nuanceret ordning. I det omfang, det måtte vise sig nødvendigt at fastholde afgangsalder under 60 år, må det derimod efter kommissionens opfattelse forudsættes, at de nærmere bestemmelser herom træffes ved lov.

Da det må forudses, at der vil hengå nogen tid, før de undersøgelser, der må anstilles som led i en mere detaljeret fastlæggelse af afgangsalderen, vil kunne tilendebringes, foreslår kommissionen, at aldersbetinget afsked, indtil et aftalemæssigt grundlag tilvejebringes,

finder sted i overensstemmelse med de retningslinier, som for tiden praktiseres.

Hvad dernæst angår den frivillige afgangsalder, d. v. s. den alder, ved hvilken en tjenestemand kan forlange afsked med pension, bemærkes, at kommissionen finder det rimeligt, at afgangspligt ved det 70. år vedblivende sammenkædes med ret for den pågældende til at forlange afsked med ordinær alderspension, når han er fyldt 67 år.

Kommissionen mener imidlertid ikke at kunne bortse fra, at tjeneste i årene, der ligger nærmest forud for 67 års alderen, under visse omstændigheder kan føles særligt tyngende, enten fordi det i en fremskreden alder kan være vanskeligt for nogle tjenestemænd at tilpasse arbejdsindsatsen efter ændrede krav, eller fordi kræfterne — uden at der består nogen egentlig sygdomstilstand — ikke fuldt ud slår til overfor de foreliggende opgaver.

På baggrund heraf finder man, at det vil være såvel i de ansattes som i statens interesse, om der sker udvidelse af den tidsramme, inden for hvilken en tjenestemand har ret til at vælge at lade sig pensionere. Man er dog samtidig opmærksom på, at en sådan adgang til førtidspensionering kan medføre risiko for kollision med interessen i at kunne fastholde egnede tjenestemænd længst muligt og vil kunne bidrage til at fjerne det incitament til fortsættelse i aktiv tjeneste, som knytter sig til muligheden for ved længere ansættelsestid at kunne opnå en højere pension. Ud fra disse betragtninger bør eventuel indførelse af adgang til førtidig pensionering ledsages af foranstaltninger, der vedrører pensionsberegningen. De nævnte hensyn vil efter kommissionens opfattelse kunne tilgodeses gennem en ordning, som indebærer, at pensionen ved førtidig pensionering på tjenestemandens begæring bliver nedsat med et beløb, der fastsættes i forhold til den tid, som står tilbage, indtil han kunne forlange afsked med ordinær alderspension ved det 67. år, eller — hvis der for den pågældende stilling gælder afgangspligt før 67 års alderen — indtil han skulle have været afskediget på grund af alder. Under redegørelsen i afsnit 5 om pensionsstørrelse er det nærmere omtalt, hvilke synspunkter kommissionen anlægger med hensyn til beregning af denne afkortnings størrelse.

Under forudsætning af, at der i ordningen indbygges sådanne regler, som vil kunne sikre, at der ved pensionsberegningen fremkommer

pensionsstørrelser på et i sammenligning med ordinær pension passende lavere niveau, mener kommissionen herefter at kunne anbefale, at der åbnes adgang for tjenestemænd til at opnå førtidspension ved afsked efter det fyldte 60. år.

Udover kravet om, at bestemte aldersmæssige forudsætninger skal være opfyldt, før der kan opnås tjenestemandspension i form af alderspension, bør det fastholdes som en betingelse for pensionserhvervelsen, at ansættelsen har haft fornøden stabilitet. Denne fordring, som efter den bestående ordning finder udtryk på den måde, at pensionsret normalt ikke kan støttes på tjeneste forud for det 35. år, vil efter kommissionens opfattelse kunne tilgodeses ved, at der træffes bestemmelse om, at tjenestemandsansættelsen skal have haft en bestemt mindste varighed. Der er i kommissionen enighed om, at et for alle grupper af tjenestemænd gældende minimum af 10 års tjeneste regnet fra det tidspunkt, da tjenestemandsansættelse har fundet sted, må anses for passende. Dette minimumskrav må være opfyldt, hvad enten fratræden finder sted, når tjenestemanden har nået den frivillige afgangsalder, eller udskydes indtil det tidspunkt, da ansættelsen skal ophøre.

I modsætning til, hvad der er tilfældet inden for den hidtil bestående ordning, er det lagt til grund, at hele den tid, i hvilken der er udført tjeneste under ansættelse på tjenestemandsvilkår, bliver taget i betragtning, når der ved ansættelsens ophør på grund af alder skal tages stilling til, hvorvidt kvalifikations- tidsforudsætningen er opfyldt. Heraf følger, at tjenesten indgår med ligelig vægt i kvalifikationstidsberegningen uanset tjenestemandens alder, og at det i denne henseende ikke har nogen selvstændig betydning, om tjeneste er udført under én uafbrudt ansættelsesperiode eller i løbet af tidsmæssigt adskilte perioder.

Den kvalificerende ansættelse må have karakter af tjenestemandsansættelse. Dette indebærer for statstjenestens vedkommende, at ansættelse må være sket på den måde og under de vilkår, som er forudset i statstjenestemandsreglerne. Er dette tilfældet, forudsættes det, at kvalifikationstid indtjenes sideløbende med tjenesten, uanset om den udføres under ansættelse i samme styrelse, eller der i løbet af ansættelsesperioden skiftes til ansættelse inden for et andet ansættelsesområde.

Ligesom det efter den gældende ordning er

muligt at medtage og videreføre pensionsret-tigheder ved overgang fra statstjenestemandsstilling til ansættelse inden for et andet offentlig stillingsområde eller omvendt, bør man sigte imod, at der også som led i en nyordning sikres ret til at medregne forudgående ansættelsestid på tjenestemandsvilkår uden for statstjenestemandsområdet som kvalifikationstid. Kommissionen foreslår, at tjeneste i stillinger, der har en sådan karakter, at ansættelsestiden efter den fremtidige pensionsordning kan give grundlag for pensionsaldermedregning, på dette punkt sidestilles med tjeneste, der omfattes af statstjenestemandreglerne.

2. Svagelighedspension.

Pensionsgarantien imod risiko for afsked som følge af svigtende helbred bliver efter den gældende ordning virksom, når en tjenestemand, der har haft fast ansættelse i mindst 5 år efter sit fyldte 30. år, bliver afskediget på grund af helbredsbedinget utjenstedygtighed. Dette indebærer som tidligere fremhævet, at en tjenestemand i almindelighed ikke er pensionssikret imod risiko for sygdom, der medfører afsked, førend karensårene tidligst ved det 35. år er udløbet. Er utjenstedygtighed forårsaget af tilskadekomst, som er overgået tjenestemanden under udførelse af tjenesten, har han dog ved afsked af denne årsag ret til pension efter lønnings- og pensionslovens tilskadekomstregler uden hensyn til alderen og ansættelsestidens længde.

Afgørelsen af, om de helbredsmæssige forudsætninger for at tillægge pension er til stede, træffes i hvert enkelt tilfælde ud fra en bedømmelse af, hvorvidt den pågældende tjenestemand som følge af sin helbredstilstand må anses for at være ude af stand til fortsat at varetage tjenesten. I de tilfælde, hvor der er grund til at antage, at den pågældende kun er betinget utjenstedygtig, idet han vel findes uskikket til at varetage den hidtidige stilling, men trods en helbredsdefekt vil kunne udfylde en anden stilling fuldt forsvareligt, består der den mulighed, at tjenesten vil kunne søges omlagt ved overflytning af den pågældende til anden passende stilling, således at svagelighedspensionering undgås. Det har imidlertid på grund af de bestående ret snævre grænser for, hvilke stillingsforandringer en tjenestemand har pligt til at tåle, ofte vist sig vanskeligt at realisere en sådan tjenesteomlægning.

Som nærmere omtalt i betænkningens 1. del er kommissionen gået ind for, at der skabes øgede muligheder for at foretage omflytning af tjenestemænd inden for større ansættelsesområder og fra et ansættelsesområde til et andet, og i det foreliggende udkast til lov om statens tjenestemænd indgår bl. a. bestemmelser, hvorefter det kan pålægges en tjenestemand, som ikke længere opfylder de helbredskrav, der må stilles til varetagelsen af den hidtil beklædte stilling, at overtage en anden stilling, som han kan bestride, og som må anses for passende for ham. En sådan nyordning, der vil give større bevægelsesmuligheder og dermed lettere adgang til at formidle omflytning af tjenestemænd, som af helbredsmæssige grunde ikke kan forblive i hidtidig stilling, vil kunne bidrage til at formindske antallet af de tilfælde, hvor det er nødvendigt at skride til svagelighedspensionering. Dette kan efter kommissionens opfattelse give grundlag for et ændret syn på spørgsmålet om forudsætningerne for at opnå svagelighedspension og om dens beregningsmæssige fastsættelse.

På samme måde som kommissionen foreslår, at der tilsikres pension ved aldersbegrundet afsked, når ansættelsen i tjenestemandsstilling har haft en varighed af mindst 10 år, finder man, at der efter en nyordning bør være sikret en tjenestemand pension, dersom han bliver afskediget på grund af helbredsforårsaget utjenstedygtighed efter mindst 10 års tjeneste regnet fra ansættelsestidspunktet.

Samtidig med, at betingelserne for at opnå pension i form af alderspension og svagelighedspension tænkes sideordnede hvad angår kravene til ansættelsestidens længde, er der imidlertid efter kommissionens opfattelse grundlag for at foreslå pensionsgarantien udvidet til i visse situationer også at omfatte helbredsbegrundet afsked, før der er forløbet 10 år fra ansættelsen. Dette gælder i tilfælde, hvor afsked skyldes det forhold, at en tjenestemand er blevet lidende af helbredsdefekter af en sådan karakter, at han enten er helt erhvervsudygtig eller kun har en væsentlig reduceret erhvervsevne i behold, og hvor erhvervsmulighederne efter ansættelsens ophør derfor vil være yderst begrænsede. Kommissionen finder det rimeligt, at der i den fremtidige ordning indgår regler, som vil kunne imødekomme det særlige behov for

pensionsmæssig sikring, der er til stede under disse omstændigheder, uanset om erhvervsudygtigheden indtræder, før tjenestemanden efter de almindelige forudsætninger har opnået pensionsadkomst eller efter dette tidspunkt.

Som resultat af sine overvejelser er kommissionen nået til, at det må anses for en passende løsning, at kriteriet for en sådan udvidet adgang til pensionserhvervelse knyttes til en bedømmelse af, om erhvervsevnen i det konkrete tilfælde er nedsat til en trediedel af fuld erhvervsevne eller derunder. Denne vurdering må foretages ud fra et skøn, hvorved der lægges vægt på, hvilke indtjeningsmuligheder den pågældende har efter afskedigelsen, når der tages hensyn til den lidelse, som medfører afsked, til hans alder, uddannelse og hidtidige virksomhed, samt hvorledes udfaldet af denne bedømmelse stiller sig set i forhold til lønningsindtægten forud for afskedigelsen. Man har herved forudsat, at afgørelsen i hvert enkelt tilfælde træffes af den myndighed, der varetager pensionsforvaltningen, efter at sagen har været genstand for en specialkyndig lægelig-administrativ vurdering, og man kan i denne forbindelse anbefale en procedure, hvorefter det overdrages Nævnet for helbredsbedømmelser i tjenestemandssager at foretage en sådan bedømmelse. Dette navn har siden oprettelsen i 1947 været sammensat af medlemmer med specifik administrativ, lægelig og aktuarmæssig indsigt.

Som omtalt i det følgende under afsnit 5 foreslår man, at den pension, der opnås ved afsked som følge af erhvervsevnenedsættelse til en trediedel eller derunder — i modsætning til den svageligheds pension, der er afhængig af mindst 10 års ansættelse — fastsættes i forhold til den pensionsalder, der ville være opnået, såfremt ansættelsen var blevet afviklet normalt på grund af alder. Der skabes således efter kommissionens forslag mulighed for en graduering, beroende på omfanget af erhvervsevnenes nedsættelse, ikke blot hvad angår de forudsætninger, der vedrører ansættelsestidens længde, men også med hensyn til beregningen af svageligheds pension.

Da behovet for en særlig pensionsmæssig dækning mindskes, efterhånden som en tjenestemand nærmer sig afgangsalderen, anser man det imidlertid ikke for nødvendigt, at

denne pensionsgaranti udstrækkes til at gælde længere end til det tidspunkt, da tjenestemanden fylder 60 år.

Efter opnåelse af denne alder foreligger som den ene mulighed, at tjenestemanden selv begærer sig afskediget før det 67. år eller den eventuelt lavere pligtige afgangsalder, og som den anden mulighed, at ansættelsen løber videre, uden at der fra tjenestemandens side bliver taget noget initiativ til fratræden. I den førstnævnte situation vil der efter kommissionens forslag være sikret den pågældende ret til uden nogen lægelig dokumentation at få udbetalt førtidspension fra ansættelsens ophør, og han kan senest ved opnåelse af 67 års alderen tage sin afsked med ordinær alderspension. Hvis det omvendt viser sig nødvendigt af helbreds-mæssige grunde at skride til uansøgt afsked efter 60 års alderen, vil der tilkomme den pågældende tjenestemand en ordinært fastsat svageligheds pension. Når pensionering finder sted i en så fremskreden alder, vil denne pension størrelsesmæssigt ikke adskille sig væsentligt fra en pension, der er beregnet efter samme metode, som kommissionen tænker sig anvendt for så vidt angår tjenestemænd, der afskediges før det 60. år på grund af erhvervsevnenes nedsættelse under en trediedel.

Det må endvidere anses for nødvendigt, at ordningen søges rettelagt således, at der ikke påføres staten uforholdsmæssigt store pensionsbyrderisici i tilfælde, hvor der efter de helbredsoplysninger, som tilvejebringes i forbindelse med tjenestemandsansættelse, kan være nærliggende fare for en helbredsudvikling, der i løbet af kortere tid fører til tab eller væsentlig nedsættelse af erhvervsevnen.

Som nævnt forudsætter kommissionen, at der forud for ansættelse i tjenestemandsstilling bliver foretaget prøvelse af helbredsforholdene med henblik på vurdering af, om ansøgeren kan anses for at være helbreds-mæssigt egnet til at bestride vedkommende tjeneste. Det er derimod ikke hensigten at anstille helbredsundersøgelse med det formål at afgøre, hvorvidt helbredsforholdene er til hinder for ansættelse med pensionsrettigheder; men kommissionen foreslår, at der i forbindelse med indførelse af den nævnte udvidede pensionsgaranti skabes adgang til ved ansættelse af personer med helbreds mangler, som efter lægelig erfaring frembyder nærliggende

invaliditetsrisiko, at tage forbehold om, at den pågældende i et begrænset tidsrum efter ansættelsen ikke vil være omfattet af denne særlige risikodækning, såfremt ansættelsesforholdet ophører på grund af utjenstdygtighed, der skyldes virkningerne af en på ansættelsestidspunktet bestående lidelse. Der må da konkret tages stilling **til**, hvorvidt et sådant forbehold bør tages og i givet fald, hvor lang tid denne indskrænkning i pensionsadgangen skal opretholdes. Kommissionen er herved gået ud fra, at forbeholdsklausulen anvendes således, at den udvidede pensionsgaranti over for afsked på grund af betydeligt nedsat erhvervsevne ikke bliver illusorisk i de enkelte tilfælde.

Er der ved ansættelsen blevet taget et sådant forbehold, betyder dette, at den pågældende tjenestemand ikke vil være omfattet af den kvalificerede pensionsdækning, dersom ansættelsesforholdet ophører inden for den fastsatte tidsgrænse på grund af utjenstdygtighed, der er forårsaget af den lidelse, hvorom der gælder forbehold. Derimod vil han være omfattet af tjenestemandspensionsordningens efterlønssikring i øvrigt og også af den særlige pensionsgaranti, såfremt han bliver afskediget på grund af erhvervsevne-nedsættelse under en trediedel, når der ikke består årsagssammenhæng mellem erhvervsevne-nedsættelse og den lidelse, hvorom der er taget forbehold.

Dersom afsked finder sted på grund af utjenstdygtighed, der skyldes følgerne af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, er den pågældende tjenestemand som nævnt berettiget til pension uden hensyn til sin alder og ansættelsestidens længde, og pensionen fastsættes da efter den pensionsprocent, der gælder for højeste pensionsalder.

Efter de forudsætninger, som ligger til grund for de gældende regler om tilskadekomstpension, må der for at opnå sådan pension foreligge en overvejende grad af sandsynlighed for, at den helbredstilstand, som begrunder afsked, skyldes følger af et ulykkestilfælde under udførelse af tjenesten. Med tilskadekomst ligestilles skadelige påvirkninger af højst nogle få dages varighed, der skyldes tjenesten eller de forhold, hvorunder den foregår, og som medfører utjenstdygtighed.

Kommissionen finder ikke anledning til at foreslå nogen principiel ændring af reglerne

om tilskadekomstpension, og man forudsætter således, at der også med henblik på tilskadekomsttilfælde tilsikres pensionsmæssig dækning, uanset om afsked bliver aktuel, før det almindelige krav om 10 års kvalificerende ansættelse er opfyldt.

Efter kommissionens opfattelse vil det dog være hensigtsmæssigt at skabe fuld overensstemmelse mellem forudsætningerne for at opnå pension efter tjenestemandspensionslovgivningens tilskadekomstregler og de forudsætninger, der gælder efter bestemmelserne i ulykkesforsikringsloven om retten til erstatning for arbejdsulykker, jfr. herved bekendtgørelse nr. 459 af 18. august 1964 af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde.

Denne lov omfatter ulykkestilfælde, som midlertidigt eller vedvarende forringer den skadelidtes erhvervsevne eller forvolder pågældendes død. Med ulykkestilfælde ligestilles loven skadelige påvirkninger af højst nogle få dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår, og som medfører forringelse af erhvervsevnen eller død. Endvidere omfatter loven en række nærmere angivne erhvervssygdomme, såfremt det med rimelig sandsynlighed kan antages, at disse sygdomme og deres følgetilstande udelukkende eller i overvejende grad skyldes skadelige påvirkninger hidrørende fra arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår. Er det usikkert, om en påvist erhvervsevneforringelse eller døden skyldes et ulykkestilfælde eller en fra arbejdet hidrørende skadelig påvirkning eller erhvervssygdom som omhandlet i loven, skal forringelsen af erhvervsevnen eller døden anses som hidført ved ulykkestilfældet eller den skadelige påvirkning eller erhvervssygdom, medmindre der er overvejende sandsynlighed for, at dette ikke er tilfældet.

For at tilvejebringe en sådan overensstemmelse, som efter kommissionens opfattelse bør tilstræbes, foreslås det lagt til grund, at tilskadekomstpension opnås, når en tjenestemand bliver afskediget som følge af, at der under tjenestens udførelse er overgået ham en tilskadekomst, som begrunder krav på erstatning efter ulykkesforsikringsloven.

Kommissionen ønsker at understrege, at de synspunkter med hensyn til betingelserne for at opnå svagelighedspension, som der er redegjort for i det foregående, må ses i sammenhæng med, at der samtidig foreslås til-

vejebragt en ordning, der i højere grad end hidtil vil gøre det muligt at foretage omflytning. Det er således forudsætningsvis lagt til grund, at muligheden for ændring af tjenesten består som et alternativ til afsked med pension, og at retten til at opnå svageligheds-pension, hvad enten den har karakter af ordinær egenpension, kvalificeret svageligheds-pension eller tilskadekomstpension, er betinget af, at der ikke tilbydes overgang til anden tjeneste, som den pågældende efter de herom foreslåede regler har pligt til at modtage.

Det er videre forudsat, at der i en nyordning indgår regler, hvorefter det kan kræves, at en af helbredsmæssige grunde pensioneret tjenestemand, der påny bliver tjenstdygtig, lader sig genansætte i sin tidligere stilling eller en anden passende stilling, som han før sin afsked ville have haft pligt til at overtage.

3. Pension ved afsked af anden utilregnelig årsag end alder og svagelighed.

Kommissionen har ikke stillet forslag, der medfører indskrænkning i den hidtil bestående frihed til at afskedige tjenestemænd. Tjenestemændenes beskyttelse over for denne diskretionære afskedigelsesret har traditionelt været knyttet til den lovbestemte adgang til pension ved afsked af en tjenestemanden utilregnelig årsag, og kommissionen foreslår denne adgang bevaret.

Retten til pension ved afsked af anden utilregnelig årsag er ligesom pensionsberettigelsen i øvrigt efter den gældende ordning betinget af, at den pågældende har været fastansat i mindst 5 år efter sit fyldte 30. år. De betragtninger, der ligger til grund for, at der som vilkår for at opnå alderspension foreslås opstillet krav om tjeneste på tjenestemandsvilkår i mindst 10 år, fører efter kommissionens opfattelse til, at også den heromhandlede form for egenpension bør gøres afhængig af en kvalifikationstid på 10 år.

4. Ægtefællepension.

Medens der efter tjenestemandsløvgivningens regler om ansættelses- og lønningsvilkår principielt består ligestilling mellem mandlige og kvindelige tjenestemænd og haves lige adgang for mænd og kvinder til at opnå egenpension, er der ikke hjemmel til at yde ægtefællepension til en kvindelig tjenestemand efterlevende ægtefælle.

Spørgsmålet om indførelse af en enke-mandspension var inddraget under overvejelserne i lønningskommissionen af 1954, som imidlertid fandt, at en sådan ordning ville harmonere dårligt med bestræbelserne for at søge statens pensionsudgifter begrænset. Derimod blev bestemmelserne om efterindtægt til tjenestemandsenker efter forslag af kommissionen udvidet ved lønnings- og pensionsloven af 1958 til at omfatte en kvindelig tjenestemand efterladte ægtefælle, idet man fandt det rimeligt at sætte også den efterlevende mandlige ægtefælle i stand til at kunne disponere over den afdøde ægtefælles hidtidige indkomst i den første tid efter dødsfaldet bl. a. med henblik på afvikling af faste forpligtelser og omlægning af husførelsen.

Indenfor adskillige udenlandske tjenestemandspensionssystemer består der ligestilling mellem mandlige og kvindelige tjenestemænd med hensyn til ægtefællepension. Således ydes der efter den svenske tjenestemandspensionsordning enke- og enkemandspension efter ensartede regler, og tilsvarende gælder eksempelvis også i henhold til den finske tjenestemandsløvgivning. Ifølge de norske tjenestemandspensionsregler er retten til enkemandspension begrænset til de tilfælde, hvor manden blev helt eller delvis forsørget af hustruen.

Ved overvejslen af spørgsmålet om efterlevende ægtefællers pensionsmæssige stilling har man ment at måtte tage hensyn til, at de forudsætninger, som rådede inden for erhvervsstrukturen, da den nugældende afgrænsning af ægtefællepensionens virkeområde i sin tid blev fastlagt, er undergået væsentlige ændringer. Medens det efter de oprindelige forudsætninger ikke var almindeligt, at gifte kvinder havde erhvervsmæssig beskæftigelse uden for hjemmet og kun i ringe udstrækning udøvede virksomhed i ansættelsesforhold, der var omfattet af en pensionsordning, er udviklingen gået i retning af, at et stigende antal gifte kvinder — for tiden henved en trediedel — har selvstændigt erhvervsarbejde.

Denne udvikling indebærer, at de økonomiske vilkår under ægteskabet i langt højere grad end tidligere grunder sig på begge ægtefællers varige erhvervsindtjening, og at familien, når der ikke som led i vilkårene for den kvindelige ægtefælles beskæftigelse gælder nogen form for pensionssikring til fordel for den anden ægtefælle, derfor i mange

tilfælde udsættes for at blive ramt af en betragtelig nedgang i den oparbejdede levestandard, dersom hustruens indtjening ophører ved død.

Dette træk i den almindelige samfundsudvikling giver således efter kommissionens opfattelse støtte for at anlægge et ændret syn på spørgsmålet om at udvide tjenestemandspensionsordningens ægtefællesikring til også at omfatte den mandlige ægtefælle. Denne opfattelse underbygges desuden derved, at det ændrede pensionssystem, kommissionen foreslår anvendt, i sine hovedprincipper bygger på en mere udtalt samhørighed mellem tjenesten under ansættelse i tjenestemandsstilling og efterlønnsretten, end det er tilfældet efter den hidtil bestående ordning. Når det herefter forudsættes, at tjenestemandspensionsordningen bør indeholde regler om en lovmæssigt sikret dødsrisikogaranti til fordel for efterlevende, hvis adkomst grunder sig på ægteskab, er det nærliggende at lade denne sikring omfatte såvel den mandlige som den kvindelige ægtefælle.

Kommissionen har overvejet muligheden af en løsning, hvorefter der kan ydes enkestemandspension efter behovsvurdering i tilfælde, hvor ægtefællernes økonomiske tilværelse har været helt eller overvejende baseret på hustruens indtægt fra virksomhed i tjenestemandsstilling. En sådan ordning, hvorved afgørelsen i de enkelte tilfælde ville komme til at hvile på et skøn, anser man dog ikke for anbefalelsesværdig dels af administrative grunde, dels fordi den kun med vanskelighed kunne forenes med grundprincipperne for den foreslåede pensionsordning.

Kommissionen foreslår herefter, at der ved en nyordning tilvejebringes lige adgang for mænd og kvinder til at opnå ægtefællepension, og at der gives reglerne herom et sådant indhold, at denne sikring ligesom retten til egenpension virker som en rettighed, der udspringer af, at ansættelsesforholdet er blevet etableret i tjenestemandsansættelsens form.

Ved overvejelsen af, hvilke nærmere betingelser der bør gælde for opnåelse af ægtefællepension, mener kommissionen at kunne tage sit udgangspunkt i de nugældende lovbestemte forudsætninger for retten til enkepension.

Som tidligere fremhævet består der den sammenhæng mellem tjenestemandens pensionsmæssige stilling og enkens pensions-

adgang, at en tjenestemandsenkes ret til ordinær enkepension er betinget af, at manden ved sin død havde erhvervet pensionsalder, d. v. s. havde haft ansættelse som tjenestemand udover 5 år efter sit fyldte 30. år, eller at han selv var pensioneret. En tjenestemandsenke er dog uanset mandens alder og tjenestemandsansættelsens længde berettiget til enkepension, dersom manden er omkommet under udførelse af sin tjeneste eller er afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten, og dette gælder, hvad enten dødsfaldet er indtruffet, medens han endnu var i tjeneste eller først, efter at han var pensioneret på tilskadekomstforårsaget helbredsgrundlag.

På samme måde som retten til at opnå ordinær egenpension foreslås gjort afhængig af, at tjenestemanden har haft ansættelse i mindst 10 år, finder man, at det gældende krav om 5 års karenstid også for så vidt angår retten til ordinær ægtefællepension bør erstattes af forudsætningen om, at den afdøde ægtefælle havde været ansat i tjenestemandsstilling i et bestemt afgrænset tidsrum. De reale hensyn, der ligger til grund for en i pensionssystemet indbygget efterlønsikring af den efterlevende ægtefælle, tilsiger imidlertid efter kommissionens opfattelse, at pensionsadkomsten for ægtefællens vedkommende gøres betinget af lempeligere mindstekrav med hensyn til ansættelsens tidsmæssige udstrækning, end hvor der er tale om erhvervelse af egenpension, og inden for kommissionen er der enighed om, at et forslag om i denne henseende at fordre tjeneste i så lang tid, at der er opnået en pensionsalder på mindst 3 år, må anses for at være en passende løsning.

Kommissionen finder dog, at ægtefællepension tillige bør være sikret uden hensyn til ansættelsestidens længde i tilfælde, hvor tjenestemandens død skyldes tilskadekomst under udførelse af tjenesten, hvilket svarer til, at der som nævnt efter den gældende ordning udløses en af mandens ansættelsestid uafhængig ret til enkepension, dersom manden er omkommet under udførelse af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten. Endvidere lægger man til grund, at en tjenestemandens pensionering — ligesom det er tilfældet efter den bestående ordning for så vidt angår enker — i almindelighed medfører, at der samtidig sikres den pågældendes ægtefælle en selvstændig pensionsadkomst, der aktualiseres,

når den pensionerede tjenestemand afgår ved døden. Der vil herved efter kommissionens forslag blive sikret en efterlevende ægtefælle pension også i tilfælde, hvor den afdøde ægtefælle måtte være afgået fra tjenesten med kvalificeret svagelighedspension eller tilskadekomstpension, før ansættelsestiden havde nået den forudsatte længde.

Kommissionen har drøftet, hvorvidt retten til ægtefællepension bør være begrænset af tilsvarende forudsætninger med hensyn til tidspunktet for ægteskabets indgåelse, som ifølge lønnings- og pensionsloven gælder for enkepensionsrettens vedkommende, således at det foreskrives, at et ægteskab, der er indgået på dødslejet, eller efter at den først afdøde ægtefælle var fyldt 60 år eller var afskediget med egenpension, ikke begrunder pensionsadkomst for den længstlevende. Der er blevet peget på, at forudsætningen om ægteskabsindgåelse før pensionering muligt burde modificeres i tilfælde, hvor en tjenestemand måtte blive afskediget med tilskadekomstpension eller kvalificeret svagelighedspension i en yngre alder, og at det desuden forekommer rimeligt at tilsikre pension, uanset at ægteskab indgås efter en tjenstemands 60. år, dersom ægteskabet først efter længere tids forløb ophører ved død.

Kommissionen finder, at forholdene på det tidspunkt, da en tjenstemands ansættelse opføres, principielt må være afgørende for omfanget af pensionsforpligtelsen over for den pågældende, og at det ikke ville være stemmende hermed, om den pensionsmæssige forpligtelse under visse omstændigheder skulle rumme tilsagn om ægtefællepension grundet på ægteskab, der er indgået efter pensionering. Man skal endvidere henlede opmærksomheden på, at der efter hidtidig praksis består mulighed for at yde bevillingsmæssig understøttelse med beløb på indtil $\frac{2}{3}$ enkepension til tjenstemandsenker, der på grund af tidspunktet for ægteskabets indgåelse er uberettigede til enkepension, når forholdene — og herunder ægteskabets varighed — i ganske særlig grad taler derfor.

Som resultat af overvejelserne er kommissionen nået til, at de begrænsninger i retten til enkepension, der følger af lønnings- og pensionslovens bestemmelser på dette punkt, og som i øvrigt ligger på linie med, hvad der i almindelighed gælder med hensyn til enkepensionsrettigheder i forhold til private

pensionsordninger, bør opretholdes, således at retten til ægtefællepension undergives samme begrænsning.

Der foreligger dernæst for kommissionen det specielle problem, hvorledes der fremtidig bør forholdes i tilfælde, hvor ægtefællepension tilkommer en person, som selv har ansættelse i tjenstemandsstilling eller har opnået egenpension, der hidrører fra tidligere tjenstemandsansættelse. Denne problemstilling må ses på baggrund af, at den bestående ordning udelukker en tjenstemands hustru, der selv er tjenstemandsansat, eller som selv oppebærer pension fra tidligere ansættelse inden for tjenstemandsområdet, fra at udnytte retten til den ved mandens død sikrede enkepension, medmindre hun giver afkald på sin tjenstemandsstilling, resp. sin erhvervede egenpension.

Kommissionen finder, at det gældende kombinationsforbud, der er hjemlet ved bestemmelserne i lønnings- og pensionslovens § 58, stk. 1 og 3, i flere henseender har uheldige virkninger.

Der er efter den bestående ordning intet til hinder for, at ægtefæller hver for sig uden nogen begrænsning kan oppebære tjenstemandsløn eller -egenpension, og nedgangen i løbende indkomst kan derfor være af betragtelig størrelse, når hustruen efter sin mands død alene har indtægt bestående af egen tjenstemandsløn eller pension — enten i form af egenpension eller enkepension.

Endvidere er forholdet det, at der efter lønnings- og pensionsloven ikke gælder nogen indskrænkning i adgangen til at oppebære enkepension efter tjenstemandsreglerne samtidig med lønningsindtægt eller pension, der er erhvervet på andet grundlag end gennem ansættelse på tjenstemandsvilkår uden for de i § 58 udtrykkeligt opregnede stillingsområder (staten, folkeskolen, folkekirken, Københavns kommunale skolevæsen og stillinger, der er forbundet med ret til pension fra en statsunderstøttet pensionskasse). Dette indebærer, at kombinationsforbudet er medvirkende til at skabe en på det ansættelsesmæssige tilhørsforhold beroende ulighed i vilkårene for tjenstemandsansatte og ikke-tjenstemandsansatte enker. F. eks. er en tjenstemandsenke, som selv har eller får overenskomstansættelse i statstjenesten, ikke afskåret fra at få udbetalt sin enkepension, samtidig med at hun oppebærer overenskomstmæssig

løn eller pension, der er sikret som led i overenskomstansættelsen.

På baggrund af det anførte finder kommissionen det ikke tilrådeligt, at de hidtil gældende regler på dette område opretholdes, og fra kommissionens side er man af den opfattelse, at adgangen til inden for rammerne af en ny pensionsordning at opnå pensionsydelser, som hidrører fra ægtefællens ansættelse i tjenestemandsstilling, bør fremtræde således, at denne adgang består uafhængigt af, om den berettigede for sit eget vedkommende har en ansættelsesmæssig status, der grunder sig på tjenstemandsreglerne, eller selv har erhvervet en fra sådan ansættelse hidrørende pension.

Om den pensionsmæssige stilling efter separation og skilsmisse gælder bestemmelserne i lønningslovens § 67, stk. 3—11, der i hovedsagen er enslydende med reglerne i lov nr. 102 af 14. marts 1941 om bevarelse af enkepensionsret ved separation og skilsmisse, sora ændret ved lov nr. 268 af 14. juni 1951. Da sidstnævnte lov omfatter tjenstemænd og andre, hvem en enkepensionsordning er sikret som led i deres tjensteforhold, finder man det uforholdent, at der i tjenstemandspensionslovgivningen indgår selvstændige regler angående forholdene efter separation og skilsmisse. Kommissionen har ikke set det som sin opgave at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt pensionsmæssig ligestilling af mandlige og kvindelige ægtefæller herefter giver anledning til at søge gennemført bestemmelser om ændrede forudsætninger for bevarelse af pensionsrettigheder efter separation og skilsmisse.

5. *Børnepension.*

Det er som tidligere nævnt en forudsætning for at bringe lønnings- og pensionslovens bestemmelser om pensionssikring for børn i anvendelse, at tjenstemanden har eller før sin død havde forsørgelsespligt i forhold til det offentlige. Reglerne om den offentligretlige forsørgelsespligt, der er afgørende for, hvem det kan pålægges at yde betaling til forsørgelsespligtens opfyldelse, når der ydes hjælp af det offentlige, er fastlagt i lov om offentlig forsorg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 232 af 26. maj 1965, § 25. Det er her bestemt, at enhver mand og kvinde overfor det offentlige er forpligtet til at forsørge sine børn under

18 år. Dog har faderen til et barn, der er født uden for ægteskab, eller den, der er anset som bidragspligtig til et sådant barn, ikke denne forsørgelsespligt, medmindre han har fået barnet udleveret til forsørgelse.

Heraf følger, at børnepensionsreglerne normalt ikke kommer til anvendelse i forhold til de børn uden for ægteskab, over for hvilke en mandlig tjenstemand i offentligretlig henseende kun har bidragspligt.

Inden for de bestående rammer haves der imod ret til børnepension for ægtebørn, og herunder for adoptivbørn. Med hensyn til børn af en kvindelig tjenstemand indeholder lønnings- og pensionsloven dog den begrænsning, at der, hvor forældremyndigheden efter en kvindelig tjenstemands død overgår til faderen alene, kun kan tilstås børnepension, for så vidt faderen ikke er statsansat eller statspensioneret og er ude af stand til at forsørge de fælles børn. I øvrigt er børn af en afdød, kvindelig tjenstemand berettigede til børnepension, dersom moderen ved sin død havde forældremyndigheden, og denne ikke overgår til faderen.

Ud fra forudsætningen om, at forsørgelsespligt i forhold til det offentlige begrunder ret til børnepension, er der desuden i lønnings- og pensionsloven hjemmel til at yde børnetillæg til egenpension for så vidt angår stedbørn, som ved indgåelse af ægteskab er medtaget til forsørgelse i pensionistens og dennes ægtefælles fælles hjem. Grundlaget for denne ordning bortfaldt dog, efter at den oprindeligt bestående offentligretlige forsørgelsespligt over for sådanne stedbørn var blevet ophævet ved lov nr. 169 af 31. maj 1961 om offentlig forsorg; men der blev på normeringsloven for 1963—64 under løbe-nr. 781 tilvejebragt hjemmel for en bemyndigelsesordning, der tillader, at udbetaling af børnepensionstillæg for stedbørn kan finde sted i tiden efter 1. april 1962, da den nævnte ændring af forsorgsloven trådte i kraft, i samme udstrækning som hidtil.

Kommissionen finder, at den afgrænsning, der fremkommer ved fastholden af forsørgelsespligten i offentligretlig henseende som kriterium for børnepensionsreglernes anvendelsesområde, ud fra en nutidig betragtning må anses for at være for snæver, da det inden for disse rammer ikke er muligt i rimeligt omfang at tilgodese hensynet til, at der reelt påhviler eller forud for dødsfald har påhvilet

en tjenestemand forsørgerbyrder over for børn. Det er kommissionens opfattelse, at man på dette område bør sigte imod en ordning, der i højere grad end det bestående grundlag åbner mulighed for at knytte pensionsadgangen til faktisk tilstedeværende forsørgerforpligtelser over for børn, og som samtidig medfører fjernelse af eksisterende skel i pensionsmæssig henseende mellem børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Denne målsætning kan realiseres, dersom det efter den fremtidige ordning lægges til grund, at børnepension tilsikres i samme udstrækning, som der består privatretlig forsørgelsespligt over for børn, d. v. s. forpligtelse i forhold til barnet til at sørge for dets underhold, opdragelse, uddannelse etc. Man kan i denne forbindelse henvise til, at der ifølge reglerne i kapitel 2 i lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling nu gælder samme regler om forældres privatretlige forpligtelse til at forsørge deres børn uden for ægteskab og til at betale bidrag som om deres forpligtelse i denne henseende over for ægtebørn. Afgrænser man børnepensionsreglernes virkeområde på denne måde, vil dette herefter betyde, at børn af tjenestemænd ligestilles i pensionsmæssig henseende, hvad enten der er tale om børn i eller uden for ægteskab, og uden at der skelnes mellem børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Efter kommissionens opfattelse bør der ved en nyordning ikke foretages indgreb i adgangen til at opnå børnepension for så vidt angår stedbørn, der er medtaget til forsørgelse i det fælles hjem. Det bemærkes herved, at forsørgelsespligten over for en afdød ægtefælles mindreårige særbørn ifølge arvelovens § 9, stk. 2, overtages af den længstlevende ægtefælle, når boet udleveres til hendsiden i uskiftet bo, og at denne bestemmelse i almindelighed kun finder anvendelse, hvor stedbarnet har været medtaget til forsørgelse i det fælles hjem. Da det imidlertid i øvrigt er undergivet tvivl, i hvilken udstrækning der påhviler en ægtefælle forsørgelsespligt over for den anden ægtefælles særbørn, foreslår man, at pensionsadgangen på dette område opretholdes med udtrykkelig hjemmel i pensionslovgivningen.

Hvor børnepension efter den gældende ordning kommer til udbetaling samtidig med egenpension eller enkepension, ydes den i

form af et tillæg til egen- eller enkepensionens grundbeløb på 1500 kr. årlig for hvert barn, således at grundbeløbet sammen med børnetillægget udgør den pension, hvortil der ydes dyrtids- og overenskomstillæg.

Samtidig indeholder en række bestemmelser i lønnings- og pensionsloven hjemmel for at yde børnepension efter en afdød tjenestemand som en selvstændig pension, der enten tillægges den efterlevende forsørger eller tilfalder barnet selv. — Ifølge § 67, stk. 12, 2. pkt., tilkommer der således en tjenestemands fraskilte hustru, som ikke selv er berettiget til enkepension, en selvstændig pensionsydelse på 1500 kr. årlig for hvert barn, over for hvilket tjenestemanden forud for sin død havde forsørgelsespligt. — Efter § 68, stk. 3, er der mulighed for at tillade, at pensionstillæg til, umyndige børn bevares eller på ny tilstås, når enkepension med dertil knyttet børnetillæg bortfalder eller er bortfaldet på grund af nyt ægteskab. Afgørelsen træffes i sådanne tilfælde ud fra en vurdering af de økonomiske forhold i det nye ægteskab.

§ 69, stk. 2, indeholder hjemmel for at tillægge enken efter en tjenestemand, som ved sin død ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af enkepension, en selvstændig pension med et grundbeløb på 2400 kr. årlig for hvert barn, over for hvilket manden havde forsørgelsespligt, og endvidere kan der i medfør af § 58, stk. 2, når den ene af to samgifte tjenestemænd afgår ved døden, tilstås den længstlevende ægtefælle et børnetillæg på 1500 kr. til lønning eller egenpension for hvert barn, over for hvilket manden havde forsørgelsespligt.

Bestemmelser, som giver efterlevende børn en selvstændig pensionsadkomst, er i lønnings- og pensionsloven optaget under § 66, stk. 2, og § 69, stk. 1, vedrørende børn af en afdød kvindelig tjenestemand samt forældreløse børn af tjenestemænd.

Med hensyn til kvindelige tjenestemænds efterlevende børn gælder, at barnet er berettiget til børnepension med et grundbeløb på 1500 kr. årlig, for så vidt moderen ved dødsfaldet alene havde forældremyndigheden, og denne ikke overgår til faderen, medens der som anført kun kan tilstås børnepension til en afdød kvindelig tjenestemands børn, dersom faderen ikke er statsansat eller statspensionist og er ude af stand til at forsørge de

fælles børn. — I tilfælde, hvor der efterlades fader- og moderløse børn, tilkommer der efter reglerne i § 69, stk. 1, hvert barn en selvstændig pensionsydelse med et grundbeløb på 2400 kr. årlig.

Kommissionen er af den opfattelse, at adgangen til at opnå børnepension i form af tillæg til anden pension bør opretholdes i de tilfælde, hvor en tjenestemand, som er afgået fra tjenesten med egenpension, har børn, idet man finder, at pensionistens efterlønsniveau i betragtning af denne forsørgerbyrde bør kunne forhøjes ud over den opnåede egenpension med et beløb, der afpasses efter antallet af forsørgede børn.

Hvor der er tale om børn af en afdød tjenestemand eller tjenestemandspensionist, foreslår man derimod, at den af tjenestemandsforsørgelsesforholdet afledede ret til efterlevendepension i form af børnepension skal tilkomme barnet som selvstændigt berettiget. I modsætning til, hvad der er hovedreglen ifølge den nugældende ordning, vil pensionsberettigelsen for efterlevende børn af en afdød tjenestemand herved komme til at fremtræde som en ret til, der er løsrevet fra de vilkår, som er bestemmende for den eventuelle efterlevende ægtefælles pensionsmæssige stilling, idet børnepension forudsættes ydet uafhængigt af, om anden efterlevendepension samtidig kommer til udbetaling. Heraf følger, at barnets pensionsmæssige stilling ikke vil blive påvirket af, om pension til tjenestemandens efterlevende ægtefælle bliver inddraget som følge af, at den længstlevende ægtefælle på et senere tidspunkt indgår nyt ægteskab, og det vil derfor ikke være nødvendigt at opretholde særregler med henblik på de situationer, der i den gældende lovgivning er behandlet under § 68, stk. 3, og § 67, stk. 12, i lønnings- og pensionsloven. Der vil heller ikke være behov for en regel svarende til lønnings- og pensionslovens § 58, stk. 2, angående vilkårene med hensyn til børn af samgifte tjenestemænd.

Kommissionen er af den opfattelse, at den ret til selvstændig børnepension, der forudsættes udløst ved en tjenestemandens død, bør bestå uafhængigt af, om den pågældende tjenestemand havde opnået en bestemt levealder eller opfyldte bestemte mindstekrav med hensyn til ansættelsestidens længde. Dette svarer til, at der efter lønnings- og pensionslovens § 69 ydes børnepension uafhængigt af tjeneste-

mandens alder og ansættelsestidens længde dels til forældreløse børn dels til børn af en afdød tjenestemand, der ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension. — Hvor børnepensionen får karakter af et tillæg til egenpension, er det efter forslaget tjenestemandens pensionering, der begrundes, at retten til pension for den pågældendes børn aktualiseres.

Det er ikke tanken at åbne mulighed for, at der for samme barn skal kunne ske udbetaling af børnepensionstillæg til begge forældre eller til den ene af forældrene samtidig med, at barnet oppebærer en selvstændig børnepension hidrørende fra den anden af forældrene. Kommissionen foreslår, at der i lovgivningen optages bestemmelse om, at der kun kan udbetales én ydelse for hvert barn, og at der, såfremt betingelserne for at oppebære børnepensionstillæg og børnepension er til stede samtidig, sker pensionsudbetaling i form af selvstændig børnepension.

4. Grundlaget for pensionsberegning.

Principperne for beregning af pensioner inden for tjenestemandsområdet bygger på, at pensionsstørrelsen fastsættes individuelt i forhold til tjenestemandens pensionsalder, hvorved forstås det antal tjenesteår, der medregnes som pensionsgivende, og på grundlag af den opnåede lønningsindtægt, idet beregningsresultatet fremkommer ved at multiplicere den pensionsprocent, som gælder for det aktuelt opnåede pensionsalderstrin, med den lønningsindtægt, der lægges til grund ved opgørelsen.

Kommissionen er gået ud fra, at et tilsvarende beregningsprincip bevares under en nyordning med virkning for egenpension og ægtefællepension, og der må da tages stilling til, hvilket nærmere indhold der bør gives den fremtidige ordning med hensyn til pensionsalderens erhvervelse og det lønmæssige beregningsgrundlag.

Denne problemstilling rummer for så vidt angår pensionsalderen spørgsmål dels om begyndelsestidspunktet for indtjeningen og den tidsmæssige ramme for opnåelse af højeste pensionsalder dels om beskaffenheden af den virksomhed, der skal kunne begrunde erhvervelse af pensionsalder.

1. Pensionsalder.

Erhvervelse af pensionsalder under ansættelse i statstjenestemandssstilling.

Ifølge lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 2, regnes en tjenstemands pensionsalder fra det tidspunkt, da han i 5 år efter sit fyldte 30. år har været fast ansat i stillinger, der efter lovens bestemmelser er forbundet med pensionsret, uanset om tjenesten er udført under en eller flere styrelsesgrene. — Af pensionsskalaerne i lovens §§ 54, stk. 3, og 64, stk. 3, fremgår, at pensionen ikke forøges efter en opnået pensionsalder på 32 år.

Af redegørelsen i det foregående afsnit fremgår, at længden af den tjeneste, der udkræves for at opnå pension ved en pensionsbegrundende begivenheds indtræden, efter kommissionens forslag bør regnes fra ansættelsestidspunktet. På tilsvarende måde finder man i overensstemmelse med de hovedsynspunkter, der er lagt til grund for så vidt angår sammenhængen mellem tjenstemandsansættelse og efterlønsret, at ansættelsestidspunktet bør kunne danne udgangspunkt for indtjening af pensionsalder under den efterfølgende tjeneste, således at i princippet hele ansættelsestiden indgår i opgørelsen af beregningsgrundlagets tidsfaktor. Kommissionen anser det dog ikke for nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at der knyttes virkninger afledet af pensionsaldersindtjening til tjenstemandsansættelsen i de tilfælde, hvor den måtte finde sted i ganske ung alder og derpå ophører efter en relativt kortvarig tjeneste, og under hensyn hertil foreslår man lagt til grund, at pensionsalderen udgør det antal tjenesteår, der ligger efter tjenstemandens fyldte 25. år.

Heraf følger, at indtjening af pensionsalder vil kunne påbegyndes samtidig med tjenstemandsansættelsen i de tilfælde, hvor den finder sted ved det fyldte 25. år eller senere, hvorimod ansættelsestid forud for denne alder ikke får indfyldelse på pensionsalderen. For så vidt angår personer, der tjenstemandsansættes før 25 års alderen, vil indtjening af pensionsalder således efter de opstillede forudsætninger ikke forløbe parallelt med indtjening af kvalifikationstid til opnåelse af pension, jfr. herved bemærkningerne under afsnit 3, punkt 1 in fine.

Medens retten til ved genansættelse efter det fyldte 40. år at få medregnet den tidligere

ansættelse i pensionsmæssig henseende ifølge lønnings- og pensionslovens § 9, sammenholdt med § 49, stk. 2, er begrænset til de tilfælde, hvor den tidligere ansættelse er ophørt af en tjenstemanden utilregnelig årsag, finder kommissionen, at der bør ske medregning af den tid som pensionsalder, i hvilken der efter 25 års alderen er udført tjeneste på tjenstemandsvilkår, uanset om der måtte være sket afbrydelse i tjenstemandsansættelsen og uden hensyntagen til, om en forudgående ansættelse måtte være ophørt efter den pågældendes eget ønske eller af anden ham tilregnelig årsag. Som følge heraf foreslår man, at opgørelse af pensionsalder, der er indtjent i løbet af ikke-kontinuerlige ansættelsesperioder, sker ved sammenlægning af perioderne.

Desuden foreslås som en konsekvens af kommissionens betragtninger med hensyn til grundlaget for erhvervelse af pensionsalder, at den anciennitet, som indtjenes i løbet af ansættelsesperioder, i hvilke der er udført tjeneste med nedsat tjenestetid, opgøres således, at ansættelsestiden medregnes forholdsmæssigt nedsat. Dette svarer i øvrigt til, hvad der er bestemt i lønnings- og pensionsloven med hensyn til kvindelige tjenstemænd, som i medfør af lovens § 16 har fået tilladelse til nedsat tjeneste, og for så vidt angår pensionsmæssig medregning af ansættelse forbundet med medlemskab af en statsunderstøttet pensionskasse, jfr. lovens § 54, stk. 2.

Et særligt problem foreligger med hensyn til ansættelsesperioder, i hvilke der er givet tjenestefrihed uden løn.

I lønnings- og pensionslovens § 10 er det bestemt, at tid, under hvilken en tjenstemand har stået uden for nummer, fradrages ved beregning af pension. Da det undertiden findes at være i statens interesse, at en tjenstemand træder uden for nummer en vis tid for at varetage virksomhed uden for statstjenesten, f. eks. i tilknytning til en international organisation, er der imidlertid i flere tilfælde med særskilt hjemmel på de årlige normeringslove givet tilladelse til, at tjenstemænd træder uden for nummer uden at måtte tåle afbrydelse i pensionsaldersindtjeningen. — Derimod medfører tjenestefrihed (orlov) i henhold til lønnings- og pensionslovens § 13 ikke tab af pensionsalder.

Som det fremgår af bestemmelserne under § 50 i det foreliggende udkast til lov om statens tjenstemænd er det tanken at bevare

hjemmel for at kunne give tjenestefrihed uden løn i en på forhånd afgrænset periode eller anden tjenestefrihed uden for ferie, og kommissionen finder ikke anledning til at stille forslag, der fører til en i forhold til den nu gældende ordning reelt ændret pensionsmæssig status under tjenestefrihed. Efter kommissionens opfattelse bør der fremdeles i samme udstrækning som hidtil bestå mulighed for at tillade pensionsmæssig medregning i de situationer, som nu er omfattet af bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 10; men da det ikke findes hensigtsmæssigt at fastholde, at sådan tilladelse forudsætter speciel lovhjemmel i hvert enkelt tilfælde, foreslås ordningen på dette punkt tilrettelagt således, at tilladelse kan gives administrativt efter retningslinier, der godkendes af lønningsrådet.

Med hensyn til spørgsmålet om fastlæggelse af grænsen for den tidsramme, inden for hvilken en tjenestemand skal kunne indtjene højeste pensionsalder og dermed være sikret den i forhold til stillingen højest mulige pension, bemærkes, at en stillingtagen hertil efter kommissionens opfattelse må bero på en afvejning af forskellige hensyn.

Efter en pensionsordning, der som et af sine hovedelementer bygger på, at der tillægges anciennitetsprincippet afgørende betydning for udmålingen af pensionens størrelse, må det forudsættes, at maksimal pension i almindelighed først kan tilsikres, når der er udført tjeneste gennem et relativt langt åremål. Denne betragtning må afstemmes med hensynet **til**, at der bør være adgang for de ansatte, som udfører virksomhed i tjenestemandsstilling i den væsentligste del af den erhvervsaktive tid, til ved pensionering at opnå højeste pension, og man må herved være opmærksom på, at den normalt tidligste alder, ved hvilken indtræden i tjenestemandsstilling kan finde sted, varierer inden for et ret vidt spillerum, afhængigt af hvilke uddannelseskrav der stilles til bestridelsen af forskellige stillinger.

Problemet må desuden anskues ud fra synspunkter, der har nær berøring med det foran under afsnit 3, punkt 1, behandlede spørgsmål om aldersgrænsen for afsked med pension, eftersom det af hensyn til interessen i at kunne fastholde egnede tjenestemænd forekommer rimeligt at skabe forudsætning for, at fortsat tjeneste i en fremskreden alder kan virke

pensionsmæssigt attraktiv. Omvendt bør tidsrammen for indtjening af fuld tjenestemandspension efter kommissionens opfattelse så vidt muligt søges fastlagt således, at højeste pensionsalder under et normalt forløb opnås på et tidspunkt, der ikke ligger så fjernt fra den alder, ved hvilken tjenestemanden kan fratræde med ordinær pension, at han i længere tid afskæres fra at kunne udnytte sin ret til fuldt indtjent pension.

Højeste pension opnås efter den gældende ordning med en pensionsalder på 32 år. **Til** opnåelse af denne pensionsalder udkræves normalt 37 tjenesteår i alderen efter det fyldte 30. år, idet der til de pensionsaldersgivende tjenesteår må lægges 5 karenår.

Kommissionen har ment at kunne lægge til grund, at et tilsvarende åremål af 37 tjenesteår passende vil kunne anvendes som overgrænse for pensionsaldersindtjeningen inden for et nyt system. Når det forudsættes, at pensionsalder indtjenes sideløbende med tjeneste efter 25 års alderen, vil dette herefter betyde, at pensionsalderens øverste grænse kan nås ved ansættelse uden afbrydelse i alderen mellem det fyldte 25. og det 62. år, og at det ved opretholdelse af afgangspligt ved 70 års alder vil være muligt at indtjene højeste pensionsanciennitet, når ansættelse sker senest ved det fyldte 33. år.

Pensionsalder på grundlag af ansættelse på tjenestemandsvilkår uden for statstjenestemandssområdet.

På samme måde som en tjenestemand ved overgang fra én statstjenestemandsstilling til en anden medtager den pensionsalder, der er erhvervet under den forudgående tjeneste, er det i lønnings- og pensionsloven bestemt, at der ved overgang til ansættelse i statstjenestemandsstilling fra pensionsberettigende ansættelse inden for en række nærmere angivne offentlige stillingsområder, såsom folkeskolen, folkekirken eller Københavns kommunale skolevæsen, foretages pensionsmæssig medregning af den forudgående tjeneste. Endvidere forudsætter loven, at der med særlig hjemmel på normeringslov kan tillægges forhøjet pensionsanciennitet grundet på tidligere pensionsberettigende ansættelse i en kommune eller på forudgående virksomhed af anden, ikke nærmere angiven karakter. Det er i loven detaillert fastlagt, hvilke økonomiske vilkår der gælder for sådan pensionsmæssig tilgode-

regning af tjeneste uden for det egentlige statstjenestemandsområde, jfr. herved bestemmelserne i lovens § 50, stk. 4, om efterbetaling af pensionsbidrag som betingelse for erhvervelse af forhøjet pensionsanciennitet samt reglerne i §'ens stk. 5 og 6.

Ud fra ønsket om at skabe forudsætning for øget bevægelighed må det efter kommissionens opfattelse tillægges væsentlig betydning, at der ikke består pensionsmæssige hindringer for at fremme en sådan bevægelighed, og af denne grund bør der sigtes imod at skabe en ordening, der inden for smidige rammer gør det muligt at bevare oparbejdede pensionsrettigheder, når stillingsskifte finder sted. Da forholdet er det, at ansættelsesvilkår og pensionsstatus i ansættelsesforhold af offentlig karakter uden for det egentlige statstjenestemandsområde i vid udstrækning er indrettet med statstjenestemandsreglerne som mønster, vil det efter kommissionens opfattelse være muligt inden for et bredt felt gennem forenklede regler at skabe grundlag for medregning og videreførelse af indtjente pensionsrettigheder ved skiftende ansættelse.

Kommissionen mener at kunne anlægge det hovedsynspunkt, at der ved ansættelse i statstjenestemandstilling bør være adgang til pensionsmæssig medregning af sådan forudgående ansættelse på tjenestemand- eller tjenestemandslignende vilkår, hvortil der har været knyttet pensionsrettigheder efter en ordening, der i alt væsentligt giver en pensionsmæssig stilling svarende til, hvad der gælder for statstjenestemænd. Man finder endvidere, at sådan medregning bør kunne ske efter en procedure, som ikke gør det nødvendigt at tilvejebringe speciel lovhjemmel i de enkelte tilfælde.

Ud fra denne betragtning bør der herefter bevares ret til pensionsmæssig medregning af ansættelse på tjenestemandsvilkår inden for de stillingsområder, der er omhandlet i lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 2. Efter denne bestemmelse behandles forudgående tjeneste i pensionsberettigende tjenestemandstilling under folkekirken, folkeskolen eller Københavns kommunale skolevæsen, som om den var tilbagelagt i statens tjeneste, når overgang til præste- eller lærerstilling i staten finder sted. Det samme gælder ved overgang fra en stilling, hvortil der er knyttet pensionsrettigheder i forhold til en statsunderstøttet pensionskasse eller -fond samt ved overgang

fra pensionsberettigende stilling under Færøernes landsstyre til statstjenestemandstilling. Sådan stillingsmæssig overgang ledsages af overførelse til statskassen efter reglerne i lovens § 50, stk. 5, af de pensionsbidrag, der er indeholdt under den forudgående ansættelse. For medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser opgøres overførselsbeløbet dog efter de mere komplicerede beregningsregler i lovens § 50, stk. 6.

For så vidt angår tjenestemænd i folkekirken og folkeskolen gælder, at det i loven om folkekirkens lønningsvæsen og loven om lønninger m. m. til folkeskolens lærere er foreskrevet, at lønnings- og pensionslovens pensionsbestemmelser finder anvendelse også for disse tjenestemænds vedkommende. For folkeskole- og folkekirkeområderne gælder desuden, at statskassen dækker pensionsudgiften som helhed til pensionerede tjenestemænd fra folkeskolen og afholder den fulde pensionsudgift til biskopper, medens pensionsudgifter for andre tjenestemænd i folkekirken dækkes efter nærmere fastlagte fordelingsregler dels af statskassen dels af de kirkelige midler. — Det kan yderligere nævnes, at fast ansatte tjenestemænd ved folkettinget ifølge lønnings- og pensionslovens § 49, stk. 1, har ret til pension efter samme regler, som gælder for statstjenestemænd. Under hensyn til den særligt nære forbindelse, der således består mellem tjenestemandsansættelse i staten, folkekirken, folkeskolen og ved folkettinget, finder man, at tjeneste inden for disse områder for så vidt angår den pensionsmæssige stilling, med fordel vil kunne betragtes som en enhed med den følge, at der ikke blot opretholdes adgang til at medtage pensionsrettigheder ved overgang fra et af områderne til et andet, men at pensionsforholdet for grupperne af tjenestemænd inden for disse områder i det hele fastlægges i én fælles lovgivning.

Løvrigt finder man, at retten til pensionsmæssig medregning af forudgående tjeneste i folkekirken og folkeskolen må indebære, at den nugældende adgang til at medtage erhvervet pensionsalder udvides fra alene at omfatte overgang til præste- eller lærerstilling i staten til også at gælde i tilfælde, hvor ansættelse i statstjenestemandstilling af anden beskaffenhed måtte finde sted. Endvidere forudsættes pensionsmæssig tilgoderegning af den forudgående tjeneste at kunne ske, hvad enten der — som det kræves efter de bestående regler —

er kontinuitet mellem ansættelserne, eller den seneste ansættelse ikke ligger i umiddelbar forlængelse af den forudgående ansættelsesperiode.

En række offentlige eller private tilskudsberettigede institutioner og virksomheder beskæftiger personale, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, og som er tilsikret pensionsrettigheder gennem medlemsskab af selvstændigt ledede, såkaldte statsunderstøttede pensionskasser, hvis vedtægter er opbygget med tjenestemandspensionsreglerne som mønster, og som nævnt forudsætter kommissionen, at der opretholdes adgang til medregning af tjeneste, der har været pensionsmæssigt forankret gennem medlemsskab af en pensionsordning af denne art.

I finansiell henseende har der siden 1962 bestået den ordning, at statskassen garanterer for dækning af de forpligtelser, der påhviler nedennævnte 10 pensionskasser til at udrede vedtægtsmæssige pensioner, i det omfang kassernes løbende indtægter — hovedsagelig i form af medlemsbidrag og rente af formuer — måtte vise sig utilstrækkelige:

Børneforsorgens Pensionskasse,
Pensionskassen af 1925 for de private eksamenskoler,
Pensionskassen for højskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler,
Efterlønskassen for lærere i friskolen og efterskolen,
Pensionskassen for de tekniske undervisningsvirksomheder og handelsskoler m. v.,
Pensionsfonden af 1951 (for lærere ved de af Dansk Skoleforening, Flensborg, administrerede danske privatskoler i Sydslesvig),
Pensionskassen af 1950 for forskellige private kirkelige institutioner,
Pensionskassen for tjenestemænd ved Samfundet og Hjemmet for Vanføre,
Det kgl. Teaters pensionsfond samt
Pensionskassen for tjenestemænd ansatte under Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse.

Til de statsunderstøttede pensionskasser henregnes endvidere:

Apotekervæsenets pensionsordning,
Den fælles Lodspensionskasse,
Sydfyenske Jernbaners Pensionskasse,
Slangereupbanens pensionsfond og
Pensionsfonden for Danmarks Radios tjenestemænd.

For de sidstnævnte pensionskassers vedkommende er det finansieringsmæssige grundlag for pensionsordningerne tilvejebragt på anden måde.

Foruden adgang til medregning af pensionskassemedlemstid som anført bør der tilsvarende bestå adgang til at foretage pensionsmæssig medregning af pensionsberettigende ansættelse ved sådanne tilskudsinstitutioner, hvis personale med selvstændig hjemmel er tilsikret pensionsrettigheder på linie med, hvad der gælder for statens tjenestemænd, efter en pensionsordning, hvortil udgifterne dækkes fuldt ud gennem statstilskudet til institutionens drift. Som eksempler på ordninger af denne beskaffenhed kan nævnes de gældende pensionsordninger for mødrehjælpsinstitutionernes tjenestemænd og for tjenestemænd under åndssvageforsorgen. For disse personalegrupper vedkommende har det hidtil været muligt at søge hjemmel på normeringslov for at tilgoderegne den forudgående tjeneste mod beløbsoverførelse til statskassen fra den pågældende pensionsordning, når der sker overgang til ansættelse i statstjenestemandstilling.

Bestemmelserne i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5 og 6, om økonomisk afregning pensionsordningerne imellem, når overgang mellem stillinger i statstjenesten og de heromhandlede stillinger uden for det egentlige statstjenestemandsområde finder sted, indebærer, at der tilføres det område, hvortil der sker overgang, et beløb, som medgår til dækning af pensionsudgiften til sin tid. Da ydelserne efter tjenestemandspensionsordningen imidlertid ikke kan forudsættes baseret på et præmiereservesystem, haves der ikke sikkerhed for, at det pensionsområde, hvortil overgang finder sted, modtager en beløbsoverførelse, der ækvivalerer pensionsgodets økonomiske værdi på overgangstidspunktet. Da forholdet endvidere er det, at statskassen enten direkte eller indirekte via gældende refusions- og garantiordninger er økonomisk forpligtet over for krav, der støttes på pensionsreglerne inden for de i det foregående omtalte, beslægtede pensionsområder, må kommissionen betragte kravet om økonomisk afregning ved sådant stillingsskifte som en unødigt komplicerende faktor. Man har af disse årsager lagt til grund, at der ved en nyordning ikke bør opstilles regler, hvorefter der ud fra pensionsbyrdehensyn skal foretages økono-

misk afregning af denne art mellem forskellige offentlige kasser.

Kommissionen finder dernæst, at man bør sigte imod tillige at kunne medregne forudgående ansættelsestid i kommunal tjenestemandsstilling. De gældende kommunale tjenestemandspensionsregler er i almindelighed udarbejdet med statstjenestemandreglerne som forbillede, og efter den hidtidige praksis haves der adgang til at søge normeringslovhjemmel i konkrete tilfælde for at medregne forudgående pensionsberettigende ansættelsestid i kommunal tjenestemandsstilling, når overgang til ansættelse i statstjenestemandsstilling finder sted. I forbindelse med sådan stillingsmæssig overgang sker der overførelse af pensionsbidragsindeholdelser til det nye ansættelsesområde efter bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5.

Endvidere er der i en del andre tilfælde etableret pensionsordninger af lignende beskaffenhed som tjenestemandspensionsordningen, omfattende personale med tjenestemandslignende ansættelsesvilkår inden for områder, hvor opgaver af offentlig karakter varetages af en virksomhed, som ikke er inkorporeret i den offentlige forvaltning. Dette gælder f. eks. personale inden for telefonselskaberne og de private jernbaneselskaber. Hvor sådan ansættelse efterfølges af ansættelse i statstjenestemandsstilling, har pensionsmæssig tilgoderegning efter det hidtidige system ligeledes været mulig gjort derved, at der søges hjemmel på normerings- eller bevillingslov for tillæggelse af forhøjet pensionsalder og om fornødent pensionsret.

Kommissionen lægger til grund, at pensionsrettigheder, der er erhvervet såvel under kommunal tjenestemandsansættelse som under tjeneste af den sidst omtalte beskaffenhed, bør kunne regnes til gode ved fastlæggelsen af den pensionsmæssige status under efterfølgende ansættelse inden for statstjenestemandsområdet, og det foreslås, at pensionsaldersmedregning også i denne henseende fremtidig skal kunne finde sted med hjemmel i en derpå sigtende regel i pensionslovgivningen, således at parlamentarisk indseende med ordningens praktisering vil kunne udøves gennem forudgående forelæggelse for lønningsrådet.

Der opstår i denne sammenhæng spørgsmål om, på hvilke betingelser det hidtidige ansættelsesområde vil kunne frigøres for den pen-

sionsforpligtelse, som overføres ved stillingskifte, herunder om udgiftsfordeling bør ske derved, at stillingsmæssig overgang ledsages af overførelse af et beløb fra det hidtidige ansættelsesområde til dækning af en forholds-mæssigt beregnet anpart af den fremtidige pensionsbyrde, eller om udgiftsfordeling de to områder imellem først skal ske, når det bliver aktuelt at udrede pension. Det forudsættes, at de herhen hørende problemer søges løst ved aftale, således at der på grundlag heraf og efter forelæggelse for lønningsrådet træffes nærmere bestemmelse angående vilkårene for pensionsmæssig medregning af den forudgående ansættelsestid.

Kommissionen foreslår endelig, at der som en nydannelse indføres regler, som vil gøre det muligt at foretage pensionsmæssig tilgoderegning af forudgående offentlig tjeneste i et af de øvrige nordiske lande.

Ud fra ønsket om at søge tilvejebragt en ordning, som på hensigtsmæssig måde vil kunne løse de pensionsmæssige problemer, der knytter sig til overgang fra tjeneste i ét nordisk land til et andet, henstillede Nordisk Råd i rekommandation nr. 26/1963, at der blev skabt aftalemæssigt grundlag for at foretage medregning i pensionsmæssig henseende af ansættelsestid i statstjenestemandsstilling eller anden dertil svarende stilling i et af de nordiske lande i de tilfælde, hvor sådan ansættelse efterfølges af tilsvarende ansættelse i et andet nordisk land.

De herhen hørende spørgsmål har været gjort til genstand for nærmere overvejelse i et udvalg sammensat af repræsentanter for ressortmyndighederne i de respektive lande, og dette udvalg har som resultat af sit arbejde stillet forslag om en gensidigt virkende ordning, der tilgodeser de hensyn, som ligger til grund for den vedtagne rådsrekommandation.

Efter udvalgets forslag, der er indeholdt i den i Nordisk udredningsserie nr. 8/1966 optrykte redegørelse, bør sådanne stillinger, som enten omfattes direkte af de bestående statstjenestemandspensionsordninger i de pågældende lande, eller som er forbundet med pensionsrettigheder efter en indholdsmæssigt beslægtet, statsfinansieret pensionsordning, henføres under området for fællesnordisk pensionssamordning.

Pensionsmæssig tilgoderegning tænkes gennemført i hvert af landene på den måde, at

personer, der under den hidtidige virksomhed har gjort tjeneste i stillinger af den nævnte karakter, i tilfælde af senere ansættelse i tilsvarende stilling i et af de øvrige lande indtages under de pensionsregler, der gælder i det land, hvor den senere ansættelse finder sted, og således at den pågældende i henseende til beregning af pensionsalder stilles, som om den forudgående virksomhed var foregået under ansættelse i det modtagende land. Som led i den foreslåede gensidige ordning er det forudsat, at udgiften til pension afholdes fuldt ud af det land, hvori ansættelse senest forud for pensioneringen har fundet sted, og det er tanken, at stillingsskifte, der medfører overgang fra ét land til et andet, ikke skal være ledsaget af overførelse af udtrædelsesgodtgørelse eller lignende, idet sådan økonomisk afregning pensionsordningerne imellem i givet fald måtte foregå efter de indbyrdes forskelligartede regler, der gælder herom i hvert enkelt land. Det skal dog efter forslaget være en betingelse for at medregne forudgående tjeneste i et andet nordisk land ved opgørelse af alderspension, at den tidligere tjeneste er blevet efterfulgt af mindst 10 års ansættelse i det modtagende land.

Kommissionen er bekendt med, at den nævnte udvalgsindstilling har været forelagt lønningsrådet, som har anbefalet, at der søges tilvejebragt hjemmel i den danske lovgivning for at kunne medregne tjeneste i et af de andre nordiske lande i overensstemmelse med de angivne hovedretningslinier, og at der i forbindelse hermed endvidere søges lov hjemmel for at kunne tillægge personer, der ikke har dansk indfødsret, og som derfor ikke kan tjenestemandsansættes, pensionsrettigheder efter tjenestemandregler. — Kommissionen foreslår for sit vedkommende, at herpå sigtende bestemmelser medtages som led i revisionen af tjenestemandspensionslovgivnin-

Man skal yderligere bemærke, at kommissionen har forudsat, at anciennitetsmæssig medregning af tjeneste af den i det foregående omtalte beskaffenhed uden for statstjenestemandsområdet alene kan finde sted for så vidt angår ansættelsestid efter det fyldte 25. år. Ligestillingen med ansættelse i statstjenestemandstilling indebærer desuden som nævnt foran side 33, at kravene om kvalificerende tjeneste som forudsætning for opnåelse af

pension efter statstjenestemandreglerne kan opfyldes ved tjeneste i en stilling af den heromhandlede karakter.

Pensionsalder på andet grundlag.

Lønnings- og pensionsloven indeholder som tidligere bemærket i § 50, stk. 4, bestemmelser om efterbetaling af pensionsbidrag som betingelse for erhvervelse af forhøjet pensionsanciennitet, der tillægges med speciel lov hjemmel.

Sådan anciennitetsforhøjelse er i en række tilfælde bevilget med hjemmel på normeringslov, idet der ud fra en konkret vurdering er truffet bestemmelse om pensionsmæssig medregning af virksomhed, der ligger forud for ansættelsen i statstjenestemandstilling, herunder f. eks. sådan tidligere pensionsberettigende, offentlig tjeneste, som ikke falder ind under området for reglerne om automatisk medregning af forudgående tjeneste i folkeskolen m. v. Endvidere er der for visse stillingskategoriers vedkommende truffet bestemmelse om tillæggelse af forhøjet pensionsanciennitet på grundlag af forudgående, ikke-pensionsberettigende beskæftigelse i statens tjeneste. Ved bedømmelsen af, om hjemmel for sådan medregning bør søges tilvejebragt, er der efter praksis blandt andet lagt vægt på den tidligere ansættelses varighed og tidsmæssige placering, beskæftigelsens art, aflønningsforholdene under den forudgående virksomhed og et skøn over omfanget af den pensionsbyrde, der påføres staten ved eventuel pensionsmæssig medregning.

Undertiden er pensionsaldersforhøjelse blevet tillagt på vilkår, at der sker overførelse til statskassen af udtrædelsesgodtgørelse fra en privat pensionsordning, som den pågældende har været tilsluttet forud for tjenestemandsansættelsen, eller at rettighederne ifølge en eksisterende pensionsforsikring tiltransporteres statskassen.

Da den foreslåede pensionsordning efter sin opbygning må forudsættes knyttet nøje til tjenesten under tjenestemandsansættelse og i det hele må ses som en bestanddel af de samlede vilkår under denne ansættelse, **finder** man, at der som alt overvejende hovedregel ikke bør være adgang til gennem tillæggelse af forhøjet pensionsalder at få tilgoderegnet anden virksomhed, der er udført på vilkår, som adskiller sig fra reglerne for de i det foresående omtalte ansættelsesforhold. Det

må således efter kommissionens opfattelse i princippet lægges til grund, at der ikke kan opnås en pensionsalder, som er højere, end hvad der svarer til varigheden af den tjeneste, der er udført under tjenestemandsansættelse eller dermed reelt ligestillet ansættelse.

På den anden side må det dog ud fra rekruiteringsmæssige hensyn anses for hensigtsmæssigt, at der haves mulighed for ved besættelse af enkelte stillinger, som stiller ganske særlige krav til indehaverens kvalifikationer, at kunne tilbyde ansættelse på specielle vilkår i pensionsmæssig henseende.

Man kan i denne forbindelse henvise til, at bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 55 giver mulighed for, at der med hjemmel på normeringslov under særlige omstændigheder ved pensionsberegning kan godskrives indtil 14 tjenesteår uden efterbetaling af pensionsbidrag. Sådant pensionsaldersforhøjelse er betinget af, at vedkommende tjenestemand forud for sin første ansættelse i en med pensionsret forbundet stilling har gennemgået en særlig langvarig uddannelse af videnskabelig eller teknisk art eller er antaget i statstjenesten på grund af ganske særlige kvalifikationer, og bestemmelsen er i hovedsagen kun blevet bragt til anvendelse i tilfælde, hvor første ansættelse i tjenestemandsstilling sker ved udnævnelse til professor.

Kommissionen foreslår, at hovedprincipperne for indtjening af pensionsalder modificeres på den måde, at der sikres mulighed for at bestemme, at pensionsalderen kan forhøjes med indtil 10 år i tilfælde, hvor en tjenestemand ansættes på grund af ganske særlige kvalifikationer. Man vil herved, hvor særlige forhold gør sig gældende, være i stand til allerede fra ansættelsen at sikre den pågældende en pensionsalder af samme længde som den kvalificerende tjeneste, der forudsættes tilbagelagt, før alderspension kan opnås. Det foreslås endvidere, at sådan pensionsaldersforhøjelse skal kunne tillægges efter forud indhentet udtalelse fra lønningsrådet, og uden at der kræves speciel lovhjemmel i hvert enkelt tilfælde.

2. Løngrundlaget.

Indtil 1953 blev pensionerne beregnet på grundlag af den gennemsnitlige pensionsgivende lønningsindtægt i de sidst forløbne 3 år før afskedigelsen, men dog således at den sidst oppebårne pensionsgivende lønningsindtægt

blev lagt til grund for beregningen ved afsked efter det 70. år og ved tilskadekomstpensionering.

Ved lønnings- og pensionslovens vedtagelse valgte man af praktiske grunde at anvende den sidst opnåede lønningsindtægt som beregningsgrundlag i alle tilfælde, og lovens ordning er herefter den, at pensioner, hvad det lønmæssige grundlag angår, fastsættes med udgangspunkt i den løn, tjenestemanden havde opnået på afskedstidspunktet eller forud for sin død. Til den pensionsgivende lønningsindtægt henregnes lønningsklassens begyndelsesløn med de opnåede alderstillæg samt eventuelle personlige, pensionsgivende tillæg. Derimod kommer stedtillæg samt dyrtids- og overenskomststillæg ikke i betragtning som beregningsgrundlag.

Pensionsberegningen forudsættes fremtidig foretaget med udgangspunkt i lønningerne efter det lønsystem, kommissionen stiller forslag om. Kommissionen finder, at beregningen i forlængelse af den nugældende ordning bør knytte sig til lønnen på det opnåede løntrin med tillæg af eventuelle lønbestanddele, der har karakter af personlige, pensionsgivende tillæg, og at man som hidtil ikke bør lade stedtillæg indgå i beregningsgrundlaget.

Problemerne omkring de nærmere retningslinier for fastsættelse af pensioner, herunder spørgsmålet om størrelsen af den til pensionsalderen svarende pensionsprocent og pensionsstørrelse i forhold til den pensionsgivende lønningsindtægt, er behandlet i det følgende afsnit.

5. Pensionsstørrelse.

Af redegørelsen i det foregående afsnit fremgår, at kommissionen tænker sig anvendt et system, hvorefter egen- og ægtefællepensionens størrelse udledes gennem en beregning, der som de afgørende faktorer bygger på lønstørrelsen og den pensionsprocent, som svarer til tjenestemandens opnåede pensionsalder.

Medens den gældende ordning baserer pensionsberegningen for pensionsalderens vedkommende på den ansættelsestid, der ligger efter udløbet af karenstidene, indebærer de af kommissionen foreslåede principper for erhvervelse af pensionsalder, at beregningsgrundlagets tidsfaktorer udstrækkes til at gælde hele ansættelsestiden efter det fyldte 25. år. Denne ændring må medføre en omlægning af

de hidtidige retningslinier for pensionsindtjeningen, der som tidligere omtalt foregår indenfor rammerne af en højeste og laveste pensionsprocent på henholdsvis 75 og 50 for egenpensionernes vedkommende og på 56 og 35 procent, hvor der er tale om enkepension.

Da det efter de hovedsynspunkter, kommissionen har lagt til grund, må stilles som et mål at søge pensionsstørrelsen afpasset på rimelig måde i forhold til den tid, ansættelsen i tjenestemandstilling har varet, finder man det naturligt at tilrettelægge pensionsopfølgningen således, at den tager sin begyndelse fra et nul-punkt samtidig med ansættelsen eller — hvis denne har fundet sted før 25 års alderen — fra det fyldte 25. år og forøges trinvis med stigende pensionsalder. Da pensionsalderen forudsættes øget for hvert tjenesteår, må det endvidere anses for nærliggende, at pensionsindtjeningen stiger i samme takt indtil et bestemt maksimum, således at de hidtil gældende pensionsberegningsskalaer i lønnings- og pensionslovens §§ 54, stk. 3, og 64, stk. 3, der lader pensionen stige i ujævnt tempo, afløses af en ordning, hvorefter stignings-takten knyttes til et-årige intervaller.

Med dette udgangspunkt for overvejelserne om beregningsmetoden opstår der herefter spørgsmål om, hvorledes pensionsstigningen år for år og den maksimale pensionshøjde bør være afpasset i forhold til det lønmæssige beregningsgrundlag.

Kommissionen er som anført gået ud fra, at man som hidtil foretager pensionsberegning på basis af tjenstemands senest opnåede pensionsgivende lønningsindtægt, hvorved der vil fremkomme differentierede pensionsstørrelser, som er afstemt under hensyntagen til forskelle i lønindkomstniveau under den aktive tjeneste. Imidlertid er forholdet det, at den lønningsindtægt, hvoraf der beregnes pension, efter den gældende ordning indgår i opgørelsen med et reduceret beløb. Den reduktion, der foretages efter bestemmelserne i lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 1, og 64, stk. 2, har som tidligere nævnt den virkning, at pensionen fra højere lønnede stillinger repræsenterer et forholdsmæssigt mindre beløb end tilsvarende pensioner fra en lavere placeret stilling, hvilket bl. a. begrundes med, at de tjenstemænd, der pensioneres fra en højere stilling, gennemsnitligt vil have tjenstgjort den længste del af deres ansættelsestid i lavere stillinger.

Fra kommissionens side har man lagt til grund, at det sikringsformål, der varetages gennem tjenestemandspensionsordningen, bør søges tilgodeset på en sådan måde, at den pensionsmæssige differentiering efter et for de forskelligartede tjenestemandstillinger fælles beregningssystem ikke bliver alt for vidtgående. Af denne årsag finder man, at pensionerne bør fastsættes således, at der sker en glidende nedtrapning af pensionsstørrelsen, jo højere beregningsgrundlagets lønniveau er, ligesom man mener, at der bør opstilles en passende beløbsgrænse for, hvilken lønstørrelse der kan tages i betragtning som pensionsgivende lønningsindtægt.

Et beregningssystem, der er indrettet med sigte på en pensionsstruktur efter dette mønster, vil efter kommissionens opfattelse mest enkelt kunne opbygges således, at pensionerne sammensættes af et basisbeløb af ensartet størrelse for pensionister med samme indtjente pensionsalder og af et beløb, der beregnes som en procentdel af den pensionsgivende lønningsindtægt indenfor den overgrænse, der fastlægges. Ved at lade et ensartet basisbeløb indgå i opgørelsen vil der fremkomme pensioner, som giver en relativt aftagende efterlønsdækning i forhold til stigende lønhøjde, og denne virkning vil gøre sig gældende med tiltagende vægt, jo højere basisbeløbet er. Basisbeløbets højde vil dernæst i forening med den procent, som anvendes ved beregning af den i forhold til den pensionsgivende lønningsindtægt fastsatte pensionsdel være bestemmende for det samlede pensionsniveau. I denne henseende gælder, at et højt basisbeløb kræver anvendelse af en forholdsvis lav pensionsprocent, medens man omvendt vil kunne kombinere et lavt basisbeløb med en høj pensionsprocent.

Kommissionen foreslår, at pensionsindtjeningen, indtil maksimum for opsummering af pensionsalder — 37 år — er nået, for basisbeløbets vedkommende forløber på den måde, at der for hvert tjenesteår indtjenes $\frac{1}{3}$ af det fulde basisbeløb. Ligeledes foreslår man lagt til grund, at der for hvert tjenesteår indtjenes en nærmere fastsat del af den pensionsprocent, der udgør maksimum for den procentuelt beregnede pensionsdel.

Med hensyn til ægtefællepension foreslår man, at der på tilsvarende måde anvendes et højeste basisbeløb, hvortil lægges et beløb afhængigt af den opnåede pensionsalder.

For enkepensionens vedkommende gælder efter de nuværende regler det særlige forhold, at ægteskabets varighed i visse tilfælde får betydning for pensionsstørrelsen, idet det er bestemt, at enkepension beregnet efter pensionsprocenter svarende til 20 års pensionsalder eller derover forudsætter mindst 10 års ægteskab. Det er en betingelse for at opnå højeste enkepension, at ægteskabet har bestået i mindst 25 år.

Kommissionen lægger til grund, at den ægtefællepension, der indgår i den foreslåede pensionsordning, principielt bør fastsættes med udgangspunkt i den afdøde ægtefælles sidste lønningsindtægt og den opnåede pensionsalder som angivet ovenfor; men samtidig bør der være mulighed for at afstemme denne afledede pensions størrelse under hensyntagen til ægteskabets varighed i tilfælde, hvor den afdøde ægtefælle var væsentligt ældre end den længstlevende, og ægteskabet er ophørt ved død efter kortere tids forløb.

Man foreslår derfor, at beregningen af ægtefællepension foretages således, at der sker nedsættelse af pensionen, dersom den afdøde ægtefælles levealder, reduceret med det antal år ægteskabet har bestået, overstiger den længstlevendes alder med mere end 10 år. Denne nedsættelse findes passende at kunne fastsættes til et beløb, der for hvert år, forskellen overstiger 10 år, andrager 2 pct. af den på grundlag af pensionsalder og lønningsindtægt beregnede ægtefællepension.

Med hensyn til børnepension foreslår kommissionen videreførelse af det i den hidtidige pensionslovgivning anvendte princip, hvorefter børnepensionstillæg og selvstændige børnepensioner ydes med standardbeløb.

Da børnepensionstillæg til egen- og enkepension efter den gældende ordning indgår i den pension, hvoraf de variable tillæg beregnes, er børnepensionstillæggets reelle størrelse afhængig af den egen- eller enkepension, hvortil der er knyttet børnetillæg. Kommissionen har lagt til grund, at forskellen mellem en pension uden børnetillæg og samme pension med tillæg for 1 barn for tiden andrager godt 2.000 kr. årlig, såfremt medregning af børnetillæg ikke bevirker, at dyrtids- og overenskomsttillæg udbetales efter satserne for et højereliggende skalainterval.

Under hensyn hertil foreslår man børnepensionstillægget efter den fremtidige pensionsordning fastsat til et grundbeløb på 2.000

kr. for hvert barn, og denne sats, der efter omregning i forhold til prisniveauet pr. 1. oktober 1968 udbringer en årlig pension på 2.600 kr., bør tillige finde anvendelse i de tilfælde, hvor pensionen fremtidig får karakter af en selvstændig børnepension. Hvor der er tale om pension til forældreløse børn, finder man dog, at pensionens størrelse vil kunne fastsættes til det dobbelte beløb, 4.000 kr. årlig.

Man har fra kommissionens side forudsat, at der må træffes foranstaltninger med henblik på at sikre opretholdelse af det størrelsesforhold mellem løn og pension, som fremkommer ved pensionsberegning efter de foreslåede retningslinier, efterhånden som der ved generelle reguleringer måtte ske ændring af de lønninger, der er lagt til grund ved pensionsfastsættelsen, ligesom der må sikres størrelsesmæssig balance mellem pensioner, der fastsættes til forskellige tider med udgangspunkt i lønnen efter samme løngrad.

En herpå sigtende ajourføring tænkes foretaget på den måde, at der samtidig med gennemførelse af generelle ændringer af løngrundlaget sker tilsvarende regulering af løbende pensioner samt af de beløbsenheder, såsom egenpensionens og ægtefællepensionens basisbeløb, overgrænsen for den løn, der tages i betragtning som pensionsgivende lønningsindtægt, og satserne for børnepension m. v., der virker normgivende ved fastsættelsen af senere forfaldende pensioner. Derimod bør ændringer i tjenestemandstillingers klassificering ikke have efterlønmæssig virkning for allerede erhvervede pensioner.

Som omtalt i det foregående afsnit kan kommissionen gå ind for, at der gives tjenestemænd adgang til at forlange afsked med førtidspension fra det fyldte 60. år under den forudsætning, at der i så fald bliver foretaget en forholdsmæssigt beregnet afkorting i pensionen. Det er herved lagt til grund, at denne afkorting bør afstemmes i forhold til den tid, der står tilbage, indtil tjenestemanden kunne begære sig afskediget med ordinær pension ved sit fyldte 67. år, eller indtil han skulle have været afskediget ved en aldersgrænse mellem det 60. og 67. år.

Efter kommissionens opfattelse vil det være rimeligt, at det beløb, hvormed der ved førtidspensionering sker nedsættelse af den på grundlag af pensionsalder og lønningsindtægt beregnede egenpension, fastsættes således, at nedsættelsen bliver forholdsmæssigt mindre

for tjenestemænd, der vælger at lade sig pensionere efter tjeneste gennem et langt åremål, end for de tjenestemænd, der efter ansættelse i en relativt kortere tid ønsker at udnytte adgangen til førtidspension.

Kommissionen har under fremstillingen i afsnit 2 af problemerne omkring svageligheds-pension bl. a. anlagt det synspunkt, at pensionsforholdene for tjenestemænd, der bliver afskediget før det 60. år som følge af erhvervsevnenedsættelse til en trediedel eller derunder, bør søges ordnet således, at der åbnes mulighed for at stille de pågældende i pensionsmæssig henseende, som om ansættelsen var blevet afviklet gennem afsked på grund af alder. I overensstemmelse hermed foreslår man, at egenpensionen, hvor en sådan afskedigelsessituation kommer til at foreligge, opgøres således, at den for pensionsalderens vedkommende fastsættes på grundlag af den anciennitet, tjenestemanden ville have opnået ved at forblive i tjeneste indtil det tidspunkt, da han skulle have været afskediget på grund af alder. — Denne ordning betegner en tilnærmelse til de beregningsprincipper, der traditionelt er blevet anvendt, og som af kommissionen er foreslået opretholdt for så vidt angår tilskadekomstpension, idet denne form for pension principielt fastsættes efter den pensionsprocent, der gælder for højeste pensionsalder, jfr. foran side 35.

Et særligt pensionsberegningsproblem opstår desuden for de tjenestemænd, for hvem der gælder specielle regler om afgangsalderen.

Den nuværende tjenestemandsløvgivning indeholder en række bestemmelser, som giver hjemmel for ved pensionering fra stillinger, der omfattes af specialregler om afgangsalderen, at opgøre pensionsancienniteten på særlig måde, jfr. eksempelvis lønnings- og pensionslovens § 56, stk. 1—3, samt de bestemmelser i normerings- og klassificeringsloven, der vedrører pensionsforholdene for tjenestemænd under civilforsvaret, polititjenestemænd m. fl. Disse bestemmelser har til formål at hindre, at det kommer de pågældende til skade pensionsmæssigt, at tjenesten ikke kan fortsættes indtil den almindelige afgangsalder ved det 70. år.

Medens de hidtidige særregler på dette område hver for sig angår enkelte tjenestemandsgupper og er af indbyrdes forskelligartet indhold, foreslår kommissionen de almindelige pensionsberegningsregler efter den fremtidige

lovgivning suppleret med en ordning, som under ét fastlægger de afvigelser, der må gælde med hensyn til beregning af pension til tjenestemænd med afgangspligt ved en aldersgrænse mellem det 60. og 70. år. Grundlaget for en sådan fælles ordning finder man i en løsning gående ud på, at der, når afsked finder sted ved opnåelse af den pligtige afgangsalder, beregnes egenpension og ægtefællepension med udgangspunkt i den pensionsalder, der ville være opnået ved tjeneste indtil 70 års alderen.

Derudover vil der være behov for at træffe særforanstaltninger med henblik på tjenestemænd, der — som det er tilfældet for visse militære tjenestemænd — bliver alderspensioneret i alderen før det 60. år. I disse tilfælde vil ordningen efter kommissionens opfattelse passende kunne bestå i, at de tjenestear, der ligger umiddelbart forud for pensioneringstidspunktet, opsummeres på særlig måde i anciennitetsmæssig henseende.

6. Pensionsudgifternes finansiering.

Økonomisk set har tjenestemandspensionsordningen til stadighed været baseret på, at pensionsudgifterne afholdes over driftsbudgettet. Bevillingsmæssigt fremtræder ordningen på den måde, at den samlede udgift til pensioner opføres på finanslovens pensionskonto, hvor de pensionsbidrag, der tiisvares fra tjenestemandenes side, samtidig konteres som indtægt.

Kommissionen har ikke anset det for realistisk at overveje indførelse af en finansieringsform, der hviler på et pensionsfondssystem, og man har derfor forudsat, at midlerne til afholdelse af pensionsudgifter fortsat tilvejebringes gennem bevillinger på driftsbudgettet. Det er herefter et spørgsmål, hvilken afgørelse der bør træffes for så vidt angår problemerne omkring de ansatte tjenestemænds bidragspligt.

I forbindelse med omtalen af den gældende pensionsbidragsordning under pkt. 7 i kapitel 2 er det påpeget, at størrelsen af den andel i pensionsudgifterne, som pensionsbidraget repræsenterer, ikke på forhånd lader sig beregne, eftersom forskellen mellem pensionsudgifternes samlede beløb og pensionsbidragenes økonomiske værdi bl. a. beror på, hvilke ændringer der over meget lange tidsrum sker med hensyn til renteniveau, og hvor-

ledes lønudviklingen forløber. Pensionsbidragets størrelse giver derfor ikke noget udtryk for, hvorledes udgiftsbyrden ved udredelse af pensioner reelt fordeles mellem tjenestemændene og statskassen og er i princippet uden indflydelse på den pensionsmæssige dækningsgrad, der tilsikres gennem de anvendte pensionsberegningsregler.

I forbindelse hermed står, at det vil være vanskeligt at tilvejebringe en konkret talmæssig belysning af, hvorledes de ændringer, som tid efter anden er sket med hensyn til pensionsbidragsats og løngrundlaget, hvoraf der beregnes pensionsbidrag, har influeret på relationen mellem statskassens part i pensionsudgifterne og den andel, de indeholdte pensionsbidrag repræsenterer. Den hidtil mest vidtgående ændring i så henseende skete ved gennemførelsen af lønnings- og pensionsloven af 1958, hvorefter den normale pensionsbidragsafkortning som tidligere nævnt blev fastsat til 4 pct. af lønningsindtægten med dertil hørende dyrtids- og overenskomsttillæg til enhver tid. Denne ordning, der indebar en væsentlig forhøjelse af den hidtidige pensionsbidragsafkortning, indgik som led i et system, der iøvrigt blev tilrettelagt således, at tjenestemandspensionerne gennemgående var lavere end tilsvarende pensioner efter de ældre regler. I modsætning hertil gennemførtes den nedsættelse af den ordinære pensionsbidragsats fra 4 pct. til $3\frac{1}{2}$ pct., som i henhold til lov nr. 184 af 24. maj 1967 fandt sted med virkning fra 1. april 1967, uden at nedsættelsen blev ledsaget af nogen ændring af pensionsberegningsreglerne og dermed af de pensionsstørrelser, som kan opnås på grundlag af lønnings- og pensionslovens bestemmelser.

I forhold til tjenestemændene kommer bidragsafkortningens pensionsmæssige sigte til udtryk derved, at en tjenestemand er afskåret fra at råde over de konterede indeholdelser, så længe ansættelsen vedvarer, og efter at pensionering har fundet sted. I forlængelse heraf gælder, at der i tilfælde, hvor en tjenestemand fratræder sin stilling for at overgå til anden pensionsberettigende ansættelse inden for rammerne af lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5 og 6, sker overførelse af de indeholdte pensionsbidrag til det ny stillingsområde, således at pensionsbidragene også efter sådan fratræden er unddraget den pågældendes rådighed. Derimod har en tjenestemand, der fratræder sin stilling af ikke-

pensionsberettigende årsag uden at overgå til anden ansættelse inden for det offentlige pensionsområde, ifølge lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 3, krav på at få udbetalt de indeholdte pensionsbidrag med renter til egen rådighed, eller han kan, dersom fratræden sker efter eget ønske efter mindst 5 års ansættelse, kræve en godtgørelse svarende til pensionsbidragenes dobbelte beløb, men er i så fald forpligtet til at anvende dette beløb til sikring af pensionsformål gennem tegning af pensionsforsikring eller indbetaling til en pensionskasse. Det beløb, der udbetales ved fratræden, kræves indbetalt påny med renter, såfremt genansættelse med pensionsret senere finder sted.

Af det således anførte mener kommissionen at kunne drage den konklusion, at der ud fra tekniske hensyn ikke består nogen nødvendighed af at fastholde pensionsbidragsafkortning som led i en pensionsordning af den hidtidige beskaffenhed. Man ville uden yderligere bekostning og uden at berøre tjenestemændenes pensionsmæssige stilling kunne sikre pensioner som de nuværende ved at anvende en beregningsmekanisme, der tager sit udgangspunkt i lønninger svarende til tjenestemandslønnen med fradrag af pensionsbidragsafkortning, og ville ved at overgå til et sådant system, der overflødigdgør de beregnings- og bogføringsfunktioner, som den hidtidige ordning medfører på dette punkt, kunne opnå en forenklet administration.

Specielt bemærkes, at det forekommer lidet rationelt, at der som led i stillingsforandring, der består i overgang fra et offentligt stillingsområde til et andet, inden for hvilket statskassen er garant for pensionsudgifterne eller yder tilskud til disse, kræves overførelse af pensionsbidrag. Dette er berørt under omtalen foran i afsnit 4 af de problemer om pensionsaldersmedregning, der opstår ved denne form for stillingsændring, og det er dér nævnt, at kommissionen kan gå ind for, at der fremtidig ikke foretages beløbsoverførelse mellem forskellige offentlige kasser i denne situation. Man har endvidere peget på, at der i de tilfælde, hvor det ud fra pensionsbyrdehensyn er nødvendigt ved stillingsskifte at foretage fordeling af pensionsudgifterne for at kunne videreføre allerede indtjente pensionsrettigheder, kan følges andre veje end kontant afregning af pensionsbidragsindeholdelser.

Endelig kan nævnes, at kommissionen i det følgende afsnit har stillet forslag om, at pensionsforholdet ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag afgøres ved, at der i stedet for en på grundlag af de indeholdte pensionsbidrag beregnet udtrædelsesgodtgørelse garanteres den fratrædende tjenestemand en senere forfaldende løbende pension.

Fra kommissionens side er man opmærksom på, at der hidtil har været almindelig enighed om at anse pensionsbidragsafkortning som en rimelig bestanddel af de samlede vilkår, der gælder under tjenstemandsansættelse. Man har herved lagt hovedvægten på hensynet til at fastholde en pensionsstruktur, der fremtræder således, at tjenstemændene selv bærer en del af omkostningerne ved pensionssikringens tilstedeværelse, og det er ud fra denne betragtning mindre afgørende, at der ikke sigtes imod gennem de indeholdte bidrag at tilvejebringe dækning for en bestemt afgrænset del af pensionsudgifterne. Denne betragtningsmåde står i forbindelse med, at der hidtil gennem en selvstændig pensionsordning har været tilsikret tjenstemændene en efterlønssstandard, som i lang tid har været særegen i sammenligning med efterlønsvilkårene for befolkningsgrupperne uden for tjenstemandsområdet. Heroverfor står imidlertid, at udviklingen i de seneste år inden for den sociale pensionslovgivnings rammer har medført en begyndende tilnærmelse af den almindelige efterløns sikring i samfundet til efterlønsforholdene på tjenstemandsområdet, og at denne udvikling gør det nærliggende at søge skabt en efterlønsordning, der bygger på, at efterlønnen i sin slutfase fremkommer gennem samordning af tjenstemandspensionen og de pensionsydelse, der er sikret i henhold til den almindelige sociale pensionslovgivning. En strukturændring i denne retning rummer perspektiver, som efter kommissionens opfattelse kan give grundlag for at anlægge et ændret syn på spørgsmålet om opretholdelse af en selvstændig forpligtelse for tjenstemænds vedkommende til at svare pensionsbidrag.

En efterlønsordning, der bygger på fuldt indarbejdet samordning af tjenstemandspension og sociale pensionsydelse, må indebære, at den alderspension, der tilsikres på grundlag af tjenstemandsansættelse, som en af sine hovedbestanddele vil omfatte offentlig pension i form af almindelig ikke-indtægtsreguleret folkepension, når folkepensionslovens bestem-

melser herom bliver alment gældende fra 1970. Det er derfor nærliggende ved en stillingtagen til spørgsmålet om tjenstemænds bidragspligt at inddrage en belysning af, hvorledes den gældende ordning med hensyn til folkepensionsudgifternes finansiering virker i forhold til tjenstemænd.

Her er forholdet det, at der siden folkepensionsordningens tilblivelse i 1956 sammen med indkomstskatten er blevet opkrævet et folkepensionsbidrag, der beregnes i forhold til den til statsskat ansatte indkomst med visse fradrag. Dette bidrag, som ved lønnings- og pensionslovens vedtagelse udgjorde 1 pct., er i tilslutning til gennemførelsen af reglerne om fuld folkepension inden for den forløbne periode blevet forhøjet i flere etaper og beløber sig på nuværende tidspunkt til 3 pct. af indkomstgrundlaget. Som tidligere nævnt er tjenstemænd og dermedigestillede grupper forpligtede til at svare bidrag til folkepensionens finansiering på lige fod med alle andre skatteydere, og de stedfundne forhøjelser af dette bidrag var en medvirkende årsag til den gennemførte nedsættelse af tjenstemandspensionsbidraget fra 1. april 1967.

Hvis man betragter tjenstemandspensionsbidraget og folkepensionsbidraget under ét som et samlet udtryk for den bidragsforpligtelse, der påhviler tjenstemænd, kan man opføre, hvorledes bevægelsen i disse bidrags størrelse forholder sig til den udvikling, der er foregået med hensyn til løn- og pensionsstørrelser i perioden fra 1958. En sådan sammenstilling er foretaget i bilag 4, der indeholder en række taleksempler til belysning af, i hvilket omfang tjenstemandspensionsbidrag og folkepensionsbidrag for tjenstemænd i nogle udvalgte lønningsklasser samt disse bidrag taget under ét er steget inden for tidsrummet 1. april 1958—1. oktober 1967, og heroverfor hvorledes udviklingsforløbet i samme periode har været for så vidt angår tjenstemandslønninger og tjenstemandspension med tillæg af folkepensionens mindstebeløb.

Disse beregninger viser, at bidragene på nuværende tidspunkt tegner sig for en absolut og relativt større samlet andel af lønsummen end i 1958, og at stigningen i løn og pension inden for perioden har været forholds-mæssigt mindre end de stedfundne forhøjelser af bidragene. Selv om man må være opmærksom på, at det ikke har været hensigten ved bi-

dragsfastsættelsen at opnå et bestemt forud fastlagt størrelsesforhold mellem bidragsafkorting i videste forstand og pensionsstørrelse, illustrerer de anførte tal en udviklingstendens, som indebærer, at tjenstemandspensionsbidraget har fået vigende betydning.

Da reformovervejelserne på tjenstemandspensionsområdet har det endelige mål at søge tilvejebragt en pensionsordning, der i højere grad end den hidtidige bygger på den offentlige pensionssikring, finder kommissionen på denne baggrund, at det vil være hensigtsmæssigt at fjerne tjenstemandspensionsbidraget som selvstændigt led i udgiftsfinansieringen. Der er ud fra de anførte betragtninger herefter ikke optaget bestemmelser om pensionsbidragsafkorting i det udkast til lov om tjenstemandspension, kommissionen har udarbejdet, og dette forslag tager således bl. a. sigte på at søge udnyttet de teknisk-administrative fordele, der som berørt vil være forbundet med en sådan omlægning, fra nyordningens gennemførelse.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at gennemførelsen af regler om samordning af tjenstemandspension og sociale pensioner i de øvrige skandinaviske lande har været ledsaget af omlægning af tidligere anvendte finansieringsformer for tjenstemandspensionernes vedkommende. I Sverige afskaffedes de tjenstemandspensionsbidrag, som tidligere blev afkrævet, samtidig med at der i 1947 indførtes ændrede pensionsregler, hvorved der blev etableret samordning mellem den statslige tjenstemandspension og den almindelige folkepension. — I Norge er der foregået en lignende bevægelse i udviklingen. Ved gennemførelsen pr. 1. januar 1967 af den nugældende norske folkepensionsordning, der finansielt er baseret på indbetaling af medlemspræmier i forhold til arbejdsindtægten og tilskud fra arbejdsgivere samt stat og kommuner, blev satsen for beregning af tjenstemandsbidrag til Statens Pensjonskasse ændret fra 6 pct. til 2 pct. af den pensionsgivende lønindtægt.

Afskaffelse af pensionsbidragsindeholdelse må efter kommissionens opfattelse tillige indebære, at det ikke fremtidig pålægges tjenstemænd, hvis helbredsforhold frembyder risiko for tidlig afgang fra tjenesten, at svare et særligt bidrag til dækning af sådan risiko. Det er som tidligere anført ikke tanken at anstille helbredsundersøgelse forud for tjenstemands-

ansættelse med henblik på en vurdering af, om helbredsforholdene er til hinder for ansættelse med pensionsrettigheder, og det værn, der opstilles imod særligt store pensionsbyrderisici på grund af helbredsmangler, knytter sig til den adgang, der efter kommissionens forslag gives til i forbindelse med ansættelse at tage forbehold om retten til at opnå kvalificeret svagelighedspension.

7. Forholdene ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag.

Spørgsmålet om afvikling af pensionsmellemværendet, når ansættelsen i tjenstemandsstilling bringes til ophør, uden at der tilkommer tjenstemanden pension, er behandlet i lønnings- og pensionsloven dels under § 50, stk. 5 og 6, der angår de tilfælde, hvor en tjenstemand fratræder for at overgå til ansættelse indenfor et af de dér opregnede stillingsområder, folkekirken, folkeskolen, en kommune m. m. eller en stilling med pensionsrettigheder i forhold til en statsunderstøttet pensionskasse, dels i samme paragrafs 3. stk., der vedrører fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag i øvrigt.

De nævnte bestemmelser har som fælles forudsætning, at pensionsberettigelsen i forhold til staten ophører samtidig med fratrædelsen, og reglerne går derfor ud på at fastlægge retningslinierne for opgørelse af et beløb, der udredes af statskassen som følge af pensionsforpligtelsens bortfald, og dermed rammerne for, hvilken pensionsdækning den pågældende vil kunne sikre sig efter fratrædelsen på grundlag af denne udbetaling.

Det beløb, der udbetales i forbindelse med fratræden, beregnes med udgangspunkt i en opgørelse over de pensionsbidrag, der er indeholdt i løbet af ansættelsen, men er i øvrigt af uens størrelse i forskellige relationer. Hvor der sker overgang fra statstjenstemandsstilling til en af de i § 50, stk. 5, omhandlede stillinger, er udtrædelsesgodtgørelsen lig med de indeholdte pensionsbidrag, som da overføres til det nye stillingsområde. Er der derimod tale om overgang til en stilling, som henhører under området for en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond, sker der overførelse af et beløb, som opgøres efter de mere komplicerede beregningsregler i § 50, stk. 6.

Udenfor de tilfælde, hvor tjenstemandsansættelse i staten afløses af pensionsberettigende ansættelse indenfor disse offentlige pensionsområder, gælder som tidligere omtalt, at en tjenestemand har ret til ved afsked uden pension at få udbetalt de indeholdte pensionsbidrag med renter. Har den pågældende været ansat i pensionsberettigende tjenstemandsstilling i mindst 5 år, er han dog — forudsat at fratræden sker efter eget ønske — berettiget til en godtgørelse svarende til det dobbelte af de af ham selv indbetalte pensionsbidrag med renter. Sådan dobbelt godtgørelse skal anvendes til pensionsformål enten ved overførelse til en under statstilsyn stående pensionsordning eller gennem tegning af pensionsforsikring eller livrente.

Spørgsmålet om den pensionsmæssige stilling ved en tjenstemands fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag er nært beslægtet med problemstillingen omkring pensionsmæssig medregning af forudgående virksomhed ved ansættelse i tjenstemandsstilling, hvorom kan henvises til fremstillingen under afsnit 4. Efter kommissionens opfattelse må der i begge disse henseender lægges vægt på hensynet til, at de pensionsmæssige forhold ikke virker hindrende for en øget mobilitet.

7. Fratræden i forbindelse med overgang til anden ansættelse på tjenstemandsvilkår.

Som tidligere anført finder kommissionen, at tjenstemandsstillinger i staten, folkekirken, folkeskolen og ved folkettinget i pensionsmæssig henseende vil kunne behandles som en enhed, således at der ved stillingsovergang mellem disse områder sker automatisk videreførelse af den opnåede pensionsalder.

Man har endvidere i fremstillingen under afsnit 4 forudsat, at anden ansættelse på tjenstemandsvilkår med pensionsrettigheder på linie med, hvad der gælder for statstjenestemænd m. v., ligesom hidtil bør give adgang til at få tilgoderegnet sådan ansættelsestid, når den efterfølges af tjenstemandsansættelse i staten, folkekirken, folkeskolen eller ved folkettinget, og det er samme sted nærmere belyst, hvilke stillingsområder der tænkes lige-stillet i så henseende med egentlig tjenstemandsansættelse.

Denne ligestilling må efter kommissionens opfattelse indebære, at der tilsvarende sker pensionsmæssig medregning af ansættelsestid

i tjenstemandsstilling i staten m. m., når der sker overgang fra en sådan stilling til en lignende stilling uden for det tjenstemandsområde, der vil være direkte omfattet af de fremtidige lovregler om tjenstemandspension.

Det er desuden tidligere omtalt, at statskassen ifølge gældende tilskuds- eller garantiordninger hæfter fuldt ud eller delvis for udgifterne til pension inden for flere af de heromhandlede stillingsområder. I det omfang, tjenstemandsansættelse i staten m. v. efterfølges af lignende ansættelse inden for et af de områder, hvor pensionsforpligtelsen således reelt påhviler statskassen, kan det herefter ikke ud fra pensionsbyrdehensyn anses for nødvendigt, at statskassen i forbindelse med stillingsskiftet yder noget økonomisk tilsvarende til det nye stillingsområde, idet den pensionsværdi, som den medregnede ansættelsestid repræsenterer, vil komme til udtryk gennem den pension, der opnås til sin tid.

Sker der overgang ledsaget af pensionsmæssig tilgoderegning af den forløbne ansættelsestid til et stillingsområde, over for hvilket statskassen ikke er økonomisk forpligtet for så vidt angår pensionsrettigheder, der grunder sig på tjeneste efter stillingsskiftet, således som det normalt vil være tilfældet, hvor overgang finder sted til ansættelse f. eks. i en kommune, er det derimod et problem, hvorledes der bør gives det nye stillingsområde økonomisk ækvivalens for den pensionsbyrde, der overtages. Der foreligger her som et alternativ den mulighed, at stillingsovergang ledsages af en overførelse fra det hidtidige ansættelsesområde til dækning af en forholds-mæssigt beregnet anpart af den fremtidige pensionsbyrde, eller at udgiftsfordeling foretages, når det bliver aktuelt at udrede pension.

Kommissionen forudsætter som tidligere nævnt, at problemerne omkring udgiftsfordelingen — i det omfang, hvori der ved overgang til statstjenstemandsstilling opstår byrdefordelingsspørgsmål som følge af medregning af forudgående tjeneste — bør søges løst ved aftale stillingsområderne imellem. Man skal i denne forbindelse henstille, at der på sådant aftalemæssigt grundlag søges skabt retningslinier for en gensidigt virkende ordning, der kan følges, såvel hvor ansættelse i statstjenstemandsstilling sker ved overgang fra pensionsberettigende ansættelse af den heromhandlede karakter, som i tilfælde, hvor

der finder stillingsskifte sted i den modsatte retning.

2. Fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag i andre tilfælde.

I de tilfælde, hvor en tjenestemand fratræder sin stilling under omstændigheder, som ikke bringer pensionsretten til udløsning, og uden at overgå til en anden ansættelse, under hvilken pensionsindtjening efter tjenestemandregsler kan fortsættes, er det et spørgsmål, hvorledes det kan afværges, at en væsentlig del af de oparbejdede pensionsrettigheder herved går tabt. Som det er påpeget i betænkningens kapitel 2, kan man ikke lægge til grund, at de principper for fastsættelse af udtrædelsesgodtgørelse, som de gældende regler i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 3, bygger på, i tilstrækkelig grad tilgodeser dette hensyn.

Da det er vanskeligt — om overhovedet muligt — at bestemme pensionsgodets værdi på anden måde end gennem beregning af den pension, som svarer til den opnåede pensionsalder og lønhøjden på et givet tidspunkt, finder man, at en afregningsmetode, hvorved der efter fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag bevares ret til inden for fastlagte rammer at opnå en løbende pensionsydelse, vil være velegnet som udgangspunkt for fastholden af en efterlønmæssig status, der hviler på den faktiske pensionsindtjening, og i det hele må anses for bedst stemmende med tjenestemandspensionsordningens beskaffenhed.

Kommissionen foreslår herefter, at pensionsforholdet afgøres ved, at der tilsikres en tjenestemand, der fratræder sin stilling af ikke-pensionsbegrundende årsag, en senere forfaldende pension af samme størrelse som en på grundlag af den opnåede pensionsalder og den pensionsgivende lønningsindtægt på fratrædelsestidspunktet ordinært beregnet egenpension. Denne ordning foreslår man tilrettelagt således, at kravet på pension kan virke som en pensionsmæssig sikring, der aktualiseres, når den pågældende opnår en levealder af 67 år, eller ved indtrædende erhvervsudygtighed, dersom han før 67 års alderen bliver erhvervsudygtig i et omfang, der begrunder tilkendelse af offentlig invalidepension, og man foreslår yderligere draget den parallel til tjenestemandspensionens almindelige vir-

kemåde, at der ved død sikres den berettigedes efterlevende ægtefælle og hans børn under 18 år en pensionsmæssig garanti inden for det opsatte pensionskravs beløbsramme.

Ligesom erhvervelse af ordinær egenpension og enkepension forudsættes betinget af, at tjenestemandsansættelsen har haft en bestemt mindste varighed, bør retten til opsat pension efter kommissionens opfattelse gøres afhængig af, at bestemte fordringer med hensyn til ansættelsestidens længde er opfyldt, og man finder, at det i denne henseende vil være rimeligt at kræve en ansættelsestid af en sådan længde, at der er opnået mindst 3 års pensionsalder.

Den opsatte pensions beløb tænkes som nævnt fastsat på grundlag af pensionsalderen og den opnåede pensionsgivende lønningsindtægt. Kommissionen foreslår, at den således bestemte pensionsstørrelse tillige skal udgøre den beløbsgrænse, inden for hvilken der ved den berettigedes død ydes pension til ægtefællen og til efterlevende børn, således at ægtefællens pensionsandel fastsættes til $\frac{2}{3}$ og pensionen for hvert barn til 10 procent af den opsatte pension. Såfremt der ikke udbetales ægtefællepension samtidig med pension til efterlevende børn, vil man dog finde det rimeligt, at pensionsandelen for hvert barn fastsættes til 20 procent med den begrænsning, at den samlede udbetaling ikke kan overstige den opsatte pensions beløb.

I tilfælde af, at en person, der er fratrådt med ret til opsat pension, påny bliver ansat i tjenestemandsstilling eller opnår ansættelse på tjenestemandsvilkår i en stilling, som i pensionsmæssig henseende efter den foreslåede ordning regnes lige med en egentlig tjenestemandsstilling, vil den pågældende herved igen blive inddraget under tjenestemandspensionsordningens almindelige efterlønsgarantier. Efter den foreslåede ordning vil den pågældende ved sådan genansættelse opnå en status, som indebærer, at der sikres adgang til at opnå en sædvanlig pension, der fastsættes på grundlag af tjenesten fremover, indtil afsked måtte finde sted på grund af alder, svagelighed eller af anden utilregnelig årsag og således, at der ved pensionsfastsættelsen tillige sker medregning af den ansættelse, som tidligere er blevet bragt til ophør ved den pågældendes fratræden. Den konvertering af kravet på opsat pension, som herved finder sted, må føre til, at genansættelse på tjenestemandsvilkår som almindelig

regel bevirker, at den erhvervede ret til opsat pension annulleres. Modstykket hertil er efter den hidtil gældende ordning, at tilbagebetalte pensionsbidrag eller udbetalt dobbelt udtrædelsesgodtgørelse kræves indbetalt påny med renter, når genansættelse finder sted i en med pensionsret forbundet tjenestemandssstilling, jfr. lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 3, sidste pkt.

Kommissionen er gået ud fra, at den her foreslåede ordning kommer til anvendelse, hvor afsked finder sted efter tjenstemandens eget ønske, eller hvor den iøvrigt skyldes en ham tilregnelig årsag, herunder også i de situationer, som efter den gældende ordning er behandlet i lønnings- og pensionslovens §§ 60—61 angående pensionsretsfortabelse grundet på tjenstemandens adfærd. — Om baggrunden for disse bestemmelser og de dertil svarende regler i lovens § 67, stk. 2, om fortabelse af retten til enkepension kan henvises til fremstillingen i punkt 6 under kapitel 2.

Man har herved lagt til grund, at pensionsretsfortabelse i den hidtil praktiserede form som følge af, at en tjenstemand har begået

værdighedsforringende handlinger, ikke kan anses for at være forenelig med de hovedretningslinier, som den foreslåede pensionsordning bygger på, og det er derfor forudsat, at afskedigelse under omstændigheder som de her anførte ikke medfører indgreb i den efterlønsret, der følger af reglerne om opsat pension.

I denne forbindelse er man fra kommissionens side opmærksom på, at den foreslåede ordning ikke rummer tilsvarende muligheder for at få tillagt egentlig tjenstemandspension med et nedskåret beløb, som ifølge den gældende ordning er til stede, hvor pensionsspørgsmålet afgøres i overensstemmelse med reglen i lønnings- og pensionslovens § 61. Såfremt der i enkeltstående tilfælde måtte foreligge sådanne ganske særlige forhold, at efterlønsspørgsmålet ikke kan anses for løst på passende måde gennem retten til opsat pension, vil det dog desuagtet være muligt at søge tilvejebragt ekstraordinær bevillingsmæssig hjemmel for individuel fastlæggelse af de efterlønmæssige forhold.

Kapitel 5.

Det lovmæssige grundlag for pensionsordningen.

Medens pensionsreglerne og de dermed sammenhængende bestemmelser om efterindtægt siden 1919 har været inkorporeret i de til enhver tid gældende tjenestemandsløve, foreslår kommissionen, at pensionsforholdet fremtidig behandles i en selvstændig tjenestemandspensionslov.

Dette skyldes bl. a., at bestemmelserne om den efterlønmæssige stilling materielt må adskille sig fra de i visse tilfælde mere summariske regler om tjenestemandsforsikringen, der er optaget i udkastet til lov om statens tjenestemænd. Endvidere er forholdet det, at den foreslåede pensionsordning som tidligere anført tænkes udformet således, at lovreglerne finder direkte anvendelse ikke alene for stats-tjenestemænd, men også for tjenestemænd i folkeskolen, folkekirken og ved folketinget.

Efter de hidtidige tjenestemandsløve er det mønster, som bestemmelserne om tjenestemandsløven af 1919 var opbygget efter, blevet fastholdt i videst mulig udstrækning, således at de ændringer, der har fundet sted i tidens løb, er blevet indarbejdet i den eksisterende lovstruktur. I forhold til de nugældende pensionsregler er bestemmelserne i nedenstående udkast til lov om tjenestemandspension væsentligt omarbejdede med henblik på at opnå hensigtsmæssigt ordnede regler indenfor rammerne af en forenklet lovtekst.

Lovudkastet bygger på de hovedsynspunk-

ter, som kommissionen har redegjort for i betænkningens kapitel 4, og indeholder derudover på en række punkter detailændringer i forhold til, hvad der er gældende efter det hidtidige system. Der henvises herom til bemærkningerne til de enkelte paragraffer.

I lovudkastet er der ikke foretaget udfyldning af sådanne beregningsregler, hvis affattelse har sammenhæng med løsningen af spørgsmål omkring den nærmere fastlæggelse af det fremtidige lønssystem, om hvilke kommissionen ikke på nuværende tidspunkt har tilendebragt sine overvejelser, ligesom der ej heller er indarbejdet regler om forholdet til pensioner efter den sociale pensionslovgivning og forslag til overgangsbestemmelser. De herhen hørende problemer agtes taget op til videre behandling i betænkningens 3. del.

Det bemærkes, at bestemmelserne i lovudkastet alene tager sigte på tjenestemænd, der ved nyordningens gennemførelse er i tjeneste, og på fremtidigt ansatte tjenestemænd. Kommissionen stiller ikke forslag vedrørende pensionsforholdene for pensionister, der allerede har opnået pension efter de nugældende eller tidligere gældende regler, men henstiller, at disse pensionistgruppers efterlønmæssige stilling tages op til særskilt behandling, når nye pensionsregler for tjenestemænd måtte være gennemført.

Udkast til lov om tjenestemandspension.

Kapitel 1. Anvendelsesområde.

§ 1. Denne lov omfatter tjenestemænd, der er ansat efter loven om statens tjenestemænd, og tjenestemænd i folkeskolen, folkekirken og folketinget samt sådanne tjenestemænds efterlevende ægtefæller og børn.

Kapitel 2. Egenpension.

§ 2. En tjenestemand er berettiget til egenpension, når han efter 10 års ansættelse i en stilling, i hvilken ansættelsen efter reglerne i § 4 kan medregnes i pensionsalderen, afskediges på grund af alder, som følge af helbredsbetinget utjenstdygtighed eller af anden ham utilregnelig årsag.

Stk. 2. Uanset ansættelsestidens længde har en tjenestemand dog ret til egenpension efter §§ 7-8, såfremt afsked finder sted på grund af nedsættelse af erhvervsevnen som nævnt i § 7 eller skyldes følger af tilskadekomst under udførelse af tjenesten.

Stk. 3. Har en tjenestemand forud for sin ansættelse i tjenstemandsstilling været omfattet af en pensionsordning, der har været knyttet til beskæftigelse, som efter reglerne i § 4 ikke kan medregnes i pensionsalderen, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at sådan beskæftigelse medregnes som ansættelsestid efter stk. 1 med indtil 10 år.

§ 3. En tjenestemand er berettiget til afsked på grund af alder fra udgangen af den måned, hvori han fylder 60 år eller opnår den lavere alder, som efter anden lov måtte være fastsat for denne ret.

§ 4. En tjenstemands pensionsalder er det antal år, i hvilket han efter sit fyldte 25. år har været statstjenestemand eller tjenestemand i folkeskolen, folkekirken, folketinget, under Københavns kommunale

skolevæsen, Færøernes landsstyre eller Grønlands landsråd eller har oppebåret lønning i medfør af § 32 i lov om statens tjenestemænd.

Stk. 2. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at der i pensionsalderen medregnes den tid, i hvilken en tjenestemand efter sit fyldte 25. år har været ansat på tjenstemands vilkår i en stilling, hvortil er knyttet en pensionsordning, der i det væsentlige giver samme rettigheder som denne lov.

Stk. 3. Den tid, i hvilken en tjenestemand efter sit fyldte 25. år som ansat i offentlig tjeneste i Finland, Island, Norge eller Sverige har været omfattet af den for tjenestemænd i vedkommende land gældende pensionsordning eller en dertil svarende statsfinansieret eller statsgaranteret pensionsordning, medregnes i hans pensionsalder, såfremt der efter den pågældende pensionsordning på lignende måde foretages medregning i pensionsalderen af ansættelse i offentlig tjeneste her i landet. Ved afsked på grund af alder medregnes en sådan ansættelse dog kun, såfremt den har været efterfulgt af mindst 10 års ansættelse, som efter reglerne i stk. 1 og 2 kan medregnes i pensionsalderen.

Stk. 4. Den tid, i hvilken en tjenestemand har haft nedsat tjenestetid, indgår tilsvarende nedsat i pensionsalderen.

Stk. 5. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen træffer efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemmelse om, hvorvidt perioder, i hvilke der gives en tjenestemand tjenestefrihed uden løn, kan indgå i pensionsalderen.

Stk. 6. Såfremt en tjenestemand er ansat på grund af ganske særlige kvalifikationer, kan ministeren efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at pensionsalderen forhøjes med indtil 10 år.

§ 5. En tjenestemands pensionsgivende lønningsindtægt er lønnen på det opnåede løntrin, forøget med eventuelt personligt pensionsgivende tillæg. Lønningsindtægt, der overstiger kr., kommer dog ikke i betragtning ved pensionsberegning.

§ 6. Egenpension udgør for hvert års pensionsalder et basisbeløb på kr. samt et beløb, der andrager procent af den pensionsgivende lønningsindtægt. Pensionen kan ikke overstige den til en pensionsalder på 37 år svarende pension.

Stk. 2. Når en tjenestemand begærer afsked efter at være fyldt 60 år, nedsættes pensionen i forhold til den tid, der står tilbage, indtil han fylder 67 år eller opnår den lavere alder, ved hvilken han senest skulle have været afskediget.

Stk. 3. Bestemmelserne i §§ 35-37 i lov om statens tjenestemænd finder anvendelse ved fastsættelse af fradraget efter stk. 2.

§ 7. En tjenestemand, der er under 60 år, og hvis erhvervsevne er nedsat til en tredjedel af fuld erhvervsevne eller derunder, har ved afsked af denne årsag ret til en pension, som fastsættes på grundlag af den pensionsalder, han ville have opnået ved forbliven i tjeneste indtil det tidspunkt, da han skulle have været afskediget på grund af alder.

Stk. 2. I forbindelse med ansættelse som tjenestemand kan det dog bestemmes, at ansættelsen inden for et nærmere fastsat tidsrum ikke giver ret til pension efter stk. 1, såfremt afsked finder sted som følge af en allerede ved ansættelsen konstateret lidelse.

§ 8. Finder afsked sted på grund af utjenstedygtighed, som er forårsaget af, at der under udførelse af tjenesten er overgået tjenestemanden en tilskadekomst, der begrundet krav på erstatning i henhold til lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde, er han berettiget til den egenpension, der gælder for den højeste pensionsalder.

Stk. 2. Har en tjenestemand ved grov uagtsomhed eller ved beruselse selv hidført eller væsentligt bidraget til tilskadekomsten, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen bestemme, at forhøjet pension efter stk. 1 bortfalder eller nedsættes.

§ 9. Bliver en pensioneret tjenestemand, hvis afsked skyldtes helbredsbedinget utjenstedygtighed, atter tjenstedygtig, har han, hvis han ikke er fyldt 60 år, pligt til at lade sig genansætte i sin tidligere stilling eller en anden passende stilling, som han før sin afsked ville have haft pligt til at overtage.

Stk. 2. Undlader en af helbredsmæssige årsager pensioneret tjenestemand trods opfordring at fremskaffe sådan helbredsoplysning som omhandlet i § 29, eller opfylder han ikke sin pligt efter stk. 1, inddrages pensionen, og bestemmelserne i §§ 24-26 finder anvendelse. Ved opgørelsen af pensionsalderen medregnes dog den tid, i hvilken han har modtaget pension.

§ 10. Pensionen inddrages, såfremt en pensioneret tjenestemand på ny opnår ansættelse, som efter reglerne i § 4 medregnes i hans pensionsalder. Ved senere afsked af pensionsbegrundende årsag er den pågældende berettiget til pension af mindst samme størrelse som den inddragne pension.

Kapitel 3. Ægtefællepension.

§ 11. Ægtefællen efter en tjenestemand, der afgår ved døden efter at have opnået en pensionsalder på mindst 3 år, eller som ved sin død var pensioneret, er berettiget til ægtefællepension, medmindre ægteskabet blev indgået på dødslejet, eller efter at den afdøde ægtefælle var fyldt 60 år eller afskediget med ret til egenpension efter kapitel 2.

Stk. 2. Ægtefællen efter en tjenestemand, der er omkommet under udførelse af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten, er dog uanset den afdøde ægtefælles ansættelsestid berettiget til ægtefællepension.

§ 12. Ægtefællepension udgør for hvert års pensionsalder et basisbeløb på kr. samt et beløb, svarende til $\frac{2}{3}$ af egenpensionen efter § 6, stk. 1.

Stk. 2. Er den afdøde ægtefælle afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten, udgør pensionen det beløb, der gælder for den højeste pensionsalder.

Stk. 3. Såfremt den afdøde ægtefælles alder efter fradrag af det antal år, ægte-

skabet har varet, overstiger den længstlevende ægtefælles alder ved førstafdødes død med mere end 10 år, nedsættes ægtefællepensionen efter stk. 1-2 med 2 pct. for hvert år, forskellen overstiger 10 år.

§ 13. Såfremt en tjenestemands efterlevende ægtefælle er berettiget til mere end én ægtefællepension på grundlag af ansættelse, som efter § 4 kan medregnes i pensionsalderen, sker der kun udbetaling af den ægtefællepension, der er størst.

Kapitel 4. Børnepension m. v.

§ 14. En pensioneret tjenestemand er berettiget til børnepensionstillæg for sine børn.

Stk. 2. Når en tjenestemand eller pensioneret tjenestemand afgår ved døden, er hans børn berettigede til børnepension.

Stk. 3. Retten efter stk. 1 og 2 omfatter stedbørn, som er medtaget til forsørgelse i det fælles hjem.

Stk. 4. For hvert barn kan der kun udbetales én ydelse efter reglerne i stk. 1-3. Er betingelserne i stk. 1 og 2 til stede samtidig, foretages udbetaling efter stk. 2.

§ 15. Børnepensionstillæg og børnepension udgør for hvert barn 2.000 kr. årlig. Børnepension til forældreløse børn udgør dog for hvert barn 4.000 kr. årlig.

Stk. 2. Børnepensionstillæg i forbindelse med egenpension og børnepension i forbindelse med ægtefællepension kan dog ikke overstige den pensionsgivende lønningsindtægt. Det samme gælder børnepensioner til en tjenestemands efterlevende børn tilsammen.

§ 16. Retten til pension efter § 14 varer indtil barnets fyldte 18. år. Hvis barnets uddannelse ikke er afsluttet på dette tidspunkt, og forholdene taler derfor, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen dog tillade, at der ydes hel eller delvis pension, indtil uddannelsen er afsluttet.

Kapitel 5. Særregler.

§ 17. Når en tjenestemand bliver afskediget efter at være fyldt 60 år, men inden sit fyldte 70. år, som følge af, at han har

nået den aldersgrænse, der gælder for vedkommende stilling, fastsættes pensionen efter § 6 og § 12 på grundlag af den pensionsalder, han ville have opnået ved tjeneste indtil 70 års alderen.

§ 18. For militære tjenestemænd, der afskediges inden deres fyldte 60. år som følge af, at de har nået den for stillingen fastsatte aldersgrænse, indgår hvert af de sidste 5 tjenestear i pensionsalderen med 2 år.

Stk. 2. Såfremt en militær tjenestemand efter sin afsked forretter fuld tjeneste i reserven udover 2 år, forhøjes pensionsalderen efter stk. 1 fra det fyldte 60. år med ansættelsestiden i reserven.

§ 19. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at statsborgere i de øvrige nordiske lande, som har ansættelse inden for det i § 1 angivne område på tilsvarende vilkår som tjenestemænd, i pensionsmæssig henseende behandles efter reglerne i denne lov.

Kapitel 6. Efterindtægt.

§ 20. Ægtefællen efter en tjenestemand, som ved sin død oppebar lønning eller var pensioneret, er berettiget til efterindtægt, medmindre ægteskabet var opløst ved skilsmisse. Efterlader den pågældende sig ikke ægtefælle, men børnepensionsberettigede børn, er disse berettigede til efterindtægt.

Stk. 2. Efterindtægt efter en person, som ved sin død var berettiget til ægtefællepension i henhold til denne lov, tilkommer de børn af den pågældende, der er berettigede til børnepension efter den først afdøde ægtefælle.

Stk. 3. Afgår en tjenestemand ved døden uden at efterlade sig ægtefælle eller børnepensionsberettigede børn, er hans bo berettiget til efterindtægt.

§ 21. Efterindtægt udgør for hver måned et beløb svarende til den sidst udbetalte lønningsindtægt eller pension.

§ 22. Retten til efterindtægt omfatter et tidsrum af 3 måneder efter dødsfaldet, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er en tjenestemand afgået ved døden som umiddelbar følge af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, omfatter retten til efterindtægt efter § 20, stk. 1, et tidsrum af 12 måneder.

Stk. 3. Ægtefællens ret til efterindtægt efter en tjenestemand, der er afgået ved døden, før ægtefællen efter § 11 er berettiget til ægtefællepension, omfatter et tidsrum af 9 måneder.

§ 23. Hvis en ægtefælle, som er berettiget til efterindtægt, afgår ved døden inden efterindtægtsperiodens udløb tilkommer den del af efterindtægten, som ikke er udbetalt ved dødsfaldet, førstafdødes børnepensionsberettigede børn. Så længe denne efterindtægt udbetales til børnene, har disse ikke ret til efterindtægt efter § 20, stk. 2.

Stk. 2. Så længe den længstlevende ægtefælles ret til efterindtægt vedvarer, sker der ikke udbetaling af ægtefællepension eller af børnepension til den længstlevende ægtefælles børnepensionsberettigede børn.

Stk. 3. Børnepension til børn, der er berettigede til efterindtægt i medfør af § 20, stk. 1, udbetales ikke, så længe retten til efterindtægt vedvarer. I tilfælde, hvor børnepension er større, end efterindtægten ville blive, træder børnepensionen dog i efterindtægtsens sted.

Kapitel 7. Opsat pension.

§ 24. En tjenestemand, der har opnået en pensionsalder på mindst 3 år, og som fratræder tjenesten uden at være berettiget til pension efter § 2, har ret til en pensionsydelse svarende til egenpension beregnet efter § 6, stk. 1, jfr. § 27, på grundlag af hans pensionsalder og pensionsgivende lønningsindtægt ved fratrædelsen (opsat pension). Dette gælder dog ikke, hvis tjenestemanden overgår til anden ansættelse, som efter § 4 medregnes i hans pensionsalder.

Stk. 2. Opsat pension udbetales fra den 1. i måneden efter det fyldte 67. år. Indtræder der efter afskedigelsen erhvervsudygtighed, der medfører tilkendelse af offentlig invalidepension, udbetales pensionen dog fra samme tidspunkt som invalidepensionen.

Stk. 3. Retten til opsat pension ophører, såfremt den pågældende på ny ansættes i

en stilling, i hvilken ansættelsen efter § 4 kan medregnes i hans pensionsalder.

§ 25. Når en person, der var berettiget til opsat pension, afgår ved døden, har ægtefællen ret til en pension, der udgør $\frac{2}{3}$ af den pension, hvortil afdøde var berettiget. Dette gælder dog ikke, hvis ægteskabet blev indgået på dødslejet, eller efter at den afdøde ægtefælle var fyldt 60 år.

Stk. 2. Pension efter stk. 1 udbetales med virkning fra den 1. i måneden efter dødsfaldet.

§ 26. Når en person, der var berettiget til opsat pension, afgår ved døden, er hans børn fra den 1. i måneden efter dødsfaldet berettigede til en pension, der for hvert barn udgør 10 pct. af den pension, hvortil afdøde var berettiget. For så vidt der ikke udbetales ægtefællepension, udgør pensionen for hvert barn 20 pct. af den opsatte pension.

Stk. 2. Pension efter stk. 1 i forbindelse med pension til ægtefællen kan dog ikke overstige pensionen efter § 24. Det samme gælder de samlede pensioner til efterlevende børn.

Stk. 3. Retten til børnepension efter stk. 1 vedvarer indtil barnets fyldte 18. år.

Kapitel 8. Regulering.

§ 27. Når der sker generel ændring af løn til tjenestemænd, foretages tilsvarende regulering af pensioner og efterindtægt efter bestemmelserne i kapitel 2-6. Egenpensionens og ægtefællepensionens basisbeløb, den i § 5 fastsatte beløbsgrænse for den pensionsgivende lønningsindtægt samt de efter § 15 gældende satser for børnepensionstillæg og børnepension reguleres på samme måde.

Stk. 2. Pensioner efter §§ 24-26 reguleres efter bestemmelsen i stk. 1, når udbetaling påbegyndes.

Kapitel 9. Forskellige bestemmelser.

§ 28. Afgørelse om, hvorvidt betingelserne for at oppebære ydelser efter denne lov er til stede, træffes af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.

Stk. 2. Afgørelser, som efter denne lov beror på en helbredsbedømmelse, træffes efter indhentet udtalelse fra et nævn, Nævnet for helbredsbedømmelser i tjenestemandssager.

Stk. 3. Ministeren træffer nærmere bestemmelse om sammensætningen af det i stk. 2 omhandlede nævn og om dettes virkeområde.

§ 29. Til brug ved afgørelser, som efter denne lov beror på en helbredsbedømmelse, kan ministeren forlange sådanne helbredsoplysninger, som han anser for nødvendige, samt kræve, at den pågældende underkaster sig særlige undersøgelser, eventuelt under indlæggelse til observation på hospital.

§ 30. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen fastsætter nærmere regler om udbetaling af ydelserne efter denne lov.

Stk. 2. Efter regler, der fastsættes af ministeren, kan de berettigede give transport på ydelser efter denne lov til låneinstitutter, der af ministeren er godkendt hertil.

Stk. 3. Bortset fra det tilfælde, der er nævnt i stk. 2, kan de berettigede ikke overdrage, pantsætte eller på anden måde råde over ydelser efter denne lov, der ikke er udbetalt.

Kapitel 10. Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

% 31. Denne lov træder i kraft samtidig med og har virkning fra samme tidspunkt som lov om statens tjenestemænd.

Stk. 2. Om ophævelse af den hidtil gældende lovgivning om tjenestemænds pension m. v. gælder reglerne i § 50 i lov om statens tjenestemænd.

Bemærkninger til lovforslaget.

Bemærkninger til de enkelte paragraffer.

Tilfl.

Efter de gældende pensionsbestemmelser i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd sikres der på de i loven fastsatte vilkår en statstjenestemand ret til pension for sig selv og sin efterladte enke samt til børnepension, jfr. lovens § 49, stk. 1.

Ifølge § 39 i lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere og § 30, stk. 1, i lov om folkekirken lønningsvæsen m. v. finder lønnings- og pensionslovens regler om pension tillige anvendelse henholdsvis for folkeskolens tjenestemænd og for tjenestemænd i folkekirken samt for disse tjenestemænds efterladte. Tilsvarende gælder med hensyn til de i lønnings- og pensionsloven indeholdte bestemmelser om efterindtægt. Endvidere har fast ansatte tjenestemænd ved folketinget ifølge lønnings- og pensionslovens § 49, stk. 1, ret til pension efter samme regler, som gælder for statstjenestemænd.

Da efterlønsforholdene for statstjenestemænd, der omfattes af lov om statens tjenestemænd, og for de øvrige her nævnte grupper af tjenestemænd vedblivende forudsættes tilrettelagt på ensartet måde, foreslås det, at disse tjenestemandsgreupper for så vidt angår den pensionsmæssige stilling henføres under en fælles lov. I overensstemmelse hermed er det i lovforslagets § 1 bestemt, at loven gælder for tjenestemænd, der er ansat efter loven om statens tjenestemænd, samt for tjenestemænd i folkeskolen, folkekirken og ved folketinget og for sådanne tjenestemænds efterlevende ægtefæller og børn.

Til § 2.

Efter lønnings- og pensionslovens almindelige regler indtræder retten til pension, når en tjenestemand har haft fast ansættelse i tjenestemandsstilling ud over 5 år efter sit fyldte 30. år. Pensionsretten tilsikrer for tjenestemandens eget vedkommende adgang til at opnå egenpension ved afsked på grund af alder, svagelighed eller af anden ham utilregnelig årsag, jfr. lovens § 53, stk. 1, 1. pkt.

I øvrigt er det en betingelse for at erhverve pensionsret, at ansættelse i tjenestemandsstilling har fundet sted forud for det fyldte 40. år, idet der ved ansættelse efter 40 års alderen ikke opnås ret til tjenestemandspension, medmindre særskilt hjemmel for tillæggelse af pensionsret tilvejebringes. Tilsvarende er det bestemt, at genansættelse i tjenestemandsstilling efter det 40. år som hovedregel ikke er forbundet med ret til pension. Sådant udelukkelse

fra pensionsadgangen gælder dog ikke i tilfælde af genansættelse efter 40 års alderen, såfremt udtræden af tjenesten skete af en tjenestemanden ikke-utilregnelig årsag, jfr. lønnings- og pensionslovens § 49, stk. 2, smh. med § 9.

Efter de foreslåede regler baseres pensionsadgangen i princippet på, at ansættelsen i tjenestemandsstilling medfører inddragelse under den til tjenestemandssystemet knyttede pensionsordning, således at tjenestens forløb og tidsmæssige udstrækning for den enkelte tjenestemand bliver bestemmende for udmålingen af pensionsgodets økonomiske værdi. I overensstemmelse hermed er det lagt til grund, at pensionsadgangen fremtidig ikke bør gøres afhængig af, om tjenestemanden på ansættelsestidspunktet har overskredet en bestemt i loven fastlagt aldersgrænse, og der er følgelig ikke i lovforslaget medtaget regler om en aldersmæssig begrænsning, svarende til den nugældende 40 års aldersgrænse, i adgangen til at blive omfattet af tjenestemandspensionsordningen.

I lighed med den gældende ordning bygger lovforslagets regler om egenpension på, at tjenestemandens afsked på grund af alder, svagelighed eller af anden ham utilregnelig årsag kvalificerer til opnåelse af sådan pension.

Med hensyn til vilkårene for pensionserhvervelse i forbindelse med afsked på grund af alder bemærkes, at regler om den pligtige afgangsalder er optaget under § 29 i forslag til lov om statens tjenestemænd, medens nærværende lovforslag i § 3 indeholder nærmere bestemmelser angående den aldersgrænse, ved hvilken en tjenestemand er berettiget til at forlange afsked med pension.

Da det er en forudsætning for tillæggelse af svagelighedspension, at en tjenestemand af helbredsmæssige årsager bliver ude af stand til at fortsætte tjenesten, er erhvervelse af egenpension på helbredsforårsaget grundlag ifølge den foreslåede lovtekst gjort afhængig af, at afsked finder sted som følge af helbredsbedinget utjenstedygtighed. I betragtning af, at der som led i et nyt tjenestemandssystem søges skabt øget adgang til at foretage omflytning af tjenestemandsansat personale, er det forudsat, at det fremover i højere grad end nu vil blive muligt at overflytte sådanne tjenestemænd, som af helbredsmæssige grunde findes ude af stand til at varetage den hidtidige stilling, men som vil kunne bestride andet arbejde på fyldestgørende måde, til anden passende tjeneste.

Hensynet til, at den tjeneste, der skal kunne be-

grunde tillægelse af pension, må være af en rimelig stabilitet og passende varighed, tilgodeses efter lovforslagets § 2, stk. 1, gennem kravet om, at pensionsberettigelsen er betinget af, at tjenestemanden ved sin afsked har haft ansættelse i mindst 10 år i en stilling, som er af en sådan beskaffenhed, at ansættelsestid i stillingen efter de foreslåede regler kan medregnes i pensionsalderen. I forhold til de bestående regler medfører forslaget på dette punkt den ændring, at den gældende forudsætning om, at tjenestemanden har erhvervet pensionsalder ved tjeneste ud over en 5-årig karenstid efter det 30. år, erstattes af en ordning, hvorefter det er en forudsætning for at få tillagt pension, at den forudgående tjeneste på tjenestemandsvilkår opfylder de nævnte krav med hensyn til ansættelsens art og varighed. Om beskaffenheden af den virksomhed, der efter de foreslåede regler skal kunne give adgang til erhvervelse af pensionsalder, henvises til bestemmelserne i lovforslagets § 4 og de dertil hørende bemærkninger.

Kravet om forudgående kvalificerende ansættelse i 10 år som betingelse for retten til at opnå pension ved afsked fra tjenestemandsstilling forudsættes efter lovforslaget fastholdt, hvad enten grunden til afsked er alder, svigtende helbred eller anden tjenestemanden utilregnelig årsag. Det er dog efter reglen i paragraffens 2. stk. forudsat, at en tjenestemand uanset tjenestemandsansættelsens længde har ret til pension efter bestemmelserne i lovforslagets §§ 7-8, dersom han afskediges på grund af erhvervsevnenedsættelse til en tredjedel eller derunder, eller såfremt afsked skyldes følger af tilskadekomst under udførelse af tjenesten.

Bestemmelsen om 10 års ansættelse på tjenestemandsvilkår som almindelig forudsætning for opnåelse af egenpension modificeres efter stk. 3, der åbner mulighed for, at virksomhed af anden beskaffenhed, som ikke indgår i pensionsalderen, kan medregnes som kvalifikationstid. Efter forslaget er det en betingelse for at tage sådan virksomhed forud for tjenestemandsansættelsen i betragtning, at den pågældende som led i sin beskæftigelse har været omfattet af en med denne beskæftigelse forbundet pensionsordning. Det foreslås, at bestemmelse om, hvorvidt medregning inden for den opstillede ramme kan finde sted, træffes af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen efter indhentet udtalelse fra lønningrådet.

Når afsked finder sted af sådan årsag som angivet i § 2, forudsættes egenpensionen i hvert enkelt tilfælde beregnet i forhold til tjenestemandens pensionsalder og hans pensionsgivende lønningsindtægt, opgjort efter de i lovforslagets §§ 4 og 5 indeholdte bestemmelser.

Til § 3.

De almindelige regler om forudsætningerne for afsked med alderspension er fastlagt i lønnings- og pensionslovens § 53, stk. 1, hvor det er bestemt, at enhver tjenestemand er forpligtet til at søge sin afsked fra udgangen af den måned, hvori han fylder 70 år, og at han er berettiget til at erholde afsked med pension, når han er fyldt 67 år. For visse grupper af tjenestemandsstillinger gælder der særegler om en lavere grænse for den alder, ved hvilken der kan søges afsked med pension, samt med hensyn til den pligtige afgangsalder. Sådanne afvigende aldersgrænsebestemmelser er ifølge lønnings- og pensionslovens § 53, stk. 3 og 4, fastsat for overjordemødre, overplejere, plejere og plejersker samt for sygeplejersker. Ved normerings- og klassificeringsloven er der desuden truffet bestemmelser om en særlig afgangsalder for visse tjenestemænd under civilforsvaret (§ 98), visse polititjenestemænd (§ 109), for tjenestemænd i 3., 7., 10., 12. og 15. lønningsklasse under toldgrænsekorpsen (§ 115) samt for tjenestemænd i Grønland (§ 171, stk. 2). Endelig er militære tjenestemænd omfattet af specielle aldersgrænsebestemmelser i lov om forsvarets personel.

Spørgsmålet om afgangspligtens indtræden foreslås fremtidig behandlet som et anliggende, der vedrører tjenestemændenes ansættelsesvilkår. Bestemmelser herom er optaget i forslag til lov om statens tjenestemænd under § 29, hvorefter det er forudsat, at der efter nærmere undersøgelse af, i hvilket omfang det ud fra tjenstlige hensyn vil være formålstjenligt at anvende nuancerede aldersgrænser, kan træffes aftale om afgangspligtens indtræden inden for en ramme bestående af 70 års alderen som den øvre grænse og det 60. år som den nedre grænse. Hvor der måtte blive tale om at anvende afgangsalder under 60 år, forudsættes det, at bestemmelserne herom træffes ved lov.

I tilslutning hertil indeholder § 3 i nærværende lovforslag bestemmelse om forudsætningerne for tjenestemænds ret til at forlange afsked med pension. Bestemmelsen indebærer en udvidelse af den tidsramme, inden for hvilken en tjenestemand i almindelighed kan vælge at lade sig pensionere, idet det bestemmes, at retten til afsked med pension indtræder fra udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 60 år, eller — såfremt der ved anden lov måtte være fastsat en aldersgrænse under 60 år for retten til at begære afsked med pension — når han når denne lavere alder.

Efter den foreslåede ordning vil de tjenestemænd, for hvem den frivillige afgangsalder efter de gældende regler er 67 år eller indtræder ved en alder mellem det 60. og det 67. år, således kunne opnå

pension ved afsked på egen begæring fra et tidligere tidspunkt. I forbindelse hermed står, at der under § 6, stk. 2, er stillet forslag om, at den egenpension, der opnås ved sådan førtidspensionering, opgøres således, at der foretages nedsættelse af den ordinært beregnede pension med et beløb, der fastsættes i forhold til den tid, som står tilbage, indtil den pågældende kunne forlange afsked med ordinær pension ved det 67. år, eller — hvis der for stillingen gælder afgangspligt før 67 års alderen — indtil det tidspunkt, da han skulle have været afskediget.

Til § 4.

Ifølge lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 2, 1. pkt., regnes en tjenstemands pensionsalder fra det tidspunkt, da han i 5 år efter sit fyldte 30. år har været fast ansat i stillinger, der efter lovens bestemmelser er forbundet med pensionsret, uanset om tjenesten er udført under en eller flere styrelsesgrene.

På samme måde som en tjenstemand ved overgang fra en statstjenestemandsstilling til en anden medtager den pensionsalder, der er erhvervet under den forudgående tjeneste, er det bestemt, at der ved overgang til ansættelse i statstjenestemandsstilling fra pensionsberettigende ansættelse inden for visse andre offentlige ansættelsesområder foretages **pensionsmæssig** medregning af den forudgående tjeneste. Dette gælder således ifølge lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 2, såfremt der sker overgang til præste- eller lærerstilling i staten fra pensionsberettigende tjenestemandsstilling i folkekirken, folkeskolen eller under Københavns kommunale skolevæsen samt ved overgang til statstjenestemandsstilling fra pensionsberettigende stilling under Færøernes landsstyre eller fra en stilling, der er forbundet med medlemsskab af en statsunderstøttet pensionskasse. Sådan stillingsmæssig overgang ledsages efter den gældende ordning af overførelse til statskassen af de pensionsbidrag, der er indeholdt under den forudgående ansættelse, jfr. de derom gældende bestemmelser i § 50, stk. 5 og 6.

Endvidere er der i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 4, fastsat bestemmelser angående efterbetaling af pensionsbidrag, som efter deres indhold hviler på en forudsætning om, at der med særlig lovhjemmel kan skabes grundlag for erhvervelse af en pensionsanciennitet, der er højere end den pensionsalder, som efter de almindelige regler vil kunne opnås i løbet af ansættelsestiden. På grundlag heraf er der med hjemmel på de årlige normeringslove i en række tilfælde ud **fra** en konkret vurdering truffet bestemmelse om pensionsmæssig medregning af virksomhed, der ligger forud for ansættelsen i **stats-**

tjenestemandsstilling, herunder f. eks. sådan tidligere pensionsberettigende, offentlig tjeneste, som ikke falder ind under området for de ovenfor nævnte regler om automatisk medregning af forudgående tjeneste i folkeskolen m. v., ligesom der for visse stillingskategoriers vedkommende er truffet bestemmelse om tillæggelse af forhøjet pensionsanciennitet på grundlag af forudgående, ikke-pensionsberettigende beskæftigelse i statens tjeneste.

Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 2 tænkes den af tjenstemandsforholdet afledede pensionssikring i højere grad, end det er tilfældet efter de gældende regler, baseret på den stillingsmæssige tilknytning, der etableres ved ansættelsen i tjenestemandsstilling. Ud fra denne betragtning tager de foreslåede regler i lovforslagets § 4 sigte på, at ansættelsen i tjenestemandsstilling skal kunne danne udgangspunkt for indtjening af pensionsalder under den efterfølgende tjeneste, således at i princippet hele ansættelsestiden indgår i opgørelsen af pensionsberegningsgrundlagets tidsfaktor. Denne nyordning må ses i sammenhæng med de regler om pensionsoptjeningens forløb, der er foreslået fastlagt i lovforslagets § 6.

Man har dog ikke anset det for nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at der knyttes virkninger afledet af **pensionsaldersindtjening** til tjenestemandsansættelsen i tilfælde, hvor den måtte finde sted i ganske ung alder og derpå ophører efter en relativt kortvarig tjeneste. Af denne årsag er bestemmelserne baseret på, at pensionsalderen udgør det antal tjenesteår, der ligger efter tjenstemandens fyldte 25. år.

Efter de foreslåede regler er det nærmere angivet, hvilken art af tjeneste der skal kunne danne grundlag for medregning ved opgørelse af pensionsalderen og dermed kvalificere til opnåelse af pension, jfr. herved bemærkningerne til lovforslagets § 2. Det stillede forslag er udarbejdet med sigte på at søge skabt hjemmel i pensionsloven for pensionsmæssig medregning af sådan forudgående ansættelse på **tjenstemands** vilkår i offentlig tjeneste, hvortil der har været knyttet pensionsrettigheder efter en ordning, der i alt væsentligt giver en pensionsmæssig stilling svarende **til**, **hvad** der gælder for statstjenestemænd. Det er i denne forbindelse lagt til grund, at anciennitetsmedregning i pensionsmæssig henseende inden for de i forslaget opstillede rammer vil kunne foretages, uden at det er fornødent at søge tilvejebragt efterfølgende godkendelse i form af speciel lovhjemmel.

Samtidig er det forudsat, at anden forud for tjenestemandsansættelse udført virksomhed, der er udført på vilkår, som adskiller sig fra reglerne for

tjenestemandsforskel, som alt overvejende hovedregel ikke skal kunne tilgoderegnes gennem tillæg - gelse af forhøjet pensionsalder efter tjenstemandsreglerne. I overensstemmelse hermed er der ikke i lovforslaget optaget bestemmelser, svarende til lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 4, om vilkår for erhvervelse af pensionsanciennitet, der er højere, end hvad der følger af ansættelsestidens længde.

Af § 4, stk. 1, følger, at pensionsalder indtjenes sideløbende med tjeneste efter det 25. år i tjenstemandsstilling inden for de områder, staten, folkeskolen, folkekirken og folketinget, der efter lovforslaget betragtes som en enhed i pensionsmæssig henseende, og med sådan tjeneste sidestilles dernæst anden forudgående offentlig virksomhed, som også efter de nugældende lovregler forudsættes medregnet ved opgørelse af den under tjenstemandsansættelse i staten erhvervede pensionsalder. De sidstnævnte stillingsområder omfatter tjenstemandsstillinger under Københavns kommunale skolevæsen og ved Færøernes landsstyre, og hertil er efter forslaget føjet tjenstemandsstillinger under Grønlands landsråd.

Med tjenstemandsansættelse ligestilles desuden den tid, i hvilken en tjenstemand, der er afskediget i forbindelse med stillingsnedlæggelse på grund af ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform, har oppebåret lønning i medfør af § 32 i forslaget til lov om statens tjenstemænd.

I forhold til den bestående ordning indebærer forslaget den ændring, at den lovmæssigt fastslåede ret til at medtage erhvervet pensionsalder ved stillingsmæssig overgang fra folkeskole- og folkekirkeområdet til statstjenestemandsstilling udvides fra alene at omfatte overgang til præste- eller lærerstilling i staten til også at gælde i tilfælde, hvor ansættelse i statstjenestemandsstilling af anden beskaffenhed måtte finde sted. Endvidere forudsættes pensionsmæssig tilgoderegning af forudgående tjeneste efter forslagets bestemmelser at kunne ske, hvad enten der — som det kræves efter de bestående regler — er kontinuitet mellem ansættelserne, eller den seneste ansættelse ikke ligger i umiddelbar forlængelse af den forudgående ansættelsesperiode.

Den gældende lovgivning indeholder som nævnt forskrifter om overførelse af pensionsbidrag fra det ene ansættelsesområde til det andet, når overgang mellem stillinger i statstjenesten og de her omhandlede stillinger uden for det egentlige statstjenestemandsområde finder sted. Da den bestående ordning imidlertid indebærer, at statskassen enten direkte eller indirekte via gældende refusions-, tilskuds- eller garantiordninger er økonomisk forpligtet over for krav, der støttes på pensionsreglerne inden for de her nævnte beslægtede, offentlige

pensionsområder, findes det uforholdsmæssigt at opretholde bestemmelser, hvorefter der i forbindelse med stillingsskifte fra et af områderne til et andet af pensionsbyrdehensyn foretages økonomisk afregning mellem forskellige offentlige kasser. Der er herefter ikke i lovforslaget optaget regler svarende til lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5, og ud fra samme betragtning er der heller ikke medtaget bestemmelser svarende til lovens § 50, stk. 6, om beløboverførelse ved overgang fra ansættelse med pensionsrettigheder i forhold til en statsunderstøttet pensionskasse til ansættelse i tjenstemandsstilling eller omvendt.

§ 4, stk. 2, indeholder bemyndigelse for ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen til efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet at bestemme, at der i pensionsalderen medregnes den tid, i hvilken en tjenstemand efter sit fyldte 25. år har været ansat på tjenstemandsvilkår i en stilling, hvortil er knyttet en pensionsordning, der i det væsentlige giver samme rettigheder som pensionsordningen inden for statstjenestemandsområdet.

Til dette stillingsområde hører bl. a. de stillinger, der efter den gældende lov er betegnet som stillinger, hvortil er knyttet medlemsskab af en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond. Disse pensionsordningers medlemskreds omfatter grupper af ansatte, der er beskæftiget på tjenstemandslignende vilkår ved en række offentlige eller private tilskudsberettigede institutioner og virksomheder, og som gennem sådant medlemsskab er sikret pensionsrettigheder efter vedtægter, der er opbygget med tjenstemandspensionsreglerne som mønster. I finansiel henseende har der siden 1962 bestået den ordning, at statskassen garanterer for dækning af de forpligtelser, der påhviler 10 pensionskasser til at udrede vedtægtsmæssige pensioner, i det omfang kassernes løbende indtægter — hovedsagelig i form af medlemsbidrag og rente af formuer — måtte vise sig utilstrækkelige, medens det finansieringsmæssige grundlag for de øvrige 5 statsunderstøttede pensionskasser er tilvejebragt på anden måde.

Efter forslaget vil der være adgang til foruden pensionskassemedlemstid som anført at foretage pensionsmæssig medregning af pensionsberettigende ansættelse ved sådanne tilskudsinstitutioner, hvis personale på et selvstændigt hjemmelsgrundlag er tilsikret pensionsrettigheder på linje med, hvad der gælder for statens tjenstemænd, efter en pensionsordning, hvortil udgifterne dækkes fuldt ud gennem statstilskuddet til institutionens drift. Som eksempler på ordninger af denne beskaffenhed kan nævnes de gældende pensionsordninger for mødrehjælps-

institutionernes tjenestemænd og for personale under åndssvageforsorgen.

Forslaget tager derudover sigte på pensionsmæssig modregning af forudgående ansættelsestid i kommunal tjenestemandsstilling, idet det er lagt til grund, at de gældende kommunale tjenstemands-pensionsregler i almindelighed er udarbejdet med statstjenestemandsreglerne som mønster, og at der efter hidtidig praksis haves adgang til at søge normeringslovhjemmel i konkrete tilfælde for at medregne forudgående pensionsberettigende ansættelsestid i kommunal tjenestemandsstilling, når overgang til ansættelse i statstjenestemandsstilling finder sted. I forbindelse med stillingsmæssig overgang fra kommune til stat eller omvendt foretages overførelse af pensionsbidragsindeholdelser til det nye ansættelsesområde efter bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 50, stk. 5.

Endvidere er der i en del andre tilfælde etableret pensionsordninger af lignende beskaffenhed som tjenestemandspensionsordningen, omfattende personale med tjenestemandslignende ansættelsesvilkår inden for områder, hvor opgaver af offentlig karakter varetages af en virksomhed, som ikke er inkorporeret i den offentlige forvaltning. Dette gælder f. eks. personale inden for telefonselskaberne og de private jernbaneselskaber. Hvor sådan ansættelse efterfølges af ansættelse i statstjenestemandsstilling, har pensionsmæssig tilgoderegning efter det hidtidige system ligeledes været muliggjort derved, at der søges hjemmel på normerings- eller bevillingslov for tillægelse af forhøjet pensionsalder og om fornødent pensionsret.

Medens det er forudsat, at der ikke foretages beløbsoverførelse til dækning af afløben pensionsrisiko, når ansættelse inden for et offentligt stillingsområde efterfølges af ansættelse under et andet område, inden for hvilket statskassen reelt hæfter for pensionsforpligtelserne, opstår der i denne sammenhæng spørgsmål om, på hvilke betingelser det hidtidige ansættelsesområde vil kunne frigøres for den pensionsforpligtelse, som overføres ved stillings-skifte, herunder om udgiftsfordeling bør ske derved, at stillingsovergang ledsages af overførelse af et beløb fra det hidtidige ansættelsesområde til dækning af en forholdsmæssigt beregnet andel af den fremtidige pensionsbyrde, eller om udgiftsfordeling de to områder imellem først skal ske, når det bliver aktuelt at udrede pension. Det forudsættes, at de herhen hørende problemer søges løst ved aftale, således at der på grundlag heraf og efter forelægelse for lønningsrådet træffes nærmere bestemmelse angående vilkårene for pensionsmæssig med-

regning af forudgående ansættelsestid inden for de områder, som den foreslåede bestemmelse vedrører.

Under *stk. 3* er der som en nydannelse foreslået optaget regler angående pensionsmæssig tilgoderegning af forudgående offentlig tjeneste i et af de øvrige nordiske lande.

Forslaget herom må ses på baggrund af, at Nordisk Råd i rekommandation nr. 26/1963 henstillede, at der blev skabt aftalemæssigt grundlag for at foretage medregning i pensionsmæssig henseende af ansættelsestid i statstjenestemandsstilling eller anden dertil svarende stilling i et af de nordiske lande i de tilfælde, hvor sådan ansættelse efterfølges af tilsvarende ansættelse i et andet nordisk land. Efter at dette spørgsmål har været gjort til genstand for forhandling mellem ressortmyndighederne i de respektive lande, foreslås det, at der som led i en gensidig ordning i den danske tjenestemandslvgivning optages bestemmelser, der tilgodeser de hensyn, som ligger til grund for den vedtagne rådsrekommandation.

Efter forslaget henføres sådanne stillinger, som omfattes direkte af de bestående statstjenestemandspensionsordninger i de pågældende lande, eller som er forbundet med pensionsrettigheder efter en indholdsmæssigt beslægtet, *statsfinansieret* pensionsordning, under området for fællesnordisk pensionsamordning.

Pensionsmæssig tilgoderegning tænkes gennemført i hvert af landene på den måde, at personer, der under den hidtidige virksomhed har gjort tjeneste i stillinger af den nævnte karakter, i tilfælde af senere ansættelse i tilsvarende stilling i et af de øvrige lande inddrages under de pensionsregler, der gælder i det land, hvor den senere ansættelse finder sted, og således at den pågældende i henseende til beregning af pensionsalder stilles, som om den forudgående virksomhed var foregået under ansættelse i det modtagende land. Som led i den foreslåede gensidige ordning er det forudsat, at udgiften til pension afholdes fuldt ud af det land, hvori ansættelse senest forud for pensioneringen har fundet sted, og det er tanken, at stillingsskifte, der medfører overgang fra ét land til et andet, ikke skal være ledsaget af overførelse af udtrædelsesgodtgørelse eller lignende, idet sådan økonomisk afregning pensionsordningerne imellem i givet fald måtte foregå efter de indbyrdes forskelligartede regler, der gælder herom i hvert enkelt land. Det er dog efter forslaget en betingelse for at medregne forudgående tjeneste i et andet nordisk land ved opgørelse af alderspension, at den tidligere tjeneste er blevet efterfulgt af mindst 10 års ansættelse her i landet.

Stk. 4 indeholder bestemmelse om, at den pensionsalder, der indtjenes i løbet af ansættelsesperioder, under hvilke der er udført tjeneste med nedsat tjenestetid, opgøres således, at ansættelsestiden medregnes forholdsmæssigt nedsat. Dette svarer til, hvad der er bestemt i lønnings- og pensionsloven med hensyn til kvindelige tjenestemænd, som i medfør af lovens § 16 har fået tilladelse til nedsat tjeneste, og for så vidt angår pensionsmæssig medregning af deltidsansættelse forbundet med medlemskab af en statsunderstøttet pensionskasse, jfr. lovens § 54, stk. 2.

Efter bestemmelsen i paragraffens *stk. 5* bemyndiges ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen til efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet at bestemme, hvorvidt perioder, i hvilke der gives en tjenestemand tjenestefrihed uden løn, kan indgå i pensionsalderen.

Forslaget må på dette punkt sammenholdes med lønnings- og pensionslovens § 10, hvoraf fremgår, at der i pensionsalderen sker fradrag af perioder, i hvilke en tjenestemand har stået uden for nummer. Under hensyn til, at det undertiden findes at være i statens interesse, at en tjenestemand træder uden for nummer en vis tid for at varetage virksomhed uden for statstjenesten, f. eks. i tilknytning til en international organisation, er der imidlertid i flere tilfælde med særskilt hjemmel på de årlige normeringslove givet tilladelse til, at tjenestemænd træder uden for nummer uden at måtte tåle afbrydelse i pensionsaldersindtjeningen.

Ved den ændrede affattelse søges der skabt lov-mæssigt grundlag for en ordning, hvorefter der ud fra en konkret bedømmelse kan tages stilling til ansøgninger om pensionsmæssig medregning af en periode, under hvilken en tjenestemand med speciel tilladelse fritages for tjeneste, og uden at eventuel imødekommelse gøres afhængig af, at der tilvejebringes særskilt hjemmel på normeringslov. Ved denne ordning er det ikke hensigten at søge tilvejebragt grundlag for pensionsmæssig medregning af tjenestefri perioder i videre udstrækning, end det efter hidtidig bevillingspraksis har været muligt.

Under hensyn til, at det ud fra rekrutterings-hensyn må anses for ønskeligt, at der haves mulighed for ved besættelse af enkelte stillinger, som stiller ganske særlige krav til indehaverens kvalifikation, at kunne tilbyde ansættelse på specielle vilkår i pensionsmæssig henseende, stilles der i *stk. 6* forslag om en herpå sigtende hjemmel, idet det foreslås, at ministeren med lønningsrådets tilslutning skal kunne bestemme, at der ved pensionsberegning godskrives en tjenestemand indtil 10

tjenesteår, for så vidt den pågældende er ansat på grund af ganske særlige kvalifikationer.

Denne ordning er beslægtet med bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 55, som giver mulighed for, at der med hjemmel på normeringslov under særlige omstændigheder ved pensionsberegning kan godskrives indtil 14 tjenesteår uden efterbetaling af pensionsbidrag. Sådant pensionsaldersforhold er betinget af, at vedkommende tjenestemand forud for sin første ansættelse i en med pensionsret forbundet stilling har gennemgået en særlig langvarig uddannelse af videnskabelig eller teknisk art eller er antaget i statstjenesten på grund af ganske særlige kvalifikationer, og bestemmelsen er i hovedsagen kun blevet bragt til anvendelse i tilfælde, hvor første ansættelse i tjenestemandsstilling sker ved udnævnelse til professor.

Til § 5.

Efter bestemmelsen foreslås, at pensionsfastsættelsen hvad det lønmæssige beregningsgrundlag angår foretages med udgangspunkt i lønnen på det løntrin, tjenestemanden har opnået, forhøjet med eventuelle personlige, pensionsgivende tillæg. Dette svarer til ordningen efter lønnings- og pensionsloven, hvorefter den pensionsgivende lønningsindtægt består af lønningsklassens begyndelsesløn med de opnåede alderstillæg samt eventuelle personlige, pensionsgivende tillæg. I den foreslåede lovtæst indgår bestemmelse om, at lønningsindtægt, der overstiger . . . kr., ikke tages i betragtning ved pensionsberegning.

Til § 6.

Bemærkninger indføres senere.

Til § 7.

Efter den gældende ordning er det — bortset fra tilfælde, hvor afsked skyldes en tilskadekomstforårsaget svagelighedstilstand — en betingelse for at opnå pension ved afsked på grund af helbreds-betinget utjenstedygtighed, at tjenestemanden har haft ansættelse i så lang tid, at han har erhvervet pensionsalder, hvortil der udkræves 5 års ansættelse efter det fyldte 30. år. Hvor betingelserne for at yde svagelighedspension herefter er til stede, fastsættes pensionen på samme måde som anden form for egenpension ved afsked af en tjenestemanden utilregnelig årsag i forhold til lønningsindtægten på fratrædelsestidspunktet og den opnåede pensionsalder.

Endvidere følger det af pensionsberegningsskalaen i lønnings- og pensionslovens § 54, stk. 3, at svagelighedspensionen fastsættes efter en mindstesats på 50 pct. af pensionsindtægten, uanset om

den pågældende tjenestemand til trods for den tilstand, som har bevirket, at han ikke længere vil kunne varetage den stilling, han har beklædt, efter sin fratræden måtte have arbejdsvejen delvis i behold.

Samtidig med, at det efter § 2 i lovforslaget er forudsat, at en tjenestemand er berettiget til ordinær egenpension, når afsked finder sted på grundlag af helbredsbetinget utjenstdygtighed efter mindst 10 års ansættelse, stilles der under § 7 forslag om en nyordning, som vil gøre det muligt under visse betingelser at opnå en kvalificeret svagelighedspension, der ikke er afhængig af, at ansættelsen i tjenstemandsstilling har haft en bestemt mindste varighed. Denne ordning vedrører sådanne afskedigelsessituationer, som er begrundet i, at en tjenestemand er blevet lidende af helbredsdefekter af en sådan karakter, at han må betragtes som helt eller i det væsentlige erhvervsudygtig, og tager sigte på i tilfælde af denne art at stille den pågældende i pensionsmæssig henseende, som om ansættelsen var blevet fortsat indtil det tidspunkt, da han skulle have været afskediget på grund af alder.

Ifølge stk. 1 er det en forudsætning for denne ordning af pensionsforholdet, at afsked finder sted inden tjenstemandens fyldte 60. år.

Dernæst er det en betingelse, at tjenstemandens erhvervsvejne er nedsat til $\frac{1}{3}$ af fuld erhvervsvejne eller derunder. Afgørelsen af, hvorvidt erhvervsvejen må anses for nedsat i det her angivne omfang, træffes ifølge lovforslagets § 28 i hvert enkelt tilfælde af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen efter indhentet udtalelse fra nævnet for helbredsbedømmelser i tjenstemandssager. Ved denne vurdering må der forudsættes foretaget et skøn over, hvilke indtjeningsmuligheder der foreligger for den pågældende efter afskedigelsen, når der tages hensyn til den lidelse, som har begrundet afskedigelse, til hans alder, uddannelse og hidtidige virksomhed, samt hvorledes resultatet af en sådan bedømmelse forholder sig til den lønningsindtægt, den pågældende oppebar forud for sin fratræden fra tjenstemandsstillingen.

Som stk. 2 er der foreslået optaget bestemmelser, der har til formål at skabe værn imod, at der påføres staten uforholdsmæssigt stor pensionsrisiko i tilfælde, hvor der efter de helbredsoplysninger, som tilvejebringes i forbindelse med tjenstemandsansættelse, kan være nærliggende fare for en helbredsudvikling, der i løbet af kortere tid fører til tab eller væsentlig nedsættelse af erhvervsvejen. Forslaget går ud på, at det i forbindelse med ansættelse i tjenstemandsstilling kan bestemmes, at ansættelsen inden for et nærmere fastsat tidsrum

ikke skal være forbundet med ret til pension i form af kvalificeret svagelighedspension, dersom afsked finder sted på grund af en ved ansættelsen konstateret lidelse.

Der er ikke i lovteksten angivet nogen højeste grænse for den tid, inden for hvilken en sådan begrænsning i retten til kvalificeret svagelighedspension kan gøres virksom. Det er imidlertid forudsat, at der i det enkelte tilfælde ikke bliver taget forbehold gældende for et så langt tidsrum, at adgangen til pension efter den foreslåede ordning bliver illusorisk.

Bestemmelsen i stk. 2 må ses i sammenhæng med de synspunkter, der ligger til grund for den i § 4 i forslag til lov om statens tjenstemænd indeholdte bestemmelse vedrørende helbredsforudsætningerne for ansættelse i tjenstemandsstilling. Det er her forudsat, at prøvelse af helbredsforholdene bliver foretaget forud for ansættelse i tjenstemandsstilling med henblik på vurdering af ansøgerens helbredsmæssige egnethed til vedkommende stilling, hvorimod det ikke er hensigten at anstille helbredsundersøgelse med det formål at afgøre, hvorvidt helbredsforholdene er til hinder for ansættelse med pensionsrettigheder.

Er der ved ansættelsen blevet taget forbehold efter stk. 2, betyder dette, at den pågældende tjenestemand ikke vil være omfattet af den kvalificerede pensionsdækning, dersom ansættelsesforholdet ophører inden for den fastsatte tidsgrænse på grund af utjenstdygtighed, der er forårsaget af den lidelse, hvorom der gælder forbehold. Derimod vil han efter ansættelsen være omfattet af tjenstemandspensionsordningens efterlønssikring i øvrigt og også af den særlige pensionsgaranti, såfremt han bliver afskediget på grund af erhvervsvejnedsættelse under en tredjedel, når der ikke består årsagssammenhæng mellem erhvervsvejnens nedsættelse og den lidelse, hvorom der er taget forbehold.

Ordningen efter lovforslagets § 7 imødekommer hensynet til, at der sikres en tjenestemand, som afskæres fra fortsat beskæftigelse, fordi han rammes af svær invaliditet, en efterlønssikring, der er afstemt i forhold til vilkårene efter normal afvikling af ansættelsen, og dette hensyn tilgodeses efter forslaget, hvad enten invaliditetstilstanden måtte indtræde, før tjenstemanden efter de almindelige regler har erhvervet pensionsadkomst eller på et senere stadium af ansættelsen. Herved opnås, at der skabes mulighed for en graduering, beroende på omfanget af erhvervsvejnens nedsættelse, i forhold til den egenpension, der er foreslået hjemlet efter bestemmelsen i lovforslagets § 2 ved afsked som følge af helbredsbetinget utjenstdygtighed, og som

tænkes udmålt på grundlag af den pensionsalder, tjenestemanden har opnået på afskedigelsestidspunktet.

Samtidig med at reglerne ifølge forslaget rummer adgang til under visse omstændigheder at yde svagelighedspension efter en for tjenestemændene fordelagtigere beregning end hidtil, søges der som led i nyordningen af tjenestemandssystemet skabt øget mulighed for at foretage omflytning af tjenestemænd, som af helbredsmæssige grunde bliver uegnede til at varetage den hidtidige stilling. I forslag til lov om statens tjenestemænd er der under § 12 stillet forslag om, at en tjenestemand i denne situation har pligt til at overtage en anden stilling, som han kan bestride, og som må anses for passende for ham, alt under forudsætning af, at den pågældende ikke er fyldt 60 år.

Adgangen til at opnå svagelighedspension i form af ordinær egenpension eller som kvalificeret pension er herefter forudsætningsvis afhængig af, at der ikke inden for rammerne af den foreslåede bestemmelse i tjenestemandsløven afgives tilbud om overtagelse af anden stilling, som den pågældende har pligt til at modtage.

Endvidere er der efter bestemmelsen i § 9 i nærværende lovforslag foreslået opretholdt hjemmel for at kræve, at en af helbredsmæssige årsager pensioneret, men atter tjenstdygtig tjenestemand genindtræder i tjeneste.

Til § 8.

Bestemmelsen angår de tilfælde, hvor afsked finder sted på grund af utjenstdygtighed, der skyldes følger af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, og sigter imod at bevare hjemmel for en i forhold til de almindelige regler gunstigere pensionsberegning i denne situation. I lighed med, hvad der gælder ifølge lønnings- og pensionslovens § 57, stk. 4, fastslås det, at afsked som følge af tilskadekomstforårsaget utjenstdygtighed i princippet medfører ret til en pension, der beregnes, som om den pågældende tjenestemand havde opnået højeste pensionsalder. Af lovforslagets § 2, stk. 2, fremgår, at retten til tilskadekomstpension forudsættes at bestå uafhængigt af ansættelsestidens længde.

Efter de forudsætninger, der ligger til grund for de gældende regler om tilskadekomstpension, må der for at opnå sådan pension foreligge en overvejende grad af sandsynlighed for, at den helbredstilstand, som begrunder afsked, skyldes følger af et ulykkestilfælde under udførelse af tjenesten. Med tilskadekomst i lønnings- og pensionslovens forstand lignes ifølge § 57, stk. 5, skadelige påvirkninger af højst nogle få dages varighed, der skyldes

tjenesten eller de forhold, hvorunder den foregår, og som medfører utjenstdygtighed.

Ved udformningen af lovforslagets bestemmelser om tilskadekomstpension har man anset det for hensigtsmæssigt at knytte tilskadekomstbegrabet til ulykkesforsikringslovens fastlæggelse af, under hvilke forudsætninger der ydes erstatning som følge af arbejdsulykker. I overensstemmelse hermed gøres erhvervelse af tilskadekomstpension ifølge stk. 1 afhængig af, at den utjenstdygtighedstilstand, der danner baggrund for afskedigelse, er forårsaget af, at der under udførelse af tjenesten er overgået tjenestemanden en tilskadekomst, som begrunder krav på erstatning efter reglerne i lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde, jfr. herved lov bekendtgørelse nr. 459 af 18. august 1964.

I lighed med § 57, stk. 6, i den gældende lov indeholder stk. 2 undtagelser fra reglen om, at der ved afsked på grund af følger efter tilskadekomst under tjenestens udførelse opnås ret til en tjenestemandspension, der beregnes i forhold til højeste pensionsalder.

Ifølge lønnings- og pensionslovens § 57, stk. 6, 1. pkt., udelukkes tilskadekomst, som en tjenestemand selv har hidført med forsæt, fra behandling efter tilskadekomstpensionsreglerne. Denne ordning, som det ikke er hensigten at søge ændret, opretholdes efter lovforslaget som en følge af, at tilskadekomstkriteriet er foreslået knyttet til ulykkesforsikringslovens bestemmelser, idet forsætligt hidført ulykkestilfælde efter denne lov udelukker fra forsikring. Af lønnings- og pensionslovens § 57, stk. 6, er herefter i lovforslaget alene medtaget reglen i 2. pkt., hvorefter tilskadekomstpension kan bortfalde eller nedsættes, såfremt den tilskadekomne tjenestemand ved grov uagtsomhed eller ved beruselse selv har hidført eller dog væsentligt bidraget til tilskadekomsten.

Under hensyn til de i ulykkesforsikringsloven indeholdte bestemmelser om anmeldelse af ulykkestilfælde m. v. er det ikke fundet fornuftigt i pensionslovforslaget at optage en bestemmelse svarende til lønnings- og pensionslovens § 57, stk. 7, ligesom henvisningsbestemmelsen i lovens § 57, stk. 8, er udeladt.

I pensionslovforslaget er der ej heller optaget bestemmelser om de forhold, der er behandlet i lønnings- og pensionslovens § 57, stk. 1-3, angående tjenestemænd, som bevarer ansættelse i tjenestemandsstilling til trods for, at en ved tilskadekomst under tjenesten pådraget skade har medført, at den hidtidige stilling ikke fortsat kan bestrides. Med hensyn til spørgsmålet om en tjenestemandes forpligtelse til at overgå til anden stilling, såfremt

do helbredsmæssige forudsætninger for at varetage den hidtidige stilling ikke længere er til stede, henvises til § 12 i forslag til lov om statens tjenestemænd samt til bemærkningerne til § 7 i nærværende lovforslag.

Til § 9.

Bestemmelsen i stk. 1 angår det forhold, at en af helbredsbedingede årsager pensioneret tjenestemand senere er blevet helbredsmæssigt restitueret og derefter må anses for at være i stand til på ny at udføre tjeneste. Hvor dette er tilfældet, er den pågældende ifølge forslaget forpligtet til at lade sig genansætte, medmindre han er fyldt 60 år.

Efter de gældende regler er det i lønnings- og pensionslovens § 62, stk. 3, 2. pkt., forudsat, at en tjenestemand, der er blevet pensioneret på helbredsmæssigt grundlag, men som atter er tjenstdygtig, har pligt til at indtræde i sin tidligere stilling eller en anden stilling, hvortil han inden sin afsked havde været pligtig at modtage forflyttelse, idet nægtelse af sådan genindtræden medfører bortfald af pensionen. Dette gælder, hvad enten pension er blevet ydet i form af ordinær svagelighedspension, eller der ved afskedigelsen er blevet tillagt forhøjet pension efter tilskadekomstrengeme. Endvidere indeholder § 62, stk. 3, i 1. pkt. den regel, at en **tilskadekomst** pensioneret, men på ny tjenstdygtig tjenestemand mister retten til forhøjet pension, såfremt han nægter at overtage en efter sin uddannelse og helbredstilstand passende tjeneste i sin hidtidige styrelsesgren, jfr. herved lovens § 57, stk. 1 og 2.

Under hensyn til de synspunkter, der ligger til grund for de i forslag til lov om statens tjenestemænd indeholdte regler om aktive tjenestemænds pligt til at tåle ændringer i stillingen, er området for den tjeneste, som en pensionist under de angivne forudsætninger har pligt til at overtage, ifølge nærværende forslag afgrænset på den måde, at forpligtelsen — foruden den stilling, som den pågældende tidligere har været indehaver af — omfatter tjeneste i anden passende stilling, som han før sin afsked ville have haft pligt til at overtage. Heraf følger, at genansættelse uden for det tidligere ansættelsesområde må ske under iagttagelse af de procedureregler, der er foreskrevet i §§ 12-13 i forslag til lov om statens tjenestemænd.

Det forudsættes, at krav om genoptagelse af tjenesten inden for de afstukne rammer ligesom hidtil vil kunne fremsættes med forpligtende virkning såvel i tilfælde, hvor pensionering har fundet sted med ordinær svagelighedspension, som hvor der måtte være tillagt tilskadekomstpension, ligesom den foreslåede regel vil kunne bringes i anvendelse,

hvor der er opnået pension i form af kvalificeret svagelighedspension.

I paragraffens 2. stk. er det bestemt, at vægring ved at efterkomme påkrav om genindtræden i tjeneste for en pensionist, der omfattes af bestemmelsen under stk. 1, får den konsekvens, at pensionen inddrages. Det samme gælder efter forslaget, dersom en af helbredsmæssige årsager pensioneret tjenestemand trods opfordring hertil undlader at fremskaffe helbredsoplysninger, der er afkrævet ham i medfør af bestemmelsen i lovforslagets § 29.

Medens pensionsbortfald som følge af pensionistens vægring ved at efterkomme krav om genindtræden i tjeneste, som der haves pligt til at overtage, efter de gældende lovregler har den virkning, at den pågældende fortaber retten til pension, er det i nærværende lovforslag lagt til grund, at den omstændighed, at forudsætningerne for at oppebære den tillagte pension ikke længere findes at være til stede, ikke medfører indgreb i den efterlønsret, som efter forslaget ville være sikret, såfremt udtræden af tjenesten var sket under omstændigheder, der ikke ville berettigge til egenpension efter § 2. På denne baggrund foreslås det, at den pågældende, efter at pensionsinddragelse har fundet sted, bevarer krav på en senere forfaldende pension, der fastsættes i forhold til lønningsindtægten på pensioneringstidspunktet og den opnåede pensionsalder, og som i det hele behandles efter de om opsatte pensionskrav foreslåede regler, jfr. lovforslagets §§ 24-26 med bemærkninger. Det foreslås dog, at den ansættelsestid, der efter forslaget § 24 lægges til grund ved opgørelse af kravet på opsat pension, i den heromhandlede situation forøges med den tid, i hvilken den pågældende har modtaget pension.

Til § 10.

I lighed med, hvad der gælder ifølge lønnings- og pensionslovens § 62, stk. 1, udelukker bestemmelsen i lovforslagets § 10, at egenpension kan oppebæres samtidig med lønningsindtægt fra en tjenestemandsstilling eller en dermed beslægtet ansættelse, idet det bestemmes, at egenpension inddrages, såfremt en pensioneret tjenestemand på ny opnår sådan ansættelse, som medregnes i hans pensionsalder.

Heraf følger, at pensionen forudsættes inddraget ved genindtræden i aktiv tjeneste såvel i de tilfælde, hvor genansættelse finder sted i en tjenestemandsstilling inden for det stillingsområde, der er direkte omfattet af pensionslovforslaget, som hvor en pensioneret tjenestemand måtte indtræde i en ansættelse, der i øvrigt ville blive taget i betragtning i medfør af lovforslagets § 4, hvis den blev efterfulgt af egentlig tjenestemandsansættelse. Der

vil efter den her anvendte afgrænsning blive foretaget inddragelse af tjenstemandspensionen, dersom en pensioneret tjenstemand opnår ansættelse med pensionsrettigheder på linje med, hvad der gælder for statstjenestemænd, inden for en kommune, et koncessioneret selskab eller en anden offentlig virksomhed, for så vidt som der forudsættes at være adgang til i henhold til lovforslagets § 4, stk. 2, at medregne sådan ansættelse ved overgang til tjenstemandsstilling, og man har herefter ikke anset det for nødvendigt at opretholde særegler angående pensionsinddragelse i denne situation, som efter de hidtil gældende bestemmelser er særskilt behandlet under § 62, stk. 5, i lønnings- og pensionsloven.

Den person, hvis pension er blevet inddraget i forbindelse med genansættelse, er ifølge lovforslaget berettiget til pension af mindst samme størrelse som den inddragne pension, når han senere på ny afskediges af pensionsbegrundende årsag. Herved opnås, at den pågældende, såfremt der ikke i løbet af den seneste ansættelse måtte være erhvervet pension, som er højere end den inddragne pension, er garanteret en efterløn, der som minimum svarer til den pension, han tidligere har modtaget.

Foruden reglerne om pensionsinddragelse ved genansættelse i pensionsberettigende stilling er bestemmelser om bortfald af egenpension optaget i lønnings- og pensionsloven under § 62, stk. 2, litra a-c, der foreskriver, at pensionen bortfalder under følgende omstændigheder:

- a. Såfremt en pensionist modtager tjeneste for en fremmed stat uden vedkommende ministers tilsladelse.
- b. Dersom pensionen henstår uhævet i et sammenhængende tidsrum af 3 år, uden at lovlig forhindring senere bevises.
- c. Når pensionisten overbevises om inden sin afsked at have gjort sig skyldig i forhold, som efter § 60 ville have medført tab af pensionsretten.

Såfremt en person, der er afskediget med ordinær svagelighedspension eller tilskadekomstpension, men som på ny er tjenstdygtig, nægter at indtræde i sin tidligere stilling eller en anden stilling, hvortil han inden sin afsked havde været pligtig at modtage forflyttelse, bortfalder pensionen i medfør af lovens § 62, stk. 3, 2. pkt.

Yderligere er det bestemt, at udbetaling af pension, der er blevet tillagt efter helbredsforårsaget afskedigelse, kan standses, for så vidt pensionisten undlader at fremskaffe sådanne oplysninger om sin helbredstilstand, som der efter lønnings- og pensionslovens § 62, stk. 3, er hjemmel til at forlange.

Pensionsinddragelsen vedvarer i så fald, indtil det er bevist, at tjenstdygtigheden fremdeles består.

For så vidt angår lovforslagets bestemmelser om pensionsinddragelse som sanktion over for en af helbredsmæssige årsager pensioneret tjenstemand, der nægter at efterkomme lovligt påkrav om genindtræden i tjeneste eller undlader at fremskaffe afkrævede helbredsoplysninger, henvises til § 9 og dertil hørende bemærkninger.

Man har ikke anset det for nødvendigt at opretholde bestemmelser om bortfald af egenpension under de omstændigheder, der er anført i lønnings- og pensionslovens § 62, stk. 2, litra a-c, som foreslås ophævet.

Til § 11.

Medens der efter tjenstemandslovgivningens regler om ansættelses- og lønningsvilkår principielt består ligestilling mellem mandlige og kvindelige tjenstemænd og haves lige adgang for mænd og kvinder til at opnå egenpension, er der ikke hjemmel til at yde ægtefællepension til en kvindelig tjenstemands efterlevende ægtefælle.

Efter nærværende lovforslag er det lagt til grund, at pensionsordningen fremdeles bør indeholde bestemmelser om en af tjenstemandsforholdet afledt pensionssikring til fordel for efterlevende, hvis adkomst grunder sig på ægteskab med en tjenstemand. Da bestemmelserne om pensionsforholdet bygger på, at tjenstemandspensionen betragtes som en rettighed, der følger af, at ansættelsesforholdet er blevet etableret i tjenstemandsansættelsens form, er der i overensstemmelse hermed i lovforslaget optaget regler om en såvel den mandlige som den kvindelige part i ægteskabet omfattende ægtefællepension.

Bestemmelserne i § 11 tager udgangspunkt i de nugældende, lovbestemte forudsætninger for retten til enkepension.

Ifølge lønnings- og pensionsloven **fremtræder** sammenhængen mellem tjenstemandens pensionsmæssige stilling og enkens pensionsadgang bl. a. på den måde, at en tjenstemandsenkes ret til ordinær enkepension efter lovens § 64, stk. 1, er betinget af, at manden ved sin død havde erhvervet pensionsalder, d. v. s. havde haft ansættelse som tjenstemand ud over 5 år efter sit fyldte 30. år, eller at han selv var pensioneret. Derimod er en tjenstemands enke i henhold til § 64, stk. 4, berettiget til enkepension uden hensyn til mandens alder og tjenstemandsansættelsens varighed, såfremt manden er omkommet ved udførelse af sin tjeneste eller er afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten, og dette gælder, hvad enten dødsfaldet er indtruffet, medens manden endnu var i tjeneste,

eller først efter at han var pensioneret på tilskadekomstforårsaget helbredsgrundlag.

Samtidig med at retten til enkepension som hovedregel er afhængig af, at manden under sin tjeneste havde opnået pensionsalder, er det efter lønnings- og pensionsloven en betingelse for enkens pensionsadgang, at visse forudsætninger med hensyn til tidspunktet for ægteskabets indgåelse er opfyldt, idet loven i § 67, stk. 1, fastslår, at en tjenstemands enke er uberettiget til enkepension, dersom ægteskabet er indgået efter mandens 60. år eller på hans dødsleje, eller efter at han var afskediget med pension, uden at genindtrædelse i *statstj* enesten har fundet sted.

Ligesom retten til at opnå ordinær egenpension er foreslået gjort afhængig af, at tjenstemanden har haft ansættelse i mindst 10 år, stilles der forslag om, at det gældende krav om 5 års karenstid også for så vidt angår retten til ordinær ægtefællepension erstattes af forudsætningen om, at den afdøde ægtefælle havde været ansat i tjenstemandsstilling i et bestemt afgrænset tidsrum. Dette tidskrav foreslås fastsat således, at der fordres ansættelse i så lang tid, at der under ansættelsen er opnået en pensionsalder på mindst 3 år, hvilket svarer til den tidsramme, der efter lovforslagets § 24 gælder for retten til at opnå krav på opsat pension og heraf afledet sikring til fordel for den efterlevende ægtefælle.

Det anførte minimumskrav med hensyn til ansættelsestidens længde modificeres efter lovforslaget, for så vidt som det tillige er lagt til grund, at ægtefællen er berettiget til pension, dersom først afdøde var pensioneret. Heraf følger, at der sikres ret til ægtefællepension, såfremt tjenstemanden inden sin død var afgået fra tjenesten og havde fået tillagt egenpension uden hensyn til ansættelsestidens længde efter bestemmelserne i lovforslagets § 7 om kvalificeret svagelighedspension eller i henhold til reglerne om tilskadekomstpension under § 8.

Endvidere opretholdes efter stk. 2 med virkning for ægtefællepension den hidtil bestående ordning, hvorefter en tjenstemands enke uanset længden af mandens ansættelsestid er berettiget til enkepension, dersom manden er omkommet under udførelse af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten.

Pensionsadgangen er dog ifølge forslaget fremdeles undergivet tilsvarende betingelser med hensyn til tidspunktet for ægteskabets indgåelse, som hidtil er blevet fastholdt for enkepensionsrettens vedkommende, således at ret til ægtefællepension udelukkes, dersom ægteskabet blev indgået på dødslejet, eller efter at den afdøde ægtefælle var fyldt 60 år eller afskediget med ret til egenpension.

Det bemærkes, at lovforslaget ikke indeholder bestemmelser svarende til lønnings- og pensionslovens § 58, stk. 1 og 3, som udelukker en tjenstemands hustru, der selv er tjenstemandsansat, eller som selv oppebærer pension fra tidligere ansættelse inden for tjenstemandsområdet, fra at udnytte retten til den ved mandens død sikrede enkepension, medmindre hun giver afkald på sin tjenstemandsstilling, resp. sin erhvervede egenpension.

Om den pensionsmæssige stilling efter separation og skilsmisse bemærkes, at regler angående bevarelse af enkepensionsret ved separation og skilsmisse, omfattende tjenstemænd og andre, hvem en enkepensionsordning er sikret som led i deres tjensteforhold, er fastsat ved lov nr. 102 af 14. marts 1941, som ændret ved lov nr. 268 af 14. juni 1951. Da de bestemmelser, som er optaget i lønnings- og pensionslovens § 67, stk. 3-11, angående hustruens pensionsmæssige stilling efter separation og skilsmisse i hovedsagen er enslydende med reglerne i den ovenfor nævnte lov, findes det ufornødent, at der i nærværende lovforslag indgår regler svarende til, hvad der er gældende efter den hidtil bestående ordning på dette område.

Til § 12.

Bemærkninger indføres senere.

Til § 13.

I modsætning til, hvad der ifølge bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 68, stk. 1 a, er tilfældet med hensyn til enkepension, er det efter lovforslaget forudsat, at der ikke ved indgåelse af nyt ægteskab sker indgreb i retten til at oppebære en erhvervet ægtefællepension; men bestemmelsen i lovforslagets § 13 hindrer, at samme person kan få udbetalt mere end én ægtefællepension, der hidrører fra ansættelse, som efter reglerne i § 4 kan medregnes i pensionsalderen.

For enkepensionens vedkommende knyttes der ifølge lønnings- og pensionslovens § 68, stk. 1, litra b)-d) bortfaldsvirkning til det forhold, at enken uden vedkommende ministers tilladelse modtager tjeneste for en fremmed stat, at enkepension henstår uhævet i et sammenhængende tidsrum af 3 år, uden at lovlig forhindring senere bevises, eller at det godtgøres, at manden under sin ansættelse havde gjort sig skyldig i et forhold, der ville have medført, at pensionsretten for hans vedkommende var fortabt.

Da det ikke findes fornødent at opretholde bestemmelser om pensionsinddragelse på det her an-

førte grundlag, er de omhandlede bestemmelser, der for egenpensionens vedkommende modsvarer af reglerne i lønnings- og pensionslovens § 62, stk. 2, ikke gentaget i nærværende lovforslag.

Til § 14.

Ligesom efter den hidtil gældende tjenestemandspensionslovgivning er det i lovforslaget lagt til grund, at pensionsbestemmelserne bør tilgodese det individuelle behov for familieforsørgelse, der foreligger, hvor en tjenestemands eller pensionists husstand omfatter børn.

De gældende bestemmelser i lønnings- og pensionsloven angående børnepensionsydelse vedrører børn, over for hvem en tjenestemand eller tjenestemandspensionist har eller før sin død havde forsørgelsespligt, og det er herved forudsætningsvis lagt til grund, at reglerne kommer til anvendelse i den udstrækning, hvori der foreligger forsørgelsespligt i forhold til det offentlige.

Med hensyn til den offentligretlige forsørgelsespligt i forhold til børn er det, således som bestemmelserne herom i lov om offentlig forsorg nu er affattet, jfr. lovbekendtgørelse nr. 232 af 26. maj 1965 § 25, bestemt, at enhver mand og kvinde over for det offentlige er forpligtet til at forsørge sine børn under 18 år. Dog har faderen til et barn, der er født uden for ægteskab, eller den, der er anset som bidragspligtig til et sådant barn, ikke denne forsørgelsespligt, medmindre han har fået barnet udleveret til forsørgelse.

Medens der herefter inden for de bestående rammer haves ret til børnepension for ægtebørn, og herunder for adoptivbørn, kommer de gældende regler ikke til anvendelse i forhold til de børn uden for ægteskab, over for hvem en mandlig tjenestemand i offentligretlig henseende kun har bidragspligt.

Med hensyn til børn af en kvindelig tjenestemand indeholder lønnings- og pensionsloven dog den begrænsning, at der, hvor forældremyndigheden efter moderens død overgår til faderen alene, kun kan tilstås børnepension, for så vidt faderen ikke er statsansat eller statspensioneret og er ude af stand til at forsørge de fælles børn. I øvrigt er børn af en afdød, kvindelig tjenestemand berettigede til børnepension, dersom moderen ved sin død havde forældremyndigheden, og denne ikke overgår til faderen.

Ud fra forudsætningen om, at forsørgelsespligt i forhold til det offentlige begrunder ret til børnepension, er der endvidere i lønnings- og pensionsloven hjemmel til at yde børnetillæg til egenpension for så vidt angår stedbørn, som ved indgåelse

af ægteskab er medtaget til forsørgelse i pensionistens og dennes ægtefælles fælles hjem. Grundlaget for denne ordning bortfaldt imidlertid, efter at den oprindeligt bestående offentligretlige forsørgelsespligt over for sådanne stedbørn var blevet ophævet ved lov nr. 169 af 31. maj 1961 om offentlig forsorg, men der blev på normeringsloven for 1963-64 under løbe-nr. 781 tilvejebragt hjemmel for en bemyndigelsesordning, der tillader, at udbetaling af børnepensionstillæg for stedbørn kan finde sted i tiden efter 1. april 1962, da den nævnte ændring af forsørgsloven trådte i kraft, i samme udstrækning som hidtil.

Efter lovforslaget er det forudsat, at børnepension tilsikres i samme udstrækning, som der består privatretlig forsørgelsespligt over for børn, d. v. s. forpligtelse i forhold til barnet til at sørge for dets underhold, opdragelse, uddannelse etc. Det er herved lagt til grund, at der ifølge kapitel 2 i lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling nu gælder samme regler om forældrenes privatretlige forpligtelse til at forsørge deres børn uden for ægteskab og betale bidrag som om deres forpligtelse i denne henseende over for ægtebørn. Denne afgrænsning af børnepensionsreglernes virkeområde indebærer, at børn af tjenestemænd ligestilles i pensionsmæssig henseende, hvad enten der er tale om børn i eller uden for ægteskab, og uden at der skelnes mellem børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Da det er undergivet tvivl, i hvilken udstrækning der påhviler en ægtefælle forsørgelsespligt over for den anden ægtefælles særbørn, er det for at hindre, at der sker indgreb i den hidtil bestående adgang til at opnå børnepension for så vidt angår stedbørn, i lovforslagets § 14, stk. 3, udtrykkeligt bestemt, at reglerne omfatter stedbørn, der er medtaget til forsørgelse i det fælles hjem.

Børnepension i henhold til lønnings- og pensionslovens § 66, stk. 1, ydes i form af et tillæg til egenpension og enkepension på 1.500 kr. årlig for hvert barn. Derudover indeholder en række bestemmelser i lønnings- og pensionsloven hjemmel for at yde børnepension efter en afdød tjenestemand som en selvstændig pension, der enten tillægges den efterlevende forsørger eller tilfalder barnet selv.

Efter lovforslaget opretholdes ifølge § 14, stk. 1, adgangen til at opnå børnepension i form af tillæg til anden pension i de tilfælde, hvor en tjenestemand, som er afgået fra tjenesten med egenpension, har børn.

Hvor der er tale om børn af en afdød tjenestemand eller tjenestemandspensionist, er reglerne derimod foreslået udformet således, at den af tjeneste-

mandsforholdet afledede ret til efterlevendepension i form af børnepension tilkommer barnet som selvstændigt berettiget, jfr. paragraffens 2. stk. Denne efterlonsret for efterlevende børn er efter forslaget ikke gjort afhængig af, at den pågældende tjenestemand ved sin død havde opnået en vis levealder eller opfyldte bestemte mindstekrav med hensyn til ansættelsestidens længde.

I modsætning til, hvad der er hovedreglen ifølge den nugældende ordning, fremtræder pensionsberettigelsen for efterlevende børn af en afdød tjenestemand herefter som en rettighed, der er løserevet fra de vilkår, som er bestemmende for den eventuelle, efterlevende ægtefælles pensionsmæssige stilling, idet børnepension inden for de opstillede rammer forudsættes ydet uafhængigt af, om anden efterlevendepension samtidig kommer til udbetaling. Det er derfor ikke fornødent at foreslå optaget særegler med henblik på de situationer, der i den gældende lovgivning er behandlet under § 68, stk. 3, og § 67, stk. 12, i lønnings- og pensionsloven. Der er heller ikke behov for at opretholde en regel svarende til lovens § 58, stk. 2, angående vilkårene med hensyn til børn af samgifte tjenestemænd.

I stk. 4 fastslås, at der kun kan udbetales én ydelse for hvert barn, og at der, såfremt betingelserne for at opnå børnepensionstillæg og børnepension er til stede samtidig, sker pensionsudbetaling i form af selvstændig børnepension. Denne bestemmelse må sammenholdes med reglen i lønnings- og pensionslovens § 66, stk. 1 in fine, hvor det er foreskrevet, at der kun kan ydes ét børnepensions-tillæg for hvert barn.

Til § 15.

Efter den gældende ordning ydes **børnetillæg** til egen- og enkepension for hvert barn med et beløb på 1.500 kr. årlig, der sammenlægges med egen- eller enkepensionens grundbeløb, således at dyrtids- og overenskomstillæg beregnes i forhold til den samlede ydelse. Da børnetillæg således indgår i den ydelse, hvoraf de variable tillæg til pensionen beregnes, er **børnepensionstillæggenes** reelle beløb afhængig af størrelsen af den egen- eller enkepension, hvortil der er knyttet børnetillæg. Såfremt børnetillæg ikke bevirker, at der beregnes **overenskomstillæg** efter en højere sats end, hvad der svarer til tjenestemandspensionens grundbeløb, udgør forskellen mellem egen- eller enkepension og samme pension med tillæg for et barn for tiden ca. 2.100 kr. - 2.300 kr. årlig. Hvor børnetillæg derimod medfører, at overenskomstillæg ydes i forhold til pensionsstørrelser inden for et højereliggende **skala-**interval, hvilket ikke sjældent vil kunne forekomme,

andrager den tilsvarende **beløbsforskel** for tiden indtil ca. 4.700 kr. årlig.

Børnepensioner, der ydes i form af en selvstændig pension med et grundbeløb på 1.500 kr., udbetales for tiden med 5.950 kr. årlig incl. dyrtids- og overenskomstillæg efter de pr. 1. oktober 1968 gældende satser, medens de pensioner på 2.400 kr., som tilkommer forældrelose børn samt børn af en afdød tjenestemand, der ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension, andrager 7.129 kr. årlig med de nugældende tillæg.

Efter nærværende forslag er børnepensionstillæg under § 15, stk. 1, foreslået fastsat til 2.000 kr. for hvert barn, og samme sats foreslås lagt til grund, hvor der er tale om selvstændig børnepension til en afdød tjenestemand's efterlevende børn. For så vidt angår forældrelose børn stilles der dog forslag om, at børnepension ydes med 4.000 kr. for hvert barn. De foreslåede satser er baseret på prisniveauet pr. 1. april 1963.

Ifølge lønnings- og pensionslovens § 66, stk. 1, kan egen- eller enkepension i forbindelse med børnetillæg ikke overstige $\frac{3}{4}$ af den til grund for pensionsberegning liggende sidste lønningsindtægt, og en lignende begrænsning gælder ifølge § 69, stk. 2, med hensyn til pension til børn af en afdød tjenestemand, som ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension, idet børnepensionen for de efterladte børn tilsammen ikke kan overstige $\frac{3}{4}$ af tjenestemandens sidste lønningsindtægt.

Denne overgrænse for størrelsen af børnepensions-ydelser foreslås lempet, således at den pensions-givende lønningsindtægt efter lovforslagets § 5 foreslås anvendt som maksimum for den samlede pensionsudbetaling. Den herpå sigtende bestemmelse i lovforslagets § 15, stk. 2, angår egenpension i kombination med børnepensionstillæg, **ægtefælle-**pension i forbindelse med børnepension og børnepensionernes sammenlagte beløb, når en tjenestemand efterlader flere til pension berettigede børn, og børnepensionen ikke ydes i forening med ægtefællepension.

Den omhandlede beløbsgrænse for den samlede pensionsudbetaling forudsættes undergivet regulering efter bestemmelserne i lovforslagets § 27.

Til § 16.

Børnepensionstillæg m. v. ydes efter den gældende ordning indtil barnets fyldte 18. år, men kan ved dispensation forlænges indtil barnets fyldte 24. år, hvis forsørgelsen fortsættes til gennemførelse af en offentligt godkendt uddannelse, og forholdene i øvrigt i særlig grad taler for forlænget udbetaling.

I lovforslagets § 16 er det bestemt, at retten

til børnepensionstillæg eller selvstændig børnepension ligesom efter de bestående regler vedvarer indtil barnets fyldte 18. år. Samtidig foreslås der truffet bestemmelse om, at ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen kan tillade, at der ydes hel eller delvis børnepension m. v. under uddannelse efter barnets fyldte 18. år, såfremt forholdene taler derfor. Der er ikke i den foreslåede lovtekst angivet nogen højeste aldersgrænse for sådan pensionstillæggelse; men det er forudsat, at afgørelsen af, hvorvidt der kan ydes børnepension efter 18 års alderen, træffes på grundlag af en konkret bedømmelse, hvorved der bl. a. — ligesom ved tildeling af støtte fra Ungdommens Uddannelsesfond — lægges vægt på de økonomiske forhold i hvert enkelt tilfælde.

Til § 17.

For de tjenestemænd, der er omfattet af specielle regler om afgangsalderen, jfr. herved bemærkningerne til § 3, gælder der særlige bestemmelser, som har til formål at hindre, at det kommer de pågældende til skade pensionsmæssigt, at tjenesten ikke kan fortsættes indtil den almindelige afgangsalder ved det 70. år. Dette formål tilgodeses ved at pensionsalderen for de heromhandlede grupper af tjenestemænd opgøres på særlig måde. Reglerne herom er af indbyrdes forskelligartet indhold.

Med hensyn til sygeplejersker gælder ifølge lønnings- og pensionslovens § 56, stk. 1, en særlig pensionsberegningsskala, hvorefter højeste pensionsprocent nås med en pensionsalder på 30 år, medens det for de øvrige i § 56, stk. 1, nævnte tjenestemandsgupper — overjordemødre og plejerpersonele — er bestemt, at hvert tjenesteår efter det tidspunkt, da pensionsalderen er 18 år, regnes for 2 år.

Militære tjenestemænd, som afskediges ved det 60. år eller en anden aldersgrænse efter dette tidspunkt, der er lavere end den almindelige 70 års aldersgrænse, er ifølge lovens § 56, stk. 3, berettigede til at få hvert tjenesteår efter det fyldte 53. år medregnet med 2 år, og det samme gælder ifølge normerings- og klassificeringslovens § 98, stk. 3, for så vidt angår tjenestemænd i civilforsvarskorpset. — I øvrigt er det bestemt, at militære tjenestemænd, der i henhold til forsvarrets personellov regelmæssigt bliver afskediget i yngre alder, er berettigede til at få pension beregnet på grundlag af en pensionsalder, der opgøres efter de regler, der var gældende herom forud for 1. oktober 1919, jfr. lønnings- og pensionslovens § 56, stk. 2. Denne ordning indebærer, at den aktive tjeneste med fradrag af 10 år kan medregnes som pensionsgivende ansættelsestid og for kongeligt

udnævnte, at pensionsalderen regnes fra udnævnelsen.

En anden form for akkumulation anvendes for de tjenestemænd i Grønland, som i medfør af normerings- og klassificeringslovens § 171, stk. 2, har bevaret ret til at afgå med pension efter de regler, der var gældende forud for 1958. For disse tjenestemænds vedkommende regnes hvert af de første 10 tjenesteår efter pensionsrettens indtræden for halvandet år i pensionsmæssig henseende og hvert år derefter for 2 år, jfr. tjenestemandsløven af 1946 § 698, stk. 1.

Endvidere gælder med hensyn til de tjenestemænd under toldgrænsekorpset, for hvem den pligtige afgangsalder ifølge normerings- og klassificeringslovens § 115 indtræder ved det 65. år, at pensionsalderen forhøjes med 2 år, når afsked finder sted ved denne aldersgrænse.

Endelig er det for de i normerings- og klassificeringslovens § 109 omhandlede polititjenestemænd bestemt, at pensionsalderen, når afsked finder sted ved den pligtige afgangsalder, beregnes, som om tjenesten var blevet fortsat indtil det fyldte 70. år.

Bestemmelsen i lovforslagets § 17 tager sigte på tjenestemænd, for hvem der i medfør af reglerne under § 29 i forslaget til lov om statens tjenestemænd fastsættes afgangspligt ved en aldersgrænse mellem det 60. og 70. år, eller som overgangsmæssigt forbliver omfattet af bestemmelser om afgangspligt inden for dette interval. Efter forslaget afløses de forskelligartede bestemmelser om en særlig pensionsanciennitetsberegning, som nu gælder for disse grupper af tjenestemænd taget hver for sig, af en ordning, der omfatter samtlige grupper, og som går ud på, at der, når afsked har fundet sted ved opnåelse af den alder efter det 60. år, der gælder som aldersgrænse for vedkommende stilling, beregnes egenpension og ægtefællepension på grundlag af den pensionsalder, som ville være opnået ved tjeneste indtil 70 års alderen.

Med hensyn til spørgsmålet om pensionsaldersberegning for de militære tjenestemænd, der regelmæssigt bliver afskediget i alderen før det 60. år, henvises til bestemmelsen i lovforslagets § 18.

Til § 18.

Medens spørgsmålet om pensionsalderens beregning i de tilfælde, hvor en tjenestemand bliver afskediget ved opnåelse af en aldersgrænse mellem det 60. og 70. år, er behandlet under § 17 i lovforslaget, angår § 18 de militære tjenestemænd, der omfattes af regler om afsked ved en aldersgrænse under 60 år, og for hvem der ifølge lønnings- og pensionslovens § 56, stk. 2, gælder en særlig ordning

med hensyn til pensionsalderen. Det foreslås, at pensionsalderen for disse tjenestemænds vedkommende opgøres således, at hvert af de sidste 5 tjenesteår indgår med 2 år, når afsked finder sted ved opnåelse af den aldersgrænse, der gælder for stillingen.

Bestemmelsen i paragraffens 2. stk. træder i stedet for reglen i lønnings- og pensionslovens § 56, stk. 4, hvorefter der kan foretages omberegning af en militær tjenstemands pension, når den pågældende efter sin afsked har forrettet fuld tjeneste udover 2 år i reserven. Efter forslaget opretholdes den bestående ordning, som indebærer, at pensionen ved opnåelse af 60 års alderen eller ved hjemsendelse efter det fyldte 60. år omberegnes således, at den samlede tjeneste i linien og i reserven lægges til grund ved opgørelse af pensionsalderen.

Til § 19.

Bestemmelsen giver ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen bemyndigelse til efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet at tillægge statsborgere i de øvrige nordiske lande, der ikke kan tjenestemandsansættes som følge af grundlovens krav om dansk indfødsret, men som har ansættelse her i landet på vilkår, der i øvrigt svarer til, hvad der gælder for tjenestemænd, pensionsrettigheder efter **tjenestemandssreglerne**. Bestemmelsen må ses i sammenhæng med de under § 4, stk. 3, foreslåede regler om medregning i pensionsalderen af forudgående ansættelsestid i offentlig tjeneste i et af de øvrige nordiske lande.

Til §§ 20-23.

Ligesom efter lønnings- og pensionsloven er der i lovforslaget optaget regler angående **efterindtægt**, som har til formål at skabe forudsætning for en lempelig overgang til de ændrede indkomstvilkår, der indtræder for de pårørende, når en tjenestemand eller tjenestemandspensionist afgår ved døden. Efter de foreslåede bestemmelser opretholdes den hidtil bestående ordning på dette område inden for rammerne af en forenklet lovtekst.

I lighed med efterindtægtsreglerne i lønnings- og pensionslovens kapitel 3 omfatter retten til efterindtægt ifølge lovforslagets § 20 den efterladte ægtefælle samt efterlevende børn, for ægtefællens vedkommende dog under den forudsætning, at ægteskabet ikke var ophævet ved skilsmisse inden dødsfaldet.

Efter forslaget er efterlevende børn ligesom efter den bestående ordning — jfr. herved lønnings- og pensionslovens § 75, stk. 1, og § 76, stk. 2 — beret-

tigede til efterindtægt af lønning eller egenpension, når en tjenestemand eller egenpensionist ved sin død ikke efterlader ægtefælle, samt til efterindtægt af ægtefællepension, såfremt den længstlevende ægtefælle, som var berettiget til ægtefællepension, afgår ved døden. Det er i forslaget bestemt, at efterindtægten tilkommer de børn, som opfylder betingelserne for at få tillagt børnepension, eller som ved den længstlevende ægtefælles død var berettigede til sådan pension.

Som en nydannelse er der under § 20, stk. 3, foreslået optaget bestemmelse om, at dødsboet er berettiget til efterindtægt, dersom en tjenestemand afgår ved døden uden at efterlade sig ægtefælle eller børnepensionsberettigede børn. Herved skabes der mulighed for gennem udbetaling af efterindtægt af lønning i 3 måneder efter dødsfaldet at tilgodese enlige tjenestemænds pårørende, hvis forsørgelse var afhængig af afdødes indtjening.

I lovforslaget er der ikke — som efter lønnings- og pensionslovens § 83 — optaget regler angående efterindtægt for efterladte efter ikke-tjenestemænd.

Medens lønnings- og pensionsloven i § 75, stk. 1, hjemler ret til efterindtægt med $\frac{1}{12}$ månedlig af den sidst ydede tjenesteindtægt, ventepenge, pension eller understøttelse og i § 79 indeholder nærmere regler angående afgrænsningen af den til efterindtægt berettigende tjenesteindtægt, er det i lovforslaget under § 21 bestemt, at efterindtægt for hver måned udgør et beløb svarende til den sidst udbetalte lønningsindtægt eller pension. Ved denne indsnævring af beregningsgrundlaget for efterindtægt i pensionslovens forstand, der må ses som en konsekvens af, at lovforslaget i det hele tager sigte på at fastlægge de efterlønmæssige virkninger, der knytter sig til ansættelsen i tjenestemandsstilling, er det ikke hensigten at bryde med de retningslinier, som traditionelt er blevet fulgt med hensyn til ydelse af efterindtægt; men det forudsættes, at fastlæggelsen af, i hvilken udstrækning der ydes efterindtægt af indkomstbestanddele udover den egentlige tjenestemandsløn samt til efterladte efter ansatte, der ikke havde tjenestemandsstatus, sker med andet hjemmelsgrundlag.

Lovforslagets § 22 omhandler den tidsmæssige ramme for retten til at oppebære efterindtægt, og herom bestemmes i stk. 1 i lighed med, hvad der er det normale efter den bestående ordning, at der haves ret til efterindtægt i 3 måneder efter dødsfaldet. Såfremt en tjenestemand dør indtræffer som umiddelbar følge af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, omfatter ægtefællens og efterlevende børns ret til efterindtægt dog ifølge lønnings- og pensionsloven et tidsrum af 12 måneder, og denne

ordning foreslås videreført med hjemmel i paragraffens 2. stk.

Samtidig foreslås under stk. 3 indført bestemmelse om forlænget efterindtægt til ægtefællen efter en tjenestemand, der er afgået ved døden uden at have opnået den pensionsalder på 3 år, der efter lovforslagets § 11 udkræves som minimum for at sikre retten til udbetaling af ægtefællepension. Denne udvidede ret til efterindtægt træder i stedet for ordningen efter lønnings- og pensionslovens § 64, stk. 5, hvori bestemmes, at der tilkommer en tjenstemands enke et beløb svarende til to års løn, når hun er uberegtiget til enkepension som følge af, at manden ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension. Om denne ydelse gælder videre, at den som hovedregel udbetales i rater med månedsbeløb, der ikke overstiger laveste enkepension. — Reglerne i lovforslagets § 11 om længden af den ansættelsestid, der udkræves, for at ansættelsen skal kunne begrunde ret til udbetaling af ægtefællepension, betegner en lempelse i forhold til, hvad der nu gælder med hensyn til forudsætningerne for at opnå ret til enkepension, således at betingelserne med hensyn til ansættelsestidens længde kun i sjældnere tilfælde vil være til hinder for, at en tjenstemands efterlevende ægtefælle opnår ægtefællepension. Under hensyn hertil søges den i lønnings- og pensionslovens § 64, stk. 5, hjemlede ordning ikke videreført; men der stilles forslag om, at der tilsikres den efterlevende ægtefælle ret til efterindtægt i 9 måneder i de tilfælde, hvor ægtefællepension ikke opnås som følge af, at tjenstemanden er afgået ved døden, førend den til sikring af ægtefællepension fornødne pensionsalder var erhvervet.

Under § 23, stk. 1, er der optaget bestemmelser svarende til lønnings- og pensionslovens § 76, stk. 1 og 3, om børns indtræden i den længstlevende ægtefælles ret til efterindtægt. — I paragraffens 2. stk. er det udtrykkeligt bestemt, at den længstlevende ægtefælle og dennes børnepensionsberettigede børn ikke får udbetalt henholdsvis ægtefællepension og børnepension, så længe den længstlevende ægtefælles ret til efterindtægt vedvarer. Heraf følger, at ægtefælless efterindtægtsret ikke hindrer, at der ved tjenstemandens død sker udbetaling af børnepension til efterlevende børn, f. eks. børn af et tidligere ægteskab, som ikke forsørges af den længstlevende ægtefælle. Er forholdet derimod det, at tjenstemanden ikke har efterladt sig ægtefælle, og at efterindtægt i medfør af § 20, stk. 1, udbetales til efterlevende børn, vil ingen børnepension komme til udbetaling, så længe børnenes ret til efterindtægt vedvarer, jfr. paragraffens 3. stk. Herfra gælder dog den undtagelse, at børnepensionen træder i efter-

indtægtens sted i tilfælde, hvor børnepensionen er større, end efterindtægten ville blive.

Man har ikke anset det for nødvendigt at optage en til lønnings- og pensionslovens § 77 svarende bestemmelse i lovforslaget.

Til § 24.

Bestemmelserne i lovforslagets kapitel 7 vedrører den pensions mæssige stilling ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag.

Dette spørgsmål er behandlet i lønnings- og pensionsloven dels under § 50, stk. 5 og 6, der angår de tilfælde, hvor en tjenestemand fratræder for at overgå til ansættelse indenfor et af de dér opregnede stillingsområder, dels i samme paragrafs 3. stk., der vedrører fratræden af ikke-pensionsberettigende årsag i øvrigt.

Disse bestemmelser har som fælles forudsætning, at pensionsberettigelsen i forhold til staten ophører samtidig med fratrædelsen, og reglerne går derfor ud på at fastlægge retningslinierne for opgørelse af et beløb, der udredes af statskassen som følge af pensionsforpligtelsens bortfald, og dermed rammerne for, hvilken pensionsdækning den pågældende vil kunne sikre sig efter fratrædelsen på grundlag af denne udbetaling.

Det beløb, der udbetales i forbindelse med fratræden, beregnes med udgangspunkt i en opgørelse over de pensionsbidrag, der er indeholdt i løbet af ansættelsen, men er i øvrigt af uens størrelse i forskellige relationer. Hvor der sker overgang fra stats-tjenestemandsstilling til en af de i lovens § 50, stk. 5, omhandlede stillinger, er udtrædelsesgodtgørelsen lig med de indeholdte pensionsbidrag, som da overføres til det nye stillingsområde. Er der derimod tale om overgang til en stilling, som henhører under området for en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond, sker der overførelse af et beløb, som opgøres efter de særlige beregningsregler i § 50, stk. 6.

I andre tilfælde, hvor tjenestemandsansættelse i staten ikke afløses af pensionsberettigende ansættelse indenfor et andet offentligt pensionsområde, gælder, at en tjenestemand har ret til ved afsked uden pension at få udbetalt de indbetalte pensionsbidrag med renter. Har den pågældende været ansat i pensionsberettigende tjenestemandsstilling i mindst 5 år, er han dog — forudsat at fratræden sker efter eget ønske — berettiget til en godtgørelse svarende til det dobbelte af de af ham selv indbetalte pensionsbidrag med renter. Sådant dobbelt godtgørelse skal anvendes til pensionsformål enten ved overførelse til en under statstilsyn stående pensions-

ordning eller gennem tegning af pensionsforsikring eller livrente.

Som det fremgår af lovforslagets § 4 og de dertil hørende bemærkninger, er det forudsat, at der ved ansættelse i tjenestemandsstilling bliver foretaget pensionsmæssig medregning af sådan forudgående ansættelse på tjenstemandsvilkår, hvortil der har været knyttet pensionsrettigheder efter en ordning, som i alt væsentligt giver en pensionsmæssig stilling svarende til, hvad der gælder for de tjenstemandsgrupper, der er direkte omfattet af lovforslaget.

Det er på baggrund heraf endvidere forudsat, at der tilsvarende sker medregning i pensionsmæssig henseende af ansættelsestid i tjenstemandsstilling i staten m. v., når sådan ansættelse efterfølges af ansættelse på tjenstemandsvilkår inden for et stillingsområde, der er omfattet af bestemmelserne i lovforslagets § 4, således at indtjente pensionsrettigheder også ved sådant stillingsskifte bevares og videreføres under den nye ansættelse.

For så vidt der ved overgang til en tjenstemandsstilling, der er direkte omfattet af lovforslaget, opstår byrdefordelingsspørgsmål i forhold til det tidligere stillingsområde som følge af pensionsmæssig medregning af forudgående tjeneste, er det lagt til grund, at de herhen hørende problemer bør søges løst ved aftale stillingsområderne imellem. Det forudsættes i denne forbindelse, at der på sådant aftalegrundlag søges skabt retningslinier for en gensidigt virkende ordning, der følges, såvel hvor ansættelse i statstjenestemandsstilling m. v. sker ved overgang fra pensionsberettigende ansættelse af den heromhandlede karakter, som i tilfælde, hvor der finder stillingsskifte sted i den modsatte retning.

Lovforslagets bestemmelser i § 24 om rettigheder ved fratræden af ikke-pensionsbegrundende årsag angår herefter alene situationer, hvor den hidtidige tjenstemandsansættelse ikke, eller i hvert fald ikke umiddelbart, efterfølges af anden ansættelse, som giver adgang til pensionsaldermedregning efter de foreslåede regler.

Ved forslaget søges på dette punkt skabt grundlag for en nyordning, der vil kunne understøtte bestræbelserne for at tilvejebringe en højere grad af bevægelighed indenfor tjenstemandssystemet, idet reglerne sikrer, at indtjente pensionsrettigheder bevares indenfor visse rammer efter fratræden.

Dette formål tilgodeses derved, at det i stk. 1 er bestemt, at en tjenstemand, der fratræder tjenesten uden at være berettiget til pension efter § 2, bevarer ret til en senere forfaldende pension af samme størrelse som en på grundlag af den opnåede pensionsalder og den pensionsgivende lønningsind-

tægt på fratrædelsestidspunktet ordinært beregnet egenpension. Denne opsatte pension kommer efter stk. 2 til udbetaling fra det fyldte 67. år eller — dersom den berettigede forinden måtte blive erhvervsudygtig i et omfang, der begrunder tilkendelse af offentlig invalidepension — fra erhvervsudygtighedens indtræden.

Ligesom retten til at opnå ordinær egenpension efter forslaget er betinget af, at ansættelsen har haft en bestemt mindste varighed, er retten til opsat pension ifølge forslaget gjort afhængig af, at ansættelsestiden forud for fratrædelsestidspunktet har haft en bestemt mindste længde, idet det forudsættes, at den pågældende skal have opnået en pensionsalder på mindst 3 år.

Bestemmelsen i paragraffens 3. stk. indebærer, at retten til opsat pension annulleres, såfremt den pågældende senere opnår ansættelse i en stilling, i hvilken ansættelsen giver adgang til pensionsaldermedregning efter de i § 4 indeholdte regler, idet der ved sådan genansættelse forudsætningsvis sikres adgang til at opnå ordinær pension dels på grundlag af tjenesten fremover dels på grundlag af den ansættelse, som tidligere er blevet bragt til ophør ved den pågældendes fratræden.

Reglerne om opsat pension vil efter forslaget komme til anvendelse, hvor afskedigelse finder sted efter tjenstemandens eget ønske eller i øvrigt skyldes en ham tilregnelig årsag, herunder i de situationer som efter den hidtil gældende ordning er behandlet i lønnings- og pensionslovens § 60 og § 61.

Efter disse bestemmelser sker der definitiv fortabelse af pensionsretten ved afsked, som har sin årsag i, at en tjenstemand har forset sig på strafbar måde under omstændigheder, der rummer fare for misbrug af stillingen. Er der derimod tale om anden form for mislighed — herunder også straf-sanktionerede handlinger, der ikke indebærer fare for stillingsmisbrug — eller tjensteforfeelse af en sådan beskaffenhed, at tjenstemanden må anses for uskikket til at forblive i sin stilling, forelægges pensionsspørgsmålet efter afskedigelse for bevillingsmyndighederne, og der træffes herefter ved bevillingslov bestemmelse om, hvorvidt den pågældende skal have pension og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

Det er i forslaget lagt til grund, at pensionsretsfortabelse i den hidtil praktiserede form som følge af, at en tjenstemand har begået værdighedsforringende handlinger, ikke findes at være forenelig med de hovedretningslinier, som den foreslåede pensionsordning bygger på, og det er derfor forudsat, at afsked under omstændigheder som de her

anførte ikke medfører indgreb i den efterlønnsret, der følger af reglerne om opsat pension.

Til §§ 25-26.

Reglerne om opsat pension er foreslået udformet således, at der gennem retten til opsat pension tillige sikres den berettigedes efterlevende ægtefælle og hans børn under 18 år efterlønsgarantier inden for det opsatte pensionskravs beløbsramme.

Efter § 25 stilles forslag om, at der tilsikres ægtefællen en pension svarende til $\frac{2}{3}$ af den opsatte pension, således at denne pensionsandel kommer til udbetaling med virkning fra den 1. i måneden efter dødsfaldet. Der er efter forslaget draget den parallel til bestemmelserne om ægtefællepension i § 11, at den efterlevende ægtefælles ret til pension gøres betinget af, at ægteskabet ikke blev indgået på dødslejet, eller efter at den afdøde ægtefælle var fyldt 60 år.

For så vidt angår efterlevende børn under 18 år er det i lovforslagets § 26, stk. 1, bestemt, at pensionen for hvert barn udgør 10 pct. af den opsatte pensions beløb. Det foreslås dog, at pensionen for hvert barn fastsættes til 20 pct. af den opsatte pension, såfremt der ikke samtidig udbetales ægtefællepension.

Efter § 26, stk. 2, kan pension til efterlevende børn i forbindelse med ægtefællepension og pensioner til efterlevende børn tilsammen ikke overstige den pension, hvortil afdøde var berettiget.

Til § 27.

Bestemmelsen fastslår i stk. 1, at der, når der ved regulering sker generelle ændringer af tjenstemandslønninger, samtidig foretages tilsvarende regulering af egenpension, ægtefællepension og børnepension, hvorved der sikres opretholdelse af det størrelsesforhold mellem løn og pension, som fremkommer ved pensionsberegningen, efterhånden som der ved generelle reguleringer måtte ske ændring af de lønninger, der er lagt til grund ved pensionsfastsættelsen. Det foreslås desuden, at efterindtægt gøres til genstand for lignende regulering.

Endvidere sikres der størrelsesmæssig balance mellem pensioner, hvis udbetaling påbegyndes til forskellige tider, idet det bestemmes, at de beløbsenheder, der virker normgivende ved pensionsfastsættelsen, såsom egenpensionens og ægtefællepensionens basisbeløb, overgrænsen for den pensionsgivende lønningsindtægt, der tages i betragtning ved pensionsberegning, og satserne for børnepension m. v., reguleres på samme måde.

I paragraffens 2. stk. stilles der forslag om, at op-

satte pensioner undergives regulering fra det tidspunkt, da pensionsudbetaling påbegyndes.

Til §§ 28 og 29.

Ifølge forslaget § 28, stk. 1, tilkommer det ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen at træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne for at oppebære ydelser i henhold til de foreslåede bestemmelser er til stede, jfr. herved den i forslag til lov om statens tjenstemænd under § 31, stk. 3, indeholdte bestemmelse om forelæggelse af afskedigelsessager for lønnings- og pensionsministeren.

Med hensyn til sager, der kræver stillingtagen til, hvorvidt der foreligger helbredsmæssigt grundlag for at tillægge eller fortsat oppebære pension, er det foreslået lovfæstet, at afgørelse herom træffes efter indhentet udtalelse fra Nævnet for helbredsbedømmelser i tjenstemandsager. Nævnet for helbredsbedømmelser i tjenstemandsager, der er oprettet ved finansministeriets cirkulære af 25. september 1947, har ifølge dette cirkulære til opgave at afgive skøn over helbredsgrundlaget og vurdering af den eventuelle merrisiko ved ansættelse af personer med invaliditeter og helbredsmangler i pensionsberettigende tjenstemandsstilling samt at yde vejledning i alle tilfælde, hvor der ved spørgsmål om afskedigelse af en tjenstemand enten består tvivl om pågældendes tjenstdygtighed eller om, hvorvidt sygdommens årsag er tilskadekomst i tjenesten. — Efter forslaget § 28, stk. 3, bemyndiges lønnings- og pensionsministeren til at fastsætte nærmere regler om nævnets sammensætning og virkeområde.

Bestemmelsen i forslaget § 29 vedrørende indfordring af helbredsoplysninger til brug ved behandling af sager, hvis afgørelse beror på en helbredsbedømmelse, svarer til lønnings- og pensionslovens § 63, 2. pkt. Det er ikke tilsigtet at ændre de hidtil fulgte retningslinjer med hensyn til betaling for sådanne lægeerklæringer m. v.

Det bemærkes, at de omhandlede bestemmelser ikke medfører nogen indskrænkning i adgangen til at indbringe pensions spørgsmål til behandling ved domstolene.

Til § 30.

Medens der i lønnings- og pensionslovens §§ 31 og 32 er fastsat detaljerede regler angående udbetaling af løn og pension m. v., er det om udbetaling af ydelserne efter nærværende lovforslag i § 30, stk. 1, bestemt, at de nærmere regler herom fastsættes af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.

Efter stk. 2 og 3 opretholdes det i lønnings- og pensionslovens § 35 hjemlede forbud mod disposi-

tioner med hensyn til endnu ikke udbetalte pensionsydelse, idet der dog foreslås bevaret adgang til efter nærmere af lønnings- og pensionsministeren fastsatte regler at give forskrivning til låneinstitutioner, der er anerkendte som berettigede til at modtage sådan forskrivning.

Til § 31.

Efter § 31 foreslås, at ikrafttrædelse sker samtidig med at loven om statens tjenestemænd træder i kraft, og at pensionsloven får virkning fra samme tidspunkt som denne lov.

Med hensyn til spørgsmålet om ophævelse af bestemmelserne i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd og herunder de regler, der indgår i denne lovs kapitler om pension og efterindtægt, samt lov om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger henvises til § 50 i forslag til lov om statens tjenestemænd med de dertil hørende bemærkninger.

Af denne bestemmelse sammenholdt med de bestemmelser, der indgår i nærværende lovforslag, følger bl. a., at lønnings- og pensionslovens § 74 samt normerings- og klassificeringslovens § 118, der omhandler pensionsforholdene for fastansatte arbejdere og håndværkere ved statsbanerne, forbliver i kraft indtil videre. Det bemærkes endvidere, at lovforslagets bestemmelser ikke berører pensionsforholdene for ansatte, der er omfattet af lov om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v.

Pensionister, der har fået tillagt pension efter lønnings- og pensionsloven eller bestemmelser, der var gældende forud for denne lov, omfattes ikke af det stillede forslag; men det er forudsat, at spørgsmålet om disse pensionistgruppers pensionsmæssige stilling bliver gjort til genstand for efterfølgende selvstændig behandling.

Sammenstilling af bestemmelserne i udkast til lov om tjenestemandspension og dertil svarende bestemmelser i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd m. fl. love.

Lovudkastet.

Kapitel 1. Anvendelsesområde.

§ 1. Denne lov omfatter tjenestemænd, der er ansat efter loven om statens tjenestemænd, og tjenestemænd i folkeskolen, folkekirken og folketinget samt sådanne tjenestemænds efterlevende ægtefæller og børn.

Kapitel 2. Egenpension.

§ 2. En tjenestemand er berettiget til egenpension, når han efter 10 års ansættelse i en stilling, i hvilken ansættelsen efter reglerne i § 4 kan medregnes i pensionsalderen, afskediges på grund af alder, som følge af helbredsbetaget utjenstdygtighed eller af anden ham utilregnelig årsag.

Stk. 2. Uanset ansættelsestidens længde har en tjenestemand dog ret til egenpension

Gældende lov.

Lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

§ 49. Enhver statstjenestemand, jfr. dog stk. 2, er berettiget til pension for sig selv og sin efterladte enke samt til børnepension i henhold til denne lov. Samme ret til pension tilkommer fast ansatte tjenestemænd ved folketinget.

Lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

§ 39. De i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd kap. 2 og 3 indeholdte bestemmelser om pension og efterindtægt finder tilsvarende anvendelse for folkeskolens tjenestemænd og deres efterladte.

Lov om folkekirkens lønningsvæsen m.v.

§ 29. Der tilkommer de efter denne lov lønnede tjenestemænds efterladte efterindtægt i overensstemmelse med de for statens tjenestemænd gældende regler.

§ 30. De efter denne lov lønnede tjenestemænd er berettigede til pension for sig selv og for deres enker samt til børnepension efter de for statens tjenestemænd gældende regler.

Lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

§ 53. Egenpension tilkommer efter nedennævnte regler de efter § 49 pensionsberettigede tjenestemænd, når de afskediges på grund af alder eller svagelighed eller anden dem utilregnelig årsag.

§ 49.

Stk. 2. Når første ansættelse som tjenestemand sker efter det fyldte 40. år, giver den

efter §§ 7-8, såfremt afsked finder sted på grund af nedsættelse af erhvervsevnen som nævnt i § 7 eller skyldes følger af tilskadekomst under udførelse af tjenesten.

Stk. 3. Har en tjenestemand forud for sin ansættelse i tjenestemandsstilling været omfattet af en pensionsordning, der har været knyttet til beskæftigelse, som efter reglerne i § 4 ikke kan medregnes i pensionsalderen, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen efter indhentet udtalelse fra ningsrådet bestemme, at sådan beskæftigelse medregnes som ansættelsestid efter stk. 1 med indtil 10 år.

§ 3. En tjenestemand er berettiget til afsked på grund af alder fra udgangen af den måned, hvori han fylder 60 år eller opnår den lavere alder, som efter anden lov måtte være fastsat for denne ret.

ikke ret til pension, medmindre dette hjemles på normeringslov; såfremt styrelsen vil stille forslag herom, må det, for så vidt hjemmelen angår enkelttilfælde, ske inden udløbet af det andet tjenestear. Tilsvarende gælder genansættelse som tjenestemand efter det fyldte 40. år, såfremt den pågældendes udtræden af tjenesten skete efter eget ønske eller af anden ham tilregnelig årsag (jfr. § 9).

§ 9. En tjenestemand, der efter at være afskediget genansættes, kan få tidligere tjenestetid medtaget til beregning af lønning og pension, såfremt hans udtræden af tjenesten skete på grund af sygdom eller anden ham utilregnelig årsag. Skete hans udtræden efter eget ønske eller af anden ham tilregnelig årsag, kan tidligere tjeneste alene medregnes efter særlig hjemmel på normeringsloven, dog at genansættelse senest ved det fyldte 40. år af en efter eget ønske afskediget tjenestemand giver ham ret til medtagelse af den tidligere tjenestealder i henseende til beregning af pension.

§ 53. Enhver tjenestemand er forpligtet til at søge sin afsked fra udgangen af den måned, hvori han fylder 70 år. Berettiget til at erholde afsked med pension efter nærværende lov er tjenestemanden, når han er fyldt 67 år. Ansøgning om afsked skal være indgivet senest 3 måneder inden udløbet af den måned, hvori tjenestemanden fylder 70 år, og samme varsel skal gives ved ansøgning om afsked på grund af alder før dette tidspunkt.

Stk. 2. Dommere skal afskediges med pension efter denne lov fra udgangen af den måned, hvori de fylder 70 år.

§ 53.

Stk. 3. Overjordemødre, overplejere, plejere og plejersker skal afskediges, når de er fyldt 65 år, og kan forlange sig afskediget med pension, når de er fyldt 60 år. De nævnte tjenestemænd kan efter det fyldte 60. år afskediges uden iagttagelse af bestemmelsen i § 8, stk. 4.

Stk. 4. Sygeplejersker kan forlange sig afskediget med pension, når de er fyldt 65 år. De kan efter denne aldersgrænse afskediges uden iagttagelse af bestemmelsen i § 8, stk. 4.

NKL.

§ 98. Kolonnechefer, sektionschefer, sektionsledere og mestre afskediges med pension, når de er fyldt 65 år, og øvrige faste befalingsmænd af linjen, når de er fyldt 70 år.

Stk. 2. Kolonnechefer, sektionschefer, sektionsledere og mestre kan forlange afsked eller kan afskediges — i begge tilfælde med pension — når de er fyldt 60 år, og øvrige faste befalingsmænd af linjen, når de er fyldt 65 år.

Stk. 3. Befalingsmænd af linjen kan endvidere, når de selv ansøger derom, og når de overføres til tjeneste i reserven, afskediges med pension, for så vidt dette anses for ønskeligt af tjenstlige grunde.

Stk. 4. Befalingsmænd af reserven afskediges senest efter de for tilsvarende stillinger i linjen gældende højeste aldersgrænser.

Stk. 5. Bestemmelserne i § 56, stk. 3-5 i lov om lønninger og pensioner m.v. til statens tjenestemænd, finder med de af forholdets natur følgende ændringer tilsvarende anvendelse, for så vidt angår tjenestemænd i civilforsvarskorpset.

NKL.

§ 109. Overpolitibetjente, kriminaloverbetjente, politibetjente og kriminalbetjente afskediges, når de er fyldt 63 år, og kan forlange afsked, når de er fyldt 60 år.

Stk. 2. For de i stk. 1 nævnte tjenestemænd, der er født før den 1. april 1902, fastsættes dog følgende aldersgrænser, ved hvilken afskedigelse skal finde sted:

	ved det fyldte
Indtil 31. marts 1959	70. år
fra 1. april 1959-31. marts 1960	69. -
fra 1. april 1960-31. marts 1961	68. -
fra 1. april 1961-31. marts 1962	67. -
fra 1. april 1962-31. marts 1963	66. -
fra 1. april 1963-31. marts 1964	65. -
fra 1. april 1964-31. marts 1965	64. -

Stk. 3. Når en tjenestemand afskediges ved opnåelse af højeste pligtige aldersgrænse i henhold til stk. 1 eller 2, beregnes hans pen-

sionsalder, som om han var forblevet i tjenesten til det fyldte 70. år.

NKL.

§ 115. De til 3., 7., 10., 12. og 15. lønningsklasse hørende tjenestemænd udnævnes af generaldirektøren for toldvæsenet og afskediges med pension, når de er fyldt 65 år.

Stk. 2. Når afskedigelse finder sted i henhold til stk. 1, forhøjes tjenestemandens pensionsalder med 2 år.

§ 4. En tjenestemand's pensionsalder er det antal år, i hvilket han efter sit fyldte 25. år har været statstjenestemand eller tjenestemand i folkeskolen, folkekirken, folketinget, under Københavns kommunale skolevæsen, Færøernes landsstyre eller Grøndlands landsråd eller har oppebåret lønning i medfør af § 32 i lov om statens tjenestemænd.

Stk. 2. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at der i pensionsalderen medregnes den tid, i hvilken en tjenestemand efter sit fyldte 25. år har været ansat på tjenestemand's vilkår i en stilling, hvortil er knyttet en pensionsordning, der i det væsentlige giver samme rettigheder som denne lov.

§ 54.

Stk. 2. Pensionsalderen regnes fra det tidspunkt, da tjenestemanden i 5 år efter sit fyldte 30. år har været fast ansat i stillinger, der efter denne lov er forbundet med pensionsret, uanset om tjenesten er udført under en eller flere styrelsesgrene, jfr. § 9. Ved overgang fra pensionsberettigende tjenestemandsstilling i folkekirken, folkeskolen eller Københavns kommunale skolevæsen til præste- eller lærerstilling i staten samt ved overgang fra pensionsberettigende stilling under Færøernes landsstyre til statstjenestemandsstilling medregnes den tidligere tjeneste, som om den var tilbagelagt i statens tjeneste. For medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser og pensionsfonds, der overgår til pensionsberettigende ansættelse i statens tjeneste, medregnes tilsvarende den som medlem af vedkommende pensionsordning erhvervede pensionsgivende tjenestetid ved fastsættelsen af pensionalderen i staten. For et medlem, der på grund af nedsat beskæftigelse ikke har svaret fuldt pensionsbidrag, medregnes den tilsvarende pensionsgivende tjenestetid kun forholdsmæssigt.

For sygeplejersker, der ved overgang til ansættelse i tjenestemandsstilling er beskæftiget som sygeplejerske i staten, ved et kommunalt sygehus eller ved et privat statsanerkendt hospital, og som er omfattet af en med sådan beskæftigelse forbundet pensionsordning, kan den herved erhvervede pensionsalder efter finansministerens nærmere bestemmelse medregnes ved beregningen af pensionsalderen i tjenestemandsstillingen.

Ved overgang fra pensionsberettigende tjenestemandsstilling i folkekirken, folke-

skolen, Københavns kommunale skolevæsen eller fra en stilling, hvortil er knyttet pensionsret i en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond, til statstjenestemandsstilling sker der ingen ændring i de under den tidligere ansættelse gældende vilkår med hensyn til nedsættelse af pensionen eller forhøjelse af pensionsbidrag som følge af indtræden i pensionskassen eller pensionsfonden efter det fyldte 32. år.

§ 50.

Stk. 5. Finder overgang sted fra en pensionsgivende stilling i folkekirken, folkeskolen eller Københavns kommunale skolevæsen til en statstjenestemandsstilling eller omvendt med bevarelse af pensionsret, eventuelt under medtagelse af pensionsanciennitet, overføres henholdsvis til statskassen eller vedkommende kasse de i den pågældendes lønning indeholdte pensionsbidrag uden renter. De fra vedkommende kasse til statskassen således overførte beløb fradrages i det beløb, en tjenestemand efter reglerne i stk. 4 skal indbetale i statskassen. Tilsvarende gælder ved overgang til en statstjenestemandsstilling fra en stilling, hvis løn er fastsat i henhold til det særlige lønningsregulativ for tjeneste i Grønland, og ved overgang til en statstjenestemandsstilling fra en pensionsgivende stilling under Færøernes landsstyre, i en kommune eller omvendt, således at pågældendes ret til selv at få tilbagebetalt pensionsbidrag, eventuelt med tillæg af renter, bortfalder.

Stk. 6. For medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser eller pensionsfonds, der overgår til pensionsberettigende ansættelse i statens tjeneste, jfr. herved § 54, stk. 2, overføres for den tid, hvori den pågældende har svaret fuldt pensionsbidrag efter det fyldte 30. år, til statskassen et beløb, der — for så vidt overgang finder sted efter det fyldte 30. år, men inden det fyldte 50. år — udgør 12 pct. af den sidst opnåede årlige lønning, hvoraf den pågældende har svaret pensionsbidrag, dog med fradrag af 25 pct. For et medlem, der på grund af nedsat beskæftigelse ikke har svaret fuldt pensionsbidrag, medregnes den tilsvarende tjenestetid kun forholdsmæssigt ved fastsættelsen af overførselsbeløbet. Finder overgang sted efter det

fyldte 50. år, overføres et beløb beregnet efter tilsvarende regler som i 1. punktum anført, dog således at hvert år efter det 50. år vil være at regne for 2 år. Beløbet, der overføres, kan i intet tilfælde være mindre end det beløb, som pågældende ville kunne få udbetalt til fri rådighed eller — såfremt betingelserne herfor er opfyldt — til anvendelse som indskud i en anden pensionsordning ved afsked uden pension, jfr. § 50, stk. 3, ligesom sådan overførsel også finder sted ved overgang inden det fyldte 30. år. Finder omvendt overgang sted fra en stats-tjenestemandsstilling til en stilling, hvortil er knyttet pensionsret i en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond, overføres tilsvarende beløb fra statskassen til vedkommende pensionskasse eller pensionsfond.

§ 50.

Slk. 4. Erhvervelse af højere pensionsanciennitet end den i medfør af bestemmelserne i §§ 54, stk. 2, og 56, stk. 7, hjemlede, som finder sted enten i henhold til særlige lovbestemmelser eller anden særlig hjemmel, er betinget af, at den pågældende tjenestemand til statskassen indbetaler et i forhold til den forøgede anciennitet fastsat bidrag til pensionering, svarende til et årligt pensionsbidrag på 4 pct. af hans lønning ved hans første ansættelse i tjenestemandsstilling med fradrag af 25 pct. Har første ansættelse i tjenestemandsstilling fundet sted før ikrafttrædelsen af nærværende lov, beregnes efterbetalingsbeløbet af den løn, som tjenestemanden ville have oppebåret ved omregning af lønnen ved første ansættelse som tjenestemand til den pr. 1. april 1958 gældende. Indbetalingen af dette beløb kan efter finansministerens nærmere bestemmelse ske afdragsvis i et tidsrum af indtil 10 år. Såfremt en tjenestemand, med hvem en sådan afdragsordning er truffet, pensioneres, inden beløbet er fuldt indbetalt, nedsættes hans pensionsanciennitet med det antal år, for hvilke efterbetaling af bidrag *ikke* har fundet sted. I alle de tilfælde, hvor erhvervelsen af forhøjet pensionsanciennitet er betinget af efterbetaling af pensionsbidrag efter foranstående regler, er den pågældende tjenestemand dog berettiget til at give afkald på den forøgede anciennitet.

Stk. 3. Den tid, i hvilken en tjenestemand efter sit fyldte 25. år som ansat i offentlig tjeneste i Finland, Island, Norge eller Sverige har været omfattet af den for tjenestemænd i vedkommende land gældende pensionsordning eller en dertil svarende statsfinansieret eller statsgaranteret pensionsordning, medregnes i hans pensionsalder, såfremt der efter den pågældende pensionsordning på lignende måde foretages medregning i pensionsalderen af ansættelse i offentlig tjeneste her i landet. Ved afsked på grund af alder medregnes en sådan ansættelse dog kun, såfremt den har været efterfulgt af mindst 10 års ansættelse, som efter reglerne i stk. 1 og 2 kan medregnes i pensionsalderen.

Stk. 4. Den tid, i hvilken en tjenestemand har haft nedsat tjenestetid, indgår tilsvarende nedsat i pensionsalderen.

Stk. 5. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen træffer efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemmelse om, hvorvidt perioder, i hvilke der gives en tjenestemand tjenestefrihed uden løn, kan indgå i pensionsalderen.

Stk. 6. Såfremt en tjenestemand er ansat på grund af ganske særlige kvalifikationer, kan ministeren efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at pensionsalderen forhøjes med indtil 10 år.

§ 50.

Stk. 6. ———— For et medlem, der på grund af nedsat beskæftigelse ikke har svaret fuldt pensionsbidrag, medregnes den tilsvarende tjenestetid kun forholdsmæssigt ved fastsættelsen af overførselsbeløbet. ————

§ 54.

Stk. 2. ———— For et medlem, der på grund af nedsat beskæftigelse ikke har svaret fuldt pensionsbidrag, medregnes den tilsvarende pensionsgivende tjenestetid kun forholdsmæssigt.

§ 10. Efter vedkommende styrelses skøn i det enkelte tilfælde kan der gives en tjenestemand tilladelse til at træde uden for nummer uden lønning i begrænset tid, i almindelighed ikke ud over 1 år. Under særlige forhold kan tilladelsen dog udstrækkes til at gælde for indtil 3 år. Sådan tid fradrages ved beregning af alderstillæg og pension.

§ 54.

Stk. 4. Pensionen kan ikke forøges ved tjeneste ud over det tidspunkt, til hvilket tjenestemanden er forpligtet til at søge sin afsked.

§ 55. Såfremt en tjenestemand forud for sin første ansættelse i en med pensionsret forbunden stilling har gennemgået en særlig langvarig uddannelse af videnskabelig eller teknisk art eller er antaget i statstjenesten

på grund af ganske særlige kvalifikationer, kan det ved normeringslov bestemmes, at der ved pensionsberegning skal godskrives ham et vist antal tjenesteår, der fastsættes under hensyn til alderen ved ansættelsen, men i det højeste 14 år. Erhvervelsen af forhøjet pensionsanciennitet i henhold til denne bestemmelse er ikke betinget af efterbetaling af pensionsbidrag (jfr. § 50, stk. 4).

§ 5. En tjenestemands pensionsgivende lønningsindtægt er lønnen på det opnåede løntrin, forøget med eventuelt personligt pensionsgivende tillæg. Lønningsindtægt, der overstiger kr., kommer dog ikke i betragtning ved pensionsberegning.

§ 51. Til lønningsindtægten, som kommer i betragtning ved pensionsberegning, henregnes:

- a) den i § 84 nævnte lønning,
- b) pensionsgivende personlige tillæg.

Stk. 2. Til lønningsindtægten henregnes derimod ikke:

- a) stedtillæg,
- b) bestillingstillæg,
- c) ikke-pensionsgivende personlige tillæg,
- d) honorarer,
- e) ydelser, hvis særlige bestemmelse ikke er at give tjenestemanden en indtægt, såsom repræsentationstillæg, kontorholdsgodtgørelse, flyttegodtgørelse, hjælp til bolig, time-, dag- og natpenge, uniform eller uniformsgodtgørelse eller deslige,
- f) tilfældige indtægter, såsom belønninger og vederlag for overtidsarbejde,
- g) sportler, gebyrer, procenter og andre uvisse indtægter, udbytteandele eller godtgørelse samt andre ikke i 1. stykke udtrykkeligt nævnte indtægter,
- h) naturalydelser, såsom brugen af tjenestejord, fribolig og brændsel, eller erstatning herfor.

§ 6. Egenpension udgør for hvert års pensionsalder et basisbeløb på kr. samt et beløb, der andrager procent af den pensionsgivende lønningsindtægt. Pensionen kan ikke overstige den til en pensionsalder på 37 år svarende pension.

Stk. 2. Når en tjenestemand begærer afsked efter at være fyldt 60 år, nedsættes pensionen i forhold til den tid, der står tilbage, indtil han fylder 67 år eller opnår den lavere alder, ved hvilken han senest skulle have været afskediget.

§ 54. Pensionen beregnes — uden for det i § 57 nævnte tilfælde — efter tjenestemandens pensionsalder og på grundlag af hans sidst opnåede løn, jfr. § 51, stk. 1, således som denne ville være uden regulering i henhold til bestemmelserne i §§ 87 og 88. For tjenestemænd, der efter §§ 11, 13, stk. 5, 14 eller 16 har oppebåret nedsat løn, beregnes pensionen af den fulde for stillingen normerede løn. Af lønnen indgår følgende procenter i pensionsberegningen:

af de første 4.000 kr.	100 pct.
----------------------------------	----------

Lovudkastet.

Stk. 3. Bestemmelserne i §§ 35-37 i lov om statens tjenestemænd finder anvendelse ved fastsættelse af fradraget efter stk. 2.

Gældende lov.

af de følgende beløb over 4.000 kr.
indtil 8.000 kr. 95 pct.
af de følgende beløb over 8.000 kr.
indtil 12.000 kr.
af de følgende beløb over 12.000 kr.
indtil 16.000 kr. 75 -
af de følgende beløb over 16.000 kr. 70 -

§ 54.

Stk. 3. Pensionen udgør af den i stk. 1 nævnte reducerede lønning, der ligger til grund for pensionsberegningen:

ved en pensionsalder
under 10 år 50 pct.
fra 10-12 - 52 -
- 12-14 - 54 -
- 14-16 - 56 -
- 16-18 - 58 -
- 18-20 - 60 -
- 20-22 - 62 -
- 22-24 - 64 -
- 24-26 - 66 -
- 26-28 - 69 -
- 28-30 - 72 -
- 30-31 - 73 -
- 31-32 - 74 -
på 32 år og derover 75 -

§ 7. En tjenestemand, der er under 60 år, og hvis erhvervsevne er nedsat til en tredjedel af fuld erhvervsevne eller derunder, har ved afsked af denne årsag ret til en pension, som fastsættes på grundlag af den pensionsalder, han ville have opnået ved forbliven i tjeneste indtil det tidspunkt, da han skulle have været afskediget på grund af alder.

Stk. 2. I forbindelse med ansættelse som tjenestemand kan det dog bestemmes, at ansættelsen inden for et nærmere fastsat tidsrum ikke giver ret til pension efter stk. 1, såfremt afsked finder sted som følge af en allerede ved ansættelsen konstateret lidelse.

§ 8. Finder afsked sted på grund af utjenstedygtighed, som er forårsaget af, at der under udførelse af tjenesten er overgået tjenestemanden en tilskadekomst, der begrundes krav på erstatning i henhold til lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde, er han berettiget til den egenpension, der gælder for den højeste pensionsalder.

§ 57. Såfremt en tjenestemand ved udførelsen af sin tjeneste kommer således til skade, at han bliver ude af stand til at bestrede sin hidtidige tjeneste, men dog ikke er aldeles utjenstedygtig, er han (jfr. dog stk. 2) pligtig at overtage anden efter sin uddannelse og helbredstilstand passende tjeneste i sin hidtidige styrelsesgren, for så vidt sådan

Lovudkastet.

Stk. 2. Har en tjenestemand ved grov uagtsomhed eller ved beruselse selv tidført eller væsentligt bidraget til tilskadekomsten, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen bestemme, at forhøjet pension efter stk. 1 bortfalder eller nedsættes.

Gældende lov.

tjeneste kan tilbydes, mod vedblivende at oppebære lønning som for den tidligere stilling fastsat.

Stk. 2. Når tjenestemanden under disse forhold forbliver i tjenesten, udskydes spørgsmålet om pensionering, indtil afskedigelse af en af de i § 53 nævnte årsager eller eventuelt i henhold til nærværende paragrafs 4. stykke finder sted; nægter han at modtage den tilbudte nye stilling, og afskedigelse af denne grund finder sted, pensioneres tjenestemanden efter reglerne i § 54. Den tjenestemand, der ifølge sin udnævnelse ikke er pligtig at lade sig stedligt forsætte, fortaber dog ikke pensionsretten efter nærværende paragraf, fordi han nægter at modtage en stilling på et andet sted end det, hvor han hidtil har gjort tjeneste.

Stk. 3. Medfører tilskadekomsten en blivende forringelse af arbejdsvevnen, uden at den tilskadekomne dog på grund af samme afskediges, forholdes der i overensstemmelse med lov nr. 183 af 20. maj 1933 med senere ændringer og de sig dertil sluttende bestemmelser vedrørende statsansatte.

Stk. 4. Hvis tilskadekomsten derimod medfører, at tjenestemanden må afskediges, tilkommer der ham uden hensyn til alder og tjenestetid den for højeste pensionsalder fastsatte pension.

Stk. 5. Lige med tilskadekomst regnes skadelige påvirkninger af højst nogle få dages varighed, der skyldes tjenesten eller de forhold, hvorunder denne foregår, og medfører utjenstedygtighed.

Stk. 6. Udelukket fra behandling efter nærværende paragraf er tilskadekomst, som den pågældende tjenestemand selv har hidført med forsæt. Har han ved grov uagtsomhed eller ved beruselse selv hidført eller dog væsentlig bidraget til tilskadekomsten, kan ministeren bestemme, at pensionen efter denne paragraf skal nedsættes eller bortfalde.

Stk. 7. Ingen kan gøre krav på behandling efter foranstående regler, medmindre han snarest muligt, efter at tilskadekomsten er konstateret, har anmeldt det passerende for sin foresatte.

Stk. 8. Bestemmelserne i § 42 i lov nr. 183 af 20. maj 1933 med senere ændringer, berøres ikke af denne lov.

Lovudkastet.

§ 9. Bliver en pensioneret tjenestemand, hvis afsked skyldtes helbredsbeetinget utjenstedygtighed, atter tjenstedygtig, har han, hvis han ikke er fyldt 60 år, pligt til at lade sig genansætte i sin tidligere stilling eller en anden passende stilling, som han før sin afsked ville have haft pligt til at overtage.

Stk. 2. Undlader en af helbredsmæssige årsager pensioneret tjenestemand trods opfordring at fremskaffe sådan helbredsoplysning som omhandlet i § 29, eller opfylder han ikke sin pligt efter stk. 1, inddrages pensionen, og bestemmelserne i §§ 24-26 finder anvendelse. Ved opgørelsen af pensionsalderen medregnes dog den tid, i hvilken han har modtaget pension.

§ 10. Pensionen inddrages, såfremt en pensioneret tjenestemand på ny opnår ansættelse, som efter reglerne i § 4 medregnes i hans pensionsalder. Ved senere afsked af pensionsbegrundende årsag er den pågældende berettiget til pension af mindst samme størrelse som den inddragne pension.

Gældende lov.

§ 62.

Stk. 3. Når det godtgøres, at en med tilskadekomstpension afskediget tjenestemand atter er tjenstedygtig, og han nægter at modtage anden efter § 57, stk. 1 og 2, passende stilling, mister han retten til den efter § 57 fastsatte forhøjede pension. Nægter den pågældende eller en med pension efter § 54 på grund af sygdom afskediget, men atter tjenstedygtig tjenestemand at indtræde i sin tidligere stilling eller en anden stilling, hvortil han inden sin afsked havde været pligtig at modtage forflyttelse, bortfalder pensionen. Til oplysning om den af en af de nævnte årsager pensioneredes helbredstilstand er finansministeriet eller den pågældende styrelse berettiget til, så ofte det findes formålstjenligt, dog ikke ud over et tidsrum af 10 år fra afskedigelsen at regne, at kræve sig tilstillet lægeattest (jfr. § 63), dog uden udgift for den pensionerede. Når denne trods opfordring undlader at fremskaffe en sådan lægeattest, kan pensionens udbetaling standses, indtil det er bevist, at utjenstedygtigheden vedblivende består.

§ 62. Pension eller ventepenge bortfalder, når vedkommende atter ansættes eller konstitueres i en med pensionsberettigelse forbunden stilling. Modtager en på ventepenge stående tjenestemand ny ansættelse eller konstitution i en stilling, der giver mindre lønningsindtægt (jfr. § 51, stk. 1) end den inddragne stilling, beholder han dog så meget af ventepengene, som er nødvendigt for til enhver tid at bringe beløbet op til den i den tidligere stilling oppebårne lønningsindtægt; ved senere pensionering tages denne del af ventepengene i betragtning som personligt tillæg. Når en på ny ansat eller konstitueret tjenestemand afskediges fra den nye stilling, er han berettiget til, for så vidt der ikke måtte tilkomme ham større pension, at oppebære den pension, han tidligere har haft, eller hvorpå han ville have haft krav på det tidspunkt, da udbetaling af ventepenge ophørte.

Stk. 2. Pension eller ventepenge bortfalder endvidere i følgende tilfælde:

- a) når den pågældende uden vedkommende ministers tilladelse modtager tjeneste for en fremmed stat,

- b) når han i et sammenhængende tidsrum af 3 år ikke har hævet pensionen eller ventepengene uden senere at kunne bevise lovlig forhindring,
- c) når han overbevises om inden sin afsked at have gjort sig skyldig i sådant forhold, som efter § 60 ville have medført tab af pensionsretten. Det påhviler anklagemyndigheden til finansministeriet at indsende udskrift af domme, der i sådanne sager overgår en pensionist.

Stk. 4. Når der tilbydes en på ventepenge stående tjenestemand en ny stilling, behandles han med hensyn til retten til vedvarende at oppebære ventepenge eller til at få pension efter tilsvarende regler, som ved § 59 er fastsat for den tjenestemand, hvis stilling inddrages.

StJc. 5. Såfremt en pensioneret tjenestemand efter 1. juli 1922 ansættes i en med pensionsret forbunden stilling i en kommune, et koncessioneret selskab eller en offentlig virksomhed, for hvilken lønning ikke er fastsat i nærværende lov, behandles han efter reglerne under stk. 1. Ved afsked fra den pågældende tjeneste oppebærer han på ny den ham af staten tillagte pension, dog at der i denne fradrages halvdelen af forskellen mellem den samlede almindelige pension efter lov eller vedtægt fra de 2 virksomheder (inkl. event. særlige tillæg) og det beløb, som tjenestemanden med den sammenlagte tjenestetid ville have oppebåret efter denne lov i forhold til lønningen ved pensioneringen af statstjenesten. På tilsvarende måde forholdes med pensionen til en efter 1. juli 1922 ansat tjenestemand, der oppebærer pension fra en af de nævnte virksomheder og senere pensioneres af staten.

Stk. 6. For så vidt i medfør af bestemmelsen i § 42 i lov nr. 183 af 20. maj 1933 med senere ændringer en tilskadekommet tjenestemand som følge af den ham tillagte pension enten slet ikke eller kun delvis har fået tillagt den erstatning, han ellers ville have været berettiget til efter lovens regler, skal han dog uanset foranstående bestemmelse i tilfælde af senere ansættelse i statens tjeneste eller som ovenfor i stk. 5, 1. punktum, anført vedblivende oppebære så stor en del af pensionen, som svarer til den bort-

faldne erstatnings livrenteværdi ved afskedigelsen. For så vidt angår den i stk. 5, 2. og 3. punktum, omhandlede pensionsberegning, vil, hvad enten ulykkestilfældet er indtrådt i statens eller kommunens tjeneste, den del af pensionen fra stat eller kommune, der beregnet på ovenfor anførte måde træder i stedet for erstatningen, være at betragte som tjenestemanden forlods tillagt, således at beløbet holdes uden for beregningen af den endelige pension.

§ 52. Når pension eller ventepenge i henhold til denne lov i et helt år ikke er hævet, hjemfalder beløbet for det år til den kasse, hvorpå samme er anvist, medmindre lovlig forhindring senere bevises.

Kapitel 3. Ægtefællepension.

§ 11. Ægtefællen efter en tjenestemand, der afgår ved døden efter at have opnået en pensionsalder på mindst 3 år, eller som ved sin død var pensioneret, er berettiget til ægtefællepension, medmindre ægteskabet blev indgået på dødslejet, eller efter at den afdøde ægtefælle var fyldt 60 år eller afskediget med ret til egenpension efter kapitel 2.

Stk. 2. Ægtefællen efter en tjenestemand, der er omkommet under udførelse af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten, er dog uanset den afdøde ægtefælles ansættelsestid berettiget til ægtefællepension.

§ 64. Den, der bliver enke efter en af de i § 49, stk. 1, nævnte tjenestemænd, som ved dødsfaldet enten endnu var i tjenesten og havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension eller oppebar ventepenge og havde erhvervet pensionsalder eller var pensioneret, har med de i § 67 anførte undtagelser ret til enkepension.

§ 64.

Stk. 4. I tilfælde, hvor en af de i § 49, stk. 1, nævnte tjenestemænd er omkommet ved udførelsen af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten eller har været pensioneret af sådan årsag (jfr. herved § 57, stk. 5 og 6), tilkommer der — uden hensyn til mandens alder og tjenestetid samt ægteskabets varighed — enken den for højeste pensionsalder fastsatte enkepension.

§ 67. Uberettigede til enkepension er tjenestemænds enker, hvis ægteskabet er indgået efter mandens 60. år eller på hans dødsleje eller efter, at han var afskediget med pension eller ventepenge, uden at genindtrædelse i statstjenesten har fundet sted.

§ 67.

Stk. 3. Retten til enkepension berøres ikke af, at separation har fundet sted.

Stk. 4. Når en tjenestemands ægteskab efter at have bestået i mindst 5 år ophæves ved skilsmisse, bevarer den fraskilte hustru

sin ret til enkepension, medmindre det i skilsmissevilkårene er fastsat, at der ikke tillægges hende underholdsbidrag, eller der i øvrigt i det enkelte tilfælde måtte være truffet bestemmelse om, at hun ikke skal bevare enkepensionsretten. For så vidt der herefter tilkommer den fraskilte hustru ret til enkepension, optages der i bevillingen eller dommen en udtrykkelig bestemmelse herom. Den trufne afgørelse kan ikke ændres i medfør af § 71 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning. Såfremt det den fraskilte hustru tillagte underholdsbidrag ifølge skilsmissevilkårene måtte være gjort tidsbegrænset, er hun kun berettiget til at oppebære enkepension i det tidsrum, i hvilket hun ville have været berettiget til underholdsbidrag.

Stk. 5. Har tjenestemanden indgået nyt ægteskab, og er såvel hans fraskilte hustru som enken berettiget til enkepension, deles denne imellem dem i forhold til det antal påbegyndte år, hvori hver af dem har været gift med tjenestemanden; den enkeltes andel skal i det mindste udgør $\frac{1}{3}$ af enkepensionen, jfr. dog bestemmelsen i stk. 8.

Stk. 6. Den fraskilte hustrus ret til enkepension bortfalder, når hun indgår nyt ægteskab, og indtræder ikke på ny, selv om dette senere ophører ved dødsfald eller skilsmisse.

Stk. 7. Efter mandens død er bortfald af pensionsretten for den ene hustrus vedkommende ved dødsfald, nyt ægteskab eller på anden måde uden betydning for den anden hustrus pensionsforhold. Er den fraskilte hustrus andel i pensionen begrænset til et bestemt tidsrum, jfr. stk. 4, sidste punktum, indtræder enken dog med ophøret af dette tidsrum i den fraskilte hustrus pensionsandel.

Stk. 8. Foranstående regler finder tilsvarende anvendelse, for så vidt tjenestemanden ved sin død efterlader sig flere fraskilte hustruer; i tilfælde, hvor enkepensionen skal deles imellem flere end to berettigede, finder en ligedeling sted.

Stk. 9. Såfremt enken allerede ved ægteskabets indgåelse oppebar egenpension, tilfalder hele enkepensionen den eller de fraskilte hustruer.

Stk. 10. Såfremt tjenestemanden afskedges uden pension, har den fraskilte hustru,

bortset fra det i stk. 4, sidste punktum, omhandlede tilfælde, ret til $\frac{1}{3}$ af de ham i henhold til § 50, stk. 3, tilkommende pensionsbidrag. Har manden indgået nyt ægteskab, og er også den nye hustru berettiget til ved hans død at oppebære pension efter ham, er den fraskilte hustru dog kun berettiget til en efter reglerne i stk. 5 fastsat andel i nævnte tredjedel af pensionsbidragsbeløbet. Er der flere fraskilte hustruer, kommer bestemmelsen i stk. 8 til anvendelse.

Stk. 11. Så længe den i stk. 4 omhandlede afgørelse ikke behørigt anmeldes over for finansministeriet, kan dette med frigørende virkning udbetale pensionen til enken. Endvidere kan i så tilfælde det ved tjenestemandens fratræden uden pension i henhold til § 50, stk. 3, tilbagebetalte pensionsbidragsbeløb med frigørende virkning udbetales til manden.

§ 58. Ingen kan samtidig oppebære lønning som tjenestemand og pension efter reglerne i nærværende lov eller samtidig egenpension og enkepension. Dersom en tjenstemands hustru efter mandens død indtræder eller forbliver i tjenstemandsstilling, kan hun dog senere til enhver tid vælge at oppebære enkepension imod at opgive sin tjenstemandsstilling uden egenpension.

Stk. 3. Reglerne i nærværende paragraf gælder også, selv om den ene ydelse oppebæres som løn eller pension fra en stilling i folkeskolen, folkekirken, Københavns kommunale skolevæsen eller en stilling, der er forbundet med adgang til pension fra en statsunderstøttet pensionskasse.

§ 12. Ægtefællepension udgør for hvert års pensionsalder et basisbeløb på kr. samt et beløb, svarende til $\frac{2}{3}$ af egenpensionen efter § 6, stk. 1.

Stk. 2. Er den afdøde ægtefælle afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjensten, udgør pensionen det beløb, der gælder for den højeste pensionsalder.

Stk. 3. Såfremt den afdøde ægtefælles alder efter fradrag af det antal år, ægteskabet har varet, overstiger den længstlevende ægtefælles alder ved førstafdødes død med mere end 10 år, nedsættes ægte-

§64.

Stk. 2. Enkepensionen beregnes efter tjenstemands pensionsalder samt på grundlag af hans sidst opnåede løn, jfr. § 54, stk. 1, således at der af denne indgår følgende procentdele i pensionsberegningen:

af de første 6.000 kr.	100 pct.
af de følgende beløb over 6.000 kr.	
indtil 12.000 kr.	95 -
af de følgende beløb over 12.000 kr.	
indtil 18.000 kr.	80 -
af de følgende beløb over 18.000 kr.	55 -

Lovudkastet.

fællepensionen efter stk. 1-2 med 2 pct. for hvert år, forskellen overstiger 10 år.

Gældende lov.

Stk. o. Enkepensionen udgør af den i stk. 2 nævnte lønning, der ligger **til** grund for pensionsberegningen:

når mandens pensionsalder udgjorde

under 7 år	35 pct.
fra 7-12 -	38 -
- 12-16 -	41 -
- 16-20 -	44 -
- 20-24 -	47 -
- 24-28 -	50 -
- 28-32 -	53 -
- 32 år og derover	56 -

Det er dog en betingelse for at opnå enkepension beregnet efter mandens pensionsalder på

20-24 år, at ægteskabet

har bestået i mindst 10 år,

24-28 - , at ægteskabet

har bestået i mindst 15 år,

28-32 år, at ægteskabet

har bestået i mindst 20 år,

32 år og derover, at ægteskabet

har bestået i mindst 25 år.

§ 65. Den i § 64 omhandlede enkepension skal i det mindste udgøre 3.500 kr. årlig, for så vidt den ikke derved bliver større end halvdelen af den lønningsindtægt, som manden sidst oppebar. Er dette tilfældet, bliver enkepensionen at fastsætte lig med nævnte halvdel.

§ 13. Såfremt en tjenestemands efterlevende ægtefælle er berettiget til mere end én ægtefællepension på grundlag af ansættelse, som efter § 4 kan medregnes i pensionsalderen, sker der kun udbetaling af den ægtefællepension, der er størst.

§ 68. Enkepensionen bortfalder:

- når enken indgår nyt ægteskab,
- når hun uden vedkommende ministers tilladelse modtager tjeneste for en fremmed stat,
- når hun i et sammenhængende tidsrum af 3 år ikke har hævet pensionen uden senere at kunne bevise lovlig forhindring,
- når det godtgøres, at manden under sin ansættelse havde gjort sig skyldig i et forhold, der ville have medført, at pensionsretten for hans vedkommende var fortabt.

Stk. 2. Hvis en enkepension er bortfaldet derved, at enken har indgået nyt ægteskab, er hun berettiget til atter at få den samme pension, når det nye ægteskab ophører ved dødsfald eller skilsmisse. Har også den anden

Kapitel 4. Børnepension m. v.

§ 14. En pensioneret tjenestemand er berettiget til børnepensionstillæg for sine børn.

Stk. 2. Når en tjenestemand eller pensioneret tjenestemand afgår ved døden, er hans børn berettigede til børnepension.

Stk. 3. Ketten efter stk. 1 og 2 omfatter stedbørn, som er medtaget til forsørgelse i det fælles hjem.

Stk. 4. For hvert barn kan der kun udbetales én ydelse efter reglerne i stk. 1-3. Er betingelserne i stk. 1 og 2 til stede samtidig, foretages udbetaling efter stk. 2.

§ 15. Børnepensionstillæg og børnepension udgør for hvert barn 2.000 kr. årlig. Børnepension til forældreløse børn udgør dog for hvert barn 4.000 kr. årlig.

Stk. 2. Børnepensionstillæg i forbindelse med egenpension og børnepension i forbindelse med ægtefællepension kan dog ikke overstige den pensionsgivende lønningsindtægt. Det samme gælder børnepensioner til en tjenstemands efterlevende børn tilsammen.

§ 16. Retten til pension efter § 14 vedvarer indtil barnets fyldte 18. år. Hvis barnets uddannelse ikke er afsluttet på dette tidspunkt, og forholdene taler derfor, kan ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen dog tillade, at der ydes hel eller delvis pension, indtil uddannelsen er afsluttet.

ægtefælle været tjenestemand, tilkommer der dog kun enken én enkepension, nemlig den, der ved beregning viser sig at være størst.

§58.

Stk. 2. Når den ene af to samgifte tjenestemænd afgår ved døden, kan der, hvis omstændighederne taler derfor, af finansministeren tilstås den efterlevende, såfremt der efterlades børn, over for hvilke manden havde forsørgelsespligt, et børnetillæg til lønning eller egenpension af den i § 66 nævnte størrelse. Tilsvarende gælder, såfremt den ene ægtefælle var tjenestemand og den anden var pensioneret, eller såfremt de begge var pensioneret.

§ 66. Der tilkommer en egenpensionist et tillæg til pensionen på 1.500 kr. årlig for hvert barn under 18 år (herunder stedbørn og adoptivbørn), over for hvilket den pågældende har forsørgelsespligt. Tilsvarende børnepensionstillæg ydes til enkepension for de børn (herunder adoptivbørn), over for hvilke tjenestemanden havde forsørgelsespligt. Børnepensionstillægget udbetales indtil barnets fyldte 18. år, men denne aldersgrænse kan dog med finansministerens godkendelse i det enkelte tilfælde forhøjes indtil det 24. år, når forsørgelsen fortsættes til gennemførelse af en offentlig godkendt uddannelse, og forholdene i øvrigt i særlig grad taler for en dispensation. Egen- eller enkepension kan i forbindelse med de nævnte tillæg ikke overstige $\frac{3}{4}$ af den til grund for pensionens beregning liggende sidste lønningsindtægt, jfr. § 54, stk. 1, 1. punktum, ligesom der kun kan ydes et børnepensionstillæg for hvert barn.

Stk. 2. Pensioner af tilsvarende størrelse tilkommer ligeledes en afdød kvindelig tjenstemands børn, for så vidt hun ved dødsfaldet alene havde forældremyndigheden over disse børn, og forældremyndigheden ikke overgår til faderen. Endvidere kan — uden for de nævnte tilfælde — sådanne pensioner tilstås en afdød kvindelig tjenstemands børn, for så vidt faderen ikke er statsansat eller statspensionist og er ude af stand til at forsørge de fælles børn.

§ 67.

Stk. 12. Den ret, som efter § 66, stk. 1, er tillagt en enke til pensionstillæg for de børn, over for hvilke den afdøde tjenestemand havde forsørgelsespligt, tilkommer også tjenstemandens fraskilte hustru, som har ret til enkepensionen. Er den fraskilte hustru efter reglerne i stk. 4 ikke berettiget til enkepension, tillægges der hende for de børn, over for hvilke tjenstemanden havde forsørgelsespligt, en pensionsydelse af den i § 66 fastsatte størrelse, idet dog bestemmelsen i § 68, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse, for så vidt hun har indgået nyt ægteskab.

§ 68.

Stk. 3. Når enkepension bortfalder eller er bortfaldet på grund af nyt ægteskab, kan pensionstillæg til umyndige børn ifølge bestemmelse af vedkommende minister bevares eller på ny tilstås, når det godtgøres, at de økonomiske forhold i det nye ægteskab er sådanne, at hensynet til børnenes forvarlige opdragelse gør det fornødent eller i høj grad ønskeligt.

§ 69. Under tilsvarende betingelser som ved § 64, stk. 1, bestemt for enker ydes der børnepension på 2.400 kr. årlig for hvert fader- og moderløst barn (herunder adoptivbørn) af de i § 49, stk. 1, nævnte personer — uanset disses alder og tjenestetid — når de pågældende havde forsørgelsespligt over for børnene. Børnepension udbetales indtil det 18. år, men denne aldersgrænse kan dog med finansministerens godkendelse i det enkelte tilfælde forhøjes indtil det 24. år, når forsørgelsen fortsættes til gennemførelse af en offentligt godkendt uddannelse, og forholdene i øvrigt i særlig grad taler for en dispensation.

Stk. 2. Efterlader en af de i § 49, stk. 1, nævnte tjenestemænd sig enke, der ikke er berettiget til enkepension, som følge af at manden ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension, udbetales der — under i øvrigt tilsvarende betingelser, som gælder for udbetaling af børnepensions-tillæg til enkepension, jfr. §§ 66, 68 — børnepension på 2.400 kr. årlig for hvert barn (herunder adoptivbørn), over for hvilket han havde forsørgelsespligt. Sådan børnepension

Lovudkastet.

Gældende lov.

Kapitel 5. Særregler.

§ 17. Når en tjenestemand bliver afskediget efter at være fyldt 60 år, men inden sit fyldte 70. år, som følge af, at han har nået den aldersgrænse, der gælder for vedkommende stilling, fastsættes pensionen efter § 6 og § 12 på grundlag af den pensionsalder, han ville have opnået ved tjeneste indtil 70 års alderen.

§ 18. For militære tjenestemænd, der afskediges inden deres fyldte 60. år som følge af, at de har nået den for stillingen fastsatte aldersgrænse, indgår hvert af de sidste 5 tjenesteår i pensionsalderen med 2 år.

Stk. 2. Såfremt en militær tjenestemand efter sin afsked foretter fuld tjeneste i reserven udover 2 år, forhøjes pensionsalderen efter stk. 1 fra det fyldte 60. år med ansættelsestiden i reserven.

kan for en tjenestemands efterladte børn tilsammen ikke overstige $\frac{3}{4}$ af hans sidste lønningsindtægt, jfr. § 54, stk. 1, 1. punktum.

§ 56. Ved pensionsberegningen for overjordemødre, overplejere, plejere og plejersker regnes hvert tjenesteår efter det tidspunkt, da pensionsalderen er 18 år, for 2 år. For sygeplejersker med en pensionsalder på over 20 år er pensionsprocenten:

Ved en pensionsalder	
fra 20-21 år	62 pct.
- 21-22 år	64 -
- 22-23 år	66 -
- 23-24 år	68 -
- 24-25 år	69 -
- 25-26 år	70 -
- 26-27 år	71 -
- 27-28 år	72 -
- 28-29 år	73 -
- 29-30 år	74 -
på 30 år og derover	75 -

Stk. 2. Ved pensionering af tjenestemænd under militæretaterne, der regelmæssigt afskediges i yngre alder, bliver pensionen, når disse i sådan alder afskediges eller søger deres afsked i henhold til § 38 i lov om forsvarrets ordning (personellet ved værnene, korpserne m. fl.), for så vidt angår pensionsalderen, at fastsætte efter de forud for 1. oktober 1919 gældende regler, såfremt der herved opnås et for tjenestemanden gunstigere resultat. Dette gælder også når de pågældende afskediges på grund af svagelighed eller ved afskedigelse på ventepenge. For de nævnte tjenestemænd bliver ved beregning af tjenestetiden hvert år, hvori vedkommende har gjort felttog eller været udkommanderet i anledning af krig og på krigsfod, at regne for 2 år.

Sik. 3. Såfremt afskedigelse af en tjenestemand finder sted i henhold til § 38 i lov om forsvarrets ordning (personellet ved værnene, korpserne m. fl.) ved det 60. år eller en anden aldersgrænse efter dette tidspunkt, der er lavere end den i § 53, stk. 1, omhandlede almindelige aldersgrænse for tjenestemænd, regnes ved pensionsberegning efter § 54 hvert tjenesteår efter det fyldte 53. år for 2 år.

Stk. 4. For afskedigede militære tjenestemænd, der indkaldes til tjeneste i reserven

§ 19. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet bestemme, at statsborgere i de øvrige nordiske lande, som har ansættelse inden for det i § 1 angivne område på tilsvarende vilkår som tjenestemænd i pensionsmæssig henseende behandles efter reglerne i denne lov.

Kapitel 6. Efterindtægt.

§ 20. Ægtefællen efter en tjenestemand, som ved sin død oppebar lønning eller var pensioneret, er berettiget til efterindtægt, medmindre ægteskabet var opløst ved skilsmisse. Efterlader den pågældende sig ikke ægtefælle, men børnepensionsberettigede børn, er disse berettigede til efterindtægt.

Stk. 2. Efterindtægt efter en person, som ved sin død var berettiget til ægtefællepension i henhold til denne lov, tilkommer de børn af den pågældende, der er berettigede til børnepension efter den først afdøde ægtefælle.

Stk. 3. Afgår en tjenestemand ved døden uden at efterlade sig ægtefælle eller børnepensionsberettigede børn, er hans bo berettiget til efterindtægt.

og her forretter fuld tjeneste ud over 2 år, vil den tillagte pension ved hjemsendelse efter det fyldte 60. år eller — såfremt den pågældende på dette tidspunkt allerede er hjemsendt — ved opnåelse af nævnte levealder kunne omberegnes således, at den samlede tjeneste i linjen og reserven lægges til grund ved pensionsalderens fastsættelse.

Stk. 5. Den tid, som en militær tjenestemand — forud for ansættelsen i tjenestemandsstillingen — har forrettet tjeneste i reserven ud over 2 år efter det fyldte 28. år, bliver at medtage ved fastsættelsen af pensionsalderen som tjenestemand efter bestemmelsen i § 54, stk. 2.

§ 75. Ægtefællen efter en tjenestemand, som ikke stod uden for nummer, og som havde lovbestemt adgang til pension af staten eller nød ventepenge, pension eller fastunderstøttelse for tjenestetid, er berettiget til i 3 måneder efter ægtefællens død at oppebære som efterindtægt månedlig $\frac{1}{12}$ af henholdsvis sidste tjenesteindtægt, ventepenge, pension eller understøttelse. Såfremt ægtefælle ikke efterlades, tilfalder samme ret tjenestemandens uforsørgede børn under 18 år, forudsat at disse ved dødsfaldet var undergivet den pågældendes forældremyndighed. Hvis tjenestemanden afgår ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten og dødsfaldet indtræffer som umiddelbar følge af tilskadekomsten, vil den foran hjemlede adgang til efterindtægt omfatte et tidsrum af 12 måneder efter dødsfaldet.

Stk. 2. For så vidt der med den afdødes stilling var forbundet tjenestebolig, har de til efterindtægt berettigede endvidere inden for et tidsrum af 3 måneder ret til at blive boende i boligen på de for tjenestemanden fastsatte vilkår. Kontorlokaler og andre til tjenstlig brug bestemte lokaler skal dog straks fraflyttes, ligesom det efter omstændighederne kan pålægges de efterladte at stille i det mindste ét beboelsesværelse til rådighed for den, som skal beklæde stillingen efter den afdøde.

Stk. 3. Efterindtægt tilkommer ikke en fraskilt hustru, selv om hun efter reglerne i § 67 er berettiget til pension, men retten til denne indtræder straks fra den 1. i måneden efter mandens død.

Stk. 4. For så vidt tjenestemanden efterlader sig børn under 18 år, som i henhold til stk. 1, 2. pkt., ikke er berettigede til efterindtægt, kommer den dem i henhold til § 69 tilkommende børnepension til udbetaling straks fra den 1. i måneden efter tjenstemandens død.

§ 76. Hvis tjenestemandens efterladte ægtefælle dør inden udløbet af de 3 måneder, i hvilke den pågældende er berettiget til at nyde efterindtægt i henhold til denne lov, indtræder efterladte, uforsørgede børn under 18 år i retten til efterindtægt.

Stk. 2. Når en enke, som oppebærer enkepension eller understøttelse fra staten, dør og efterlader sig uforsørgede børn under 18 år, har disse ret til i 3 måneder efter moderens død at oppebære månedlig $\frac{1}{12}$ af hendes pension (med børnepensionstillæg) eller understøttelse.

Stk. 3. Når tiden for den afdøde enkes efterindtægt udløber, indtræder de efterladte, uforsørgede børn under 18 år i enkens ret til pension, dog således at retten til efterindtægt og pension tilsammen kun tilkommer børnene i fulde 3 måneder efter moderens død.

§ 21. Efterindtægt udgør for hver måned et beløb svarende til den sidst udbetalte lønningsindtægt eller pension.

§ 79. Til tjenesteindtægt henregnes hele den fra statstjenesten (være sig fra en eller flere styrelsesgrene) hidrørende varige indtægt, hvad enten den er pensionsberettigede eller ikke, såsom lønning, naturalydelse (f. eks. brugen af tjenestejord, tjenestebolig

§ 22. Retten til efterindtægt omfatter et tidsrum af 3 måneder efter dødsfaldet, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er en tjenestemand afgået ved døden som umiddelbar følge af tilskadekomst under udførelse af tjenesten, omfatter retten til efterindtægt efter § 20, stk. 1, et tidsrum af 12 måneder.

Stk. 3. Ægtefællens ret til efterindtægt efter en tjenestemand, der er afgået ved døden, før ægtefællen efter § 11 er berettiget til ægtefællepension, omfatter et tidsrum af 9 måneder.

§ 23. Hvis en ægtefælle, som er berettiget til efterindtægt, afgår ved døden inden efterindtægtsperiodens udløb tilkommer den del

og brændsel) eller erstatning for sådanne ydelser, bestillingstillæg, personlige tillæg, stedtillæg, hjælp til bolig, faste årlige honorarer, akkordoverskud og deslige. — Derimod hentes ikke til tjenesteindtægten vederlag én gang for alle, belønninger, straffeandele, sygehjælp og lignende understøttelser, ej heller repræsentationstillæg, kontorholdsgodtgørelse, befordringsgodtgørelse, flyttegodtgørelse, time-, dag- og natpenge, kørepenge, uniform eller uniforms-godtgørelse eller andre ydelser, hvis særlige bestemmelse ikke er at give tjenestemanden en indtægt.

Stk. 2. Ved efterindtægtsens udbetaling fradrages de forskellige mere eller mindre varige indeholdelser, der — hvis tjenestemanden havde levet — ville være blev fradraget i hans løn til dækning af afdrag på lønningsforskud eller gæld (jfr. § 34), som ikke dækkes på anden måde, enkeforsørgelsespræmier, pensionsbidrag og deslige.

§ 64.

Stk. 5. Den, der bliver enke efter en af de i § 49, stk. 1, nævnte tjenestemænd uden at være berettiget til enkepension, som følge af at manden ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension, er berettiget til et beløb svarende til 2 års løn beregnet på grundlag af tjenestemandens sidst udbetalte lønningsindtægt, jfr. §§ 51, stk. 1, 87 og 88. Denne ydelse udbetales enken fra udløbet af efterindtægtsperioden med månedlige beløb, der ikke overstiger den til laveste pensionsalder efter stk. 3 svarende enkepension på udbetalingstidspunktet. Finansministeriet kan tillade, at beløbet udbetales over en kortere periode eller på én gang, såfremt det godtgøres at hensynet til enkens fremtidige erhvervsvirksomhed gør det fornødent eller i høj grad ønskeligt.

af efterindtægten, som ikke er udbetalt ved dødsfaldet, førstafdødes børnepensionsberettigede børn. Så længe denne efterindtægt udbetales til børnene, har disse ikke ret til efterindtægt efter § 20, stk. 2.

Stk. 2. Så længe den længstlevende ægtefælles ret til efterindtægt vedvarer, sker der ikke udbetaling af ægtefællepension eller af børnepension til den længstlevende ægtefælles børnepensionsberettigede børn.

Stk. 3. Børnepension til børn, der er berettigede til efterindtægt i medfør af § 20, stk. 1, udbetales ikke, så længe retten til efterindtægt vedvarer. I tilfælde, hvor børnepension er større, end efterindtægten ville blive, træder børnepensionen dog i efterindtægtsens sted.

§ 77. Hvis et uforsørget barn fylder 18 år eller afgår ved døden inden udløbet af efterindtægtsperioden, tilfalder dets part de øvrige til efterindtægt berettigede.

§ 78. I de tilfælde, hvor pensionen til fader- og moderløse børn er større, end efterindtægten ville blive, træder børnepensionen i efterindtægtsens sted.

§ 80. For de i § 74 nævnte arbejdere og håndværkere opgøres den pågældendes tjenesteindtægt under hensyn til vedkommendes normale indtægt i et helt år, beregnet på grundlag af den på dødsdagen gældende dag- eller timeløn med tillæg af hans faktisk oppebårne yderligere indtægt, hidrørende fra akkordoverskud, vederlag for overtid-arbejde og deslige i det sidste år, i hvilket han har udført tjeneste.

Stk. 2. For tjenestemænd, der foruden den faste løn har haft uvisse indtægter, opgøres tjenesteindtægten ved til den pågældendes faste årsløn på dødsfaldets tid at lægge de hans stilling tilfaldne uvisse indtægter i det sidste år før hans død, for så vidt de ikke har været bestemt til dækning af stillingens kontorudgifter eller deslige (jfr. § 79. stk. 1).

§ 81. Ved uforsørgede børn forstås i dette kapitel alle børn (herunder også stedbørn og adoptivbørn), over for hvem tjenestemanden, henholdsvis tjenestemandens efterladte ægtefælle, ifølge lovgivningens almindelige regler ved sin død havde forsørgelsespligten.

§ 82. Efterindtægt udbetales månedlig forud, og begyndelsestidspunktet for udre-
delsen er dagen efter den sidste dag eller
periode (uge, måned), for hvilken der er
eller bliver udbetalt lønning, ventepenge,
pension eller understøttelse. Hvis en i tje-
nesten afdød tjenestemand ikke ved døds-
faldet oppebar lønning, udredes dog efter-
indtægten fra dagen efter dødsfaldet.

§ 83. De i dette kapitel fastsatte regler
gælder også for efterladte efter ikke-tjeneste-
mænd, der har lovbestemt adgang til pen-
sion, og kan af finansministeren gøres anven-
delige på efterladte efter sådanne ikke-tje-
nestemænd, som ifølge bevillingspraksis har
adgang til fast understøttelse for tjenestetid.

Kapitel 7. Opsat pension.

§ 24. En tjenestemand, der har opnået
en pensionsalder på mindst 3 år, og som
fratræder tjenesten uden at være berettiget
til pension efter § 2, har ret til en pensions-
ydelse svarende til egenpension beregnet
efter § 6, stk. 1, jfr. § 27, på grundlag af hans
pensionsalder og pensionsgivende lønnings-
indtægt ved fratrædelsen (opsat pension).
Dette gælder dog ikke, hvis tjenestemanden
overgår til anden ansættelse, som efter § 4
medregnes i hans pensionsalder.

Stk. 2. Opsat pension udbetales fra den
1. i måneden efter det fyldte 67. år. Ind-
træder der efter afskedigelsen erhvervs-
udygtighed, der medfører tilkendelse af
offentlig invalidepension, udbetales pension-
en dog fra samme tidspunkt som invalide-
pensionen.

Stk. 3. Retten til opsat pension ophører,
såfremt den pågældende på ny ansættes i
en stilling, i hvilken ansættelsen efter § 4
kan medregnes i hans pensionsalder.

§ 25. Når en person, der var berettiget
til opsat pension, afgår ved døden, har
ægtefællen ret til en pension, der udgør $\frac{2}{3}$
af den pension, hvortil afdøde var berettiget.
Dette gælder dog ikke hvis ægteskabet blev
indgået på dødslejet, eller efter at den af-
døde ægtefælle var fyldt 60 år.

Stk. 2. Pension efter stk. 1 udbetales med
virkning fra den 1. i måneden efter døds-
faldet.

§50.

Stk. 3. Såfremt en tjenestemand efter
denne lovs ikrafttræden afskediges uden pen-
sion, udbetales ved fratrædelsen de indbe-
talte pensionsbidrag med renter 4 pct. p.a.
af det ved hvert års begyndelse indestående
beløb med tillæg af 2 pct. af de i fratrædel-
sesåret tilkomne beløb. Fratræder tjeneste-
manden efter eget ønske efter at have været
ansat mindst 5 år i pensionsberettigende
tjenestemandssstilling, kan han dog i stedet
kræve at få en godtgørelse, der svarer til det
dobbelte af de af ham selv indbetalte pen-
sionsbidrag med renter som anført. Sidst-
nævnte godtgørelse skal — medmindre fi-
nansministeriet tillader anden anvendelse —
indbetales til en under statstilsyn stående
pensionskasse eller den forsikringsmæssige
pensionsordning, hvortil den pågældende
måtte overgå, eller, hvis dette ikke bliver til-
fældet, anvendes som indskud til en tidligst
ved det 60. år opsat pensionsforsikring eller
livrente i et anerkendt livsforsikringsselskab
(pensionsforsikringsselskab). Pensionsfor-
sikring m. v., der er tegnet for beløb, der så-
ledes er overført til en pensionskasse eller
anden forsikringsmæssig pensionsordning,
kan ikke senere tilbagekøbes uden finans-
ministeriets samtykke. Tilbagebetaling af
pensionsbidrag eller overførelse af bidrag til
en pensionskasse eller pensionsforsikring
m. v. kan dog ikke finde sted ved ansøgt
afsked mindre end 5 år før det tidspunkt,
hvor tjenestemanden kan søge sin afsked

Lovudkastet.

§ 26. Når en person, der var berettiget til opsat pension, afgår ved døden, er hans børn fra den 1. i måneden efter dødsfaldet berettigede til en pension, der for hvert barn udgør 10 pct. af den pension, hvortil afdøde var berettiget. For så vidt der ikke udbetales ægtefællepension, udgør pensionen for hvert barn 20 pct. af den opsatte pension.

Stk. 2. Pension efter stk. 1 i forbindelse med pension til ægtefællen kan dog ikke overstige pensionen efter § 24. Det samme gælder de samlede pensioner til efterlevende børn.

Stk. 3. Retten til børnepension efter stk. 1 vedvarer indtil barnets fyldte 18. år.

Gældende lov.

med pension på grund af alder. Genansættes en tjenestemand, og genansættelsen er forbundet med pensionsret, må de tilbagebetalte pensionsbidrag eller den udbetalte godtgørelse på ny indbetales med renter, beregnet efter foranstående regler.

§ 60. Den, som afskediges, fordi han har gjort sig skyldig i et strafbart forhold, der begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen, mister retten til pension.

§ 61. Når en pensionsberettiget tjenestemand afskediges på grund af tjenesteforfeelser eller misligheder, der, uden at medføre tab af pensionsretten i henhold til § 60, gør ham uskikket til at forblive i sin stilling, bestemmes det ved finanslov eller tillægsbevillingslov, hvorvidt han skal have pension, og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

§ 50.

Stk. 5. Finder overgang sted fra en pensionsgivende stilling i folkekirken, folkeskolen eller Københavns kommunale skolevæsen til en statstjenestemandsstilling eller omvendt med bevarelse af pensionsret, eventuelt under medtagelse af pensionsanciennitet, overføres henholdsvis til statskassen eller vedkommende kasse de i den pågældendes lønning indeholdte pensionsbidrag uden renter. De fra vedkommende kasse til statskassen således overførte beløb fradrages i det beløb, en tjenestemand efter reglerne i stk. 4 skal indbetale i statskassen. Tilsvarende gælder ved overgang til en statstjenestemandsstilling fra en stilling, hvis løn er fastsat i henhold til det særlige lønningsregulativ for tjeneste i Grønland, og ved overgang til en statstjenestemandsstilling fra en pensionsgivende stilling under Færøernes landsstyre, i en kommune eller omvendt, således at pågældendes ret til selv at få tilbagebetalt pensionsbidrag, eventuelt med tillæg af renter, bortfalder.

Stk. 6. For medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser eller pensionsfonds, der overgår til pensionsberettigende ansættelse i statens tjeneste, jfr. herved § 54, stk. 2, overføres for den tid, hvori den pågældende har svaret fuldt pensionsbidrag efter det fyldte 30. år, til statskassen et beløb, der — for så

*Lovudkastet.**Gældende lov.*

vidt overgang finder sted efter det fyldte 30. år, men inden det fyldte 50. år — udgør 12 pct. af den sidst opnåede årlige lønning, hvoraf den pågældende har svaret pensionsbidrag, dog med fradrag af 25 pct. For et medlem, der på grund af nedsat beskæftigelse ikke har svaret fuldt pensionsbidrag, medregnes den tilsvarende tjenestetid kun forholdsmæssigt ved fastsættelsen af overførselsbeløbet. Finder overgang sted efter det fyldte 50. år, overføres et beløb beregnet efter tilsvarende regler som i 1. punktum anført, dog således at hvert år efter det 50. år vil være at regne for 2 år. Beløbet, der overføres, kan i intet tilfælde være mindre end det beløb, som pågældende ville kunne få udbetalt til fri rådighed eller — såfremt betingelserne herfor er opfyldt — til anvendelse som indskud i en anden pensionsordning ved afsked uden pension, jfr. § 50, stk. 3, ligesom sådan overførsel også finder sted ved overgang inden det fyldte 30. år. Finder omvendt overgang sted fra en stats tjenstemandsstilling til en stilling, hvortil er knyttet pensionsret i en statsunderstøttet pensionskasse eller pensionsfond, overføres tilsvarende beløb fra statskassen til vedkommende pensionskasse eller pensionsfond.

§ 67.

Stk. 2. Såfremt det før eller efter dødsfaldet godtgøres, at manden under sin ansættelse havde gjort sig skyldig i et forhold, der efter § 60 ville have medført pensionsrettens fortabelse, er enken ligeledes uberettiget til enkepension; måtte hans forhold derimod henføres under § 61, bestemmes det ved finanslov eller tillægsbevillingslov, hvorvidt enken skal have pension, og i bekræftende fald af hvilken størrelse.

Kapitel 8. Regulering.

§ 27. Når der sker generel ændring af løn til tjenestemænd, foretages tilsvarende regulering af pensioner og efterindtægt efter bestemmelserne i kapitel 2-6. Egenpensionens og ægtefællepensionens basisbeløb, den i § 5 fastsatte beløbsgrænse for den pensionsgivende lønningsindtægt samt de efter § 15 gældende satser for børnepensionstillæg og børnepension reguleres på samme måde.

§ 89. Pension eller ventepenge, der ydes i henhold til denne lov, forhøjes eller nedsættes efter bestemmelserne i §§ 87 og 88, idet pensionen (ventepengene) træder i stedet for den i § 84 nævnte lønning ved beregningen af forhøjelsen eller nedsættelsen.

For pensioner og ventepenge under 11.900 kr. fastsættes størrelsen af en portion overenskomststillæg i henhold til § 88 dog således:

Lovudkastet.

Stk. 2. Pensioner efter §§ 24-26 reguleres efter bestemmelsen i stk. 1, når udbetaling påbegyndes.

Gældende lov.

Pension (ventepenge)	kr.	kr.
indtil 5.099.	18	
5.100- 8.499.	30	
8.500-11.899.	36	

§ 89. A. I de tilfælde, hvor ydelse af overenskomstillæg i medfør af § 88, jfr. § 89, medfører, at en pensionist, som ikke opfylder betingelserne for at opnå folkepensionens mindstebeløb, mister adgangen til allerede erhvervet indtægtsbestemt folkepension og derved lider nedgang i samlet offentlig efterlønnydelse, kan der efter finansministerens nærmere bestemmelse ydes den pågældende et personligt tillæg til hel eller delvis udligning af nedgangen i samlet indtægt fra det offentlige. Tillægget bortfalder fra det tidspunkt, da den pågældende opnår adgang til mindstebeløbet. Et tilsvarende personligt tillæg kan af finansministeren ydes i andre tilfælde, hvor forhøjelsen af pensionen med overenskomstillæg måtte medføre nedgang i den af pensionisten allerede oppebårne samlede offentlige efterlønnydelse.

Kapitel 9. Forskellige bestemmelser.

§ 28. Afgørelse om, hvorvidt betingelserne for at oppebære ydelser efter denne lov er til stede, træffes af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.

Stk. 2. Afgørelser, som efter denne lov beror på en helbredsbedømmelse, træffes efter indhentet udtalelse fra et nævn, Nævnet for helbredsbedømmelser i tjenestemandssager.

Stk. 3. Ministeren træffer nærmere bestemmelse om sammensætningen af det i stk. 2 omhandlede nævn og om dettes virkeområde.

§ 8.

Stk. 3. Forud for den enkelte afskedigelse træffer finansministeren bestemmelse om, hvorvidt tjenestemanden har ret til pension, jfr. dog § 19.

§ 19. En tjenestemand kan ikke for domstolene indbringe andre af tjenestemandsforsholdet opstående pekuniære krav på statskassen end sådanne, der hidrører fra lovbestemmelser om lønning, pension eller ventepenge.

Stk. 2. For at kunne rejse en sag over for domstolene må den pågældende have gjort skriftlig indsigelse over for styrelsen inden 6 måneder efter beløbets udbetaling eller nægtelse af udbetaling og udtaget stævning inden 6 måneder efter modtagelsen af centralstyrelsens svar, der skal foreligge senest 3 måneder efter, at den skriftlige indsigelse er rejst over for pågældende styrelse. Disse frister gælder dog ikke, for så vidt sagen angår pensionsspørgsmål.

Stk. 3. Såfremt der fra statens side sker for stor udbetaling til tjenestemænd, pensionister eller sådanne efterladte — være sig egentlig lønning, særlige tillæg, honorar,

Lovudkastet.

§ 29. Til brug ved afgørelser, som efter denne lov beror på en helbredsbedømmelse, kan ministeren forlange sådanne helbredsoplysninger, som han anser for nødvendige, samt kræve, at den pågældende underkaster sig særlige undersøgelser, eventuelt under indlæggelse til observation på hospital.

§ 30. Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen fastsætter nærmere regler om udbetaling af ydelserne efter denne lov.

Gældende lov.

ventepenge, pensioner, efterindtægt, særlige ydelser m. v. — kan det for meget udbetalte beløb kun kræves tilbagebetalt, når krav derom rejses over for den pågældende inden 15 måneder efter udbetalingen; denne frist gælder dog ikke, når og så længe den urigtige udbetaling skyldes fejlagtige eller manglende oplysninger fra den pågældendes side.

§ 62.

Stk. S, 3. pkt. Til oplysning om den af en af de nævnte årsager pensioneredes helbredstilstand er finansministeriet eller den pågældende styrelse berettiget til, så ofte det findes formålstjenligt, dog ikke ud over et tidsrum af 10 år fra afskedigelsen at regne, at kræve sig tilstillet lægeattest (jfr. § 63), dog uden udgift for den pensionerede.

§ 63.1 alle tilfælde, hvor der til oplysning om en tjenestemands eller en pensionists helbredstilstand i henhold til denne lov eller ifølge praksis udkræves lægeattest, er vedkommende styrelse berettiget til at forlange, at sådan skal være udstedt af en embedslæge. Såfremt de tilvejebragte oplysninger ikke er tilstrækkelige til at bedømme den pågældendes tjenstdygtighed m. v., er finansministeriet eller vedkommende styrelse berettiget til at forlange, at han — uden udgift for sig — underkaster sig en sådan særlig undersøgelse (derunder indlæggelse til observation på hospital), som anses for nødvendig i så henseende.

§ 50. Pensionerne afholdes af statskassen, for så vidt de ikke efter de regler, som hidtil har været gældende eller herefter måtte blive fastsat, udredes på anden måde.

Stk. 2. Som bidrag til dækning af udgifterne ved pensioneringen afkortes ved hver lønningsudbetaling $3\frac{1}{2}$ pct. i den enhver tjenestemand tillagte lønningsindtægt, jfr. § 51, stk. 1, sammenholdt med §§ 87 og 88. For tjenestemænd, der ikke ved deres ansættelse eller genansættelse har kunnet præstere tilfredsstillende helbredsattest, jfr. § 6, stk. 6, og § 13, stk. 6, forhøjes dette bidrag efter finansministerens nærmere bestemmelse under hensyn til statens forøgede pensionsrisiko som følge af de pågældende invalidite-

ter eller helbreds mangler. I de tilfælde, hvor lønningsindtægten midlertidigt er nedsat i henhold til §§ 11, 14 og 16, beregnes afkortningen kun af den lønningsindtægt, som faktisk udbetales.

§ 50.

Stk. 7. Statens ydelse til kongen og det kongelige hus' årpenge bærer hver især de dem vedkommende pensioner og understøttelser. Ved tronskifte forholdes efter lov nr. 109 af 21. marts 1950 om udredelse af pensioner ved tronskifte.

§ 32.

Stk. 3. Udbetaling af egenpension eller ventepenge tager sin begyndelse fra udløbet af det tidsrum, for hvilket udbetaling af løn har fundet sted; såfremt den pågældende imidlertid ved afskedigelsen står uden for nummer eller af anden grund ikke oppebærer lønning, tager ovennævnte udbetaling sin begyndelse fra afskedigelsen. Enkepension og børnepension kommer til udbetaling, når det tidsrum er udløbet, for hvilket der er udbetalt efterindtægt (jfr. dog § 76 i kapitlet om efterindtægt), eller, hvis sådan ikke er udbetalt, fra dagen efter den sidste dag, for hvilken der er udbetalt lønning, ventepenge eller pension til tjenestemanden.

§ 31. Lønninger, som er fastsat årsvis, ventepenge og pensioner udbetales månedlig og forud ved hver måneds begyndelse, dog således at dersom udbetalingsdagen falder på en helligdag, skal udbetalingen finde sted på den sidste søgnedag i den foregående måned. Søgnedage, på hvilke det udbetalende kontor er lukket i henhold til lov, anordning eller ministeriel bekendtgørelse, sidestilles i denne henseende med helligdage. Tjenestemandens død eller afskedigelse, efter at sådan udbetaling har fundet sted, men før månedens udløb, giver ikke staten noget krav på tilbagebetaling af det for den efterfølgende måned forudbetalte beløb. Hvis efterindtægt oppebæres, vil beløbet dog være at udligne i efterindtægten.

Stk. 2. Finansministeren kan tillade, at udbetaling finder sted indtil 6 søgnedage før den i stk. 1 anførte forfaldsdag. Dør eller afskediges tjenestemanden i tidsrummet

mellem udbetalingen og forfaldsdagen, kan det udbetalte beløb kræves tilbagebetalt.

Stk. 3. Dødsfald eller uansøgt afgang i den måned, for hvilken udbetaling har fundet sted, medfører ikke tilbagebetaling af nogen del af det forud oppebårne månedsbeløb.

Stk. 4. Ved udregning af det månedlige beløb for de enkelte lønningsdele eller af andre ydelser til tjenestemænd eller pensionister såvel som fradrag i lønning eller pension forhøjes brøkdele af øre til hel øre.

§ 82. Efterindtægt udbetales månedlig forud, og begyndelsestidspunktet for udredelsen er dagen efter den sidste dag eller periode (uge, måned), for hvilken der er eller bliver udbetalt lønning, ventepenge, pension eller understøttelse. Hvis en i tjenesten afdød tjenestemand ikke ved dødsfaldet oppebar lønning, udredes dog efterindtægten fra dagen efter dødsfaldet.

§ 35. Bortset fra de i § 34 nævnte forskrivninger kan endnu ikke udbetalt lønning, efterindtægt, ventepenge eller pension ikke bortgives, sælges eller pantsættes. Tilsvarende gælder de ved en tjenstemands fratrædelse til udbetaling forfaldne pensionsbidrag, jfr. § 50, stk. 3. Med hensyn til udlæg og arrest i de nævnte ydelser gælder reglerne i lov om retsens pleje §§ 513 og 614.

Stk. 2. Efter regler, der fastsættes af ministeren, kan de berettigede give transport på ydelser efter denne lov til låneinstitutter, der af ministeren er godkendt hertil.

Stk. 3. Bortset fra det tilfælde, der er nævnt i stk. 2, kan de berettigede ikke overdrage, pantsætte eller på anden måde råde over ydelser efter denne lov, der ikke er udbetalt.

§ 34. Tjenestemænd kan efter nærmere af finansministeren fastsatte regler give forskrivninger på deres løn, men sådanne forskrivninger har alene retskraft, når de gives til lånefond eller pengeinstitutter, som af finansministeren er anerkendt som berettigede til at modtage dem, og de må i forbindelse med eventuelle renter og afdrag på lønningsforskud, jfr. § 33, stk. 2, ikke indeholde forpligtelse til afdrag af mere end $\frac{1}{8}$ af de lønningsbeløb, som ved lånets stiftelse udbetales til tjenestemanden. For så vidt angår de ved en tjenestemand's fratræden til udbetaling forfaldne pensionsbidrag, jfr. § 50, stk. 3, 1. punktum, vil forskrivning kunne gives på højst $\frac{1}{8}$ af beløbet.

Stk. 2. Tilsvarende regler gælder med hensyn til forskrivninger på efterindtægt, ventepenge og pension.

*Lovudkastet.**Kapitel 10. Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.*

§ 31. Denne lov træder i kraft samtidig med og har virkning fra samme tidspunkt som lov om statens tjenestemænd.

Stk. 2. Om ophævelse af den hidtil gældende lovgivning om tjenestemænds pension m. v. gælder reglerne i § 50 i lov om statens tjenestemænd.

Gældende lov.

§ 124. Ved nærværende lovs ikrafttræden ophæves lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd med de sig dertil sluttede senere love med undtagelse af de bestemmelser, som udtrykkeligt opretholdes ved nærværende lov og ved lov om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger. Endvidere ophæves lov nr. 104 af 30. marts 1935 om tilsyn m. v. vedrørende de under socialministeriet hørende særforsoresanstalter.

§ 125. Denne lov træder i kraft straks.

Stk. 2. De i denne lov indeholdte lønningsregler og dermed samhørende bestemmelser har virkning fra 1. april 1958 at regne for tjenestemænd m. fl., der var ansat den nævnte dato, og fra ansættelsestidspunktet for tjenestemænd m. fl., der er ansat efter nævnte dato, men før lovens ikrafttræden.

§ 70. Enker efter tjenestemænd, der er ansat i pensionsberettigende stilling inden nærværende lovs ikrafttræden, og som ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær egenpension, kan vælge mellem at få udbetalt den i § 64, stk. 5, nævnte ydelse, eventuelt i forbindelse med børnepension efter § 69, og laveste ordinære enkepension efter nærværende lov.

§ 71. De tjenestemænd, der ved nærværende lovs ikrafttræden har opnået ret til at søge afsked med pension på grund af alder, kan inden 1 år fra lovens ikrafttræden meddele finansministeriet, at de ønsker ved pensionering til sin tid at blive stillet, som om de var afgang med pension med udgangen af marts måned 1958. I så fald medregnes dog tjenestetid efter 1. april 1958 ved fastsættelsen af pensionskvotienten efter de ældre regler.

Stk. 2. Tilsvarende adgang til inden 1 år at vælge at få beregnet pensionen efter de i stk. 1 nævnte regler har tjenestemænd, der inden lovens ikrafttræden har fået bevilget afsked med pension på grund af alder eller svagelighed, samt tjenestemænd, der har fået tillagt pension i tiden fra 1. april 1958 indtil lovens ikrafttræden, og enker efter tjenestemænd, der er afgang ved døden i samme tidsrum. Samme ret tilkommer de i § 73 i

lov nr. 301 af 6. juni 1946 omhandlede personer.

Stk. 3. De tjenestemænd, der efter de hidtil gældende regler inden 1 år fra lovens ikrafttræden ville have opnået adgang til at erholde afsked med pension på grund af alder, kan inden for den nævnte frist af 1 år fra ikrafttrædelsestidspunktet meddele finansministeriet, at de ønsker at bevare adgangen til at erholde afsked med pension på grund af alder fra samme tidspunkt som hidtil med den virkning, at de ved pensionering til sin tid får beregnet pensionen som nævnt i stk. 1.

Stk. 4. Det er en betingelse for at bringe de forannævnte bestemmelser til anvendelse, at de pågældende og deres eventuelle pensionsberettigede ægtefæller hverken under ansættelsen eller efter pensioneringen oppebærer folkepensionens mindstebeløb, idet de dog såvel i denne henseende som med hensyn til tjenestemandspensionen er undergivet de ændringer, som fremtidig måtte blive bestemt for de før 1. april 1958 pensionerede tjenestemænd.

Stk. 5. Sygeplejersker, som den 1. april 1962 er ansat i stillinger som plejemoder, oversygeplejerske, fængselsoversygeplejerske, afdelingssygeplejerske, fængselssygeplejerske eller sygeplejeassistent og på dette tidspunkt er fyldt 45 år, kan forlange sig afskediget med pension beregnet efter de tidligere gældende regler, når de fylder 60 år.

§ 72. Bestemmelserne i stk. 3-4 og 7-12 i § 71 i lov nr. 489 af 12. september 1919 forbliver i kraft.

Stk. 2. I det tilfælde, at der er sikret en tjenestemands hustru pligtig enkeforsørgelse i henhold til de før 1. oktober 1919 gældende regler, og ægteskabet opløses fuldstændigt, men således at hustruen i henhold til § 67, stk. 4, er berettiget til pension efter manden, forbliver enkeforsørgelsen i kraft og til rådighed i overensstemmelse med lov nr. 489 af 12. september 1919 § 71, stk. 7-12. Er den fraskilte hustru som følge af reglerne i § 67, stk. 4, ikke berettiget til pension, eller mister hun ved indtrædelse i nyt ægteskab denne ret, overgår det sikrede til tjenestemandens fri rådighed, medmindre enkeforsørgelsen helt eller delvis består i overlevel-

sesrente, i hvilket tilfælde det ved bevillingen eller dommen bestemmes, hvorvidt overlevelserenten skal overgives den fraskilte hustru til fri rådighed.

§ 73. Tjenestemænd, der var samgifte inden 1. juli 1931, bevarer retten til at få deres pensionsforhold ordnet efter bestemmelserne i §§ 58 og 65 i lov nr. 126 af 27. juni 1927. Såfremt hustruen afskediges med pension, må kun afgive erklæring om, hvorvidt hun ønsker sig behandlet efter nærværende overgangsbestemmelse.

§ 122. Personer, der oppebærer pension eller ventepenge i henhold til de før 1. april 1958 inden for staten gældende lønnings- og pensionslove, får i finansåret 1958-59 beregnet pensionen (ventepengene) efter de hidtil gældende regler, således at der i det nævnte finansår udbetales de pågældende reguleringstillæg i henhold til kapitel 5 i lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd med senere ændringer samt midlertidigt og særligt tillæg med de i lov nr. 125 af 25. maj 1956 for finansåret 1957-58 gældende satser. For en pensionist, der er omfattet af bestemmelsen i § 93, stk. 2, i tjenestemandsløven af 1946, beregnes reguleringstillæg m. v. som om også ægtefællen oppebar lønning eller pension efter de hidtil gældende regler.

§ 123.

Stk. 4. Bestemmelserne i lov nr. 154 af 14. april 1920 om visse fyrpasseres vederlag m.v. finder fremtidig kun anvendelse på de den 1. juli 1931 allerede ansatte eller pensionerede fyrpassere, der hidtil har været lønnet eller pensioneret efter fornævnte lov af 14. april 1920.

Størrelsesforholdet mellem pensionsgivende lønningsindtægt og
egenpension pr. 1. oktober 1968.

Egenpension i forhold til slutløn.

lkl.	Bruttoslutløn excl. stedtillæg	med pensions- procent 50 pct.	med pensions- procent 75 pct.	kol. 2 i pct. af kol. 1	kol. 3 i pct. af kol. 1
	1	2	3	4	5
2 } 3 }	28.815	14.864	20.492	51,6	71,1
4	28.893	14.893	20.536	51,6	71,1
5	29.444	15.100	20.846	51,3	70,8
6 } 7 }	30.497	15.424	21.332	50,6	70,0
8	30.654	15.483	21.609	50,5	70,5
9	32.100	16.143	22.317	50,3	69,5
10	32.257	16.202	22.405	50,2	69,5
11	32.415	16.261	22.493	50,2	69,4
12	36.109	16.671	23.297	46,2	64,5
13	36.187	16.699	23.338	46,1	64,5
14 } 15 }	39.237	17.823	24.930	45,4	63,5
16	39.394	17.878	25.013	45,4	63,5
17	44.535	20.094	28.844	45,1	64,8
18	45.509	20.369	29.257	44,8	64,3
19	45.902	20.507	29.463	44,7	64,2
20	47.270	20.919	30.271	44,3	64,0
21	52.725	22.043	31.863	41,8	60,4
22	54.171	22.484	34.928	41,5	64,5
23	58.337	23.222	35.942	39,8	61,6
24	59.705	23.635	36.561	39,6	61,2
25	66.606	27.604	39.001	41,4	58,6
26	69.734	28.756	43.039	41,2	61,7
27	76.635	30.320	45.480	39,6	59,3
28	84.904	32.297	50.945	38,0	60,0
29	94.430	36.541	53.798	38,7	57,0
30	103.909	39.394	60.294	37,9	58,0

Størrelsesforholdet mellem pensionsgivende lønningsindtægt og
enkepension pr. 1. oktober 1968.

Enkepension i forhold til slutløn.

lkl.	Bruttoslutløn excl. stedtillæg	med pensions- procent 35	med pensions- procent 56	kol. 2 i pct. af kol. 1	kol. 3 i pct. af kol. 1
	1	2	3	4	5
2 }					
3 }	28.815	10.013	16.374	34,8	56,8
4	28.893	10.035	16.410	34,7	56,8
5	29.444	10.189	16.656	34,6	56,6
6 }					
7 }	30.497	10.620	17.043	34,8	55,9
8	30.654	10.664	17.114	34,8	55,8
9	32.100	11.016	17.866	34,3	55,7
10	32.257	11.060	17.936	34,3	55,6
11	32.415	11.104	18.007	34,3	55,6
12	36.109	13.817	18.500	38,3	51,2
13	36.187	13.839	18.535	38,2	51,2
14 }					
15 }	39.237	14.755	21.090	37,6	53,8
16	39.394	14.786	21.139	37,5	53,7
17	44.535	15.240	22.054	34,2	49,5
18	45.509	15.391	22.296	33,8	49,0
19	45.902	15.467	22.417	33,7	48,8
20	47.270	15.882	22.780	33,6	48,2
21	52.725	16.397	23.792	31,1	45,1
22	54.171	16.639	24.179	30,7	44,6
23	58.337	16.941	24.852	29,0	42,6
24	59.705	17.357	27.620	29,1	46,3
25	66.606	18.113	29.019	27,2	43,6
26	69.734	18.643	30.055	26,7	43,1
27	76.635	20.791	31.454	27,1	41,0
28	84.904	21.963	35.622	25,9	42,0
29	94.430	23.059	37.263	24,4	39,5
30	103.909	24.610	39.630	23,7	38,1

Eksempler til belysning af udviklingen i forholdet mellem pensionsbidrag og løn- og pensionsstørrelser i tidsrummet 1958-1967.

	1 Bruttoløn- løn incl. stedtillæg a. kr.	2 Tjmd.- pens.- bidrag kr.	3 Folkepens.- bidrag i forh. t. net- toløn*) kr.	4 Bidrag i alt kr.	5 Kol. 4 i pct. af kol. 1	6 Højeste egenpens. incl. folke- pens.s mindstebeløb for ægtepar kr.	7 Højeste enkepens. incl. folke- pens.s mindstebeløb kr.
<i>3. lønningsklasse</i>							
1. april 1958 ..	13.728	511	132	643	4,7	9.858	7.585
1. oktober 1967	27.195	904	788	1.692	6,2	20.618	16.151
Procentvis stigning 1958-67	98,0	76,9	496,9	163,1		109,2	112,9
<i>15. lønningsklasse</i>							
1. april 1958 ..	19.128	727	184	911	4,7	12.814	9.979
1. oktober 1967	36.653	1.235	1.062	2.297	6,2	24.575	20.419
Procentvis stigning 1958-67	91,6	69,8	477,1	152,1		91,8	104,6
<i>26. lønningsklasse</i>							
1. april 1958 ..	33.048	1.284	317	1.601	4,8	20.122	14.266
1. oktober 1967	64.059	2.194	1.856	4.050	6,3	40.869	28.519
Procentvis stigning 1958-67	93,8	70,9	485,5	152,9		103,1	99,9

*) Folkepensionsbidraget er opført med 1 pct. henholdsvis 3 pct. af bruttolønnen med fradrag af tjenestemandspensionsbidrag.

